

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lag om godkännande av Europarådets konvention om skydd för barn mot sexuell exploatering och sexuella övergrepp och till lagar som har samband med den

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att riksdagen ska godkänna Europarådets konvention om skydd för barn mot sexuell exploatering och sexuella övergrepp. Det är meningen att Finland efter godkännandet ska vara bundet av konventionen, som trädde i kraft internationellt vid ingången av juli 2010. Det nationella ikraftsättandet av konventionen och de frågor som utreddes särskilt vid beredningen av propositionen förutsätter ändringar i lagstiftningen. För att sätta i kraft konventionen och uppnå dess syfte, att skydda barn, krävs det också att man ser över de praktiska förfaringssätten.

Enligt förslaget höjs minimistraffet för sexuellt utnyttjande av barn till fängelse i fyra månader. Utnyttjandebrott där det ingår samlag ska som utgångspunkt betraktas som grovt sexuellt utnyttjande av barn. Maximistraffet för köp av sexuella tjänster av ung person höjs från ett till två års fängelse.

I lagen föreslås straffbestämmelser om lockande av barn i sexuella syften. Till detta brott gör sig för det första den skyldig som föreslår ett möte eller andra kontakter med barn, så att det av förslagets innehåll eller av omständigheterna annars framgår att syftet är att tillverka barnpornografi eller att begå ett utnyttjandebrott mot ett barn. Också den som förleder ett barn att erbjuda sexuella tjänster mot ersättning eller att uppträda i en anordnad pornografisk föreställning ska enligt förslaget dömas för lockande av barn i sexuella syften. Det blir också straffbart att besöka barnpornografiska föreställningar.

Rekvisiten i straffbestämmelserna om barnpornografi preciseras och kompletteras i förslaget. Gärningssätten vid innehav och spridning av barnpornografisk bild förenhetligas. Enligt förslaget kan dessutom den göra sig skyldig till innehav av barnpornografisk bild som skaffar tillgång till en barnpornografisk bild eller bildupptagning, t.ex. genom

att skaffa sig behörighet genom ett avtal, utan att fysiskt ha materialet i sin besittning.

Definitionen av sexuell handling ändras så att straffbarheten inte längre förutsätter att gärningsmannens syfte är att uppnå sexuell upphetsning eller tillfredsställelse. Enligt förslaget ska alla de brott som avses i konventionen höra under allmänt åtal när de riktar sig mot barn. Inte heller målsägandens fasta vilja ska ha någon betydelse för åtalsrätten. Straffansvaret för juridiska personer utsträcks till att gälla även lockande av barn i sexuella syften, när syftet med ett möte eller andra kontakter är att tillverka barnpornografi. Kravet på dubbel straffbarhet slopas i fråga om de brott som avses i konventionen.

Bestämmelsen om särskild preskription av åtalsrätten kompletteras så att även tvingande till sexuell handling, sexuellt utnyttjande, koppleri, grovt koppleri, människohandel och grov människohandel som riktat sig mot ett barn preskriberas tidigast när offret fyller 28 år.

Bestämmelserna om näringsförbud ändras så att näringsförbud kan meddelas den som vid drivandet av rörelse har gjort sig skyldig till ett pornografibrott eller till ett koppleri- eller människohandelsbrott som riktat sig mot en person som är yngre än 18 år. Tillfälligt näringsförbud kan meddelas, om det är nödvändigt för att förhindra ett sådant brott.

Det föreslås att de anställda hos bl.a. social- och hälsovården, undervisningsväsendet och ungdomsväsendet samt alla yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården ska ha rätt att trots sekretessbestämmelserna göra en anmälan till polisen, när de på grund av omständigheter som de har fått kännedom om i sin uppgift har skäl att misstänka att en person som är yngre än 18 år har utsatts för ett sexualbrott. I framtiden ska bötesstraff som dömts ut för pornografi- och sexualbrott antecknas i det straffregisterutdrag som an-

vänds vid kontroll av den brottsliga bakgrunden hos en person som arbetar med barn.

Avsikten är att lagen om sättande i kraft av konventionen ska träda i kraft samtidigt som konventionen träder i kraft nationellt. Efter att konventionen har trätt i kraft internationellt träder den i kraft avseende en part som har anslutit sig senare den första dagen i må-

naden som följer efter att tre månader löpt ut efter att anslutningsinstrumentet deponerades. De övriga lagarna avses träda i kraft så snart som möjligt efter det att de har antagits och blivit stadfästa, de lagar som gäller fullgörande av skyldigheterna enligt konventionen dock senast när konventionen träder i kraft nationellt.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
INNEHÅLL	3
ALLMÅN MOTIVERING	5
1 INLEDNING.....	5
2 NULÅGE	6
2.1 Lagstiftning och praxis.....	6
2.2 Uppgifter om antalet utnyttjande- och barnpornografibrott.....	6
2.3 Bedömning av nuläget i vissa särskilda frågor.....	7
Definitionen av sexuell handling.....	7
Straffen för utnyttjandebrott som riktar sig mot barn.....	9
3 MÅLSÄTTNING OCH DE VIKTIGASTE FÖRSLAGEN	15
4 PROPOSITIONENS KONSEKVENSER	16
5 BEREDNINGEN AV PROPOSITIONEN	18
6 SAMBAND MED ANDRA PROPOSITIONER.....	18
DETALJMOTIVERING	20
1 KONVENTIONENS INNEHÅLL OCH FÖRHÅLLANDE TILL LAGSTIFTNINGEN I FINLAND.....	20
Kapitel I Syfte, icke-diskrimineringsprincipen och definitioner.....	20
Kapitel II Förebyggande åtgärder	21
Kapitel III Sakkunniga myndigheter och samordnande organ.....	32
Kapitel IV Skyddsåtgärder och hjälp till brottsoffer.....	35
Kapitel V Förebyggande eller behandlande program eller åtgärder	42
Kapitel VI Materiell straffrätt	47
Kapitel VII Utredning, åtal och processrätt	74
Kapitel VIII Registrering och lagring av data.....	93
Kapitel IX Internationellt samarbete.....	96
Kapitel X Övervakningsmekanism	98
Kapitel XI Förhållande till andra internationella instrument	98
Kapitel XII Ändringar i konventionen	99
Kapitel XIII Slutbestämmelser.....	99
2 LAGFÖRSLAG	99
2.1 Lagen om sättande i kraft av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i Europarådets konvention om skydd för barn mot sexuell exploatering och sexuella övergrepp	99
2.2 Strafflagen.....	99
1 kap. Om tillämpningsområdet för finsk straffrätt	99
8 kap. Om preskription	100
17 kap. Om brott mot allmän ordning.....	101
20 kap. Om sexualbrott.....	103
2.3 Lagen om näringsförbud	110
2.4 Barnskyddslagen	110
2.5 Lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården	111
2.6 Straffregisterlagen	112
3 IKRAFTTRÄDANDE	112
4 BEHOVET AV RIKSDAGENS SAMTYCKE OCH BEHANDLINGSORDNING...	112

LAGFÖRSLAG	115
1. Lag om sättande i kraft av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i Europarådets konvention om skydd för barn mot sexuell exploatering och sexuella övergrepp	115
2. Lag om ändring av strafflagen.....	116
3. Lag om ändring av 3 och 11 § i lagen om näringsförbud.....	119
4. Lag om ändring av 25 och 25 d § i barnskyddslagen	120
5. Lag om ändring av 18 § i lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården.....	121
6. Lag om ändring av 6 § i straffregisterlagen.....	121
BILAGA	123
PARALLELTEXT	123
2. Lag om ändring av strafflagen.....	123
3. Lag om ändring av 3 och 11 § i lagen om näringsförbud.....	130
4. Lag om ändring av 25 och 25 d § i barnskyddslagen	132
5. Lag om ändring av 18 § i lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården.....	134
6. Lag om ändring av 6 § i straffregisterlagen.....	135
FÖRDRAGSTEXT	136

ALLMÄN MOTIVERING

1 Inledning

Syftet med denna proposition är att nationellt sätta i kraft Europarådets konvention om skydd för barn mot sexuell exploatering och sexuella övergrepp (CETS 201; nedan *konventionen*). Konventionen, som är den första konventionen inom området, kan undertecknas och tillträdas av medlemsstaterna i Europarådet och av de icke-medlemsstater som har varit med och upprättat konventionen (Kanada, Japan, Mexiko och Förenta staterna). Finland undertecknade konventionen vid Europarådets justitieministermöte på Lanzarote den 25 oktober 2007. Konventionen trädde i kraft internationellt vid ingången av juli 2010. Vid utgången av september 2010 hade konventionen ratificerats eller godkänts av nio av Europarådets medlemsstater (Albanien, Grekland, Danmark, Nederländerna, San Marino, Serbien, Spanien, Malta och Frankrike). Europarådet har 47 medlemsstater.

Konventionen är resultatet av ett långvarigt arbete inom Europarådet. Utifrån detta arbete tillsatte Europarådets ministerkommitté i mars 2006 en expertkommitté (Committee of Experts on the Protection of Children against Sexual Exploitation and Sexual Abuse (PC—ES)) för att granska hur de tidigare internationella dokumenten om skydd för barn mot sexuell exploatering hade genomförts. Syftet var att bedöma om det behövs ett nytt internationellt instrument eller om de befintliga instrumenten behöver kompletteras. Vid behov skulle expertkommittén bereda ett nytt instrument. Resultatet var en ny konvention, som expertkommittén utarbetade under fem möten i slutet av 2006 och början av 2007. Förutom de ovan nämnda staterna som inte är medlemsstater deltog även Europeiska gemenskapernas kommission i förhandlingarna om konventionen.

Bland orsakerna bakom konventionen nämns i dess inledning att sexualbrotten mot barn förstör barns hälsa och psykosociala utveckling och att dessa brott har fått allvarliga proportioner, främst på grund av den ökade

användningen av informations- och kommunikationsteknik, samt att det krävs internationellt samarbete för att förebygga och bekämpa dessa brott.

Konventionen är ett uttryck för den senaste tidens strävanden i Europarådet att få till stånd övergripande konventioner inom straffrätten som innehåller hela den centrala regleringen inom ett område. Konventionen innehåller element från tidigare internationella dokument men också helt ny reglering. Som ett exempel på ny reglering kan man nämna att konventionen är det första internationella dokumentet där det bestäms om en skyldighet att kriminalisera s.k. *grooming*, som i denna proposition kallas lockande av barn i sexuella syften. Skyldigheterna i de tidigare instrumenten tillför ett mervärde för de av Europarådets medlemsstater som inte är bundna av de tidigare dokumenten.

Enligt artikel 3.a i konventionen avses med barn i regel varje person under 18 år. Konventionen består av 13 kapitel och 50 artiklar, som innehåller bestämmelser om förebyggande av brott, skydd för och hjälp till brottsoffer, förebyggande eller behandlande program eller åtgärder för förövare, straffrätt, utredning av brott, åtal och straffrättsliga förfaranden. Särskilt när det gäller att fullgöra skyldigheterna enligt de artiklar som hör till området för straffrätten ges parterna i viss mån utrymme för egna överväganden. Skyldigheterna kan fullgöras genom lagstiftnings- eller andra åtgärder, beroende på saken och de nationella omständigheterna. Partskommittén övervakar genomförandet av konventionen.

Av brotten enligt den gällande lagen gäller konventionen spridning av pornografisk bild, grov spridning av barnpornografisk bild, innehav av barnpornografisk bild, våldtäkt, grov våldtäkt, tvingande till samlag, tvingande till sexuell handling, sexuellt utnyttjande, sexuellt utnyttjande av barn, grovt sexuellt utnyttjande av barn, köp av sexuella tjänster av ung person, koppleri, grovt koppleri, människohandel och grov människohandel.

Dessa brott straffbeläggs i 17, 20 och 25 kap. i strafflagen (39/1889).

I propositionen föreslås en del lagändringar som tillträdet till konventionen inte förutsätter. Det gäller bl.a. definitionen av sexuell handling och straffen för utnyttjandebrott som riktar sig mot barn.

2 Nuläge

2.1 Lagstiftning och praxis

Denna proposition grundar sig på det betänkande som lämnats av en arbetsgrupp vid justitieministeriet (justitieministeriets betänkanden och utlåtanden 34/2010; nedan *arbetsgruppsbetänkandet*). I avsnitt 1.2 i arbetsgruppsbetänkandet redogörs det ingående för hur tillvägagångssätten har utvecklats och lagstiftningen ändrats i Finland. I avsnittet behandlas förebyggandet och utredningen av brott samt strafflagstiftningen.

Lagstiftningen och de praktiska tillvägagångssätten behandlas nedan i avsnitt 2.3, där det görs en bedömning av nuläget i vissa särskilda frågor, och i motiveringen till de olika artiklarna.

2.2 Uppgifter om antalet utnyttjande- och barnpornografibrott

Under de senaste femton åren har det skett en betydlig ökning av antalet brott enligt 20 kap. 6 och 7 § i strafflagen (sexuellt utnyttjande av barn och grovt sexuellt utnyttjande av barn) som polisen får kännedom om och som kommer till handläggning i domstolarna. Eftersom det gjordes stora ändringar i bestämmelserna om sexualbrott i strafflagens 20 kap. vid ingången av 1999, är siffrorna före denna tidpunkt inte jämförbara med siffrorna för 2000-talet.

Polisen fick kännedom om 504 fall av sexuellt utnyttjande av barn och grovt sexuellt utnyttjande av barn 2000 och 1 321 fall 2008. Antalet har i huvudsak ökat jämnt mellan dessa år. En likadan utveckling har skett i fråga om antalet utnyttjandebrott där det meddelades en fällande dom i tingsrätten (146 fall 2000 och 376 fall 2007). Det är främst de lindrigare brotten som har ökat.

Av det att antalet utnyttjandebrott som polisen får kännedom om har ökat kan man inte direkt dra den slutsatsen att dessa brotts antal faktiskt skulle ha ökat. En del av sexualbrotten mot barn förblir dold brottslighet. Det är svårt att klarlägga det totala antalet brott och förändringar i detta antal.

Det har i olika sammanhang påpekats att det finns många orsaker till förändringen i det antal fall som polisen får kännedom om och som handläggs i domstolarna. Det handlar bl.a. om en effektivare myndighetskontroll och ökad risk för att bli fast. På 2000-talet har man fäst större uppmärksamhet än förut vid att identifiera utnyttjande, vilket har sänkt tröskeln för polisanmälningar. Ökningen av antalet brott beror också på den nya tekniken, som i större utsträckning gör det möjligt att begå brott.

Eftersom kanske t.o.m. en stor del av sexualbrotten blir utanför myndigheternas statistik, är enkätundersökningarna ett bra sätt att få reda på förändringarna i det totala antalet brott. Resultaten från dessa undersökningar tyder på att de fall av sexuellt utnyttjande av barn som kan betecknas som allvarliga har minskat. Å andra sidan verkar de negativa sexuella erfarenheterna ha ökat.

Tingsrätterna dömde ut 45 ovillkorliga fängelsestraff, varav 8 avtjänades som samhällstjänst, 217 villkorliga fängelsestraff (förenat med böter i 18 fall och med samhällstjänst i 15 fall) och 6 bötesstraff för sexuellt utnyttjande av barn 2008. I de fall där man dömde ut bötesstraff handlade det om att bestämma straffet enligt en lindrigare straffskala med stöd av 6 kap. 8 § i strafflagen. Sammanlagt 8 villkorliga fängelsestraff dömdes ut för försök till sexuellt utnyttjande av barn. För grovt sexuellt utnyttjande av barn dömdes det ut 30 ovillkorliga och 8 villkorliga fängelsestraff (förenat med samhällstjänst i 3 fall).

De separata straffen för barnpornografibrott som syns i Statistikcentralens statistik är relativt få. Antalet straff som dömdes ut i första instans för spridning av pornografisk bild var 21 straff 2005 (samtliga bötesstraff), 8 straff 2006 (1 ovillkorligt fängelsestraff, 2 villkorliga fängelsestraff och 5 bötesstraff), 3 straff 2007 (1 villkorligt fängelsestraff och 2 bötesstraff) samt 10 straff 2008 (4 villkor-

liga fängelsestraff och 6 bötesstraff). Inga straff för försök till detta brott dömdes ut under de åren. För grov spridning av barnpornografisk bild dömdes det ut 1 villkorligt fängelsestraff 2005, och likaså 1 villkorligt fängelsestraff 2006, 1 villkorligt och 1 ovillkorligt fängelsestraff 2007 samt 4 villkorliga fängelsestraff (förenat med böter i 1 fall och med samhällstjänst i 1 fall) 2008. Inte heller när det gäller detta brott har det dömts ut några straff för försök. För innehav av barnpornografisk bild dömdes det under de nämnda åren ut 21 straff (5 villkorliga fängelsestraff och 16 bötesstraff), 9 straff (3 villkorliga fängelsestraff och 6 bötesstraff), 21 straff (5 villkorliga fängelsestraff och 16 bötesstraff) och 14 straff (4 villkorliga fängelsestraff och 10 bötesstraff).

2.3 Bedömning av nuläget i vissa särskilda frågor

I motiveringen till de olika artiklarna nedan görs en bedömning av nuläget när det gäller skyldigheterna enligt konventionen. I detta avsnitt bedöms särskilt de frågor som gäller definitionen av sexuell handling och straffen för utnyttjandebrott som begås mot barn. Vid sidan av det nationella ikraftsättandet av konventionen skulle man särskilt utreda också dessa frågor inom ramen för detta lagberedningsprojekt.

Definitionen av sexuell handling

Enligt definitionen i 20 kap. 10 § 2 mom. i strafflagen avses i kapitlet med sexuell handling en handling som utförs i syfte att uppnå sexuell upphetsning eller tillfredsställelse och som har en väsentlig sexuell innebörd med hänsyn till gärningsmannen och den som handlingen riktade sig mot samt omständigheterna vid handlingen.

Definitionen av sexuell handling hör till rekvisitet för många av de gärningar som straffbeläggs i strafflagens 20 kap. Det gäller tvingande till sexuell handling (4 §), sexuellt utnyttjande (5 §), sexuellt utnyttjande av barn (6 §, och samtidigt även grovt sexuellt utnyttjande av barn enligt 7 §), utnyttjande av person som är föremål för sexhandel (8 §), köp av sexuella tjänster av ung person (8 a §) och

koppleri (9 §, och samtidigt även grovt koppleri enligt 9 a §).

I detta sammanhang behandlas syftet med den sexuella handlingen enligt definitionen, att uppnå sexuell upphetsning eller tillfredsställelse. Denna fråga har varit föremål för diskussioner, och i det följande redogörs för denna debatt. Definitionen har i sig samband med kriminaliseringsskyldigheten enligt artikel 18 punkt 1.a i konventionen. Där sägs det att varje part ska vidta nödvändiga lagstiftningsåtgärder eller andra åtgärder för att säkerställa att det är straffbart att genomföra sexuella handlingar (på engelska "engaging in sexual activities") med barn som, enligt gällande bestämmelser i nationell rätt, inte har uppnått åldern för sexuell självbestämmanderätt. I punkt 127 i förklaranderapporten (Explanatory Report) konstateras det att termen "sexual activities" inte definieras i konventionen. Parterna ska själva överväga termens innebörd och omfattning.

I motiveringen till definitionen (RP 6/1997 rd, s. 187/I) sägs det att begreppet sexuell handling definieras genom förutsättningen att handlingen ska syfta till att uppnå sexuell upphetsning eller tillfredsställelse. Definitionen anger att en handling för att betraktas som sexuell ska ha betydelse med avseende på människans könsdrift. Andra köns-specifika handlingar omfattas inte av definitionen. Enligt den tidigare regeringspropositionen avgränsas begreppet sexuell handling av kravet att det ska vara fråga om en med tanke på objektet och gärningsförhållandena sexuellt relevant handling. Bl.a. gärningsmannens och objektets ålder och inbördes relation har betydelse för om en handling kan anses vara sexuellt relevant eller om den överhuvudtaget ska betraktas som sexuell. T.ex. ömhetsbetygelser mellan föräldrar och barn är i allmänhet inte i samma bemärkelse sexuellt laddade som motsvarande beröringar mellan personer som är i samma ålder. En handling eventuella sexuella laddning är ofta beroende av omständigheterna. I den tidigare propositionen konstateras det att en handling som under vissa förhållanden syftar till sexuell tillfredsställelse kan vara asexuell under andra förhållanden.

Definitionen av sexuell handling har aktualiserats i debatten särskilt på grund av högsta

domstolens prejudikat HD 2005:93. Det handlade om ett fall där en far upprepade gånger hade gett sina minderåriga barn långa tungkyssar och samtidigt slickat barnen kring munnen och smekt deras kroppar. På de grunder som framgår av högsta domstolens dom ansågs det inte utrett att fadern skulle ha gjort sig skyldig till sexuellt utnyttjande av barn.

Högsta domstolen konstaterade i sin dom att det är en grundförutsättning för att rekvisitet för sexuellt utnyttjande av barn ska uppfyllas att gärningsmannens syfte är att uppnå sexuell upphetsning eller tillfredsställelse. Straffbarheten förutsätter att man kan fastställa eller sluta sig till detta utifrån handlingens karaktär eller de övriga omständigheterna. Det hade inte kommit fram några omständigheter som skulle ha tytt på att svaranden hade en böjelse för att utnyttja barn sexuellt. Högsta domstolen ansåg på basis av den utredning som hade lagts fram att svaranden inte hade något sexuellt syfte med handlingen. Det fanns inte heller några bevis för att han skulle ha varit sexuellt upphetsad när han var tillsammans med barnen. Man kunde inte dra den slutsatsen att det skulle ha varit fråga om en "sexuell handling" enligt 20 kap. 10 § 2 mom. i strafflagen enbart på basis av den omständigheten att svarandens handlande hade konstaterats vara skadligt för barnens utveckling.

Högsta domstolens avgörande bidrog för sin del till att riksåklagaren den 11 september 2007 skickade ett brev till justitieministeriet där det föreslås att 20 kap. 10 § 2 mom. i strafflagen ändras så att den del som gäller syftet med handlingen, att uppnå sexuell upphetsning eller tillfredsställelse, stryks. Definitionen av sexuell handling har också annars ansetts problematisk till dessa delar på basis av avgörandet. Bl.a. har man fäst uppmärksamhet vid ett avgörande där hovrätten förkastade åtalet mot en man som i simhallen upprepade gånger hade stoppat sitt finger i en 10-årig pojkes anus. Med hänvisning till högsta domstolens tidigare nämnda avgörande konstaterade hovrätten att frågan om syftet var att uppnå sexuell upphetsning eller tillfredsställelse ska avgöras på basis av handlingens karaktär eller andra omständigheter. Enligt hovrätten hade det inte kommit

fram några sådana omständigheter i målet som skulle ha tytt på att svaranden hade en böjelse för att utnyttja barn sexuellt. Enligt hovrätten tydde även den omständigheten att handlingen utfördes i offentliga lokaler och kunde observeras av utomstående på att handlingen inte hade något sexuellt syfte. Det kunde inte heller bevisas att svaranden skulle ha varit sexuellt upphetsad när han utförde handlingen. Beträffande hovrättens avgörande har man fäst uppmärksamhet vid att det i avgörandet inte gavs någon förklaring till varför svaranden hade handlat på det sätt som anges i åtalet.

Syftet med att kriminalisera sexuellt utnyttjande av barn är således att skydda barn mot sexuella handlingar som är skadliga för dem. Detta syftemål kan även härledas från internationella förpliktelser (artikel 4 i konventionen och artikel 34 i Förenta Nationernas konvention om barnets rättigheter (FördrS 59—60/1991)), där det sägs att alla former av sexuell exploatering av och sexuella övergrepp mot barn ska förhindras och att barn ska skyddas mot alla former av sexuellt utnyttjande och sexuella övergrepp.

I motiveringen till 20 kap. 10 § i strafflagen betonas det att man ska göra en helhetsbedömning av situationen. När man tolkar den bestämmelse där sexuell handling definieras ska man även beakta straffbestämmelsens syfte, som enligt förarbetena till lagen (RP 6/1997 rd, s. 179/I) är att skydda barnet mot skadliga sexuella handlingar. Trots det kan utfallet i ett brottmål bli att en handling bedöms vara skadlig för barnets sexuella utveckling men ändå inte omfattas av bestämmelserna om sexualbrott. Sett från barnets synpunkt borde förövarens syfte med handlingen inte ha någon betydelse. Utan att ta ställning till om de domstolsavgöranden som nämndes ovan är riktiga med hänsyn till den gällande lagstiftningen, kan det dock anses finnas risk för att den gällande definitionen av sexuell handling leder till ett resultat som står i strid med den allmänna rättskänslan och syftet att skydda barn.

Det finns även andra omständigheter som talar för att man stryker den del i definitionen av sexuell handling som gäller syftet att uppnå sexuell upphetsning eller tillfredsställelse. Inte heller när det gäller de övriga brotten där

själva handlingen är straffbar (t.ex. brotten mot liv och hälsa) har det någon betydelse för straffbarheten vilket syfte en person vill nå med den följd som omfattas av brottsbeskrivningen. I förarbetena till den gällande lagen angavs det inte några särskilda grunder för att införa detta tilläggsriterium.

När det gäller gärningsmannens syfte eller de omständigheter som han eller hon uppfattar blir bestämmelsen om uppsåt i 3 kap. 6 § i strafflagen hur som helst tillämplig. Samtliga de gärningar som kriminaliseras i strafflagens 20 kap. är straffbara endast om de begås uppsåtligt. Enligt den nämnda paragrafen har gärningsmannen uppsåtligt orsakat en följd som omfattas av en brottsbeskrivning, om han eller hon har avsett att orsaka följden eller ansett följden vara säker eller övervägande sannolik. Enligt bestämmelsen har följden likaså orsakats uppsåtligt, om gärningsmannen har ansett att den med säkerhet har samband med den följd han eller hon har avsett. Vid utnyttjandebrott som riktar sig mot barn uppstår en följd som omfattas av brottsbeskrivningen genom en kombination av bestämmelsen om utnyttjande (20 kap. 6 eller 7 §) och den nu aktuella definitionsbestämmelsen.

Det kan också vara svårt att bevisa att gärningsmannens syfte har varit att uppnå sexuell upphetsning eller tillfredsställelse. Att förövaren inte hade erektion eller visade några andra tecken på upphetsning eller att utomstående personer inte kunde upptäcka några sådana tecken betyder inte nödvändigtvis att förövaren inte utförde handlingen i syfte att uppnå sexuell upphetsning eller tillfredsställelse. Man kan inte heller dra några långtgående slutsatser av den omständigheten att de som begår brott mot barn för att få sexuell upphetsning vanligtvis inte utför dessa handlingar inför andra personer. För en del personer kan det t.o.m. öka njutningen när andra personer ser på. De som har en böjelse för att utnyttja barn sexuellt försöker dessutom ofta dölja detta. Att en person inte är känd för att ha sådana böjelser bör således inte ha den relevans som den nu har fått i rättspraxis.

I definitionen av sexuell handling bör man stryka den del där det sägs att syftet med handlingen är att uppnå sexuell upphetsning

eller tillfredsställelse, åtminstone när det gäller sexualbrott mot barn. I definitionen kvarstår då en objektiv bedömning av om handlingen har en väsentlig sexuell innebörd, som baserar sig på omständigheter som kan observeras utifrån. Som det redan sades tidigare gäller definitionen emellertid också sexualbrott mot vuxna. Det som sägs ovan om sexualbrott mot barn (t.ex. om den särskilda förutsättningen för straffbarheten som det inte finns några särskilda grunder för och om bevisvärigheterna) gäller i hög grad också brott som riktar sig mot vuxna. Här handlar det inte om att förbättra det straffrättsliga skyddet för barn utan om att skydda den sexuella självbestämmanderätten rent allmänt, som är ett annat centralt mål med det gällande 20 kap. i strafflagen (RP 6/1997 rd, s. 168/II). Detta skydd hänför sig till att sexualbrotten kan orsaka även vuxna människor allvarliga och t.o.m. livslånga psykiska skador. Vissa av sexualbrotten kan dessutom rikta sig både mot barn och mot vuxna. Allt som allt skulle det av konsekvensskäl vara svårt att motivera att den särskilda förutsättningen stryks bara när det handlar om sexualbrott som riktar sig mot barn. Ändringen av definitionen av sexuell handling bör således gälla brott som begås mot personer i alla åldrar, i de fall när denna handling nämns i rekvisitet.

Straffen för utnyttjandebrott som riktar sig mot barn

Allmänt

Enligt artikel 27 punkt 1 i konventionen ska varje part säkerställa att de gärningar som är straffbelagda i enlighet med konventionen beläggs med effektiva, proportionella och avskräckande sanktioner med hänsyn till deras svårhetsgrad. I artikel 28 finns dessutom bestämmelser om omständigheter som ska tas under övervägande som försvårande omständigheter när påföljd eller annan rättsverkan ska bestämmas. Artikel 28 gäller fall där

a) brottet skadade våldsoffrets fysiska eller mentala hälsa allvarligt;

b) brottet föregicks eller åtföljdes av tortyr eller grovt våld;

c) brottet begicks mot ett särskilt utsatt brottsoffer;

d) brottet begicks av en familjemedlem, en person som bor tillsammans med barnet eller en person som har missbrukat sin ställning;

e) brottet begicks av flera personer tillsammans;

f) brottet begicks inom ramen för en kriminell organisation;

g) förövaren har blivit dömd tidigare för samma slags brott.

Med beaktande av vad som sägs i punkt 195 i förklaranderapporten till konventionen förutsätter artikel 28 inte att det i lagen föreskrivs om särskilda grunder för bestämmande av straff för sexualbrott mot barn. Skyldigheten i konventionen kan fullgöras inom ramen för de allmänna bestämmelserna om bestämmande av straff och även genom att en person döms för flera sexualbrott eller för ett sexualbrott och dessutom för något annat brott som har begåtts samtidigt.

Artiklarna 27 och 28 i konventionen behandlas närmare i detaljmotiveringen nedan. Redan i detta sammanhang granskas dock särskilt straffen för sexuellt utnyttjande av barn och grovt sexuellt utnyttjande av barn, som hänför sig till dessa artiklar, samt de ändringar och åtgärder som straffpraxis eventuellt förutsätter. Rättspolitiska forskningsinstitutet publicerade i april 2009 en undersökning om straffpraxis vid sexuellt utnyttjande av barn (Rättspolitiska forskningsinstitutets forskningsmeddelanden 92), som för sin del bidrog till att projektet för det nationella ikraftsättandet av konventionen även fick i uppdrag att bedöma effektiviteten och proportionaliteten av straffnivån för sexualbrott mot barn. Särskild uppmärksamhet skulle fästas vid frekvensen av villkorliga fängelsestraff.

Enligt 20 kap. 6 § 1 mom. i strafflagen ska den dömas till fängelse i högst fyra år för sexuellt utnyttjande av barn som 1) har samlag med ett barn som är under 16 år, 2) genom beröring eller på annat sätt utsätter ett barn som är under 16 år för en sexuell handling som är ägnad att skada hans eller hennes utveckling, eller 3) förmår honom eller henne att företa en handling som avses i 2 punkten. En gärning som avses i 1 mom. anses likväl inte som sexuellt utnyttjande av barn, om det

inte mellan parterna råder någon stor skillnad i ålder eller själslig och kroppslig mognad (2 mom.). För sexuellt utnyttjande av barn döms enligt 3 mom. också den som handlar på ett sätt som avses i 1 mom. med ett barn som har fyllt 16 men inte 18 år, om gärningsmannen är barnets förälder eller i förhållande till barnet står i en ställning som motsvarar en förälders samt bor i samma hushåll som barnet. Försök är straffbart (4 mom.).

Enligt 20 kap. 7 § 1 mom. i strafflagen ska gärningsmannen dömas till fängelse i minst ett och högst tio år för grovt sexuellt utnyttjande av barn, om vid sexuellt utnyttjande av barn 1) brottet begås mot ett barn vars ålder eller utvecklingsnivå är sådan att brottet är ägnat att orsaka barnet synnerlig skada, 2) brottet begås på ett synnerligen förödmjukande sätt eller 3) brottet är ägnat att orsaka barnet synnerlig skada på grund av det speciella förtroende som barnet hyser för gärningsmannen eller på grund av att barnet på annat sätt står i särskilt beroende ställning i förhållande till gärningsmannen. För att brottet ska kunna anses som grovt förutsätts det dessutom att det är grovt även bedömt som en helhet. Försök är straffbart (2 mom.).

I 20 kap. 6 § i strafflagen beskrivs således gärningssätten vid sexuellt utnyttjande av barn rätt allmänt. Dessa gärningssätt har betydelse också när man bedömer om en person har gjort sig skyldig till grovt sexuellt utnyttjande av barn. Gärningssätten vid utnyttjandebrott som riktar sig mot barn preciseras också i förarbetena till lagen (RP 6/1997 rd) och i rättspraxis. Samlag och beröring nämns alltså uttryckligen i rekvisitet. Även följande gärningssätt kan nämnas:

- att locka barn att se på masturbation, samlag eller pornografiska filmer,
- att berätta om sexuellt laddade händelser för barn,
- att skicka sexuella färgade textmeddelanden, e-postmeddelanden eller brev till barn,
- att förmå barn att bete sig på ett sätt som är sexuellt medan förövaren ser på (t.ex. att se på när ett barn provar underkläder, tvinga ett barn att bära avslöjande kläder, få barnet att masturbera eller urinera på förövaren, be barnet att rita bilder på könsorgan, få barnet att klä av sig naket, fotografera ett naket barn

och att be ett barn posera på en pornografisk bild),

- att visa sina könsorgan för barn (även via en webbkamera),
- att visa pornografiska bilder,
- att göra gester som visar masturbering,
- att kyssa ett barn (en begränsning som hänför sig till detta finns i högsta domstolens avgörande HD 2005:93 som nämns ovan), och

- att krama, lyfta upp, ta i famn, bada och klä av ett barn på ett sätt som i något annat sammanhang skulle höra till det normala umgänget eller skötseln av barnet och att uppträda naken inom familjekretsen, om dessa handlingar utförs i samband med att man t.ex. berör barnets könsorgan eller utför någon annan sexuell handling.

I strafflagen finns det inte särskilda bestämmelser om straffmätningen och valet av straffart för de olika brotten. När domstolen bestämmer straffet är den bunden av bestämmelserna i 6 kap. om att de omständigheter som hänför sig till gärningen och gärningsmannen i det enskilda fallet inverkar på straffet. Man bör å andra sidan även beakta en enhetlig straffpraxis. Enligt kapitlets 4 § ska straffet mätas ut så att det står i ett rättvist förhållande till hur skadligt och farligt brottet är, motiven till gärningen samt gärningsmannens av brottet framgående skuld i övrigt. Ett fängelsestraff som uppgår till högst två år kan enligt 9 § 1 mom. förklaras villkorligt, om det inte med hänsyn till hur allvarligt brottet är, gärningsmannens skuld sådan den framgår av brottet eller gärningsmannens tidigare brottslighet förutsätts att ovillkorligt fängelse döms ut. För ett brott som någon har begått innan han eller hon fyllde 18 år får dock inte dömas till ovillkorligt fängelsestraff, om det inte finns vägande skäl (9 § 2 mom.).

Förutom de bestämmelser som nämns ovan kan även de övriga grunder för bestämmande av straff som anges i strafflagens 6 kap. inverka på bestämmandet av straffet. Det gäller bl.a. skärpningsgrunderna (5 §, t.ex. gärningsmannens tidigare brottslighet), lindringsgrunderna (6 §, t.ex. att betydande påtryckning eller hot eller någon annan liknande omständighet har medverkat till att brottet har begåtts) och skälighetsgrunderna (7 §,

t.ex. de andra följder som brottet har lett till eller domen medför för gärningsmannen). Vid utnyttjandebrott mot barn kan även bestämmelserna om lindrigare straffskala i 6 kap. 8 § i strafflagen bli tillämpliga. Straffet bestäms enligt en lindrigare straffskala t.ex. om gärningsmannen har begått brottet innan han eller hon fyllde 18 år eller det på grunder som nämns i 6 eller 7 § eller på andra exceptionella grunder finns särskilda skäl, som ska nämnas i domen. En lindring av straffskalan kan leda till att bötesstraff döms ut i ett sådant fall när det endast föreskrivs fängelsestraff för brottet.

Det är en svår uppgift att bedöma om de straff som döms ut för utnyttjandebrott som begås mot barn är på rätt nivå. Som det redan framgår ovan varierar gärningssätten och straffbarheten för dessa brott betydligt. Rättspolitiska forskningsinstitutets undersökning ger visserligen information om hurdana straff som döms ut för de olika gärningssätten för ett brott. Syftet med undersökningen var dock inte att bedöma om de straff som döms ut för sexualbrott mot barn motsvarar brottens skadlighet och farlighet och de övriga grunderna för bestämmande av straff i 6 kap. i strafflagen.

I Rättspolitiska forskningsinstitutets undersökning jämförs inte heller nivån på de straff som döms ut för utnyttjandebrott som riktar sig mot barn med straffen för andra brott. Detta har att göra med att lagstiftaren rent generellt har ställt de olika brotten i relation till varandra med avseende på svårhetsgraden genom de föreskrivna straffskalorna. Man får inte nödvändigtvis relevant information genom att jämföra de straff som döms ut för olika brott med varandra. I strafflagstiftningen finns det i och för sig straffskalor som åtminstone delvis motsvarar straffskalorna för sexuellt utnyttjande av barn. De gäller dock i regel den grova gärningsformen av brott, och man har därför inte så stor nytta av jämförelser i dessa fall.

Om det visar sig att straffpraxis är snedvriden, kan lagstiftaren genom att ändra straffskalorna styra den i rätt riktning eller visa att uppfattningen om straffbarheten för gärningen har ändrats. Man är dock återhållsam med att göra ändringar i straffskalorna. Straffskalorna ändras sällan, och när det sker är det i

allmänhet samtidigt som man gör en helhetsbedömning av vissa brott i samband med någon större reform. Vid förändringar är strävan ofta att skärpa straffen genom att höja antingen minimi- eller maximistraffen. Också högsta domstolens prejudikat styr rättspraxis. Det finns dock relativt få prejudikat om straffen för sexualbrott mot barn.

När man bedömer straffnivån är det bra att komma ihåg att man inte bör överbetona straffens betydelse vid bekämpningen av brott. De övriga medel som finns att tillgå för att bekämpa sexualbrott mot barn och som också nämns i konventionen är av stor betydelse. Som exempel kan nämnas att effektivt utreda den brottsliga bakgrunden hos personer som arbetar med barn och att ordna vård för personer som har gjort sig skyldiga till dessa brott.

Det är alltid svårt att dra jämförande slutsatser om straffbestämmelser, inbegripet straffskalor, i olika stater. Detta beror särskilt på att brottsbenämningarna för samma gärning varierar i olika länder. Man kan inte heller dra några långtgående slutsatser om bestämmelser som gäller enskilda brott, utan det viktiga är att se till den helhet som straffbestämmelserna, i detta fall straffbestämmelserna för sexualbrott, bildar.

Trots de reservationer som gäller internationella jämförelser kan man konstatera att i *Sverige* (skyddsåldersgräns 15 år) indelas de brott som motsvarar de utnyttjandebrott som riktar sig mot barn i fem olika gärningsformer. För dessa brott kan man döma ut fängelse i minst 14 dagar och högst 10 år, beroende på fallet. De tillämpliga straffbestämmelserna i *Norge* beror på om offret var yngre än 14 år eller yngre än 16 år vid tidpunkten för brottet. I det förra fallet kan man döma ut ett fängelsestraff på minst 14 dagar och högst 21 år och i det senare fallet ett fängelsestraff på minst 14 dagar och högst 15 år, beroende på fallet. I *Danmark* (skyddsåldersgräns 15 år) är minimistraffet fängelse i 7 dagar och maximistraffet fängelse i 8 eller 12 år, beroende på fallet. Också i *Tyskland* finns straffbestämmelserna för utnyttjandebrott i flera olika paragrafer, vars tillämpning är beroende av om offret var yngre än 14 år eller yngre än 16 år. För de lindrigaste gär-

ningarna kan man döma ut bötesstraff och för allvarligare gärningar fängelse i högst 10 år.

I Rättspolitiska forskningsinstitutets undersökning dras den slutsatsen att rättspraxis är oenhetlig när det gäller grundformen av utnyttjandebrott. Redan tidigare har man fäst uppmärksamhet vid att slopa hindren för en enhetlig rättskipning. Enligt den nya 34 a § 1 mom. i lagen om offentlighet vid rättegång i allmänna domstolar (370/2007), som träder i kraft vid ingången av december 2010, kan en domstol till en annan domstol lämna ut sådana sekretessbelagda rättegångshandlingar som den andra domstolen behöver för att säkerställa rättskipningens enhetlighet vid prövningen av avgörandet i ett ärende som domstolen behandlar. I motiveringen till momentet (RP 102/2009 rd) konstateras det att med rättegångshandling avses en handling som har kommit in till domstolen eller upprättats vid domstolen före en rättegång. Enligt motiveringen kan domstolarna ha behov av att få bekanta sig med rättegångshandlingar som har samband med ett ärende som avgjorts i en annan domstol i synnerhet i sådana ärenden som sällan är anhängiga vid domstolar och i vilka det inte uppkommit någon fast praxis. Det kan t.ex. handla om utnyttjandebrott som riktar sig mot barn. Utbildningen är viktig när man vill främja en enhetlig rättspraxis.

Straffuppgifter i Rättspolitiska forskningsinstitutets undersökning

Straffpraxis när det gäller utnyttjandebrott som riktar sig mot barn behandlas närmare i Rättspolitiska forskningsinstitutets undersökning (särskilt s. 42—63). Här kan endast ges ett sammandrag av resultaten av undersökningen.

Enligt undersökningen betraktas utnyttjandet som grovt särskilt om barnet är ungt (främst barn under 10 år), förövaren är en förälder eller utnyttjandet har pågått länge, t.ex. under många år. Kvalificeringsgrunden att brottet begås på ett synnerligen förödmjukande sätt har tillämpats t.ex. när det inte har funnits några som helst känslomässiga band grundade på närhet i umgänget mellan förövaren och barnet, när man har fått barnet att begå handlingen genom att ljuga, när flera

personer har medverkat vid brottet eller när offret har bundits eller det har förekommit annat våld.

För grovt sexuellt utnyttjande av barn döms i allmänhet till ovillkorligt fängelse (75 % av straffen, medellängden fängelse i 3 år och 4 månader). Medellängden på de villkorliga fängelsestraffen är 1 år och 7 månader. Villkorligt fängelse kan dömas ut t.ex. när kvalificeringen inte hänför sig till gärningssättet utan endast till förhållandet mellan förövaren och offret, när gärningssättet är beröring, det handlar om enstaka gärningar eller svaranden döms för ett brott som begåtts innan han eller hon fyllde 18 år.

För grovt sexuellt utnyttjande av barn döms i genomsnitt till fängelse i 2 år 6 månader om gärningen endast innefattar beröring, till fängelse i 3 år 7 månader om den innefattar samlag och till fängelse i 5 år 11 månader om den innefattar tvingande (och förövaren även tillräknats våldtäktsbrott). Barnets unga ålder och att brottet pågått länge leder till att brottet kvalificerar som grovt och förlänger också straffet. En brottslig bakgrund hos svaranden verkar förlänga straffet, men skillnaderna i materialet är inte statistiskt relevanta. Samlag ingår i ca två tredjedelar av de fall som gäller den grova gärningsformen av brottet.

För grundformen av sexuellt utnyttjande av barn döms i regel (80 % av straffen) till villkorligt fängelse (medellängd 6 månader 15 dagar). Medellängden på de ovillkorliga fängelsestraffen är 1 år 3 månader. Andelen ovillkorliga fängelsestraff av de straff som döms ut för gärningar där det ingår någon form av tvingande (men förövaren dock inte har tillräknats våldtäkt) är ca 30 % och av de straff som döms ut för gärningar där det ingår samlag knappt 20 %. Det döms sällan ut ovillkorligt fängelse för grundformen av gärningen i de fall när brottet endast innefattar beröring. Andelen ovillkorliga fängelsestraff ökar när gärningen har pågått länge eller riktat sig mot flera offer. Böter kan bestämmas t.ex. när personerna sällskapar med varandra eller förövaren är en ung person. Längden på straffen för grundformen av brottet varierar inte i någon större grad beroende på om det är fråga om beröring eller samlag. Samlag ingår i grundformen av brottet i ca hälften av fallen.

Längden på de utdömda straffen påverkas enligt undersökningen av om offret hade fyllt 12 år. I dessa fall dömer man i allmänhet inte ut korta villkorliga fängelsestraff (grundformen av gärningen). De ovillkorliga fängelsestraff som döms ut för samlag med barn under 12 år uppgår i allmänhet till minst 2 år, varvid gärningen även bedöms som grov.

Slutsatser

En bedömning av straffen för utnyttjandebrott som riktar sig mot barn utifrån rättspraxis visar att det i huvudsak döms ut ovillkorliga och i genomsnitt långa fängelsestraff för grovt sexuellt utnyttjande av barn. Till dessa delar finns det inte något behov av att ändra straffpraxis genom lagstiftning.

Situationen är en annan när det gäller sexuellt utnyttjande av barn, som kriminaliseras i 20 kap. 6 § i strafflagen. De lagstiftningslösningar som man stannade för när det senast gjordes en mer omfattande översyn av straffbestämmelserna om sexualbrott, för mer än tio år sedan, har lett till att de straff som döms ut för dessa brott inte till alla delar motsvarar dagens uppfattning om deras klandervärdhet och skadlighet. Under detta årtusende har skyddet av barn mot sexuell exploatering och sexuella övergrepp fått allt större betydelse både på det internationella och på det nationella planet. Detta beror på att kunskapen om hur skadliga dessa brott är har ökat. Ett sätt att uppnå målet att skydda barn är att säkerställa en tillräckligt hög straffnivå, vilket särskilt när det gäller sexualbrotten hänför sig till strafflagstiftningens moralskapande verkan.

Det föreskrivna straffet för sexuellt utnyttjande av barn är fängelse i högst fyra år. I straffbestämmelsen föreskrivs det inte om något minimistraff, vilket betyder att minimistraffet är fängelse i 14 dygn, med stöd av 2 c kap. 2 § 2 mom. i strafflagen. En sådan straffskala är mycket exceptionell. I allmänhet föreskrivs det om ett minimistraff på fyra månader i de fall när det strängaste föreskrivna straffet för brottet är fyra års fängelse. Det är visserligen då fråga om brott som enligt brottsbenämningen är grova och således har en lindrigare gärningsform.

När man diskuterar straffnivån för ett brott och bedömer om straffnivån är adekvat tittar man ofta på det föreskrivna maximistraffet för brottet. Detta gäller särskilt bestämmelserna om straffnivån i internationella instrument. I praktiken är dock det föreskrivna minimistraffet för ett brott av större betydelse för att styra rättspraxis. Det kan räcka att höja minimistraffet för ett brott för att få önskade effekter i rättspraxis. Detta har att göra med den omständighet som även nämns i förarbetena till reformen av straffrättens allmänna läror (RP 44/2002 rd, s. 182), dvs. att straffpraxisutredningar har visat att de straff som döms ut vanligen rör sig under straffskalans mitt. Den mest använda delen av straffskalan förefaller ofta att vara skalans första fjärdedel. Detta betyder att det finns ett visst slags skevhet i hur brotten fördelar sig i praktiken: det finns alltid fler lindrigare fall än grova. Ca en tredjedel av de fängelsestraff som döms ut för sexuellt utnyttjande av barn är kortare än fyra månader.

Eftersom dessa gärningar har så många olika manifestationsformer blir man bland tvungen att bedöma en lindrig gärning, t.ex. en sådan som stannat på verbal nivå, som sexuellt utnyttjande av barn. I exceptionella fall kan man emellertid tillämpa bestämmelsen om en lindrigare straffskala i 6 kap. 8 § i strafflagen, om man vill undvika ett oskäligt strängt straffansvar. Bestämmelsen gör det möjligt att döma ut ett fängelsestraff som är lindrigare än det föreskrivna minimistraffet eller ett bötesstraff. Man kan även tillämpa 20 kap. 6 § 2 mom. i strafflagen, enligt vilket en gärningsman inte gör sig skyldig till sexuellt utnyttjande av barn, om det inte mellan parterna råder någon stor skillnad i ålder eller själslig och kroppslig mognad. Den bestämmelsen föreslås bli ändrad i denna proposition, så att ordalydelsen i bestämmelsen bättre motsvarar dess syfte. Med hänsyn även till de övriga omständigheter som nämns ovan, föreslås det i denna proposition att minimistraffet för sexuellt utnyttjande av barn höjs till fyra månaders fängelse.

En särskild grupp av sexuellt utnyttjande av barn är de fall där gärningsmannen har haft samlag med barnet så som avses i 20 kap. 10 § 1 mom. i strafflagen. I momentet sägs att med samlag avses i kapitlet in-

trängande med könsorgan i en annans kropp eller sexuellt inträngande i en annans könsorgan. Med hänsyn till skyddet för den sexuella självbestämmanderätten och den kroppsliga integriteten kan en gärning som innefattar samlag som utgångspunkt anses vara allvarligare än en gärning som endast innefattar beröring eller ingen fysisk kontakt alls mellan förövaren och offret. I Rättspolitiska forskningsinstitutets undersökning fäster man sig vid att en stor del av grundformerna av utnyttjandebrotten, ungefär hälften, innefattar samlag. Stränga straff tycks dömas ut endast i de fall när förövaren har haft samlag med ett ungt barn, dvs. ett barn under 12 år.

När bestämmelserna om sexualbrott i brottsbalkens 6 kap. reviderades i Sverige 2005 fick de gärningar där det ingick samlag en särställning. Brotsbenämningen blev "våldtäkt mot barn". Gärningen straffbeläggs i 6 kap. 4 § i brottsbalken. Straffet är fängelse i lägst två och högst sex år, i grova fall fängelse i lägst fyra och högst tio år. Om brottet å andra sidan är att anse som mindre allvarligt, döms för sexuellt utnyttjande av barn till fängelse i högst fyra år (6 kap. 5 § i brottsbalken).

En omständighet som man bör beakta när det gäller handlingar som leder till samlag är att ett barns förmåga att formulera och uttrycka sin vilja är bristfällig i sexuella situationer. Detta gäller särskilt förmågan att förutse vad umgänget i en viss situation kommer att leda till. Som det framgår av Rättspolitiska forskningsinstitutets undersökning förekommer det att förövaren använder någon form av tvång också vid grundformen av ett utnyttjandebrott. Detta betyder dock inte att han eller hon förutom för utnyttjandebrott döms också för våldtäkt. Av orsaker som hänför sig till offrets viljebildning finns det grund för att handlingar som leder till samlag som utgångspunkt ska bedömas strängare även i de fall när förövaren inte brukar våld eller hot om våld enligt 20 kap. 1—3 § i strafflagen för att övertala offret. Detta kan ske genom att man fogar en ny kvalificeringsgrund, att brottet leder till samlag, till rekvisitet för grovt sexuellt utnyttjande av barn. Nuläget ändras inte såtillvida att ett våldtäktsbrott fortfarande ska kunna komma i fråga vid sidan av ett utnyttjandebrott, så att

förövaren i dessa fall döms till straff för båda brotten.

3 Målsättning och de viktigaste förslagen

Syftet med propositionen är att godkänna konventionen och sätta den i kraft nationellt i Finland. Till dessa delar sammanfaller målsättningen i propositionen med konventionens syfte. Syftet är för det första att främja förebyggandet av sexualbrott mot barn och myndighetssamarbetet vid förebyggandet och bekämpningen av dessa brott. Genom konventionen strävar man också efter att förbättra skyddet för brottsoffer och ge offren mer stöd och hjälp, att få till stånd en heltäckande straffrättslig reglering som leder till ett behörigt straffansvar och att effektivisera straffprocessen vid handläggningen av sexualbrott mot barn.

För att kunna skydda barn och förverkliga straffansvaret behövs det dock också sådana lagändringar som konventionen inte uttryckligen förpliktar till. Ett exempel som kan nämnas av de viktigaste förslagen som behandlas nedan är de ändringar i lagstiftningen som gäller utnyttjandebrott som riktar sig mot barn.

Enligt förslaget höjs minimistraffet för sexuellt utnyttjande av barn till fängelse i fyra månader. Samlag med en person som är yngre än 16 år ska som utgångspunkt anses som grovt sexuellt utnyttjande av barn. Maximistraffet för köp av sexuella tjänster av ung person höjs från ett till två års fängelse.

I lagen föreslås straffbestämmelser om lockande av barn i sexuella syften. Till detta brott gör sig för det första den skyldig som föreslår ett möte eller andra kontakter med barn så att det av förslagets innehåll eller av omständigheterna annars framgår att syftet är att tillverka barnpornografi eller att rikta ett utnyttjandebrott mot ett barn. Enligt förslaget ska också den som förleder ett barn att erbjuda sexuella tjänster mot ersättning eller att uppträda i en anordnad pornografisk föreställning dömas för lockande av barn i sexuella syften. Det föreslås också att det ska vara straffbart att besöka barnpornografiska föreställningar.

Det föreslås att rekvisiten i straffbestämmelserna om barnpornografi preciseras och kompletteras. Gärningssätten vid innehav och spridning av barnpornografisk bild för enhetligas, så att vissa av de nuvarande begränsningarna av straffbarheten i straffbestämmelserna om innehav försvinner. Enligt förslaget kan även den göra sig skyldig till innehav av barnpornografisk bild som skaffar sig tillgång till en barnpornografisk bild eller bildupptagning, t.ex. genom att skaffa sig behörighet genom ett avtal, utan att fysiskt ta materialet i sin besittning.

I definitionen av sexuell handling stryks den förutsättning för straffbarheten som säger att gärningen ska utföras i syfte att uppnå sexuell upphetsning eller tillfredsställelse. Alla de brott som avses i konventionen ska höra under allmänt åtal när de riktar sig mot barn. Målsägandens fasta vilja ska inte heller ha någon betydelse för att utöva åtalsrätten. Straffansvaret för juridiska personer utsträcks till att även omfatta lockande av barn i sexuella syften, när syftet med ett möte eller andra kontakter är att tillverka barnpornografi. Kravet på dubbel straffbarhet slopas för de brott som avses i konventionen.

Enligt förslaget kompletteras bestämmelsen om särskild preskription av åtalsrätten så att även tvingande till sexuell handling, sexuellt utnyttjande, koppleri, grovt koppleri, människohandel och grov människohandel som riktat sig mot ett barn preskriberas tidigast då offret fyller 28 år. Åldersgränsen ska vara 23 år vid lockande av barn i sexuella syften, om det handlar om att locka barn att erbjuda sexuella tjänster mot ersättning eller att uppträda i en anordnad pornografisk föreställning.

Det föreslås att lagen om näringsförbud ändras så att den som vid drivandet av rörelse har begått ett pornografibrott eller ett koppleri- eller människohandelsbrott som riktar sig mot en person under 18 år kan meddelas näringsförbud. Ett tillfälligt näringsförbud kan meddelas, om det behövs för att förhindra att ett sådant brott begås.

Det föreskrivs att de som är anställda eller innehar ett förtroendeuppdrag hos bl.a. social- och hälsovården, undervisningsväsendet, ungdomsväsendet, en producent av socialservice eller hälso- och sjukvårdstjänster, en

undervisnings- eller utbildningsanordnare, en församling eller något annat religiöst samfund eller hos en enhet som ordnar morgon- och eftermiddagsverksamhet för skolelever samt alla yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården har rätt att trots sekretessbestämmelserna göra en anmälan till polisen, när de på grund av omständigheter som de har fått kännedom om i sin uppgift har skäl att misstänka att en person under 18 år har utsatts för ett sexualbrott. I det straffregisterutdrag som används vid kontroll av brottslig bakgrund hos personer som arbetar med barn antecknas framöver även bötesstraff som har dömts ut för pornografi- och sexualbrott.

Godkännandet och ikraftsättandet av konventionen samt förverkligandet av dess syfte, att skydda barn, förutsätter att man även fäster uppmärksamhet vid de praktiska förfaringssätten. Till dessa delar handlar det om åtgärder inom ramen för den gällande lagstiftningen. I samband med att de enskilda artiklarna behandlas i detaljmotiveringen till propositionen ges det synpunkter på brister i gällande praxis och behoven av att utveckla förfaringssätten. Man behöver t.ex. utveckla systemet för vård av brottslingar och andra motsvarande förebyggande och behandlande åtgärder och se till att brottsoffer i tillräckligt god tid informeras om sina rättigheter och om vart de kan vända sig för att få hjälp.

4 Propositionens konsekvenser

Konsekvenserna av förslagen i propositionen kan karaktäriseras som samhällseliga, både när det gäller att betona det klandervärda i sexualbrott mot barn och att förbättra skyddet för barns grundläggande och mänskliga rättigheter och sexuella självbestämmanderätt. Särskilt de rättigheter som skyddas i grundlagen, rätten till personlig frihet och integritet (7 §) och skyddet för privatlivet (10 §), är relevanta i detta avseende.

Förslagen i propositionen kan om de genomförs bedömas minska sexualbrotten mot barn i viss mån. Det finns emellertid också andra medel än de straffrättsliga som har stor betydelse för att förebygga dessa brott och minska de skador de orsakar. I propositionen behandlas även dessa medel (t.ex.

utbildning för barn, informationskampanjer till allmänheten, myndighetssamarbete och vård av personer som kan väntas begå eller redan har begått brott) och problemen i samband med dem. Man bör även satsa på dessa andra medel för att minska de skadliga konsekvenser som brotten har för samhället och för brottsoffren. Det går dock inte att i euro ange hur stora inbesparingar som kan göras i framtiden i kostnaderna för att förebygga brott. Nyttan kan inte nödvändigtvis ens till alla delar mätas i pengar.

Förslagen i propositionen kommer om de genomförs inte att ändra myndigheternas uppgifter eller behörighetsförhållandena mellan myndigheterna. De lagstiftningsändringar som gäller strafflagstiftningen, rätten att göra anmälan till polisen och beaktandet av böter vid kontroll av en persons brottsliga bakgrund kommer att ha konsekvenser för myndigheternas arbetsbörda. Det kan antas att något fler mål än i dag kommer till förundersökning, åtalsprövning och domstol för behandling. Det är mycket svårt att uppskatta hur mycket arbetsmängden de facto kommer att öka i de olika faserna, när man även beaktar konsekvenserna av de förebyggande åtgärder som hänför sig till lagändringarna och verkställigheten av lagstiftningen.

Den eventuella ökningen av myndigheternas arbetsmängd kommer i praktiken att ske gradvis från och med 2012, och reformens konsekvenser för myndigheternas personalbehov kommer att preciseras först många år efter det att lagstiftningen har trätt i kraft. Om erfarenheterna då visar att reformen ökar t.ex. de rättsliga myndigheternas arbetsmängder och personalbehov betydligt, bör detta beaktas vid beredningen av statsbudgeten.

En fråga som bör bedömas särskilt är hur ändringarna i de bestämmelser som gäller utnyttjandebrott som riktar sig mot barn påverkar fångantalet. Detta främst för att utnyttjandebrott där det ingår samlag i framtiden som utgångspunkt kommer att betraktas som grovt sexuellt utnyttjande av barn. Även i detta fall är det ytterst svårt att bedöma de exakta konsekvenserna av ändringen.

Arbetsgruppen kom i sitt betänkande fram till att ändringarna i rekvisiten för sexuellt utnyttjande av barn kommer att öka antalet

fängelseår med 180 år och att det dagliga fångantalet samtidigt kommer att öka med i genomsnitt 180 fångar. Redan i betänkandet konstateras det emellertid att fångantalet inte nödvändigtvis ändras så mycket som det antal man får genom att använda de variabler som kalkylerna utgår från. Det kommer eventuellt inte att dömas ut lika många ovillkorliga fängelsestraff för de utnyttjandebrott som blir grova som för grovt sexuellt utnyttjande av barn i dag, och att de ovillkorliga straff som döms ut inte kommer att vara lika långa som de straff som i dag döms ut för grovt utnyttjande. När det gäller de variabler som arbetsgruppen använde sig av, kan man också förhålla sig med en viss reservation till att ca hälften av fallen av grundformen av utnyttjandebrott kommer att förvandlas till grovt sexuellt utnyttjande av barn. Trots att det fortfarande är fråga om en mycket osäker bedömning, uppskattas ökningen av det dagliga fångantalet i detta sammanhang till 120 fångar, vilket också det är en mycket hög siffra.

Det är de rörliga kostnaderna som är av betydelse vid bedömningen av konsekvenserna av ökningen av antalet fångar. Dessa kostnader uppgår till ca 7 000 euro per fånge och år. Beloppet av de rörliga kostnaderna kommer således att vara 840 000 euro per år. Det är svårt att uppskatta konsekvenserna när det gäller behovet av fängelsepersonal, eftersom det pågår projekt (t.ex. att införa ett övervakningsstraff och att utveckla samhällspåföljderna) som om de genomförs uppenbart kommer att minska antalet fångar jämfört med i dag. Det kommer dock att behövas fler anställda. Om den strikta dimensioneringen av antalet anställda vid fångvårdsväsendet fortgår, kan ökningen av antalet fångar medföra att behovet av anställda vid Brottspåföljdsmyndigheten vid årtiondets mitt har ökat så mycket att det inte till alla delar kan täckas genom att man omfördelar personalresurserna.

På grund av strafflagens 3 kap. 2 §, som gäller tillämplighet i tiden av bestämmelserna i strafflagstiftningen, kommer de nya bestämmelserna att tillämpas först på gärningar som begås efter det att bestämmelserna har trätt i kraft, dvs. i praktiken tidigast på gärningar som begås 2012. När man beaktar den

tid det tar innan ett brott avslöjas och målet kan behandlas i en rättegång, dröjsmålet med att verkställa domen i de fall när domen överklagas och tiden för att förbereda verkställigheten av ett ovillkorligt fängelsestraff, kommer konsekvenserna inom fångvården att förverkligas så småningom och synas fullt ut först efter många år. Vid beredningen av statsbudgeten för de kommande åren bör man dock se till att det finns medel för att täcka dessa fångvårdskostnader.

Det uppstår kostnadseffekter av att ändra straffregisterlagen (770/1993) så att det i ett straffregisterutdrag som ska användas för kontroll av den brottsliga bakgrunden hos personer som arbetar med barn ska antecknas böter som har dömts ut för pornografi- eller sexualbrott. Ändringen gäller Rättsregistercentralens verksamhet. För att man ska kunna ta med uppgifterna i bötesregistret i förfrågningarna om en persons brottsliga bakgrund och automatiskt få ett utdrag med uppgifter ur både straffregistret och bötesregistret förutsätts det ändringar i informationssystemen som orsakar kostnader på ca 280 000 euro 2011. Det praktiska genomförandet av förfrågningarna binder upp en arbetsinsats som motsvarar ungefär ett halvt årsverke vid Rättsregistercentralen fr.o.m. 2012, vilket innebär en kalkylerad kostnad på ca 30 000 euro. Om man inte skulle göra dessa ändringar i informationssystemen, skulle det krävas en väsentligt större arbetsinsats för att manuellt gå igenom uppgifterna i bötesregistret, och kostnaderna för Rättsregistercentralen skulle bli mycket högre. Man bör dessutom beakta att det kan uppstå också andra behov av att utvidga möjligheterna att göra förfrågningar i bötesregistret i framtiden. Ändringarna i informationssystemen bör vara klara inom 2011, eftersom ändringen av straffregisterlagen i praktiken kommer att tillämpas genast efter det att den har trätt i kraft.

Enligt brottsskadelagen (1204/2005) betalas det ersättning av statens medel till brottsoffer bl.a. för personskada och lidande. Ersättning för personskada bestäms främst utifrån skadans art och svårighetsgrad. Ersättning för lidande bestäms på grundval av det lidande som kränkningen av den sexuella självbestämmanderätten är ägnad att orsaka

med beaktande särskilt av kränkningens art, den kränktes ställning, förhållandet mellan den som gjort sig skyldig till kränkningen och den kränkte samt kränkningens offentlighet. Den straffrättsliga karaktäriseringen av en gärning har inte någon direkt betydelse för bedömningen av hur stor skada och hur stort lidande gärningen orsakade offret. Att en gärning som innefattar samlag fogas till rekvisitet för grovt sexuellt utnyttjande av barn påverkar således inte beloppet av de ersättningar som betalas ut. De nya straffbara gärningarna (t.ex. lockande av barn i sexuella syften) kan för sin del inte anses kränka barnets sexuella självbestämmanderätt i så stor utsträckning att ersättning för lidande skulle behöva betalas ut enligt brottskadelagen, åtminstone inte i de flesta fallen. Dessa gärningar orsakar sannolikt inte heller personskador annat än i undantagsfall. Man kan således bedöma att förslagen i propositionen om de genomförs inte kommer att ha någon större inverkan på beloppet av de ersättningar som betalas av statens medel med stöd av brottskadelagen.

5 Beredningen av propositionen

Den 7 april 2009 tillsatte justitieministeriet en arbetsgrupp för att bereda ikraftsättandet av konventionen och bedöma om de nuvarande nationella åtgärderna för att förebygga sexuell exploatering av och sexuella övergrepp mot barn är tillräckliga. Uppdraget var att bedöma behoven av ändringar i lagstiftningen på grund av konventionen och hur skyldigheterna enligt konventionen i övrigt motsvarar de godkända förfaringssätten i Finland. Uppdraget omfattade även en bedömning av definitionen av sexuell handling i 20 kap. 10 § 2 mom. i strafflagen. Dessutom skulle arbetsgruppen bedöma den lagstiftning som gäller kontroll av brottslig bakgrund hos personer som arbetar med barn. Man skulle även ta ställning till om straffnivån för sexualbrott mot barn är effektiv och proportionerlig. Arbetsgruppen skulle särskilt undersöka hur vanligt det är att villkorligt fängelsestraff döms ut för brotten. Till uppdraget hörde att bereda de ändringar i lagstiftningen som behövs. Betänkandet skulle ha formen av en regeringsproposition.

Arbetsgruppen överlämnade sitt betänkande den 4 maj 2010. Under remissförfarandet kom det in 63 yttranden, och det har gjorts ett sammandrag av dem (justitieministeriets utlåtanden och utredningar 67/2010). Remissinstanserna och innehållet i yttrandena framgår av sammandraget. Vid beredningen av regeringens proposition har man gjort de ändringar som remissyttrandena förutsatte.

Arbetsgruppen föreslog omfattande ändringar i lagen om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som arbetar med barn (504/2002; nedan *lagen om kontroll av brottslig bakgrund*). Man föreslog bl.a. att kontrollförfarandet utsträcks till frivilligverksamhet som bedrivs till förmån för en juridisk person rent allmänt. Arbetsgruppen konstaterade redan i sitt betänkande att det är en stor uppgift att utreda behoven av att revidera lagstiftningen om kontroll av brottslig bakgrund och bereda de ändringar som behövs, och att uppgiften är svår att genomdriva inom ramen för detta projekt. Utgångspunkten är att lagstiftningsförslag alltid ska basera sig på en omsorgsfull bedömning av nuläget utifrån bl.a. praktiska erfarenheter. I betänkandet sägs det att det inte finns några utredningar eller bedömningar av behoven av att ändra lagen om kontroll av brottslig bakgrund. Enligt betänkandet kan det också vara nödvändigt att starta ett särskilt lagstiftningsprojekt för att bereda ändringarna i den lagen. Också flera av remissinstanserna ansåg att arbetsgruppens förslag kräver ytterligare grundlig beredning, inklusive en utredning av behoven av att ändra lagstiftningen. Någon sådan kompletterande beredning har inte kunnat göras vid beredningen av denna proposition.

6 Samband med andra propositioner

Samtidigt med denna proposition överlämnas till riksdagen en regeringsproposition om ändring av 20 kap. i strafflagen. I propositionen föreslås det bl.a. att ett brott ska utgöra våldtäktsbrott, om gärningsmannen har samlag med offret genom att utnyttja offrets försvarslöshet, även om gärningsmannen inte själv har försatt offret i detta tillstånd. I båda

propositionerna föreslås det att 12 § i kapitlet ska ändras, och behandlingen av propositionerna bör således samordnas i riksdagen till dessa delar. Riksdagen behandlar också en proposition med förslag till ändring av 6 § i straffregisterlagen (RP 164/2010 rd).

DETALJMOTIVERING

1 Konventionens innehåll och förhållande till lagstiftningen i Finland

Kapitel I Syfte, icke-diskrimineringsprincipen och definitioner

Artikel 1. *Syfte.* Enligt 1 punkten är syftet med konventionen att (a) förebygga och bekämpa sexuell exploatering av och sexuella övergrepp mot barn; (b) tillvarata rättigheterna hos barn som utsatts för sexuell exploatering och sexuella övergrepp; (c) främja nationellt och internationellt samarbete mot sexuell exploatering av och sexuella övergrepp mot barn. Konventionen inrättar en särskild övervakningsmekanism för att säkerställa parternas praktiska genomförande av dess bestämmelser (2 punkten).

De nationella åtgärder som artikeln förutsätter behandlas närmare i kapitlen II—VIII, det internationella samarbetet i kapitel IX (artikel 38) och den övervakningsmekanism som grundar sig på en partskommitté i kapitel X.

Artikel 2. *Icke-diskrimineringsprincipen.* I artikeln sägs att parterna ska tillämpa bestämmelserna i konventionen, särskilt om brottsoffers rätt att komma i åtnjutande av åtgärder för att skydda deras rättigheter, utan åtskillnad på grund av kön, ras, hudfärg, språk, religion, politisk eller annan åsikt, nationellt eller socialt ursprung, tillhörighet till en nationell minoritet, egendom, härkomst, sexuell läggning, hälsotillstånd, funktionshinder eller ställning i övrigt.

I punkterna 41—43 i förklaranderapporten konstateras det att förteckningen över diskrimineringsgrunder i artikeln utgår från artikel 14 i Europarådets konvention om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen, FördrS 19/1990) och inte är uttömmande. Enligt förklaranderapporten har diskrimineringsförbudet i Europadomstolens rättspraxis konsekvent tolkats så att inte all slags åtskillnad eller särbehandling utgör diskrimi-

nering. Domstolen har ansett det vara fråga om diskriminering om det inte finns en objektiv och godtagbar grund för att personer eller fall behandlas olika. Med detta avses att det ska finnas ett legitimt syfte för särbehandlingen och att det ska råda ett acceptabelt och proportionellt samband mellan det eftersträlvade målet och de vidtagna åtgärderna.

Bestämmelser om jämlikhet finns i grundlagens 6 §, enligt vars 2 mom. ingen får särbehandlas utan godtagbart skäl på grund av kön, ålder, ursprung, språk, religion, övertygelse, åsikt, hälsotillstånd eller handikapp eller av någon annan orsak som gäller hans eller hennes person. Eftersom inte heller förteckningen över förbjudna diskrimineringsgrunder i grundlagsbestämmelsen är uttömmande, motsvarar bestämmelsen således till sina huvuddrag och sitt syfte den nu aktuella artikeln. I paragrafen i grundlagen finns dessutom ett 3 mom. som gäller barn, där det sägs att barn ska bemötas som jämlika individer och ska ha rätt till medinflytande enligt sin utvecklingsnivå i frågor som gäller dem själva.

Det förbud mot särbehandling utan godtagbart skäl som framgår av grundlagen förstärks ytterligare av kriminaliseringen i 11 kap. 11 § i strafflagen. Enligt paragrafen är det bl.a. straffbart som diskriminering att i näringsverksamhet, yrkesutövning, tjänsteutövning eller något annat offentligt uppdrag försätta någon i en uppenbart ojämlig eller väsentligt sämre ställning än andra på grund av dennes ras, nationella eller etniska ursprung, hudfärg, språk, kön, ålder, familjeförhållanden, sexuella läggning, genetiska arv, funktionsnedsättning eller hälsotillstånd eller religion, samhälleliga åsikter, politiska eller fackliga verksamhet eller någon annan därmed jämförbar omständighet. Straffet är böter eller fängelse i högst sex månader.

Artikel 3. *Definitioner.* I konventionen avses med (a) ”barn”: varje person under 18 år; (b) ”sexuell exploatering av och sexuella övergrepp mot barn”: det beteende som avses

i artiklarna 18 till 23 i konventionen; (c) ”brottsoffer”: varje barn som utsatts för sexuell exploatering eller sexuellt övergrepp.

Trots definitionen av barn ges parterna i en del av de straffrättsliga artiklarna rätt att fastställa den ålder under vilken en gärning som begås mot ett barn ska vara straffbar. Åldersgränsen i definitionen gäller således inte konventionen som helhet. I Finland är sexuell utnyttjande av barn och grovt sexuellt utnyttjande av barn i regel straffbart endast när gärningarna riktas mot ett barn under 16 år. Till definitionen av barn hänför sig en bestämmelse om att en brottsutredning ska inledas trots osäkerhet beträffande ett barns ålder (artikel 34 punkt 2).

I konventionen definieras således inte ”sexuell exploatering” eller ”sexuellt övergrepp” i egentlig mening, utan dessa begrepp får tillsammans sitt innehåll genom de artiklar som gäller kriminaliseringsskyldigheterna. Konventionen förpliktar parterna att kriminalisera sexuella övergrepp (artikel 18), brott som avser barnprostitution (artikel 19), brott som avser barnpornografi (artikel 20), brott som avser ett barns deltagande i pornografiska föreställningar (artikel 21), brott som avser ett barns bevitnande av sexuella övergrepp eller sexuella handlingar (artikel 22) och kontaktsökning med barn i sexuella ändamål (artikel 23).

När det gäller definitionen av brottsoffer kan det nämnas att i Finland är den som ett brott som hör till konventionens tillämpningsområde riktat sig mot inte nödvändigtvis målsägande i brottet. Detta kan gälla barnpornografibrott, köp av sexuella tjänster av ung person och koppleribrott. En granskning av konventionens bestämmelser om offren visar att konventionen inte kan anses förutsätta att ett offer ovillkorligen ska ha ställning som målsägande i en straffprocess. I en del fall kan offret delta som vittne i processen. Man bör dessutom notera att den som utsattes för brotten i fråga ofta är målsägande, om offrets identitet kan klarläggas och han eller hon deltar i processen. Detta gäller de fall där den som utsattes för brottet var yngre än 16 år när gärningen begicks. Då har samtidigt också rekvisitet för sexuellt utnyttjande av barn eller grovt sexuellt utnyttjande av barn uppfyllts. Barnet är i vilket fall som

helst målsägande vid ett utnyttjandebrott. I samband med barnpornografibrott, brott som gäller köp av sexuella tjänster och koppleribrott kan det också annars begås även andra brott (t.ex. tvingande), där den som utsattes för brottet är målsägande. Offret kan dessutom i samband med gärningen ha orsakats skada som ska ersättas, och han eller hon har då ställning som målsägande på denna grund.

I punkt 51 i förklaranderapporten betonas det att fakta som gäller sexuell exploatering eller sexuellt övergrepp inte behöver ha konstaterats (på engelska ”established”) för att ett barn ska kunna betraktas som offer. Denna punkt i rapporten kan anses något oklar, men den är inte problematisk med hänsyn till lagstiftningen i Finland eller förfaringsätten här. Det krävs inte några starka bevis för att ett brott har begåtts för att inleda förundersökning och bestämna en persons ställning vid denna. I 2 § i förundersökningslagen sägs det att polisen eller någon annan förundersökningsmyndighet ska göra förundersökning när det på grund av anmälan till den eller annars finns skäl att misstänka att ett brott har begåtts. Tröskeln för att inleda förundersökning är lägre än åtalströskeln och i synnerhet tröskeln för att döma ut straff.

Kapitel II Förebyggande åtgärder

Artikel 4. Principer. Enligt artikeln ska varje part vidta nödvändiga lagstiftningsåtgärder eller andra åtgärder för att förebygga alla former av sexuell exploatering av och sexuella övergrepp mot barn och för att skydda barn.

I artikeln uttrycks både den skyldighet som åläggs parterna och det huvudsakliga syftet med konventionen, att förebygga sexuell exploatering av och sexuella övergrepp mot barn. Skrivningen i artikeln anger parternas syfte, att konventionen ska vara utformad så att de medel som används för att fullgöra skyldigheterna enligt konventionen får bestämmas nationellt. Konventionen förutsätter inte att det föreskrivs i lag om de frågor som det bestäms om i den, utan även andra medel kan användas.

Artikel 5. Rekrytering, utbildning och ökande av medvetenheten hos personer som har kontakt med barn i sitt arbete. Enligt

I punkten ska varje part vidta nödvändiga lagstiftningsåtgärder eller andra åtgärder för att uppmuntra medvetenheten om skydd av barn och barns rättigheter hos personer som har regelbundna kontakter med barn inom skolan, hälsovården, det sociala skyddet, de rättsliga och polisiära sektorerna samt inom områden som hör ihop med idrott, kultur och fritidsaktiviteter.

Punkten gäller således inte endast personer som har kontakter med barn i sitt yrke, utan den öppna formuleringen inbegriper alla personer som har kontakter med barn, även personer som utför frivilligt arbete med barn. Med hänvisningen till barns rättigheter avses de rättigheter som anges i Förenta Nationernas konvention om barnets rättigheter, t.ex. rätten till liv (artikel 6), rätten till skydd mot alla former av fysiskt eller psykiskt våld, inbegripet sexuellt utnyttjande (artikel 19) och rätten till skydd mot ekonomiskt utnyttjande (artikel 32). (punkterna 54 och 55 i förklaranderapporten)

I 2 punkten, som har samband med denna punkt, sägs det att varje part ska vidta nödvändiga lagstiftningsåtgärder eller andra åtgärder för att säkerställa att de personer som avses i punkt 1 har tillräckliga kunskaper om sexuell exploatering av och sexuella övergrepp mot barn, om medlen för att identifiera dem och om möjligheten som nämns i artikel 12 punkt 1. Enligt den punkten ska varje part vidta nödvändiga lagstiftningsåtgärder eller andra åtgärder för att säkerställa att de bestämmelser om sekretess, som följer av nationell rätt för vissa yrkesutövare som har kontakt med barn i sitt arbete, inte utgör ett hinder för dessa yrkesutövarers möjlighet att anmäla situationer till de instanser som har ansvar för att skydda barn, när de har rimliga skäl att anta att ett barn har blivit utsatt för sexuell exploatering eller sexuellt övergrepp.

Enligt förklaranderapporten (punkt 56) förutsätter 2 punkten inte att man anordnar särskild utbildning. Detsamma kan även anses gälla 1 punkten. De ”tillräckliga kunskaper” som avses i punkten kan fås i samband med allmän utbildning eller annan informationsförmedling, som ger personerna i fråga möjlighet att på ett så tidigt stadium som möjligt identifiera barn som utsatts för sexuell exploatering eller sexuella övergrepp. Parterna ska

själva bestämma hur detta mål ska nås. Punkterna 1 och 2 i artikeln kan dock anses förutsetta att de kunskaper och det material som finns att tillgå tillräckligt effektivt sprids till eller på något annat sätt görs tillgängligt för personer som regelbundet har kontakter med barn.

Under de senaste åren har det getts ut flera guider och handböcker om sexualbrott mot barn som kan användas för många olika utbildningsändamål. I den medicinska tidskriften *Aikakauskirja Duodecim* publicerades rekommendationer för läkare om god medicinsk praxis vid utredning av en misstanke om sexuellt utnyttjande av barn 2001. Behandlingsrekommendationerna uppdaterades 2006 av en arbetsgrupp som tillsattes av Finska Läkarföreningen *Duodecim* och Barnpsykiaterföreningen i Finland. Syftet med behandlingsrekommendationerna är att främja och utveckla en god praxis inom hälso- och sjukvården vid utredning av en misstanke om sexuellt utnyttjande av barn. Rekommendationerna är tänkta som en instruktion för yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården och som information för barnskyddsmyndigheterna, polisen och de rättsliga myndigheterna.

En arbetsgrupp vid social- och hälsovårdsministeriet utarbetade 2003 rekommendationer om utredning av misshandel och sexuellt utnyttjande av barn. Forsknings- och utvecklingscentralen för social- och hälsovården (*Stakes*) publicerade rekommendationerna i en omfattande handbok (*Utredning av misshandel och sexuellt utnyttjande av barn. Expertgruppens rekommendationer för de anställda inom social- och hälsovården. Stakes handböcker nr 55*). Anvisningarna gäller bl.a. barnskyddsanmälan och polisanmälan, jourverksamheten inom social- och hälsovården för att utreda akuta situationer, de utredningar som polisen begär av sjukhus och familjerådgivningsbyråer, intervjuer med barn, förordnande av en intressebevakare för barn och ansökan om besöksförbud.

Här kan dessutom nämnas den handbok redigerad av Sirpa Taskinen och Jorma Antikainen som gäller vård av barn som utnyttjats sexuellt och av ungdomar som utnyttjat barn sexuellt (*”Seksuaalisesti hyväksikäytettyjen lasten ja lapsia hyväksikäyttäneiden nuorten*

hoito”). Stakes gav ut handboken 2006. Boken ”Eikö se kuulu kenellekään? Rohkene kohdata seksuaalisesti kaltoinkohdeltu nuori” publicerades av Väestöliitto 2009. Syftet med boken är att ge dem som i sitt yrke har kontakter med ungdomar medel och kunskaper för att professionellt möta ungdomar som har trakasserats sexuellt.

Päivi Hirveläs doktorsavhandling från 2006 om straffprocessen vid sexualbrott mot barn, ”Rikosprosessi lapsiin kohdistuvissa seksuaalirikoksissa” är främst riktad till åklagare, advokater, domare och poliser som behandlar sexualbrott mot barn. Avhandlingen kan även användas i utbildningen inom andra sektorer.

När det gäller de anställda inom social- och hälsovården hänför sig skyldigheterna i punkterna 1 och 2 i artikeln till den fortbildning som anges i lagen om yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården (559/1994) och socialvårdslagen (710/1982). Arbetsgivarnas och arbetstagarnas skyldigheter enligt den förra lagen preciserades 2004 genom ändringar i folkhälsolagen (66/1972) och lagen om specialiserad sjukvård (1062/1989) samt genom en förordning av social- och hälsovårdsministeriet (1194/2003). Social- och hälsovårdsministeriet utfärdade även rekommendationer om fortbildning inom hälsovården och socialvården 2004 och 2006. Stakes ordnade 2004 och 2005 två långa utbildningar för terapeuter och annan vårdpersonal som deltar i vården av barn som har blivit utnyttjade.

Enligt social- och hälsovårdsministeriets handlingsprogram från 2007 för främjande av sexuell hälsa och fortplantningshälsa 2007—2011 är målet att de anställda inom social- och hälsovården bättre ska kunna identifiera symtom hos personer som utsatts för sexuell våld och att personer som arbetar i skolor och inom socialarbetet ska få bättre förutsättningar att upptäcka sexuell våld. Enligt handlingsprogrammet ska kunskaper om sexuell våld dessutom ingå i den obligatoriska utbildningen för olika yrkesgrupper, bl.a. inom social- och hälsoområdet, det pedagogiska området och undervisningssektorn och inom grundutbildningen. I utbildningen kan man utnyttja de erfarenheter som den

tredje sektorn har av undersökning och vård av personer som utsatts för våld.

I skollagstiftningen åläggs utbildningsmyndigheten en skyldighet att i samband med läroplanen utarbeta en plan för att skydda eleverna mot våld, mobbning och trakasserier samt verkställa planen och övervaka att den iakttas och genomförs. Enligt grunderna för läroplanen ska i planen beskrivas åtgärder och arbetsfördelning som behövs för att förebygga, identifiera och sköta olika problem- och krissituationer. Detta gäller bl.a. trakasserier, som begreppslikt även innefattar aspekter som hänför sig till sexuella trakasserier samt sexuell exploatering och sexuell utnyttjande mer allmänt. Utifrån de lokala läroplanerna har skolorna även gjort upp krisplaner där det finns direktiv om hur man förebygger sexuell exploatering och sexuell utnyttjande samt åtgärder som detta förutsätter. I dag är det arbetsgivaren och de anställda själva som har det primära ansvaret för fortbildningen och kompetensutvecklingen hos de anställda inom undervisningsväsendet. I den statsfinansierade utbildningen för undervisningspersonalen har kunskaper om skydd av barn och barns rättigheter ingått i en del kortare fortbildningar.

Det finns också flera viktiga organisationer som ger utbildning inom olika yrkesområden och inom frivilligsektorn. Här kan nämnas några exempel. Finlands Idrott rf (SLU), en paraply- och serviceorganisation för alla finländska idrottsorganisationer, formulerade 2004 sina Principer för rent spel. Principerna ger ramarna för skyddet av barn mot sexuell exploatering och sexuell utnyttjande inom idrottssektorn. Hit hör bl.a. icke-våld, förebyggande av sexuella trakasserier och respekt för andra människor. I anslutning till Principerna för rent spel har SLU även gett ut en handbok för vuxna som arbetar inom idrotten, ”Våga bry dig om, våga ingripa: sexuell trakassering inom idrotten” (2002). I handboken finns information om könsrelaterade och sexuella trakasserier och sexuell utnyttjande samt anvisningar om praktiska handlingssätt för att förebygga och klara upp dessa situationer. Också inom utbildningen av tränare och instruktörer har SLU strävat efter att öka medvetenheten om hur man förebygger sexuell utnyttjande av barn.

Våldtäktskriscentralen Tukinainen rf ger utbildning och handledning för yrkesutövare inom olika branscher som i sitt arbete kommer i kontakt med personer som har utsatts för sexuellt våld. I utbildningen tar man bl.a. upp frågor om hur individen påverkas av sexuellt våld samt om stöd och rådgivning ur en juridisk och psykologisk synvinkel. Våldtäktskriscentralen Tukinainen rf ordnar dessutom särskilda kurser för vissa yrkesgrupper, t.ex. professionella inom hälso- och sjukvården samt lärare, skolsköterskor och övrig personal i skolorna. Dessutom pågår inom föreningen ett projekt för att utbilda personer som ska delta i rättsprocesser tillsammans med offer för sexualbrott eller våld i en nära relation. Det konkreta målet med projektet är att utveckla en modell för sensitivitetutbildning. Målet med den utbildningen är att jurister ska få nödvändig kunskap om hur de på ett sakligt och respektfullt sätt bemöter klienter som har utsatts för våld i en nära relation eller sexuellt våld. Meningen är att offret inte på nytt ska bli ett offer i rättsprocessen, på grund av osakligt bemötande. Projektet genomförs i samarbete med bl.a. Polisyrkes-högskolan, och det finansieras av Penningautomatföreningen rf.

Även artikel 36 punkt 1, som behandlas nedan, hänför sig till utbildningen av domare, åklagare och jurister.

Enligt 3 punkten i artikeln ska varje part vidta nödvändiga lagstiftningsåtgärder eller andra åtgärder, i överensstämmelse med den nationella rätten, för att säkerställa att villkoren för att få tillträde till sådana yrken vars utövande innebär regelbundna kontakter med barn, säkerställer att sökande till dessa yrkesgrupper inte har dömts för sexuell exploatering av eller sexuellt övergrepp mot barn.

Artikeln gäller endast yrkesverksamhet, vilket betyder att skyldigheten i artikeln inte utsträcker sig till frivilligverksamhet. Enligt punkt 57 i förklaranderapporten kan skyldigheten dock i vissa medlemsstater utsträckas till att även gälla frivilligarbetare. Punkten hänför sig till artikel 27 punkt 3.b, där det sägs att varje part ska vidta nödvändiga lagstiftningsåtgärder eller andra åtgärder för att förövaren förvägras att temporärt eller permanent utöva den yrkesaktivitet eller frivilliga aktivitet som innefattar kontakt med barn

och genom vilken brottet har begåtts. Denna punkt, som i praktiken gäller näringsverksamhet, granskas nedan i samband med artikel 27.

Lagen om kontroll av brottslig bakgrund gäller enligt dess 2 § 1 mom. arbete som utförs i anställnings- eller tjänsteförhållande och som varaktigt och i väsentlig grad består i att utan vårdnadshavarens närvaro fostra, undervisa, sköta eller annars ta hand om minderåriga eller annars arbeta i personlig kontakt med minderåriga.

Enligt 2 § 2 mom. i lagen om kontroll av brottslig bakgrund tillämpas lagen, på de villkor som anges i 1 mom., även på 1) arbetstjänst som fullgörs av civiltjänstgörare enligt 1 § i civiltjänstlagen (1446/2007), 2) arbete som i sysselsättningslagen (275/1987) avsedda personer som deltar i arbetslivsträning utför på en arbetsplats, 3) arbete som i lagen om arbetsmarknadsstöd (1542/1993) avsedda personer som deltar i arbetspraktik och arbetslivsträning utför på en arbetsplats, 4) arbete som i lagen om arbetskraftsservice (1005/1993) avsedda personer som deltar i arbetsprövning utför på en arbetsplats, 5) familjevård som lämnas av familjevårdare enligt 1 § i familjevårdarlagen (312/1992), 6) serviceproducenter enligt lagen om tillsyn över privat socialservice (603/1996), 7) serviceproducenter enligt lagen om privat hälso- och sjukvård (152/1990), och 8) skaffande av tjänster för morgon- och eftermiddagsverksamhet enligt lagen om grundläggande utbildning (628/1998).

I 5 a § i lagen om kontroll av brottslig bakgrund sägs det att om en kommun eller samkommun skaffar morgon- och eftermiddagsverksamhet enligt lagen om grundläggande utbildning av en offentlig eller privat serviceproducent, ska den kräva att en person som arbetar med barn visar upp ett straffregisterutdrag också om inte personen i fråga sköter dessa uppgifter inom ett tjänste- eller anställningsförhållande till serviceproducenten.

I 2 § 3 mom. i lagen om kontroll av brottslig bakgrund föreskrivs det om en del begränsningar som gäller kontrollen av brottslig bakgrund. Enligt momentet ska lagen inte tillämpas på sådana uppgifter enligt 1 och 2 mom. som sammanlagt varar högst tre månader under en ettårsperiod. Vidare gäller att

civiltjänstcentralerna inte kan förordna en person att utföra uppgifter som avses i lagen och att Arbetskraftsmyndigheterna inte kan ingå avtal om arbetspraktik, arbetslivsträning eller arbetsprövning beträffande uppgifter som avses i lagen, om personen i fråga inte vill ta emot sådana uppgifter.

Kontrollen av den brottsliga bakgrunden sker genom att en person som tilldelas sådana uppgifter som avses i 2 § visar upp ett straffregisterutdrag (3—5 a § i lagen om kontroll av brottslig bakgrund). Det är således fråga om en engångskontroll som görs när ett anställnings- eller tjänsteförhållande eller något annat arbetsförhållande som hör till tillämpningsområdet för lagen om kontroll av brottslig bakgrund inleds eller när en anställd första gången tilldelas uppgifter som omfattar sådant arbete med barn som avses i lagen.

I 6 § 2 mom. i straffregisterlagen finns närmare bestämmelser om det straffregisterutdrag som används vid kontrollen av en persons brottsliga bakgrund. Enligt momentet har en enskild person rätt att få ett straffregisterutdrag beträffande sig själv för att kunna åta sig en uppgift som varaktigt och i väsentlig grad består i att arbeta med minderåriga och där ett utdrag ska ges till arbetsgivaren eller myndigheten i enlighet med lagen om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som arbetar med barn. I utdraget antecknas uppgifter om avgöranden genom vilka personen i fråga har dömts för en sedlighetssårande gärning enligt 17 kap. 18, 18 a eller 19 § i strafflagen, för sexualbrott enligt 20 kap., för dråp enligt 21 kap. 1 §, för mord enligt 21 kap. 2 §, för dråp under förmildrande omständigheter enligt 21 kap. 3 § eller för grov misshandel enligt 21 kap. 6 §, för grovt rån enligt 31 kap. 2 § eller för narkotikabrott enligt 50 kap. i strafflagen. I utdraget antecknas också uppgifter om avgöranden genom vilka personen i fråga har dömts för motsvarande brott med stöd av tidigare lag. Utdraget är avgiftsfritt.

Enligt 10 § i lagen om kontroll av brottslig bakgrund är det bl.a. straffbart att bryta mot skyldigheten enligt 3, 4 eller 5 § att kräva uppvisande av ett i 6 § 2 mom. i straffregisterlagen avsett straffregisterutdrag. Den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet gör sig skyldig till en sådan gärning ska, om inte

strängare straff för gärningen föreskrivs någon annanstans i lag, dömas till böter för förseelse mot bestämmelserna om kontroll av brottslig bakgrund. Ansvar för arbetsgivaren eller dennes företrädare bestäms enligt de grunder som anges i 47 kap. 7 § i strafflagen.

Med stöd av 2 § i straffregisterlagen antecknas bötesstraff i straffregistret endast i vissa fall, när böterna döms ut i stället för eller vid sidan av ett strängare straff. Straffregistret förs av Rättsregistercentralen, som även för det bötesregister som regleras närmare i 5 kap. i lagen om verkställighet av böter (672/2002). Bötesregistret innehåller de uppgifter som behövs för att utföra verkställighetsuppdrag om påföljder som ska verkställas enligt lagen, bl.a. bötesstraff. Även om bötesregistret i första hand är ett register för verkställighet av påföljder, får uppgifter ur registret trots sekretessen på begäran lämnas ut till dem vars rätt att få uppgifterna i fråga regleras särskilt genom lag. Enligt lagen gäller rätten att få uppgifter främst utredning och bedömning av en persons tillförlitlighet och personliga lämplighet.

I en del länder beläggs personer som har dömts för brott med yrkesförbud eller något annat motsvarande förbud. Varken i lagstiftningen om kontroll av brottslig bakgrund eller i övrig lagstiftning i Finland föreskrivs det om yrkesförbud som gäller arbete med barn. Syftet med kontrollförfarandet är emellertid att förhindra att personer som har dömts för sexualbrott mot barn arbetar med barn. Förfarandet leder således till samma resultat som ett system med yrkesförbud. Även om sökandens lämplighet för en uppgift enligt den gällande lagen ska bedömas från fall till fall av arbetsgivaren eller en myndighet, betonas det i förarbetena till lagen om kontroll av brottslig bakgrund att det ska göras en noggrann prövning när en person som har dömts för sexualbrott anställs och att lagen har en förebyggande effekt, så att personer med brottslig bakgrund inte söker sig till arbeten med barn (RP 3/2002 rd, s. 33/II—34/I). Man känner inte till några fall där en person skulle ha fått börja arbeta i en situation där det av straffregisterutdraget har framgått att han eller hon har begått ett brott som ska antecknas i utdraget enligt förfarandet för kontroll av brottslig bakgrund. Årli-

gen begärs drygt 60 000 straffregisterutdrag som gäller kontroll av brottslig bakgrund.

Även med hänsyn till vad som sägs i förklaranderapporten ger denna punkt i konventionen parterna möjlighet att överväga vilka yrken som ska omfattas av kontrollen av personers brottsliga bakgrund. När det gäller yrkesverksamma personer ålägger konventionen således inte Finland att utvidga kontrollen enligt 2 § i lagen om kontroll av brottslig bakgrund till nya persongrupper.

En del av de brott enligt konventionen som är straffbara i dag är sådana att man kan döma ut bötesstraff för dem. Detta gäller spridning av pornografisk bild (17 kap. 18 § i strafflagen), innehav av barnpornografisk bild (17 kap. 19 § i strafflagen), tvingande till sexuell handling (20 kap. 4 § i strafflagen), sexuellt utnyttjande (20 kap. 5 § i strafflagen), köp av sexuella tjänster av ung person (20 kap. 8 a § i strafflagen) och koppleri (20 kap. 9 § i strafflagen). Böter kan också dömas ut för de nya brott som föreslås i denna proposition, dvs. lockande av barn i sexuella syften (den nya 8 b § i 20 kap. i strafflagen) och besökande av en barnpornografisk föreställning (den nya 8 c § i 20 kap. i strafflagen). Bötesstraff kan dessutom också dömas ut för andra brott i vars straffskala det inte ingår något bötesalternativ, genom lindring av straffskalan enligt 6 kap. 8 § i strafflagen.

Det finns behov av att ändra lagstiftningen p.g.a. att förbudet mot tillträde till yrken med barn enligt denna punkt i konventionen ska gälla personer som har dömts för sexuell exploatering av eller sexuellt övergrepp mot barn. Enligt artikel 3 punkt b avses med ”sexuell exploatering av och sexuella övergrepp mot barn” det beteende som avses i artiklarna 18—23 i konventionen, dvs. alla brotten enligt konventionen. Med hänsyn till syftet, att skydda barn, är det motiverat att tolka punkten så att man i förfarandet för kontroll av den brottsliga bakgrunden även ska beakta bötesstraff som har dömts ut för de brott som avses i konventionen. Detta kräver en ändring av 6 § 2 mom. i straffregisterlagen, så att det i ett straffregisterutdrag för kontroll av en persons brottsliga bakgrund även ska antecknas uppgifter om avgöranden genom vilka personen i fråga har

dömts till bötesstraff för pornografi- eller sexualbrott (de brott som straffbeläggs i 17 kap. 18, 18 a och 19 § samt i 20 kap. i strafflagen). Även människohandelsbrotten hör till konventionens tillämpningsområde, men i praktiken kan man inte döma ut bötesstraff för dem trots 6 kap. 8 § i strafflagen, och det är därför inte nödvändigt att utsträcka lagändringen till att gälla dessa brott.

Artikel 6. Utbildning för barn. Enligt artikeln ska varje part vidta nödvändiga lagstiftningsåtgärder eller andra åtgärder för att säkerställa att barn, under grundskoletiden och i gymnasiet, får information anpassad till deras fortlöpande utveckling om riskerna för sexuell exploatering och sexuella övergrepp, och även om hur de kan skydda sig själva. Denna information, som tillhandahålls i samarbete med föräldrarna där så är lämpligt, ska ges i samband med mer allmän information om sexualitet och ska särskilt uppmärksamma riskfyllda situationer, i synnerhet dem som innefattar användningen av ny informations- och kommunikationsteknik.

Artikeln behandlas ingående i punkterna 58—63 i förklaranderapporten. Först och främst konstateras det att det i första hand är föräldrarna som ansvarar för att ge den information som avses i artikeln. Det finns emellertid situationer där föräldrarna antingen inte kan eller inte vill göra det. Det kan hända att en förälder deltar i utnyttjandet av barnet eller att familjen kommer från en kultur där dessa frågor inte diskuteras öppet. Ibland är barn också mer mottagliga för information när den ges av en yrkesmänniska, t.ex. en lärare, läkare eller psykolog.

I artikeln sägs det inte uttryckligen att skolan ska ge information. Detta beror på att en del barn får hemundervisning. Informationen behöver inte nödvändigtvis ingå i läroplanen, utan den kan även ges i informella utbildningssammanhang. När konventionen skrevs ansågs det viktigt att barn ska få denna information så tidigt i sitt liv som möjligt. Informationen ska ges på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till barnens ålder och utvecklingsnivå. Enligt förklaranderapporten är det motiverat att informationen om sexuell exploatering och sexuella övergrepp ges i samband med den allmänna sexualupplysningen, eftersom barnen annars kan bli

skrämda. Det sägs i förklaranderapporten att det är viktigt att informationen ges så att den inte försvagar barns tilltro till vuxna generellt. Omnämmandet av användningen av ny informations- och kommunikationsteknik i artikeln innebär särskilt ett behov av att ordna utbildnings- och informationskampanjer för barn om hur man använder internet på ett tryggt sätt.

Stakes publicerade 2005 ett läromedel om säkerhetsfostran för barn, "Turvataitoja lapsille", som är tänkt att användas i daghem, skolor och klubbverksamhet. Med handbokens hjälp kan man bl.a. lära barn att förhindra sexuellt utnyttjande. Handboken ger råd om hur man känner igen och undviker hotfulla situationer. Den innehåller säkerhetstips och mentala övningar som kan användas t.ex. i samband med sexuella trakasserier. Barnen ges rådet att vända sig till trygga vuxna personer med sina problem. Handbokens syfte är inte att skrämna upp barnen utan att lära dem att hantera sitt liv utifrån sina egna erfarenheter, behov och intressen. Barnen uppmuntras att själva tänka över olika frågor och diskutera lösningar tillsammans med andra barn. Handboken om säkerhetsfostran för barn ska användas i den utsträckning som är nödvändig och på lämpligt sätt, vilket bör uppmärksammas i detta sammanhang.

Redan i dag säkerställs de syften som anges i artikeln i undervisningen av barn och unga på många sätt. Detta gäller undervisningen i hälsokunskap, olika ämnesshelheter och inom elev- och studerandevården, enligt grunderna för de läroplaner som Utbildningsstyrelsen gjort upp för de olika utbildningsstadierna. Enligt läroplansgrunderna är främjande av den sexuella hälsan en del av undervisningen i hälsokunskap i alla skol- och klasstadierna. I ämnesshelheten sexuell hälsa får barn och unga undervisning i hur man förebygger sexuell exploatering. Här behandlas olika aspekter av teman som hänför sig till den fysiska och psykiska integriteten. I undervisningen i hälsokunskap behandlas också barns och ungas rättigheter och ansvar enligt lagen. I den grundläggande utbildningen i hälsokunskap bestäms undervisningens mål och centrala innehåll med hänsyn till elevernas klasstadium och utvecklingsnivå. I gymnasieutbildningen gäller målen med och in-

nehållet i undervisningen i sexuell hälsa bl.a. frågor som har att göra med parrelationer och sexuell exploatering. I den yrkesinriktade grundutbildningen ges undervisning i hälsokunskap som en del av de gemensamma studierna för samtliga grundexamina.

I ämnesshelheterna inom den grundläggande utbildningen och gymnasieutbildningen behandlas teman som gäller säkerhet och förebyggande av våld från olika synpunkter. I ämnesshelheten "Kommunikation och mediekunskap" inom den grundläggande utbildningen behandlas teman som gäller informations- och kommunikationsteknik och en säker användning av denna teknik. Det centrala målet med denna ämnesshelhet är att barn och unga ska lära sig att förhålla sig kritiskt till innehållet i den information som förmedlas av medierna och att begrunda hithörande etiska och estetiska värden i kommunikationen och att utnyttja media ändamålsenligt. Ämnesshelhetens centrala innehåll består i analys och tolkning av innehållet i och avsikten med informationen samt källkritik och dataskydd. I gymnasieutbildningen är ett viktigt mål inom ämnesshelheten "Informations- och mediekunskap" att de studerande ska lära sig att värna om skyddet av privatlivet, om säkerheten och om datasekretessen när de rör sig i medievärlden.

Arbetsgruppen "Medieforumet för barn och ungdomar", som finns i anslutning till Delegationen för vardagens informationssamhälle vid kommunikationsministeriet, har som mål att minimera de risker och skador som skadligt innehåll i medierna och på internet orsakar barn och unga. Målet är bl.a. att främja ungdomars kunskaper i användningen av medier och medieläskunnighet. En underarbetsgrupp till forumet har i samarbete med projektet "Informations- och kommunikationsteknik i skolans vardag" utarbetat ett förslag om att utveckla läroplanen. Förslaget har lämnats till en arbetsgrupp vid undervisningsministeriet som bereder förslag till allmänna riksomfattande mål för den grundläggande utbildningen och om timfördelning inom den grundläggande utbildningen. Medieforumets arbetsgrupper har även producerat en stor mängd material som syftar till att öka föräldrarnas kunskaper i internet och

medieförståelse. När föräldrarnas kunskaper ökar, ökar även säkerheten för barnen.

Frivilligorganisationerna har en viktig roll i mediefostran. T.ex. Mannerheims Barnskyddsförbund har gett ut en stor mängd material som gäller detta ämne för såväl barn och ungdomar som deras fostrare. Också förbundets webbplats Nuortennetti är ett led i denna mediefostran. Rädda Barnen rf har gett ut material som syftar till att främja mediekunskaperna hos barn och en säker användning av kommunikations- och informationsteknik.

Artikel 7. Förebyggande program eller åtgärder. Enligt artikeln ska varje part säkerställa att personer som befarar att de kan komma att begå någon av de gärningar som är straffbelagda i enlighet med konventionen, där så är lämpligt, får tillgång till effektiva program eller åtgärder som syftar till att utvärdera och förebygga riskerna för att brott begås.

I förklaranderapporten (punkt 64) sägs det att det är meningen att både personer som befarar att de kan komma att begå sexualbrott mot barn och personer som redan har begått sådana gärningar utan att myndigheterna har fått kännedom om det ska få tillgång till de förebyggande åtgärderna. Artikeln förutsätter inte att någon viss handlingsmodell används, utan parterna får själva avgöra hur denna skyldighet ska fullgöras. Sådana program eller åtgärder ska dock finnas tillgängliga. Dessutom ska man först bedöma om personen i fråga har nytta av dem i varje enskilt fall.

I Finland finns det inte för närvarande några egentliga sådana program eller åtgärder för att förebygga sexuellt utnyttjande av barn som avses i artikeln. Programmet Stop, som behandlas närmare nedan, är endast tillgängligt för personer som har dömts till ovillkorligt fängelsestraff. Personer som befarar att de kommer att begå sexualbrott mot barn har i princip möjlighet att få allmänna mentalvårdstjänster, om de har problem med den mentala hälsan. För att förebygga de brott som avses här behövs det emellertid effektiva handlingsprogram och individualterapiformer som har tagits fram särskilt i detta syfte. Dessa program och terapiformer är ofta resultatet av ett långt utvecklingsarbete. De har ett på

förhand definierat innehåll och en viss omfattning och ska genomföras enligt noggranna anvisningar. Ett problem med programmen är att de ofta är tänkta att genomföras i grupp. I praktiken är det således svårt att tillämpa dem i ett glesbebyggt land. Det finns uppenbart inte heller ens terapeuter med utbildning i hur man förebygger sexualbrott inom den offentliga hälso- och sjukvården. I praktiken kan det också vara svårt för en person som befarar att han eller hon kommer att begå sexualbrott mot barn att få allmänna mentalvårdstjänster.

I dag är stiftelsen Sexpo den största enskilda tillhandahållaren av tjänster när det gäller de åtgärder som avses i artikeln. Stiftelsen har fyra sexualterapeuter i huvudstadsregionen. Klienterna måste dock betala för tjänsterna, vilket begränsar möjligheterna att söka vård. Dessutom finns terapeuterna i huvudstadsregionen, och personer i andra delar av landet har således i praktiken små möjligheter att utnyttja terapin.

Inom ramen för den gällande lagstiftningen är det möjligt att ordna vård t.ex. av den typ som avses i programmet Stop även utanför fängelserna och redan innan en person har begått sexualbrott mot barn. Målet är då att lindra personens psykiska symtom, oftast ångest. Samtidigt försöker man förebygga ett eventuellt brottsligt beteende. Den gällande lagstiftningen gör det också möjligt att kombinera ett beteendeterapeutiskt program eller någon annan psykosocial behandling med läkemedelsbehandling. Det förutsätts givetvis att personen själv vill ha läkemedelsbehandlingen. Den gällande lagstiftningen gör det möjligt för kommunerna att köpa behandling inom specialområdet beteendeterapi åt kommuninvånarna.

Frågan om huruvida förpliktelseerna enligt artikeln uppfylls är mångfasetterad. Samma synpunkter gäller artiklarna 15–17 till den del det handlar om program och åtgärder utanför fängelserna. För miniminivån för förpliktelseerna enligt konventionen ska uppfyllas räcker det att lagstiftningen i princip gör det möjligt att få program och åtgärder. Som det sägs ovan möjliggör den gällande lagstiftningen användning av olika behandlingsformer, även sådana som avses i artikeln. Det är i varje fall uppenbart att det finns

behov av att utveckla och effektivera verksamheten för att fullgöra skyldigheterna enligt konventionen fullt ut och uppnå ett effektivt resultat.

Det väsentliga innehållet i artikeln är att en person, om han eller hon vill det, ska kunna få program eller åtgärder som syftar till att utvärdera och förebygga riskerna för att sexualbrott mot barn begås, så som anges i artikelns senare del. Detta är väsentligt för att programmen och åtgärderna ska vara effektiva. Som det även konstaterades ovan finns det redan ett program som kan användas för detta ändamål, dvs. programmet Stop. Det måste också finnas tillräckligt med personal, i behövlig utsträckning i de olika delarna av landet, som har fått utbildning i hur man genomför dessa handlingsprogram. Till dessa delar kan det finnas behov av att överväga ett särskilt utbildningsprogram. Man bör även informera om de program och åtgärder som finns, så att de som behöver dem kan ansöka om att få delta.

När det gäller kostnaderna bör man fästa uppmärksamhet vid två saker. Avgiftsbelagda tjänster finns att få redan i dag. Brist på pengar får emellertid inte utgöra ett hinder för att en person som avses i artikeln ska få vård. Därför bör denna verksamhet t.ex. omfattas av de ersättningar som Folkpensionsanstalten betalar. Man bör dessutom notera att dessa program och åtgärder minskar antalet sexualbrott mot barn och därmed även kostnaderna för handläggning av brottmål och hjälp till offer till dessa delar.

Å andra sidan bör man beakta i vilken utsträckning det finns personer som är villiga att delta i dessa program och åtgärder och uppfyller villkoren för att delta, samt hur dessa personer fördelar sig regionalt. Det är möjligt att antalet inte är särskilt stort, även om det inte finns några exakta uppgifter om detta. Man kan inte dra några långtgående slutsatser utifrån antalet personer som har dömts för brott, eftersom det ändå är personens vilja att delta i en behandling eller någon annan motsvarande åtgärd i det enskilda fallet som är det avgörande.

Social- och hälsovårdsministeriet säger i sitt utlåtande till justitieministeriet om ikraftsättandet av konventionen att man kommer att fästa vikt vid att olika organisationers be-

handlingsprogram i framtiden ska kunna understödjas med offentliga medel, och att verksamheten inom den offentliga sektorn ska samordnas i ett specialupptagningsområde när det gäller social- och hälsovården. Enligt ministeriet kommer man också att se till att medborgarna och de professionella inom social- och hälsovården informeras om möjligheterna till vård, så att personer effektivare kan söka och hänvisas till vård.

Artikel 8. Åtgärder för allmänheten. Enligt 1 punkten ska varje part främja eller genomföra kampanjer ämnade att öka allmänhetens medvetenhet och som informerar om företeelsen sexuell exploatering av och sexuella övergrepp mot barn och om vilka förebyggande åtgärder som kan vidtas.

I punkten bestäms det om en omfattande informationsskyldighet, vilket beror på att konventionen berör så många olika områden. Detta betyder att skyldigheten utsträcker sig till flera olika myndigheters förvaltningsområde. Problemet när det gäller denna skyldighet, liksom många andra av skyldigheterna enligt konventionen, är att det inte i Finland finns någon ansvarig myndighet som skulle ha hand om och samordna de åtgärder som hänför sig till bekämpandet av sexuell exploatering av och sexuella övergrepp mot barn. Ikraftsättandet av konventionen i Finland förutsätter dock att även de skyldigheter som anges i denna punkt fullgörs här, vilket bl.a. betyder att man ska utse en ansvarig myndighet och ordna finansiering för kampanjerna. Samtidigt bör det även betonas att denna typ av kampanjer som ökar allmänhetens medvetenhet ska genomföras på ett behörigt och ändamålsenligt sätt. Man bör ta uppgiften på allvar, utan att ändå skapa onödigt hysteri, skrämman barn för vuxna eller skapa misstro mellan vuxna.

I 2 punkten sägs det att varje part ska vidta nödvändiga lagstiftningsåtgärder eller andra åtgärder för att förebygga eller förbjuda spridning av material som gör reklam för de gärningar som är straffbelagda i enlighet med konventionen. När det gäller att förebygga eller förbjuda reklam sägs det i förklarande-rapporten (punkt 66) att parterna ska beakta Europadomstolens avgörandepaxis som gäller yttrandefriheten enligt artikel 10 i Europakonventionen.

Enligt 2 kap. 1 § i konsumentskyddslagen (38/1978) får marknadsföring inte strida mot god sed. Enligt 2 § i samma kapitel anses marknadsföringen stå i strid med god sed, om den är klart oförenlig med allmänt godtagna samhälleliga värden. Konsumentverket och marknadsdomstolen har i sin avgörandepraxis dragit upp riktlinjer för när marknadsföring strider mot god sed. Frågan om marknadsföring strider mot god sed bedöms i ljuset av de allmänt godtagna samhälleliga värden och principer som framgår av gällande lagar och andra bestämmelser. Marknadsföring som uppmuntrar till olagligt beteende strider alltid mot god sed. Det reklammaterial som avses i punkten ska således anses strida mot god sed på det sätt som föreskrivs i konsumentskyddslagen, och spridning av materialet kan förbjudas med stöd av bestämmelserna om marknadsföring i den lagen. Konsumentverket kan bara i efterhand rikta tillsynsåtgärder mot marknadsföring. Detta har dock åtminstone inte tills vidare orsakat några problem, eftersom verket inte har fått kännedom om fall där sådant reklammaterial som avses i konventionen skulle ha spridits.

Den marknadsföring som avses här sanktioneras även i strafflagen. Enligt 17 kap. 20 § 1 mom. i strafflagen ska bl.a. den som i förvärvssyfte på ett sätt som väcker allmän anstöt offentligt i annons, broschyr, affisch eller annan reklam bjuder ut till försäljning eller förevisar bilder, bildupptagningar eller föremål som är sedlighetssårande och därigenom ägnade att väcka allmän anstöt, dömas till böter eller fängelse i högst sex månader för sedlighetssårande marknadsföring. För sedlighetssårande marknadsföring ska enligt paragrafens 2 mom. också den dömas som på ett sätt som avses ovan bjuder ut till försäljning eller förevisar upptagningar som innehåller text eller ljud som är sedlighetssårande och därigenom ägnade att väcka allmän anstöt.

Det framgår inte klart av artikeln eller förklaranderapporten om skyldigheten i konventionen till dessa delar endast är begränsad till marknadsföring som har samband med ekonomisk verksamhet. När det är fråga om att på något sätt uppmuntra till brott som omfattas av konventionen eller framställa brotten i en positiv dager bör man beakta att det i

17 kap. 1 § i strafflagen föreskrivs om straff för offentlig uppmaning till brott. Enligt bestämmelsen ska den dömas till böter eller fängelse i högst två år för offentlig uppmaning till brott som genom ett massmedium eller offentligen i en folksamling eller genom en skrift eller annan framställning som har bringats till allmän kännedom uppmunar eller förleder till brott, så att uppmeningen eller förledandet medför fara för att ett sådant brott eller straffbart försök därtill begås. Om uppmuntrandet eller förledandet leder till att ett brott eller ett straffbart försök till ett brott begås, tillämpas vad som i 5 kap. i strafflagen bestäms om medverkan till brott. Den som offentligt uppmunat till brott kan då dömas för anstiftan. Bestämmelsen i 17 kap. 1 § i strafflagen bör nämnas i detta sammanhang, trots att det kan vara svårt att visa att den offentliga uppmeningen har påverkat förövarens viljebildning på ett konkret sätt i det enskilda fallet.

I detta sammanhang bör man även nämna de bestämmelser som syftar till att hindra barn från att se bildprogram som på grund av sitt sexuella innehåll är skadliga för deras utveckling. I lagen om granskning av bildprogram (775/2000) och särskilt i dess 8 § föreskrivs det om granskning av bildprogram och om fastställande av åldersgränser i det syfte som anges ovan. I 17 kap. 18 b § i strafflagen bestäms det för sin del om straff för olaglig visning eller spridning av bildprogram bland minderåriga, dvs. ett beteende som strider mot 8 § i lagen om granskning av bildprogram.

Denna punkt föranleder inga ändringar i lagstiftningen.

Artikel 9. *Barns, den privata sektorns, mediernas och det civila samhällets deltagande.* Enligt 1 punkten ska varje part uppmuntra barns deltagande, i förhållande till deras fortlöpande utveckling, i utveckling och genomförande av statlig målsättning, program eller andra initiativ i kampen mot sexuell exploatering av och sexuella övergrepp mot barn. Denna skyldighet betonar att man ska beakta barnens åsikter och erfarenheter vid förebyggandet av sexuell exploatering och sexuella övergrepp (punkt 67 i förklaranderapporten).

Punkten grundar sig på den förståeliga tanken om barns deltagande, som bör understödjas. Man bör överväga vilka möjligheter det finns att uppmuntra barns deltagande på det sätt som anges i punkten. Till stöd för beslutsfattandet bör man utveckla metoder för att samla erfarenheter och åsikter om olika sätt att påverka direkt av barn och ungdomar. Detta gäller särskilt genomförandet av målsättningar, program och andra initiativ, eftersom barn på grund av sin unga ålder saknar de kunskaper och den erfarenhet som behövs och därför naturligt nog har begränsade möjligheter att delta i utvecklandet av dessa. Anmälningen av misstänkta brott är en viktig del av genomförandet. Internet och de webbplatser som används av barn och ungdomar erbjuder en kanal för att ta reda på barnens åsikter och t.ex. göra olika enkäter. I enkäterna kunde man t.ex. ta upp frågor om hur metoderna för brottsupplärning eller ordnandet av stöd och hjälp till brottsoffer kunde utvecklas.

I 2 punkten åläggs parterna att uppmuntra den privata sektorn och även det civila samhället att delta i utarbetande och genomförande av riktlinjer som ska förebygga sexuell exploatering av och sexuella övergrepp mot barn. Sektorn för informations- och kommunikationsteknik, turistnäringen och resebranschen samt bank- och finanssektorn nämns särskilt. Dessa ska även uppmuntras att genomföra interna standarder genom självreglering eller samreglering.

Med sektorn för informations- och kommunikationsteknik avses enligt förklaranderapporten (punkt 69) särskilt internet-tjänstleverantörer men även t.ex. mobiltelefonoperatörer. Enligt förklaranderapporten är det obestridligt att internet i stor omfattning används för sexuell exploatering av och sexuella övergrepp mot barn (bl.a. för att tillverka och sprida barnpornografi och för barnhandel som har samband med sexuellt utnyttjande). Det har ansetts vara viktigt att internet-tjänstleverantörerna själva deltar i strävandena att öka medvetenheten om sexuell exploatering av barn.

Genom att nämna turistnäringen och resebranschen vill man särskilt rikta uppmärksamheten mot den s.k. barnsexturismen. I förklaranderapporten (punkt 70) sägs det att

t.ex. flygbolagen och flygplatserna i en del medlemsstater genom audiovisuella meddelanden upplyser passagerarna om att sexualbrott som begås i utlandet kan lagföras. Enligt rapporten (punkt 71) är det särskilt viktigt att bank- och finanssektorn inbegrips, eftersom de finansiella instituten tillsammans med de myndigheter som utövar tillsyn över att lagen följs har möjlighet att förhindra verksamheten hos de finansiella mekanismerna på de webbplatser där sexuell exploatering av barn bedrivs.

Med den självreglering inom den privata sektorn som nämns i artikeln avses enligt förklaranderapporten (punkt 72) t.ex. riktlinjer för företag i syfte att förebygga sexuell exploatering av och sexuella övergrepp mot barn. Ett bra exempel är enligt rapporten den uppförandekod, "Code of Conduct to Protect Children from Sexual Exploitation in Travel and Tourism", som kom till 1998 på initiativ av ECPAT International (End Child Prostitution, Child Pornography and Trafficking of Children for Sexual Purposes) och Världsturistorganisationen (World Tourism Organization, WTO). Vid utgången av 2008 hade nästan 1 000 företag i 34 stater runt om i världen anslutit sig till uppförandekoden. Ett av syftena med uppförandekoden är att bl.a. i broschyrer och på webben ge resenärer information om sexuell exploatering av och sexuella övergrepp mot barn. De researrangörer som har förbundit sig att följa uppförandekoden ska ordna utbildning för sina anställda om hur man motverkar barnsexturism. Med samreglering avses enligt punkt 73 i förklaranderapporten reglering i samarbete mellan den privata sektorn och myndigheterna.

De centrala åtgärderna i Finland i samband med denna punkt hänför sig till att förhindra spridning av barnpornografi och till resebranschen. Lagen om åtgärder som hindrar spridning av barnpornografi (1068/2006) trädde i kraft vid ingången av 2007. Syftet med lagen är enligt dess 1 § att främja åtgärder som kan användas till att blockera åtkomsten till webbplatser med barnpornografi vilka upprätthålls utomlands. Enligt lagens 3 § har teleföretagen rätt att erbjuda sina tjänster så att de inte kan användas till att få åtkomst till webbplatser med barnpornografi. I 4–6 § finns bestämmelser om att polisen

kan föra förteckningar över webbplatser med barnpornografi, om utarbetande av meddelanden om att åtkomsten till en webbplats är blockerad och om polisens rätt att lämna ut information till teleföretagen från en förteckning. Genom lagen om åtgärder som hindrar spridning av barnpornografi har man strävat efter att undanröja oklarheterna om huruvida polisen får lämna ut förteckningarna till teleföretagen. Enligt ett avgörande av riksdagens biträdande justitieombudsman (29.5.2009, Dnr 1186/2/09) är lagen dock problematisk. Kommunikationsministeriet överväger behoven av att ändra lagen på grund av avgörandet.

I Finland har de tre största researrangörerna, som tillsammans står för ca 80 % av paketresorna i Finland, undertecknat ECPAT Internationals och Världsturistorganisationens uppförandekod. De har förbundit sig till följande åtgärder:

- 1) genomföra verksamhetsprinciper mot barnsexturism,
- 2) ge hela personalen utbildning i hur man motverkar barnsexhandel,
- 3) foga en klausul till hotellavtalen om gemensamma åtgärder mot barnsexhandel,
- 4) informera sina kunder,
- 5) informera sina samarbetspartner på resmålet, t.ex. polisen och innehavare av restauranger och barer och
- 6) årligen rapportera om de åtgärder som har vidtagits mot barnsexturism.

De anställda vid resebyråerna som finns på plats på resmålet har fått instruktioner om att omedelbart anmäla en misstanke om barnsexturism. Den anställda ska kontakta sin chef, som i sin tur underrättar myndigheterna i Finland och i det land där resmålet finns. Det verkar dock inte finnas någon riktigt klar praxis för informationsutbytet mellan researrangörerna och polisen. Detta gäller t.ex. skyldigheten att ge polisen information och hur polisen får information av researrangörerna. Resebyråbranschens förbund i Finland rf kan inte ålägga sina medlemmar någon skyldighet till upplysnings- eller annan verksamhet, men man kan nå resultat även på frivillig väg.

Enligt 3 punkten ska varje part uppmuntra media att tillhandahålla lämplig information beträffande alla former av sexuell exploate-

ring av och sexuella övergrepp mot barn, med vederbörlig hänsyn till mediernas oberoende och tryckfriheten. På denna punkt betonas i förklaranderapporten (punkt 74) det faktum att skyldigheten ska fullgöras med vederbörlig hänsyn till mediernas oberoende och tryckfriheten.

I de finska medierna behandlas då och då sexualbrott mot barn. Detta sker ofta i samband med att grova eller annars exceptionella brott uppdragas. Man förmedlar inte bara nyheter om enskilda fall utan behandlar också detta ämne på ett mer allmänt plan. Medierna har åtagit sig att förmedla sådan information som avses i punkten också utan att särskilt ha uppmuntrats till det.

I 4 punkten konstateras det att varje part ska uppmuntra finansiering — där så är lämpligt genom skapande av fonder — av de projekt och program som det civila samhället genomför och som har som syfte att förhindra och skydda barn mot sexuell exploatering och sexuella övergrepp. Genom bestämmelsen vill man enligt punkt 75 i förklaranderapporten betona frivilligorganisationernas viktiga roll för att förebygga sexuell exploatering och sexuella övergrepp.

I Finland har de olika frivilligorganisationerna sådana projekt och program som avses i punkten. Som exempel kan nämnas de telefon- och webbtjänster som finns för att hjälpa brottsoffer. Det är viktigt att finansieringen av denna verksamhet tryggas även i fortsättningen, t.ex. genom Penningautomatföreningen rf.

Kapitel III **Sakkunniga myndigheter och samordnande organ**

Artikel 10. Nationella åtgärder för samordning och samverkan. Enligt 1 punkten ska varje part vidta nödvändiga åtgärder för att säkerställa samordning mellan myndigheter på nationell eller lokal nivå som har ansvar för skydd mot, förebyggande av och kamp mot sexuell exploatering av och sexuella övergrepp mot barn, främst inom utbildningssektorn, hälsovården, socialtjänsten samt de polisiära och rättsvårdande myndigheterna.

Myndighetssamarbetet har en viktig ställning vid förebyggandet av och kampen mot

sexualbrott mot barn, på det sätt som anges i punkten. Som det redan konstaterades i samband med artikel 8 punkt 1 kan det i viss mån anses vara ett problem att det i Finland inte finns någon ansvarig myndighet som skulle samordna åtgärderna för att förebygga och bekämpa dessa brott. Social- och hälsovårdsministeriets expertgrupp för utredning om sexuellt utnyttjande av barn (nedan *expertgruppen*) föreslår i sin promemoria av den 20 augusti 2009 (social- och hälsovårdsministeriets rapporter 2009:30) att det inrättas en permanent arbets-, expert- eller koordineringsgrupp med uppgift att instruera, följa och utveckla kvaliteten på undersökningar som gäller utredningar om sexuellt utnyttjande av barn. Gruppen ska bl.a. följa hur myndighetssamarbetet fungerar. Om förslaget genomförs kommer det sannolikt att förbättra kvaliteten på myndighetssamarbetet.

Trots att det inte finns någon särskild myndighet som skulle ansvara för samordningen i dessa situationer, har Finland ändå ett fungerande myndighetssamarbete för att utreda misstankar om sexualbrott mot barn. Företrädare för barnskyddet, polisen, åklagarmyndigheterna samt hälso- och sjukvården deltar i utredningen av dessa brott. Samarbetet inleds genom en anmälan som görs till barnskyddsmyndigheterna enligt 25 § 1 mom. i barnskyddslagen (417/2007) och som utvidgar kretsen av myndigheter som deltar i samarbetet till att omfatta också bl.a. undervisningsväsendet. Frågor som gäller utredningen av misstänkta brott och som delvis hänför sig till myndighetssamarbetet behandlas närmare nedan i samband med artikel 12 och artiklarna i kapitel VII.

Också den verksamhet som bedrivs av Medieforumet för barn och ungdomar, som behandlades i samband med artikel 6, har anknytning till myndighetssamarbetet. En underarbetsgrupp till forumet håller på att utarbeta en uppförandekod för de inhemska tjänstleverantörerna inom de sociala medierna. Polisen och barnskyddet deltar i diskussionerna och i det fortsatta arbetet. Detta samarbete hänför sig delvis till punkt 3 i artikeln, som gäller samarbetet mellan myndigheterna, det civila samhället och den privata sektorn.

Frågan om vad som ska ingå i det brottsutredande samarbetet mellan myndigheterna och hur detta samarbete ska kunna förbättras behandlas även i expertgruppens promemoria (särskilt s. 36—44). I detta sammanhang betonas expertgruppen den s.k. barnhusmodellen, som har anknytning till samarbetet mellan myndigheterna och effektiveringen av detta genom att utredningen av brotten sker under samma tak. När det gäller myndighetssamarbetet i övrigt konstaterar expertgruppen (s. 57 i promemorian) för det första att samarbetet mellan åklagaren och polisen under förundersökning som gäller sexualbrott mot barn bör förenhetligas, så att förfarandena är så likadana som möjligt i de olika delarna av landet. Arbetsgruppen säger också att rekommendationerna från 2003 om utredningen av misshandel och sexuellt utnyttjande av barn (Stakes handböcker nr 55) bör uppdateras så att de motsvarar den gällande barnskydds- och övriga lagstiftningen. I promemorian sägs det dessutom att informationen och samarbetet mellan barnskyddet, polisen och hälso- och sjukvården vid utredning av en misstanke om sexuellt utnyttjande av barn bör förbättras. Att praxis är oenhetlig och att det finns regionala skillnader i myndighetssamarbetet, också när det gäller frågan om hur man tolkar lagstiftningen om utbyte av information, framgår även av Polisyrkeshögskolans undersökning 40/2010, som gäller identifiering av samt straffprocessen och myndighetssamarbetet vid våld mot och utnyttjande av barn.

I 2 *punkten* sägs det att varje part ska vidta nödvändiga lagstiftningsåtgärder eller andra åtgärder för att etablera eller utse (a) oberoende, behöriga, nationella eller lokala organ för att främja och skydda barns rättigheter och säkerställa att de får särskilda resurser och ansvarsområden; (b) processer för insamling av data eller kontaktpunkter på nationell eller lokal nivå och i samverkan med det civila samhället, i syfte att uppmärksamma och utvärdera förekomsten av sexuell exploatering av och sexuella övergrepp mot barn, med vederbörlig hänsyn till kravet på skydd för personuppgifter.

I punkt 83 i förklaranderapporten sägs det att trots att det är obestridligt att sexuell exploatering av och sexuella övergrepp mot

barn är ett allvarligt och växande problem, finns det inte exakta eller tillförlitliga uppgifter om detta fenomenets karaktär eller om antalet barn som drabbas. Det är därför svårt att utveckla rutiner och åtgärder. Med uttrycket hänsyn till kravet på skydd för personuppgifter avses enligt punkt 84 i förklaranderapporten att syftet inte är att samla in uppgifter om enskilda personer utan endast statistikuppgifter om offer och förövare.

I samband med *punkt 2.a* kan för det första nämnas att man har inrättat en tjänst som barnombudsman vid social- och hälsovårdsministeriet för att säkerställa att barnens ställning och rättigheter beaktas i lagstiftningen och i det samhällsliga beslutsfattandet. Lagen om barnombudsmannen (1221/2004) trädde i kraft den 1 september 2005, då Maria Kaisa Aula tillträdde som den första barnombudsmannen. Barnombudsmannens byrå finns i Jyväskylä.

Enligt 2 § i lagen om barnombudsmannen har barnombudsmannen till uppgift att främja barnens intressen och ta tillvara barns rättigheter i samarbete med andra myndigheter samt organisationer och övriga liknande aktörer inom sitt verksamhetsområde, så som närmare anges i paragrafens 2 mom. Enligt uppgiftsbeskrivningen avgör barnombudsmannen inte ärenden som gäller enskilda barn eller familjer. I 3 § 1 mom. i lagen sägs det att barnombudsmannen årligen ska lämna statsrådet en berättelse om sitt verksamhetsområde samt utarbeta en verksamhetsplan.

När det gäller att ta tillvara barns rättigheter i det enskilda fallet kan man hänvisa till den allmänna laglighetskontrollen av myndigheternas och tjänstemännens verksamhet. Laglighetskontrollen utövas av riksdagens justitieombudsman och justitiekanslern i statsrådet, vars verksamhet regleras närmare i lagen om riksdagens justitieombudsman (197/2002) och lagen om justitiekanslern i statsrådet (193/2000). Dessa tjänstemän samt de biträdande justitieombudsmännen och biträdande justitiekanslern avgör ärenden utifrån inlämnade klagomål eller på eget initiativ. Behandlingen av ett laglighetskontrollärende kan resultera i en anmärkning eller att man fäster uppmärksamhet vid att ett lagligt förfarande ska iakttas framöver. Det kan också bestämmas att polisundersökning eller

förundersökning ska göras eller att åtal ska väckas med stöd av 110 § 1 mom. i grundlagen.

Åtal för tjänstebrott och yrkande på skadestånd för en skada som orsakats vid tjänsteutövning kan föras till en oberoende domstol för handläggning. En målsägande eller, om målsäganden är ett barn, hans eller hennes lagliga företrädare har självständig rätt att väcka åtal för ett tjänstebrott, om åklagaren har beslutat att inte väcka åtal för brottet eller förundersökningsmyndigheten eller åklagaren har beslutat att förundersökning inte ska göras eller att den avbryts (1 kap. 14 § 1 mom. i lagen om rättegång i brottmål, 689/1997). Ett skadeståndsyrkande som grundar sig på ett påstått brott kan behandlas i samband med handläggningen av brottmålet. Närmare bestämmelser om skadestånd finns i skadeståndslagen (412/1974), enligt vars 3 kap. 2 § även offentliga samfund kan bli skadeståndsansvariga.

När det gäller *punkt 2.b* har man konstaterat att insamlingen av statistik och andra motsvarande uppgifter om barn är bristfällig och det finns plats för förbättringar av den. Frågan tas upp i en utredning av Auli Paavola som gäller statistik och andra informationskällor om barns levnadsförhållanden, ”Lasten ja nuorten elinoloja koskevat tilastot ja muut tietolähteet” (Barnombudsmannen byrås utredningar 3:2008). I utredningen behandlas nuläget och behoven av att utveckla insamlingen av uppgifter.

Enligt utredningens slutsatser finns det inte tillräcklig tillgång till aktuell och heltäckande information om barns hälsa, sjukdomar, levnadssätt och välfärd. För brottmålets del konstateras det att den riksomfattande offerundersökningen bör utvecklas så att man regelbundet får uppföljande information om våldet mot barn och unga. Enligt utredningen pågår det på många håll ett arbete med att utveckla insamlingen och användningen av information om barnens välfärd. Det är nödvändigt att få till stånd ett samarbete mellan dem som arbetar med dessa frågor, så att man kan undvika dubbelt arbete och de resultat som fås kan utnyttjas maximalt i den riksomfattande barnpolitiken.

Under Politikprogrammet för barns, ungas och familjers välfärd finns en arbetsgrupp

med uppgift att utveckla indikatorer för att följa barnens och barnfamiljernas välfärd.

I 3 punkten i artikeln finns en allmän bestämmelse om att varje part ska uppmuntra samarbete mellan behöriga statliga myndigheter, det civila samhället och den privata sektorn, för att kunna förebygga och bekämpa sexuell exploatering av och sexuella övergrepp mot barn på ett bättre sätt. Med det civila samhället avses enligt punkt 85 i förklaranderapporten frivilligorganisationerna och den övriga frivilligsektorn.

Kapitel IV Skyddsåtgärder och hjälp till brottsoffer

Artikel 11. Principer. Enligt 1 punkten ska varje part fastställa effektiva sociala program och inrätta sektorsövergripande strukturer för att lämna nödvändigt stöd till brottsoffer, deras nära anhöriga och till personer som har ansvar för deras vård. Denna punkt, som inte behandlas närmare i förklaranderapporten till konventionen (punkt 87), överlappar artikel 14, som gäller stöd och hjälp till brottsoffer och personer som står dem nära. De frågor som gäller stöd och hjälp till brottsoffer behandlas följaktligen i samband med den artikeln.

I 2 punkten sägs det att varje part ska vidta nödvändiga lagstiftningsåtgärder eller andra åtgärder för att säkerställa att, när brottsoffrets ålder är osäker och det finns anledning att tro att offret är ett barn, de skyddsåtgärder och hjälpmedel som erbjuds till barn beviljas honom eller henne i avvaktan på att hans eller hennes ålder kontrolleras. Denna punkt är problemfri för Finland, eftersom man i praktiken går till väga på det sätt som förutsätts där.

Artikel 12. Anmäla misstanke om sexuell exploatering eller sexuella övergrepp. Enligt 1 punkten ska varje part vidta nödvändiga lagstiftningsåtgärder eller andra åtgärder för att säkerställa att de bestämmelser om sekretess, som följer av nationell rätt för vissa yrkesutövare som har kontakt med barn i sitt arbete, inte utgör ett hinder för dessa yrkesutövaras möjlighet att anmäla situationer till de instanser som har ansvar för att skydda barn, när de har rimliga skäl att anta att ett

barn har blivit utsatt för sexuell exploatering eller sexuellt övergrepp.

Sådana yrkesutövare som avses i 1 punkten är enligt punkt 89 i förklaranderapporten t.ex. läkare och psykiatrer. Syftet enligt konventionen är dock inte att ålägga dessa yrkesgrupper en skyldighet att göra anmälan. Stråvan är att dessa yrkesutövare ska kunna göra en anmälan utan att samtidigt bryta mot sin tystnadsplikt. I punkt 90 i förklaranderapporten betonas det att syftet med bestämmelsen inte i första hand är att främja brottsutredningar utan framför allt att säkerställa skyddet för barn. Parterna ska på nationell nivå bestämma vilka yrkesgrupper punkten ska tillämpas på. På basis av förklaranderapporten avses i artikeln med de instanser som har ansvar för att skydda barn främst barnskyddsmyndigheterna.

I 25 § i barnskyddslagen bestäms det om anmälningsskyldighet. I paragrafens 1 mom. finns en omfattande förteckning över personer som är skyldiga att göra en anmälan, om de i sin uppgift har fått kännedom om ett barn för vars del behovet av vård och omsorg, omständigheter som äventyrar barnets utveckling eller barnets eget beteende kräver att behovet av barnskydd utreds. Anmälan ska göras till det organ som ansvarar för socialvården i kommunen. Enligt förarbetena till lagen (RP 252/2006 rd, s. 142) kan anmälan bl.a. göras vid en misstanke om att ett barn utnyttjas sexuellt. Anmälningsskyldigheten gäller oavsett bestämmelser om sekretess.

Enligt 25 § 1 mom. i barnskyddslagen omfattar anmälningsskyldigheten dem som är anställda eller innehar ett förtroendeuppdrag hos 1) social- och hälsovården, 2) undervisningsväsendet, 3) ungdomsväsendet, 4) polisväsendet, 5) Brottsförklaringsmyndigheten, 6) brand- och räddningsväsendet, 7) en producent av socialservice eller hälso- och sjukvårdstjänster, 8) en undervisnings- eller utbildningsanordnare, 9) en församling eller något annat religiöst samfund, 10) en enhet som bedriver mottagningsverksamhet för asylsökande, 11) en enhet som bedriver nödcentralsverksamhet, eller hos 12) en enhet som ordnar morgon- och eftermiddagsverksamhet för skolelever, eller de som utför motsvarande uppgifter i uppdragsförhållan-

den eller som självständiga yrkesutövare samt alla yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården. Enligt 2 mom. kan även andra personer än de som avses i 1 mom. göra en sådan anmälan, trots de sekretessbestämmelser som eventuellt gäller dem.

Barnskyddslagen går således utöver skyldigheten i konventionen, eftersom dess 25 § 1 mom. ålägger den stora krets av personer som anges i momentet en skyldighet att anmäla en misstanke om utnyttjande, medan artikeln i konventionen å sin sida bara förutsätter att man säkerställer att bestämmelser om sekretess inte utgör ett hinder för att vissa yrkesutövare som har kontakt med barn i sitt arbete ska kunna göra en anmälan.

Enligt 25 § 3 mom. i barnskyddslagen gäller trots 1 mom. det som särskilt bestäms eller föreskrivs om tystnadsplikten i anslutning till bikt eller annan själavård. I 5 kap. 2 § 1 mom. i kyrkolagen (1054/1993) sägs det att det som har anförtrots en präst i enskilt skriftermål eller annars vid själavård inte får röjas, inte heller den person som har anförtrott sig åt prästen. Om någon uppenbarar i enskilt skriftermål eller vid själavård att ett sådant brott är förestående som enligt allmän lag måste anges, ska prästen enligt den paragrafens 3 mom. uppmana personen i fråga underrätta myndigheterna eller den som är utsatt för fara. Om han eller hon inte är villig till det, ska prästen i god tid och med iakttagande av varsamhet ge saken till känna för myndigheterna, dock på ett sådant sätt att den som har anförtrott saken inte direkt eller indirekt blir röjd. En motsvarande reglering finns i 110 § i lagen om ortodoxa kyrkan (985/2006). I detta sammanhang avses med ett brott som enligt allmän lag måste anges de brott som avses i 15 kap. 10 § i strafflagen och som behandlas nedan.

Enligt 25 d § 3 mom. i barnskyddslagen ska barnskyddsmyndigheterna, utöver vad som bestäms i 18 § 2 och 3 mom. i lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården (812/2000) om rätten och skyldigheten att lämna ut uppgifter till polisen, trots sekretessbestämmelserna göra en anmälan till polisen, om det finns grundad anledning att misstänka att ett barn i sin uppväxtmiljö utsatts för en gärning som är straffbar enligt 20 eller 21 kap. i strafflagen och för vilken

det strängaste föreskrivna straffet är fängelse i minst två år. I strafflagens 20 kap. föreskrivs det om straff för sexualbrott. Av de brott som straffbeläggs i strafflagens 21 kap. är misshandelsbrotten de centrala i detta sammanhang.

Det verkar åtminstone till en del vara oklart när de personer som avses i 25 § 1 mom. i barnskyddslagen har rätt eller skyldighet att trots sekretessbestämmelser göra anmälan direkt till polisen vid en misstanke om sexualbrott mot barn. Den finska rättsordningen känner inte till någon allmän skyldighet att anmäla brott till myndigheterna. I 15 kap. 10 § i strafflagen föreskrivs det visserligen om straff för underlåtenhet att anmäla grovt brott. Enligt paragrafens 1 mom. ska den som vet att något av de brott som nämns särskilt i bestämmelsen är på färde, men underlåter att i tid medan brottet ännu kan förhindras underrätta myndigheterna eller den som hotas av brottet, om brottet eller ett straffbart försök därtill sker, dömas till böter eller fängelse i högst sex månader för underlåtenhet att anmäla grovt brott. Bland de brott som nämns i bestämmelsen finns våldtäkt, grov våldtäkt, grovt sexuellt utnyttjande av barn, människohandel och grov människohandel. Anmälningsskyldigheten i bestämmelsen åsidosätter tystnadsplikten för tjänstemän och andra personer.

I 15 kap. 10 § 2 mom. i strafflagen finns en begränsning, där det sägs att till straff för underlåtenhet att anmäla grovt brott döms dock inte den som för att förhindra brottet borde ha angivit make, syskon, släkting i rätt upp- eller nedstigande led eller den som har gemensamt hushåll med honom eller henne, eller en person som annars är närstående på grund av ett med dessa jämförbart personligt förhållande. Detta begränsar anmälningsskyldigheten betydligt när det gäller sexualbrott mot barn. Anmälningsskyldigheten enligt 15 kap. 10 § i strafflagen är också problematisk genom att det kan vara svårt för den som gör anmälan att i det enskilda fallet bedöma om det misstänkta brottet uppfyller rekvisitet för grundformen eller den grova formen av sexuellt utnyttjande av barn. Grundformen av sexuellt utnyttjande av barn är ju inte förtecknad bland brotten i bestämmelsen. Anmälningsskyldigheten enligt pa-

ragrafen gäller således också bara de allvarligaste formerna av sexualbrott mot barn.

Enligt förarbetena till 15 kap. 10 § i strafflagen (RP 6/1997 rd, s. 42) förutsätts det för att anmälningsskyldighet ska uppkomma i allmänhet vetskap om mot vad eller vilka det tilltänkta brottet kommer att riktas samt på vilket sätt det är tänkt att begås brottet. Anmälningsskyldigheten kan även gälla situationer när ett brott redan har begåtts, men det genom anmälan är möjligt att förhindra att den brottsliga verksamheten fortsätter. Brott som gäller utnyttjande av barn är sällan en engångsföreteelse. I synnerhet när utnyttjandet sker inom familjen eller i den närmaste kretsen kan det pågå i t.o.m. flera år och inbegripa ett stort antal gärningar. I dessa fall, när ett barn redan har blivit utnyttjat, kan man ofta på goda grunder anta att barnet kommer att utsättas för motsvarande gärningar även i framtiden. En anmälan kan då förhindra att utnyttjandet fortsätter, åtminstone i vissa fall. I förarbetena sägs det att underrättelse om ett brott som är på färde ska ges antingen till myndigheterna eller till den som hotas av fara. Enligt motiveringen till paragrafen är det närmast polisen som kommer i fråga som myndighet. När det är fråga om en misstanke om sexuellt utnyttjande av barn kan sannolikt också en barnskyddsmyndighet komma i fråga. Vid sexuellt utnyttjande kan en underrättelse som gjorts till den som hotas av fara, dvs. barnet, givetvis inte anses ha någon större betydelse.

I 18 § 2 och 3 mom. i lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården bestäms om de anmälningar som de som är verksamma inom socialvården ska göra till polisen. Enligt paragrafens 2 mom. ska den som ordnar eller lämnar socialvård på begäran oberoende av klientens eller den lagliga företrädarens samtycke lämna ut uppgifter ur en sekretessbelagd handling till polisen, om det är nödvändigt för utredande av ett brott som omfattas av anmälningsskyldighet enligt 15 kap. 10 § i strafflagen eller för vilket det strängaste straffet är fängelse i minst fyra år. Enligt 3 mom. får uppgifter ur en sekretessbelagd handling lämnas ut även på eget initiativ vid misstanke om ett brott som avses i 2 mom. eller när det föreligger misstanke om ett brott som är mindre grovt än vad som

nämns där, om den som ordnar eller lämnar socialvård bedömer att utlämnandet är nödvändigt på grund av ett barns intresse eller ett synnerligen viktigt allmänt eller enskilt intresse. Det finns inte någon uttrycklig bestämmelse i lagstiftningen om rätt för de anställda inom hälso- och sjukvården och undervisningsväsendet att göra anmälan, vilket har lett till oklarheter.

Polisen sköter förundersökningen av de brott som avses här. När det handlar om sexualbrott mot barn är det viktigt att utredningen sker på ett behörigt sätt och snabbt. Detta är viktigt både för att skydda offret och av orsaker som har att göra med offrets och den misstänktes rättsskydd. I vissa fall kan förfarandet enligt barnskyddslagen, som innebär att ärendet först går till barnskyddsmyndigheterna, i onödan fördröja förundersökningen så att brottsutredningen äventyras. Det kan även uppstå en oenhetlig praxis i fråga om vilka slags fall som anmäls till polisen. Som det redan sades ovan är anmälningsskyldigheten enligt 15 kap. 10 § i strafflagen dessutom rätt begränsad, och enligt den paragrafen behöver anmälan inte nödvändigtvis göras till polisen.

Ett exempel på problem som kan uppstå när förundersökningen fördröjs är att det kan vara svårt att på behörigt sätt videobanda ett förhör med en målsägande eller att lagra förhöret genom någon annan jämförbar bild- och ljudupptagning, så som anges i 39 a § i förundersökningslagen. Om ett barn har hörts av barnskyddsmyndigheterna innan brottet anmäldes till polisen, kan den psykolog eller läkare som hörde barnet besluta att barnet inte kan förhöras på nytt, eftersom detta kan vara traumatiskt för barnet. Man bör särskilt beakta att den misstänkte enligt paragrafen ska ges möjlighet att ställa frågor till den som förhörs, antingen själv eller genom ett ombud eller biträde. Det är viktigt att den misstänkte ges möjlighet att ställa frågor i dessa fall, eftersom barnets berättelse ofta är det centrala beviset för brottet. Det förutsätts också att den misstänkte har haft möjlighet att ställa frågor för att en upptagning ska kunna användas som bevis i rättegången (17 kap. 11 § 2 mom. i rättegångsbalken). Både i inhemsk rättspraxis (HD 2006:107, HD 2008:68 och HD 2008:84) och i Europadomstolens rätts-

praxis (W mot Finland 24.4.2007, F och M mot Finland 17.7.2007 och D mot Finland 7.7.2009) har man ansett att bevisning som enbart eller i avgörande grad baserar sig på videobandade utsagor av barn eller på barns utsagor till vårdpersonalen inte kan läggas till grund för en fällande dom, när den åtalade inte hade möjlighet att göra dem stridiga.

Den första misstanken om att det har begåtts ett sexualbrott mot barn väcks ofta i samband med åtgärder inom hälso- och sjukvården, socialvården eller undervisningsväsendet. Även de övriga personer som är anmälningsskyldiga enligt 25 § 1 mom. i barnskyddslagen kan ha betydelse. Enligt lagen gäller rätten och skyldigheten att göra anmälan till polisen endast dem som är verksamma inom barnskyddet eller socialvården. Dessutom föreskrivs det även i de bestämmelser som gäller dessa personer om särskilda förutsättningar för att göra anmälan.

Av dessa orsaker bör det föreskrivas att de personer som avses i 25 § 1 mom. i barnskyddslagen har rätt att trots sekretessbestämmelserna göra en anmälan direkt till polisen, om omständigheter som de fått kännedom om i sina uppgifter ger dem anledning att misstänka att en person som är yngre än 18 år har utsatts för en gärning som är straffbar enligt 20 kap. i strafflagen. Det blir då möjligt att snabbare inleda förundersökningen i vissa fall, och problemen senare under rättegången minskar. Polisen får härigenom också effektivare kännedom om misstänkta brott, vilket effektiviserar brottsutredningen.

Även om det i enskilda fall vid polisutredningen skulle framgå att en misstanke om sexualbrott mot barn har varit obefogad, kan det ändå anses viktigt med tanke på skyddet för barn rent allmänt att även polisen så snabbt som möjligt får vetskap om en sådan misstanke. Riksdagens justitieombudsman ansåg i en särskild berättelse till riksdagen 2006 att ett barns trygghet enligt grundlagens 7 § kan väga tyngre än skyddet för familjens privatliv enligt dess 10 §, när de grundläggande rättigheterna vägs mot varandra. Dessutom bör det noteras att falsk angivelse, dvs. att lämna uppgifter till myndigheterna mot bättre vetande, straffbeläggs i 15 kap. 6 § i strafflagen.

Regleringen av anmälningrätten bör vara likadan för alla de personer som nämns i 25 § 1 mom. i barnskyddslagen, eftersom det inte finns grundad anledning till några skillnader i detta avseende. I detta sammanhang föreslås det dock inga ändringar i den tystnadsplikt som hänför sig till bikt eller annan själavård. Bestämmelsen om anmälningrätten kan på ett naturligt sätt fogas till 25 § i barnskyddslagen, på grund av sammanhanget. Samtidigt bör 25 d § 3 mom. i barnskyddslagen och 18 § 3 mom. i lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården ändras, så att den nya bestämmelsen beaktas och det inbördes förhållandet mellan bestämmelserna fastställs.

Den som gör en anmälan till polisen ska fortfarande också vara skyldig att göra anmälan till barnskyddsmyndigheterna med stöd av 25 § 1 mom. i barnskyddslagen. Enligt den bestämmelsen är även polisen skyldig att göra en barnskyddsanmälan. Detta gör det möjligt att inleda både förundersökningen och åtgärderna för att trygga omsorgen om barnet så snart som möjligt efter det att en misstanke har väckts.

Enligt 2 *punkten* ska varje part vidta nödvändiga lagstiftningsåtgärder eller andra åtgärder för att uppmuntra alla som känner till eller i god tro misstänker sexuell exploatering av eller sexuella övergrepp mot barn att anmäla dessa omständigheter till behöriga instanser.

Varje part ska själv bestämma de behöriga instanser som anmälan kan göras till (punkt 91 i förklaranderapporten). De behöriga myndigheterna begränsas inte till barnskyddstjänster eller relevanta socialtjänster. Syftet med kravet på att anmälan ska göras "i god tro" är att bestämmelsen inte ska uppmuntra till grundlösa eller falska angivelser för att skada någon annan.

Som det konstaterades ovan föreskrivs det i 25 § 2 mom. i barnskyddslagen om rätt för även andra personer än de som avses i paragrafens 1 mom. att göra barnskyddsanmälan trots eventuella sekretessbestämmelser. Polisanmälan om misstänkta brott får göras av var och en som inte på grund av sin ställning är bunden av eventuella sekretessbestämmelser eller som enligt lagen har rätt att göra anmälan trots sekretessbestämmelser. Man

kan ringa in tips om brott till polisens riksomfattande tipstelefonnummer, antingen i eget namn eller anonymt. Polisen behandlar alla uppgifter om tips konfidentiellt. Antalet lagförda brott som gäller utnyttjande av barn har ökat markant detta århundrade på grund av att det görs fler anmälningar än förut till polisen.

Rätten att göra anmälan begränsas av den tidigare nämnda bestämmelsen i 15 kap. 6 § i strafflagen, där det sägs att den som till en förundersöknings- eller annan myndighet eller en domstol lämnar falska uppgifter och därmed orsakar fara för att den angivne på oriktiga grunder anhålls, häktas eller utsätts för något annat tvångsmedel eller åtalas eller döms till straff eller till någon annan straffrättslig påföljd, ska dömas till böter eller fängelse i högst tre år för falsk angivelse. Falsk angivelse är straffbar endast när gärningen är uppsåtlig. Detta betyder att den som lämnar uppgifterna vet att de är falska och kan leda till att den angivne kan åtalas eller bli föremål för någon annan straffprocessuell åtgärd som nämns i paragrafen. Den som anmäler en misstanke om sexuellt utnyttjande till polisen i god tro och har grundad anledning för anmälan gör sig således inte skyldig till falsk angivelse, trots att misstanken senare skulle visa sig vara obefogad.

I detta sammanhang kan man dessutom hänvisa till den ovan nämnda bestämmelsen om underlåtenhet att anmäla grovt brott i 15 kap. 10 § i strafflagen. Enligt paragrafen är var och en skyldig att anmäla ett brott som håller på att planeras till myndigheterna i vissa fall.

Artikel 13. Hjälptelefon. Enligt artikeln ska varje part vidta nödvändiga lagstiftningsåtgärder eller andra åtgärder för att uppmuntra och stödja inrättande av informationstjänster, som till exempel telefon- eller internetrådgivning för att kunna ge råd till den som söker stöd, även konfidentiellt eller med vederbörlig hänsyn till hans eller hennes anonymitet.

Artikeln behandlas närmare i punkt 92 i förklaranderapporten. Det handlar inte enbart om hjälptelefoner för brottsoffer utan också för andra personer som kommer i kontakt med sexuell exploatering eller sexuella över-

grepp. Hjälptelefonerna ska vara så heltäckande som möjligt. Enligt förklaranderapporten är dessa tjänster tillgängliga 24 timmar om dagen alla dagar i vissa stater.

I Finland finns det redan sådan verksamhet som avses i artikeln, och här kan nämnas några exempel. Mannerheims Barnskyddsförbund startade en hjälptelefon för barn och unga 1980. Verksamhet på internet inleddes 2002. Hjälptelefonen är öppen varje dag året runt, måndag till fredag kl. 14—20 och under veckoslut kl. 17—20. Man kan ringa gratis till telefonen från hela landet. Telefontjänsten och nättjänsten ger barn och ungdomar hjälp i alla slags ärenden. Samtalen och meddelandena besvaras av frivilliga jourhavande vuxna, som har fått utbildning för uppgiften. Dessutom finns en yrkesutbildad person alltid på plats som stöd för dem. De som kontaktar hjälptelefonen och nättjänsten erbjuds framför allt en möjlighet till förtroliga samtal. De kan också hänvisas till olika tjänster och myndigheter. Mannerheims Barnskyddsförbund har också en hjälptelefon och nättjänst för föräldrar, som fungerar enligt samma principer som tjänsten för barn och unga.

Den riksomfattande Brottsofferjouren erbjuder stöd och tjänster för brottsoffer och deras närstående samt för vittnen i brottmål. Brottsofferjouren har bl.a. en hjälptelefon som man kan ringa till alla vardagar och samtala med frivilliga jourhavande. Även andra föreningar och organisationer har hjälptelefoner och nättjänster, t.ex. Våldtäktskriscentralen Tukinainen rf, Hoppimesta, Kvinnolinjen och dess nätjour (även för unga flickor), Krisjouren för unga (Helsinki Missio), den evangelisk-lutherska kyrkans samtalstjänst och nätjour och Ungdomstelefonen (Folkhälsan). Som exempel på webbsidor kan här nämnas www.tukinet.net. Tjänsterna finansieras av kommunerna och Penningautomatföreningen.

Artikel 14. Stöd och hjälp till brottsoffer. Enligt 1 punkten ska varje part vidta nödvändiga lagstiftningsåtgärder eller andra åtgärder för att hjälpa brottsoffer på lång och kort sikt i deras fysiska och psykosociala återhämtning. Åtgärder som vidtas i enlighet med denna punkt ska ta vederbörlig hänsyn till barnets åsikter, behov och problem.

Enligt punkt 94 i förklaranderapporten är utgångspunkten att alla de skador som orsakats av sexuell exploatering av eller sexuella övergrepp mot barn är av betydelse och skapas om hand. Hjälp ska finnas att få så länge som det behövs för en fullständig återhämtning. I förklaranderapporten sägs det att även om konventionen i första hand gäller barn, kan den som utsatts för sexuell exploatering eller sexuella övergrepp lida av följderna av övergreppen ännu i vuxen ålder. Därför är det viktigt med åtgärder för att även vuxna personer som i sin barndom utsatts för dess gärningar ska kunna få det stöd de behöver. När konventionen bereddes betonade man att det vid medicinska undersökningar ska fästas särskild uppmärksamhet vid könssjukdomar och HIV-smitta och behandlingen av dessa (punkt 95 i förklaranderapporten).

Det är i första hand kommunerna som ansvarar för den fysiska och psykosociala vården av barn och vuxna som har utnyttjats sexuellt. Enligt 15 § i barnskyddslagen ska hälsocentralen och sjukvårdsdistriktet ge expert hjälp inom det barn- och familjeinriktade barnskyddet och vid behov ordna undersökning av barn samt vård- och terapitjänster för barn. I förarbetena till lagen (RP 252/2006 rd, s. 129) sägs det att barn som är klienter inom barnskyddet bör få sådana hälsovårdstjänster som de behöver utan dröjsmål.

När det gäller barn hänför sig behovet av fysisk vård vanligtvis till att klarlägga utnyttjandet. Den psykosociala vården kan för sin del vara mycket långvarig och kan behövas ännu i vuxen ålder. Vårdgarantin inom hälso- och sjukvården grundar sig på 15 b § i folkhälsolagen och 31 § i lagen om specialiserad sjukvård. Enligt paragraferna ska vid specialiserad sjukvård som ges i samband med primärvård bedömningen av vårdbehovet inledas inom tre veckor från det att remissen anländer från hälsocentralen. Den som är i brådskande behov av sjukvård ska dock få vård omedelbart. Vård som konstaterats vara nödvändig på basis av en bedömning av vårdbehovet som gjorts inom mentalvårdsarbetet bland barn och unga ska med beaktande av hur brådskande vården är ordnas inom tre månader, om inte medicinska, terapeutiska eller andra motsvarande omständigheter krä-

ver något annat. Kommunen kan ordna vården själv eller skaffa de mentalvårdstjänster som behövs t.ex. av en privat serviceproducent eller organisation. Riksdagens justitieombudsman konstaterar i sin särskilda berättelse 2006 att kommunernas uppfostrings- och familjerådgivningar numera står för en betydande del av den psykiatriska öppenvården för barn. Rådgivningarna utgör i allmänhet en del av kommunernas socialvård och de omfattas därför inte av vårdgarantin.

Trots vårdgarantin har den psykiatriska vården av barn emellertid kritiserats. Den statliga finansieringen av barn- och ungdomspsykiatrin anses vara otillräcklig, vilket försämrar möjligheterna att ordna och utveckla tjänster på lång sikt. Tillgången på terapitjänster är inte alltid tillräcklig ens när den nödvändiga finansieringen har ordnats, eftersom man inte har utbildat tillräckligt med psykoterapeuter för barn och ungdomar. Dessutom finns det stora regionala skillnader i tillgången på tjänster. Också justitieombudsmannen konstaterar i den särskilda berättelsen att vårdgarantin när det gäller psykiatrisk vård för barn inte på alla orter har kunnat förverkligas på det sätt som lagen förutsätter.

Också i social- och hälsovårdsministeriets handlingsprogram från 2007 för främjande av sexuell hälsa och fortplantningshälsa 2007—2011 konstateras det att möjligheterna att få hjälp för dem som har utsatts för sexuell våld och kvaliteten på hjälpen varierar betydligt i de olika delarna av landet. En av de åtgärder som nämns i handlingsprogrammet är att främja att offren söker vård. De medel som föreslås är att utveckla tjänster med låg tröskel inom den offentliga basservicen, att informera befolkningen om tjänsterna och att kontinuerligt trygga tjänsterna inom den tredje sektorn.

En annan fråga som har samband med hjälpen till offren är de kostnader som offren orsakas. Det kan t.ex. uppstå resekostnader för ett offer i samband med vård. I och för sig kan förövaren åläggas att ersätta brottsoffret för resekostnader eller andra motsvarande kostnader i samband med rättegången. Man bör emellertid se till att inte offrets och främst hans eller hennes familjs dåliga ekonomi utgör ett hinder för att tjänsterna an-

vänds. I dag kan man få utkomststöd för att betala dessa kostnader. Detta är inte nödvändigtvis det klaraste sättet att täcka kostnaderna i en situation när det behövs hjälp med att betala dem.

Expertgruppen föreslog i sitt betänkande att ett försök med den s.k. barnhusmodellen ska inledas i Finland 2010. Modellen ska bättre än i dag säkerställa att ett barn får omedelbar psykologisk hjälp efter förundersökningsåtgärderna eller vid behov redan när dessa åtgärder pågår. Modellen gör det möjligt att utreda behovet av andra undersökningar och annan hjälp. Barnhusmodellen behandlas närmare i samband med artikel 34 nedan.

I de rekommendationer som gäller utredning av sexuellt utnyttjande av barn, dvs. den behandlingsrekommendation som utarbetats av Finska Läkarföreningen Duodecim tillsammans med Barnpsykiaterföreningen i Finland och Stakes rekommendation från 2003, sägs det att man vid behov även ska göra en undersökning för att försäkra sig om att barnet inte har smittats med en könssjukdom.

I 2 punkten sägs det att varje part ska vidta åtgärder, i enlighet med den nationella rätten, för att samarbeta med icke-statliga organisationer, andra berörda organisationer eller andra instanser i det civila samhället som ägnar sig åt att ge hjälp till brottsoffer.

Förutom den offentliga hälsovården finns det många organisationer inom den tredje sektorn som ger krishjälp och annat stöd till brottsoffer. Tidigare nämndes redan Brottsofferjouren, Våldtäktskriscentralen Tukinainen rf och Mannerheims Barnskyddsförbund. Penningautomatföreningen rf betalar understöd till ca ettusen organisationer inom social- och hälsovården varje år. År 2010 betalade föreningen understöd till flera organisationer som hjälper våldsoffer, också personer som fallit offer för sexuellt våld. Även staten och kommunerna finansierar direkt olika organisationers verksamhet och deltar i olika samarbetskampanjer.

I 3 punkten sägs det att om en förälder eller en person som har den faktiska vårdnaden om ett barn är delaktig i sexuell exploatering eller sexuellt övergrepp av barnet, ska det ingripandeförfarande som vidtas med tillämpning av artikel 11, punkt 1, omfatta:

– möjligheten att avlägsna den misstänkte förövaren;

– möjligheten att förflytta brottsoffret från hans eller hennes familjemiljö. Villkoren för och varaktigheten av en sådan omplacering ska beslutas i enlighet med barnets bästa.

I punkt 99 i förklaranderapporten konstateras det att syftet med avlägsnandet eller förflyttningen uttryckligen är att skydda barnet, inte att straffa den misstänkta förövaren.

Lagen om besöksförbud (898/1998) ändrades 2004 så att det även är möjligt att meddela ett besöksförbud avseende gemensam bostad. Enligt lagens 1 kap. 2 § 2 mom. kan besöksförbud avseende gemensam bostad meddelas, om den person mot vilken förbudet avses gälla genom hotelser, tidigare brott eller annat beteende ger anledning att anta att han eller hon sannolikt kommer att begå ett brott mot den persons liv, hälsa eller frihet som känner sig hotad och ett förbud inte är oskäligt med hänsyn till hur allvarligt det hotande brottet är, de i den gemensamma bostaden boende personernas förhållanden och andra omständigheter i saken. Enligt lagens 3 § 2 mom. ska en person som meddelats besöksförbud avseende gemensam bostad, om han eller hon stadigvarande bor tillsammans med den som förbudet avser skydda, avlägsna sig från den gemensamma bostaden och får inte återvända till den. Meningen är att brott mot liv, hälsa eller frihet i detta sammanhang ska ges en bred tolkning (RP 144/2003 rd, s. 29/I). En person som har utnyttjat ett barn som bor i samma bostad sexuellt kan således vid behov avlägsnas från den gemensamma bostaden med stöd av ett besöksförbud avseende gemensam bostad. Ansökan om besöksförbud kan göras förutom av den som förbudet avser skydda också av åklagar-, polis- eller socialmyndigheterna. Ett besöksförbud avseende gemensam bostad kan meddelas för tre månader, och det kan förnyas för tre månader åt gången.

I barnskyddslagen finns det bestämmelser om möjligheterna att vid behov flytta ett barn från sin familjemiljö. I lagens 40 § sägs det att det organ som ansvarar för socialvården kan omhänderta ett barn bl.a. om brister i omsorgen om barnet eller andra uppväxtförhållanden hotar att allvarligt äventyra barnets hälsa eller utveckling, och stödåtgärder inom

öppenvården inte är lämpliga eller möjliga för en omsorg i enlighet med barnets bästa eller om de har visat sig vara otillräckliga, och vården utom hemmet bedöms motsvara barnets bästa i enlighet med 4 §. I 4 § bestäms det om de centrala principerna för barnskyddet. Stödåtgärderna inom öppenvården kan bl.a. innefatta vård- och terapiserie som stöder barnets rehabilitering och familjearbete. Enligt 37 § i barnskyddslagen kan man för ett barn som stödåtgärd inom öppenvården ordna familje- eller anstaltsvård som bedömer behovet av vård eller är rehabiliterande tillsammans med en förälder eller vårdnadshavare eller den som svarar för barnets vård och fostran.

I 4 punkten i artikeln sägs det att varje part ska säkerställa att de personer som står brottsoffret nära, där så är lämpligt, kan dra fördel av terapeutisk hjälp, främst akut psykiatrisk vård. Exempel på personer som står brottsoffret nära är enligt punkt 100 i förklaranderapporten familjemedlemmar, vänner och klasskamrater.

Många organisationer och andra aktörer inom hälso- och sjukvården erbjuder psykiatrisk vård även för personer som står ett brottsoffer nära. Ett exempel är Brottsofferjouren. Våldtäktskriscentralen Tukinainen rf ordnar självhjälpgrupper för närstående till personer som utsatts för sexuellt våld och utnyttjande. Mannerheims Barnskyddsförbund har en telefon- och nättjänst där föräldrar kan få råd och stöd. Kommunernas allmänna mentalvårdstjänster är givetvis vid behov även tillgängliga för närstående till barn som har utnyttjats. Det finns dock problem när det gäller tillgången på dessa tjänster, som det redan konstaterades ovan.

Kapitel V **Förebyggande eller behandlande program eller åtgärder**

Artikel 15. Allmänna principer. Enligt 1 punkten ska varje part säkerställa eller främja, i enlighet med den nationella rätten, effektiva förebyggande eller behandlande program eller åtgärder för de personer som avses i artikel 16 punkterna 1 och 2, i syfte att förhindra och reducera riskerna för upprepade sexualbrott mot barn. Sådana program eller åtgärder ska vara tillgängliga när som

helst under förfarandet, i eller utanför fängelse, enligt vad som föreskrivs i nationell rätt. De personer som avses i punkten är personer som är föremål för straffrättsliga förfaranden för eller har dömts för någon av de gärningar som är straffbelagda i enlighet med konventionen.

Enligt vad som sägs i punkt 101 i förklaranderapporten är syftet med regleringen i kapitel V i konventionen att möjliggöra förebyggande eller behandlande medicinska och psykosociala program och åtgärder för sexualbrottslingar inom flexibla ramar. Hur denna skyldighet ska fullgöras bestäms på nationell nivå. I förklaranderapporten betonas det också att programmen och åtgärderna ska vara frivilliga. Av detta följer att de inte nödvändigtvis behöver vara en del av straffsystemet utan kan ingå i hälso- och välfärdstjänsterna. Det är inte meningen att bestämmelserna i kapitlet ska påverka de nationella förfarandena i arbetet med personer med mentala problem. Enligt punkt 102 i förklaranderapporten kan programmen eller åtgärderna vara psykologiska (t.ex. kognitiv-behavioristisk terapi eller psykodynamisk terapi), medicinska (främst antihormonell medicinsk behandling) eller sociala (t.ex. åtgärder som syftar till att återanpassa förövaren till samhället på ett framgångsrikt sätt).

I fängelset i Riihimäki får sexualbrottslingar som har dömts till ett ovillkorligt fängelsestraff delta i ett program, Stop, vars syfte är att minska riskerna för återfall i sexualbrott. Programmets centrala innehåll är bl.a. att bli medveten om och förändra de tanke- och handlingsmönster som hör samman med sexualbrott, att bli medveten om de skador som orsakas offret och att lära sig och få träning i ett liv utan brott. Programmet varar i åtta månader. De fångar som deltar i programmet samlas 3—5 gånger i veckan för två timmar åt gången. Under den övriga tiden deltar fångarna i fängelsets normala verksamhet. I varje grupp finns det sju eller åtta fångar som har gjort sig skyldiga till olika typer av sexualbrott. Det är frivilligt att delta i programmet. Programmet ordnas i Riihimäki, men fångar från alla fångelser i landet kan ansöka om att få delta i det. Ett krav för att bli godkänd är att den återstående fängelse tiden är tillräckligt lång (minst åtta månader) och att

sökanden med tanke på risken för återfall i sexualbrott lämpar sig för programmet. Ett av de största problemen vid genomförandet av programmet har uttryckligen varit att den korta fängelsetiden i vissa fall har varit ett hinder för att få delta i det.

Trots att det inte finns några program eller annan systematisk terapi utanför fängelset för sexualbrottslingar, har man ibland försökt ordna någon form av individuell terapi efter frigivningen i de fall när återfallsrisken har bedömts vara stor. Vården har då ordnats antingen privat eller av mentalvårdsenheten på en hälsovårdscentral och finansierats av staten. I praktiken har det emellertid varit svårt att ordna fortsatt vård för de sexualbrottslingar som har deltagit i programmet Stop.

Lagstiftningen anger ramarna för att bedöma behovet av vård eller terapi. Enligt 4 kap. 6 § 2 mom. i fängelselagen (767/2005) ska planen för strafftiden i god tid innan fången sannolikt frigives kompletteras med en frigivningsplan och en övervakningsplan. När frigivningsplanen utarbetas ska fångens förutsättningar att klara sig i frihet och behovet av tjänster utredas i behövlig utsträckning. Enligt kapitlets 7 § 2 mom. ska frigivningsplanen dessutom, för att främja fångens anpassning till samhället, enligt behov utarbetas i samarbete med socialvårds-, hälsovårds-, boende- samt arbetskraftsmyndigheterna i fångens hem- eller boningskommun, om fången samtycker till detta.

Enligt 1 § i lagen om övervakning av villkorlig frihet (782/2005) är syftet med övervakningen att öka den allmänna säkerheten genom att den övervakade stöds i syfte att främja hans eller hennes anpassning i samhället och genom att förhindra återfall i brott. I lagens 5 § sägs att övervakningen av en frigiven fånge även kan omfatta uppgifter eller program som främjar den sociala handlingsförmågan. Det närmare innehållet i övervakningen framgår av en övervakningsplan som Kriminalvårdsväsendet ska utarbeta i enlighet med den övervakades behov innan den som ställts under övervakning frigives, så att planen kan tas i bruk när övervakningen inleds. Övervakningsplanen ska i nödvändig utsträckning utarbetas i samarbete med placeringsenheten, fängelset, fångens hem- eller

boningskommun samt med andra myndigheter, privata sammanslutningar och enskilda.

Justitieministeriets arbetsgrupp för vården av sexualbrottslingar inom påföljdssystemet överlämnade sitt betänkande den 11 februari 2009 (justitieministeriets arbetsgruppsbetänkande 2009:1). Arbetsgruppen föreslog att läkemedelsbehandling för sexualbrottslingar ska bli möjlig inom påföljdssystemet. Behandlingen föreslogs ingå i verkställigheten av övervakad frihet på prov och villkorlig frihet. Arbetsgruppen hade som princip att läkemedelsbehandlingen inte ska vara den enda vårdformen, utan att den i allmänhet ska vara kopplad till annan psykosocial behandling eller psykosocialt stöd. Arbetsgruppen ansåg att läkemedelsbehandlingen alltid ska grunda sig på gärningsmannens samtycke. Arbetsgruppens förslag har varit ute på remiss, och det har gjorts ett sammandrag av yttrandena (justitieministeriets utlåtanden och utredningar 2009:20).

Om den som har gjort sig skyldig till ett sexualbrott döms till en påföljd i frihet, dvs. böter, villkorligt fängelse, ungdomsstraff eller samhällstjänst, är han eller hon i praktiken hänvisad till de tjänster inom den offentliga hälsovården som behandlas i samband med artikel 7, förutsatt att de föreskrivna villkoren för att få använda dessa tjänster är uppfyllda. Dessutom finns t.ex. de tidigare nämnda tjänsterna av Sexpo-stiftelsen. Som det konstateras i motiveringen till artikel 7 kan det i praktiken vara svårt att få mentalvårdstjänster.

Den gällande lagstiftningen möjliggör dock redan i dag olika program och behandlingsinslag i samband med verkställigheten av villkorligt fängelse och ungdomsstraff samt samhällstjänsten. Övervakningen av villkorligt fängelse gäller endast unga förbrytare. Enligt 6 kap. 10 § 2 mom. i strafflagen kan den som inte hade fyllt 21 år när han eller hon begick brottet dömas till villkorligt fängelse förenat med övervakning under en prøvotid, om detta ska anses motiverat för att främja gärningsmannens anpassning i samhället och för att förhindra återfall i brott.

Enligt 5 § 1 mom. i lagen om övervakning av villkorligt fängelse (634/2010, träder i kraft vid ingången av 2011) omfattar övervakningen regelbundna sammanträffanden

mellan övervakaren eller den biträdande övervakaren och den övervakade. Syftet med sammanträffandena är att följa den övervakades förhållanden och förändringarna i dem och att främja den övervakades förmåga att leva ett liv utan brott. Övervakningen kan även omfatta uppgifter eller program som främjar den sociala handlingsförmågan. Enligt 2 mom. framgår det närmare innehållet i övervakningen av den övervakningsplan som Brottspåföljdsmyndigheten ska utarbeta. Planen ska i behövlig utsträckning utarbetas i samarbete med den övervakades hem- eller boningskommun, andra myndigheter samt privata sammanslutningar och personer.

Den som har begått ett brott, eller något av flera brott som behandlas samtidigt i domstolen, innan han eller hon har fyllt 18 år kan enligt 6 kap. 10 a § i strafflagen dömas till ungdomsstraff. I praktiken används detta straff sällan. En förutsättning för att döma till ungdomsstraff är bl.a. att straffet ska anses motiverat för att främja gärningsmannens möjligheter att anpassa sig i samhället och för att förhindra återfall i brott. Enligt 2 § i lagen om ungdomsstraff (1196/2004) döms till ungdomsstraff i minst fyra månader och högst ett år. Ungdomsstraffet innefattar övervakarsamtal, uppgifter och program som främjar den sociala funktionsförmågan och som den dömda fullföljer under övervakning samt stöd och handledning i samband med dessa. Den dömda får förpliktas att under högst åtta timmar per vecka delta i sammankomster som ingår i verkställigheten av ungdomsstraffet.

Enligt 6 kap. 11 § i strafflagen döms en gärningsman till samhällstjänst i stället för ett ovillkorligt fängelsestraff på viss tid, högst åtta månader, om inte ovillkorliga fängelsestraff, tidigare samhällstjänststraff eller andra vägande skäl ska anses utgöra hinder för att ett samhällstjänststraff döms ut. I strafflagens 6 kap. 10 § 1 mom. sägs det också att samhällstjänst kan dömas ut som tilläggsåtgärd till villkorligt fängelse. Samhällstjänsten kan endast i begränsad utsträckning innefatta sådan verksamhet som avses i artikel 15 i konventionen. Enligt 1 § 2 mom. i lagen om samhällstjänst (1055/1996) kan högst tio timmar av ett samhällstjänststraff avtjänas

genom att t.ex. delta i program som stöder en reducering av återfallsbrottslighet.

Riksdagen behandlar som bäst regeringens proposition RP 17/2010 rd, där det föreslås ett nytt straff i det finländska påföljdssystemet. Det nya straffet, som heter övervakningsstraff, ska dömas ut i stället för ett ovillkorligt fängelsestraff på högst åtta månader. I 3 § i det lagförslag som gäller övervakningsstraffet föreskrivs om verksamhetskyldighet för den som dömts till övervakningsstraff. Detta betyder att den dömda ska delta i övervakarsamtal, utföra arbete, delta i utbildning, rehabilitering och verksamhetsprogram eller i annan motsvarande verksamhet som upprätthåller eller främjar den dömdes handlingsförmåga och sociala färdigheter. Verksamhetskyldigheten ska i regel omfatta verksamhet i minst 10 och högst 40 timmar per vecka.

Den 11 januari 2010 tillsatte justitieministeriet en kommission för att utreda förutsättningarna för att utveckla samhällspåföljderna och bereda en totalreform av lagstiftningen om samhällspåföljder. Kommissionens mandattid är 1.2.2010—31.12.2011. Begreppet samhällspåföljd kan anses innefatta de påföljder som behandlades i de föregående styckena. Enligt beslutet om tillsättande av kommissionen är ett av de centrala målen att trygga säkerheten i samhället. En väsentlig faktor som ökar tryggheten är att reducera återfallsbrottsligheten, bl.a. genom att öka förutsättningarna för personer som har begått brott att leva ett liv utan brott. När man utvecklar alternativ till fängelse är utgångspunkten enligt tillsättningsbeslutet att målen med att minska återfallsbrottsligheten och integrera personer som har begått brott i samhället ofta bäst kan nås genom rehabiliterande åtgärder i frihet. I samband med kommissionens arbete har man tillfälle att bedöma möjligheterna att i större utsträckning än i dag kombinera samhällspåföljderna med sådana åtgärder och program som avses i artikel 15 i konventionen i de fall när en person döms till ett straff som ska avtjänas i frihet för sexualbrott mot barn.

Enligt social- och hälsovårdsministeriets handlingsprogram för främjande av sexuell hälsa och fortplantningshälsa är en av de åtgärder som ska vidtas 2007—2011 att för-

bättra vården av och möjligheterna för sexualbrottslingar att få vård genom att ordna tillräckligt med vårdplatser. I handlingsprogrammet sägs det att programmet Stop ska fortsätta och att det för programmet ska utvecklas program för fortsatt rehabilitering som lämpar sig för öppenvård. Dessutom sägs det att den psykiatriska undersökningen och vården av minderåriga som begått sexualbrott ska koncentreras på riksnivå.

I 2 punkten i artikeln betonas myndighets-samarbetet. Varje part ska säkerställa eller främja, i enlighet med den nationella rätten, utveckling av partnerskap eller andra former för samarbete mellan behöriga myndigheter, framför allt hälsovården och socialtjänsten, och de rättsliga myndigheter och andra organ som har ansvar för att följa de personer som avses i artikel 16 punkterna 1 och 2.

Brottspåföljdsmyndigheten ansvarar för programmet Stop, som genomförs i fängelserna. Om programmet ska utvidgas så att det kan användas också utanför fängelserna måste även andra aktörer delta i genomförandet av det. Detta gäller särskilt i det fallet att programmen även ska vara tillgängliga för personer som inte har dömts för sexualbrott. I motiveringen till 1 punkten ovan behandlas den lagstiftning som gäller myndighetssamarbetet.

Enligt 3 punkten ska varje part tillhandahålla, i enlighet med den nationella rätten, en bedömning av faran och möjliga risker för upprepning av de gärningar som är straffbelagda i enlighet med denna konvention, av de personer som avses i artikel 16, punkterna 1 och 2, i syfte att identifiera lämpliga program eller åtgärder.

Eftersom innehållet i denna punkt inte behandlas närmare i förklaranderapporten, måste man bedöma det med hjälp av de övriga artiklarna. Med beaktande av att det enligt artikel 17 ska vara frivilligt att delta i programmen och åtgärderna, kan det anses befogat att anta att bestämmelsen i denna punkt avser misstänkta och dömda personer som samtycker till eller önskar få dessa program eller åtgärder. Punkten ska således tolkas så att en bedömning av faran och möjliga risker för upprepning av gärningarna ska göras innan ett program eller en åtgärd inleds, så att

man kan avgöra vilken typ av åtgärder eller program som passar bäst för personen i fråga.

När den övervakning av villkorlig frihet och de påföljder som behandlas ovan i samband med 1 punkten ska verkställas, gör man en bedömning av vilka åtgärder och program som personen i fråga behöver. Eftersom målet är att förhindra att den brottsliga verksamheten fortsätter, bedöms även återfallsrisken och de faktorer som påverkar den.

Innan en fänge godkänns att delta i programmet Stop, görs det två separata lämplighetsprövningar av honom eller henne i fängelset. Först görs det en preliminär bedömning av om fången lämpar sig för programmet och efter det en bedömning av om vården kan väntas leda till resultat för fångens del. Programmet Stop är främst avsett för sexualbrottslingar vars återfallsrisk bedöms vara genomsnittlig. Internationella undersökningar har visat att programmet minskar risken för återfall för uttryckligen denna målgrupp betydligt.

Enligt 4 punkten ska varje part tillhandahålla, i enlighet med den nationella rätten, en bedömning av hur väl genomförda program och åtgärder har fungerat.

Än så länge finns det relativt få tillförlitliga kontrollerade undersökningar om effekterna av förebyggande eller behandlande åtgärder för sexualbrottslingar, eftersom det på många sätt är problematiskt att göra dessa undersökningar. Det behövs flera undersökningar om återfall i sexualbrott mot barn och om effekten av förebyggande och behandlande åtgärder i Finland. Detta är viktigt även för att kunna inrikta resurserna för att förebygga återfall så effektivt som möjligt.

Artikel 16. Mottagare av förebyggande eller behandlande program eller åtgärder. I artikeln nämns tre olika persongrupper som ska ha tillgång till förebyggande eller behandlande program och åtgärder.

Enligt 1 punkten ska varje part säkerställa, i enlighet med den nationella rätten, att personer som är föremål för straffrättsliga förfaranden för någon av de gärningar som är straffbelagda i enlighet med konventionen har tillgång till de program eller åtgärder som nämnts i artikel 15, punkt 1, på villkor som varken skadar eller strider mot rätten till försvar och kraven på en rättvis och opartisk rät-

tegång, och i synnerhet med vederbörlig hänsyn till de bestämmelser som reglerar principen om presumtion för den anklagades oskuld.

I 2 punkten förutsätts det att personer som dömts för sexualbrott mot barn har tillgång till förebyggande eller behandlande program eller åtgärder.

I dag får endast män som har dömts till fängelsestraff för sexualbrott och har minst åtta månader kvar att avtjäna av straffet när programmet inleds delta i programmet Stop. Risken för att återfalla i sexualbrott ska dessutom vara lämplig med tanke på programmet. Detta betyder dock inte att inte även andra brottsmisstänkta eller dömda skulle ha möjlighet att få tillgång till förebyggande eller behandlande program eller åtgärder. De frågor som gäller detta behandlas i samband med artikel 15 punkt 1, delvis med hänvisning till vad som sägs i samband med artikel 7.

I 3 punkten sägs det att varje part ska säkerställa, i enlighet med den nationella rätten, att förebyggande eller behandlande program eller åtgärder utvecklas eller anpassas så att de uppfyller utvecklingsbehoven hos barn som begår sexualbrott, innefattande dem som inte är straffmyndiga, i syfte att behandla deras sexuella beteendeproblem.

I Finland finns det statistik som visar att förövaren i ca tio procent av fallen av sexuellt utnyttjande av barn är ett barn eller en ung person under 20 år. Vid Tammerfors universitetssjukhus har man vid enheten för psykiatrisk undersökning och vård av särskilt svårbehandlade minderåriga systematiskt utvecklat sin kompetens för undersökning och vård av unga personer som har gjort sig skyldiga till ett skadligt sexuellt beteende. Vid enheten behandlas sådana ungdomar, som har behov av psykiatrisk vård.

Artikel 17. Information och samtycke. I artikeln förutsätts det att de personer för vilka förebyggande eller behandlande program eller åtgärder har föreslagits har fått fullständig information om skälen för förslaget och att de samtycker till programmet eller åtgärden med full kännedom om omständigheterna (1 punkten). I 2 punkten förutsätts det dessutom att personerna i fråga får avböja programmen eller åtgärderna. Dömda personer

ska göras medvetna om vilka konsekvenser ett avböjande eventuellt kan få.

Enligt punkt 110 i förklaranderapporten är det i dessa situationer viktigt att den som ska delta i programmen eller åtgärderna frivilligt samtycker till det, eftersom det har visat sig att det i de flesta fallen är avgörande för om programmen och åtgärderna ska leda till resultat att personen i fråga själv har förbundit sig att iaktta dem. Konventionen hindrar inte att ett avböjande får negativa konsekvenser för den som redan har dömts för brott. Det kan t.ex. vara fråga om uppskov med villkorlig frigivning.

Det är frivilligt för den som dömts för sexualbrott att delta i programmet Stop. I alla regionfängelserna finns det kontaktpersoner som försöker motivera fångar att delta i programmet. Fångarna får redan från början helhetsinformation om programmets innehåll och informeras om att programmet kan avbrytas om det känns för tungt. Innan man fattar beslut om att delta i programmet är det möjligt att göra ett kort studie- och motivationsbesök i fängelset i Riihimäki. Strävan är att de fångar som deltar i programmet ska vara tillräckligt motiverade att behandla sitt brott, eftersom detta är det bästa sättet att garantera att programmet leder till resultat. Att en fånge förnekar eller förringar sitt brott är dock inte något hinder för att delta.

I justitieministeriets arbetsgrupps ovan nämnda betänkande om läkemedelsbehandling sägs det att den föreslagna läkemedelsbehandlingen alltid bör grunda sig på frivillighet. Enligt arbetsgruppens åsikt bör den dömda dessutom kunna återta sitt samtycke när som helst under behandlingen. Detta kan emellertid leda till att övervakad frihet på prov eller villkorlig frihet förverkas. Arbetsgruppen har också föreslagit att det i lagen ska föreskrivas om en uttrycklig skyldighet för läkaren att förklara för den dömda vilka verkningar läkemedelsbehandlingen har innan behandlingen inleds. Placeringsenheten ska informera fången om de påföljder som avbruten läkemedelsbehandling får för verkställigheten av straffet. Både förfarandet enligt programmet Stop och den läkemedelsbehandling som föreslås av arbetsgruppen uppfyller kraven i konventionen när det gäller

frivillighet och att den som ska vårdas ska ha full kännedom om vad vården innebär.

Kapitel VI Materiell straffrätt

Artikel 18. Sexuella övergrepp. Enligt *1 punkten* ska varje part vidta nödvändiga lagstiftningsåtgärder eller andra åtgärder för att säkerställa att följande uppsåtliga handlingar är straffbara: a) genomföra sexuella handlingar med barn som, enligt gällande bestämmelser i nationell rätt, inte har uppnått åldern för sexuell självbestämmanderätt; b) genomföra sexuella handlingar med barn där tvång, våld eller hot används, eller en erkänd förtroendeställning, makt eller inflytande över barnet missbrukas, även inom familjen, eller en för barnet särskilt utsatt situation missbrukas, främst på grund av ett intellektuellt eller fysiskt funktionshinder eller en beroendesituation. För syftet med punkt 1 ovan ska varje part fastställa den ålder under vilken det är förbjudet att medverka i sexuella handlingar med barn (*2 punkten*). I artikeln definieras inte "sexuella handlingar" (på engelska "engaging in sexual activities"), utan det överlämnas åt parterna att bestämma termens innebörd och omfattning, enligt punkt 127 i förklaranderapporten.

Punkt 1.a motsvarar gärningar som är straffbelagda som sexuellt utnyttjande av barn och grovt sexuellt utnyttjande av barn (20 kap. 6 och 7 § i strafflagen). Dessa gärningar riktar sig i regel mot barn under 16 år. Enligt 20 kap. 6 § 3 mom. i strafflagen kan sexuellt utnyttjande av barn även rikta sig mot ett barn i åldern 16—17 år, om gärningsmannen är barnets förälder eller i förhållande till barnet står i en ställning som motsvarar en förälders samt bor i samma hushåll som barnet. Vid sidan av sexuellt utnyttjande av barn eller grovt sexuellt utnyttjande av barn kan gärningsmannen också dömas för något annat brott som straffbeläggs i strafflagens 20 kap., t.ex. ett våldtäktsbrott.

I *punkt 1.b* åläggs parterna för det första att straffbelägga gärningar där tvång, våld eller hot används. Denna typ av brott kriminaliseras i 20 kap. 1—4 § i strafflagen (våldtäkt, grov våldtäkt, tvingande till samlag och tvingande till sexuell handling). I punkten

åläggs parterna även att straffbelägga gärningar där en förtroendeställning, makt eller inflytande över barnet missbrukas samt gärningar som riktas mot ett särskilt utsatt offer. Bestämmelser om straff för dessa gärningar finns i 20 kap. 5 § i strafflagen. En del av de brott som avses i den paragrafen kan endast rikta sig mot offer som är under 18 år medan andra kan rikta sig mot offer i alla åldrar.

I fråga om de gärningar som avses i 1 och 2 punkten i artikeln kan dessutom 17 kap. 22 § i strafflagen bli tillämplig. I paragrafen straffbeläggs samlag med nära släkting.

Enligt *3 punkten* är bestämmelsen i punkt 1.a inte avsedd att reglera sexuellt umgänge med samtycke mellan minderåriga. Med hänsyn till punkt 129 i förklaranderapporten gäller punkten såväl barn som enligt gällande bestämmelser inte har nått upp till åldern för sexuell självbestämmanderätt som andra minderåriga. Parterna ska själva överväga hur de förhåller sig till sexuella relationer mellan minderåriga.

Enligt 20 kap. 6 § 2 mom. i strafflagen anses en gärning som avses i den paragrafens 1 mom. inte som sexuellt utnyttjande av barn, om det inte mellan parterna råder någon stor skillnad i ålder eller själslig och kroppslig mognad. På basis av den förstnämnda bestämmelsen kan också minderåriga, dvs. personer under 18 år, bestraffas för sexuellt utnyttjande av barn och den grova gärningsformen av brottet.

Konventionen kan inte anses förutsätta någon ändring av 20 kap. 6 § 2 mom. i strafflagen. Man bör dock i detta sammanhang fästa uppmärksamhet vid behoven av att ändra bestämmelsen. I praktiken har det förekommit tolkningssvårigheter, som hänför sig till momentets tillämpningsområde enligt motiveringen till momentet. I motiveringen konstateras det att syftet att skydda barn mot sexuellt utnyttjande inte kräver någon begränsning av unga personers inbördes sexuella relationer, förutsatt att det inte är fråga om sexuellt utnyttjande (RP 6/1997 rd, s. 181/I). Det framgår också annars av motiveringen att 20 kap. 6 § 2 mom. i strafflagen är tänkt att tillämpas bara i denna typ av situationer. Detta tänkesätt, som även återspeglas i konventionen, kan fortfarande anses godtagbart och eftersträvansvärt.

Ordalydelsen i 20 kap. 6 § 2 mom. i strafflagen leder på grund av ordet ”eller” till att en gärningsman inte kan anses ha gjort sig skyldig till sexuellt utnyttjande av barn trots att ålderskillnaden mellan gärningsmannen och målsäganden kan vara t.o.m. mycket stor, om de befinner sig på samma mognadsnivå. Med tanke på bestämmelsens syften kan det inte anses acceptabelt att den leder till detta resultat. Momentet bör därför ändras så att både det krav som gäller skillnad i ålder och det som gäller mognad ska vara uppfyllda för att gärningsmannen inte ska anses göra sig skyldig till sexuellt utnyttjande av barn.

Redan av orsaker som gäller den straffrättsliga legalitetsprincipen men också för tydlighetens skull överlag bör det av den bestämmelse som begränsar utnyttjandebrotten framgå den omständighet som nu endast nämns i motiveringen, dvs. att det inte handlar om ett utnyttjandebrott om man inte har utnyttjat en annan person. I paragrafen kan man dock inte använda en begränsning som grundar sig på avsaknad av utnyttjande, eftersom detta skulle leda till ett slags cirkelbevisning, dvs. att en gärning där det inte är fråga om utnyttjande inte utgör utnyttjande. Till dessa delar handlar det om att skydda den sexuella självbestämmanderätten så, att en person som inte har nått upp till skyddsåldersgränsen frivilligt kan ha sexuellt umgänge. Detta bör även framgå av begränsningsbestämmelsen. I dag kan begränsningsbestämmelsen även gälla gärningar som innefattar samlag, vilket bör beaktas i bestämmelsens innehåll. Det finns inte någon orsak att ändra bestämmelsens tillämpningsområde till dessa delar.

Artikel 19. Brott som avser barnprostitution. Enligt 1 punkten ska varje part vidta nödvändiga lagstiftningsåtgärder eller andra åtgärder för att säkerställa att följande uppsåtliga handlingar är straffbara: a) rekrytera ett barn till prostitution eller förorsaka att ett barn deltar i prostitution; b) tvinga ett barn till prostitution eller dra vinning av eller exploatera ett barn på annat sätt för sådana ändamål; c) nyttja prostituerade barn.

När det gäller *punkt 1.a* kan man nämna människohandelsbrotten, som kan förekomma i samband med vissa former av sexuellt

utnyttjande. I 25 kap. 3 § 1 mom. i strafflagen sägs det att den som genom att 1) utnyttja någon annans beroende ställning eller skyddslösa läge, 2) vilseleda någon annan eller genom att utnyttja att någon vilseletts, 3) betala ersättning till en person som har kontroll över en annan person, eller 4) ta emot en sådan ersättning tar kontroll över någon eller rekryterar, överlåter, transporterar, tar emot eller inhyser någon i syfte att göra honom eller henne till föremål för sexuellt utnyttjande enligt 20 kap. 9 § 1 mom. 1 punkten eller därmed jämförbart sexuellt utnyttjande, tvångsarbete eller andra förhållanden som kränker människovärdet eller i syfte att avlägsna organ eller vävnader i ekonomiskt vinningssyfte, ska för människohandel dömas till fängelse i minst fyra månader och högst sex år.

Enligt 25 kap. 3 § 2 mom. i strafflagen döms för människohandel också den som tar kontroll över en person som är yngre än 18 år, rekryterar, överlåter, transporterar, tar emot eller inhyser en sådan person i sådant syfte som anges i 1 mom., även om inget av de medel som nämns i 1 mom. 1—4 punkten har använts.

I 25 kap. 3 a § 1 mom. i strafflagen sägs det att om vid människohandel 1) våld, hot eller list används i stället för eller utöver de medel som avses i 3 §, 2) någon uppsåtligen eller genom grov oaktsamhet tillfogas svår kroppsskada eller allvarlig sjukdom, försätts i livshotande läge eller utsätts för därmed jämförbart synnerligen kännbart lidande, 3) brottet riktar sig mot ett barn under 18 år eller mot en person som har en väsentligt nedsatt förmåga att försvara sig, eller 4) brottet har begåtts som ett led i en i 17 kap. 1 a § 4 mom. avsedd organiserad kriminell sammanslutnings verksamhet, och gärningen även bedömd som en helhet är grov, ska gärningsmannen för grov människohandel dömas till fängelse i minst två och högst tio år.

Av den regeringsproposition som gäller straffbestämmelserna för människohandelsbrott (RP 34/2004 rd, s. 92—93) framgår det att med begreppet ”sexuellt utnyttjande” i detta sammanhang avses prostitution, tillverkning av pornografi och pornografiska föreställningar. Enligt regeringspropositionen är det vanligtvis fråga om att utnyttja en per-

son för prostitution. Formuleringen "i syfte att göra honom eller henne till föremål för sexuellt utnyttjande" betyder enligt propositionen att gärningsmannen gör offret för människohandel till föremål för utnyttjande av tredje person. När man stiftade straffbestämmelserna om människohandel beaktades motsvarande skyldigheter som de som ingår i den nu aktuella konventionen och som fanns i Europeiska unionens råds rambeslut om bekämpande av sexuellt utnyttjande av barn och barnpornografi (2004/68/RIF). Dessa skyldigheter innebär att det ska vara straffbart att tvinga eller rekrytera ett barn till prostitution eller deltagande i pornografiska föreställningar. Till den del den handlar om sexuellt utnyttjande behöver människohandeln inte ske i ekonomiskt vinnings syfte för att vara straffbar.

Att rekrytera ett barn till prostitution eller orsaka att ett barn deltar i prostitution kan i dag vara straffbart som koppleri med stöd av 20 kap. 9 § 1 mom. i strafflagen. Enligt den bestämmelsen ska den dömas för koppleri som för att skaffa sig eller någon annan ekonomisk vinning 1) ordnar ett rum eller något annat ställe för samlag eller en därmed jämförlig sexuell handling som utförs av någon mot ersättning eller för en uppenbart sedlighetssårande handling som mot ersättning utförs av ett barn under 18 år, 2) väsentligt främjar en sådan handling genom att som en etablerad del av sin affärsverksamhet inkvartera någon som utför handlingen, 3) genom förmedling av kontaktuppgifter eller på annat sätt marknadsför att någon annan utför sådana handlingar, medveten om att detta handlande väsentligt främjar gärningens fullbord, 4) på annat sätt utnyttjar att någon utför sådana handlingar, eller 5) förleder eller genom påtryckning förmår någon till sådana handlingar. En kvalificeringsgrund för grovt koppleri är att föremålet för brottet är ett barn under 18 år (20 kap. 9 a § 1 mom. 4 punkten i strafflagen). Förleda enligt 20 kap. 9 § 1 mom. 5 punkten innebär att locka någon (RP 6/1997 rd, s. 186/I).

Bestämmelserna om människohandel och koppleri överlappar delvis varandra till den del människohandeln gäller prostitution. Frågan behandlas i motiveringen till bestämmelserna om människohandel (RP 34/2004 rd, s.

97/I). Enligt den är offret mer beroende av en annan persons kontroll vid människohandel än vid prostitution. Bestämmelserna om människohandel och bestämmelserna om koppleri kan inte tillämpas samtidigt. Om de övriga rekvisiten för människohandel uppfylls i en koppleriliknande situation, ska bestämmelsen om människohandel tillämpas i första hand.

När någon lockas till prostitution är det inte nödvändigtvis fråga om att han eller hon utnyttjas för prostitution på det sätt som straffbestämmelserna om människohandelsbrott förutsätter. Trots att tröskeln för att tillämpa straffbestämmelserna om människohandel är lägre i sådana fall när gärningen riktar sig mot en person under 18 år, har gärningsmannen inte nödvändigtvis kontroll över offret på det sätt som förutsätts i bestämmelserna om människohandelsbrott. Bestämmelserna om koppleri kan för sin del inte tillämpas i sådana fall när ingen annan än den som bedriver prostitution profiterar på prostitutionen. Även om någon annan person profiterar på verksamheten, kan det hända att det inte är fråga om sådan ekonomisk vinning som förutsätts i bestämmelsen om koppleri. Handlingen är kanske inte heller *uppenbart* sedlighetssårande på det sätt som förutsätts i bestämmelsen om koppleribrott. Med tanke på dessa visserligen exceptionella fall av lockande till prostitution är det skäl att komplettera bestämmelserna i strafflagens 20 kap. i samband med att konventionen sätts i kraft. Det handlar inte till någon del om att göra tillämpningsområdet för straffbestämmelserna om människohandel och koppleri snävare. Ordet "rekrytera" bör dock inte användas, eftersom detta till sin innebörd i praktiken hänförs till de fall där prostitution bedrivs som organiserad verksamhet i form av koppleri. I detta sammanhang kunde man i samband med brottsbeteckningen snarare tala om "lockande". På samma sätt som i bestämmelsen om koppleri kunde man använda ordet "förleder" i rekvisitet för att beteckna detta fenomen.

Också att dra vinning av barnprostitution enligt *punkt 1.b* kan hänföra sig till människohandel eller koppleri. I de fall när våld eller hot om våld används kan gärningsmannen straffas för något av de brott som straffbe-

läggs i 20 kap. 1—4 § i strafflagen. Man kan också tillämpa strafflagens 20 kap. 5 § (sexuellt utnyttjande), som gäller att förmå någon till en handling genom att missbruka sin ställning. För att dessa paragrafer ska kunna tillämpas krävs det inte att den som utövar eller hotar med våld eller missbrukar sin ställning själv har samlag med den som tvingas till handlingen, eller att någon annan sexuell handling äger rum mellan dem. Bestämmelserna om koppleri och de andra straffbestämmelserna i strafflagens 20 kap. som nämns ovan kan bli tillämpliga samtidigt. När det handlar om ett barn under 16 år, kan den som tvingar barnet till prostitution utöver något av de brott som nämns ovan även göra sig skyldig till medhjälp till sexuellt utnyttjande av barn eller grovt sexuellt utnyttjande av barn. Personen kan t.o.m. också göra sig skyldig till dessa utnyttjandebrott som gärningsman, om han eller hon själv förmår barnet att företa en handling som avses i de paragrafer som gäller dessa brott. I strafflagen regleras således de handlingar som avses i punkten i tillräcklig utsträckning.

I 20 kap. 8 a § i strafflagen straffbeläggs köp av sexuella tjänster av ung person. För detta brott döms enligt 1 mom. den som genom att utlova eller ge en ersättning får någon som är under 18 år att ha samlag eller företa någon annan sexuell handling. För köp av sexuella tjänster av ung person döms även den som använder i 1 mom. avsedda sexuella tjänster, för vilka någon annan har utlovat eller gett ersättning (2 mom.). Genom regleringen i 20 kap. 8 a § i strafflagen uppfylls kriminaliseringsskyldigheten enligt *punkt 1.c* i artikeln.

I *2 punkten* sägs det att i denna artikel ska ”barnprostitution” avse det förhållandet att barn används för sexuella handlingar när pengar eller någon annan slags compensation eller vederlag lämnas eller utlovas som betalning, oberoende av om betalningen, löftet eller vederlaget lämnas till barnet eller till tredje man. Enligt punkt 132 i förklaranderapporten kan som compensation eller vederlag utöver pengar också ges t.ex. narkotika, logi, kläder eller mat.

I förarbetena (RP 6/1997 rd, s. 184/I) till strafflagens 20 kap. 8 a § (ursprungligen 8 §) konstateras det att ersättningen också kan be-

stå av annat än pengar. Det kan vara fråga om att ge ett föremål eller göra den andra en tjänst, t.ex. betala hans eller hennes resa eller räkningar eller erbjuda en bostad i utbyte mot samlag. Ersättningen behöver inte ha något direkt ekonomiskt värde. En ersättning av det slag som avses i bestämmelsen kan också bestå i att godkänna en studieprestation eller något annat motsvarande eller i en för den minderåriga viktig rekommendation. Definitionen i denna punkt i konventionen motsvarar således regleringen i strafflagen.

Artikel 20. *Brott som avser barnpornografi.* Enligt *1 punkten* ska varje part vidta nödvändiga lagstiftningsåtgärder eller andra åtgärder för att säkerställa att följande uppsåtliga handlingar är straffbara när de begås utan rätt: a) framställa barnpornografi; b) erbjuda eller tillgängliggöra barnpornografi; c) distribuera eller sprida barnpornografi; d) anskaffa barnpornografi för sin egen eller för någon annans räkning; e) inneha barnpornografi; f) medvetet skaffa sig tillgång till barnpornografi med hjälp av informations- eller kommunikationsteknik.

I punkt 136 i förklaranderapporten redogörs det för vad som avses i punkt 1.b (erbjuda eller tillgängliggöra). Det handlar om situationer där den som erbjuder material också kan leverera materialet. Här avses bl.a. att skapa webbplatser med barnpornografi på internet och länkar till sådana webbplatser i syfte att främja tillgång till barnpornografi. Med punkt 1.d (anskaffa barnpornografi) avses för sin del enligt punkt 138 i förklaranderapporten att en person aktivt skaffar barnpornografi åt sig själv eller någon annan, t.ex. genom att ladda ner filer i en dator eller köpa pornografiskt material, t.ex. filmer eller bilder.

En ny gärningsform i konventionen jämfört med de övriga internationella dokumenten finns i punkt 1.f. Här avses fall där en person tittar på barnpornografi på en webbplats men inte lagrar materialet så att han eller hon skulle göra sig skyldig till innehav av barnpornografi. Enligt punkt 140 i förklaranderapporten förutsätter straffbarheten att personen både medvetet besökte webbplatsen och visste att där finns barnpornografiskt material. Ett tecken på detta kan t.ex. vara att per-

sonen betalade för att komma in på webbplatsen eller besökte den upprepade gånger.

När man förhandlade om konventionen förhöll sig parterna tveksamma till den nya gärningsformen i punkt 1.f, bl.a. med hänvisning till att det är svårt att bevisa att handlingen begicks medvetet och att de praktiska möjligheterna att kunna ställa de skyldiga till svars är små. Detta resulterade i att varje part enligt 4 punkten får förbehålla sig rätten att helt eller delvis inte tillämpa punkt 1.f.

Enligt 17 kap. 18 § 1 mom. i strafflagen ska den dömas för spridning av pornografisk bild som tillverkar, saluför eller till uthyrning bjuder ut, för in i eller ut ur Finland eller genom Finland till ett annat land eller på annat sätt sprider bilder eller bildupptagningar som på ett sedlighetssårande sätt visar t.ex. barn. Som barn betraktas enligt 4 mom. den som är yngre än 18 år och den vars ålder inte kan utredas, om det finns grundad anledning att anta att personen är yngre än 18 år. I kapitlets 18 a § föreskrivs det om fall där spridningen av barnpornografisk bild sker på ett sådant sätt att gärningsmannen ska dömas för grov spridning av barnpornografisk bild.

För innehav av barnpornografisk bild ska enligt 17 kap. 19 § i strafflagen den dömas som obehörigen innehar ett fotografi, ett videoband, en film eller någon annan verklighetstrogen bildupptagning som visar ett i 18 § 4 mom. avsett barn som deltar i samlag eller i något därmed jämförbart sexuellt umgänge, eller som visar barn på något annat uppenbart sedlighetssårande sätt.

När det gäller att erbjuda eller tillgängliggöra barnpornografi enligt *punkt 1.b* kan man för det första konstatera att dessa gärningssätt inte nämns särskilt i 17 kap. 18 § 1 mom. i strafflagen. De nämns i artikel 3.1 c i rådets rambeslut om bekämpande av sexuellt utnyttjande av barn och barnpornografi och i artikel 9.1 b i Europarådets konvention om IT-relaterad brottslighet (FördrS 59—61/2007). När straffbestämmelserna om barnpornografi senast ändrades, föreslog man inte någon komplettering som gällde erbjudande eller tillgängliggörande (RP 34/2004 rd), trots att skyldigheterna enligt rambeslutet och konventionen beaktades. Uttrycket ”making available” i punkt 1.b kan på ett naturligt sätt översättas med ”tillgängliggöra”.

När man beaktar vad som sägs i förklaranderapporten till konventionen, verkar det vara motiverat att särskilt straffbelägga de gärningssätt som avses i punkt 1.b i konventionen i strafflagens 17 kap. 18 § 1 mom. Att erbjuda och tillgängliggöra kan i vissa fall ingå i de straffbara gärningsformerna redan i dag, främst i saluföring, utbudande till uthyrning eller spridning på annat sätt. Det är dock inte nödvändigtvis fråga om verksamhet som bedrivs i syfte att få ekonomisk vinning. Alla stegen vid barnpornografi, från tillverkning till innehav, måste kriminaliseras på ett heltäckande sätt. Därför bör även gärningssättet ”tillhandahålla” nämnas särskilt för tydlighetens skull. Även spridning av barnpornografi kan vara ett fortgående brott, och tillhandahållandet har självständig betydelse i de fall där gärningsmannen inte själv har gjort det barnpornografiska materialet tillgängligt.

När det gäller frågan om särskild kriminalisering av anskaffning av barnpornografi (*punkt 1.d*, på engelska ”procuring”) ingår det en skyldighet att kriminalisera även detta gärningssätt i de internationella förpliktelser som är bindande för Finland redan nu. Trots det har anskaffning för antingen sin egen eller någon annan persons räkning inte fogats till gärningssätten i bestämmelserna i strafflagens 17 kap. Utgångspunkten kan också anses vara att anskaffning för sin egen räkning i praktiken ingår i innehav, medan anskaffning för någon annans räkning för sin del i allmänhet ingår i spridning. Också om man inte ger material som anskaffats för någon annans räkning vidare, gör man sig i vilket fall som helst skyldig till innehav.

Det är dock möjligt att bedöma anskaffning också som en särskild gärning som är fristående från innehav och där det ingår aktiva åtgärder för att skaffa eller utnyttja barnpornografi. Detta har särskilt att göra med utvecklingen inom datatekniken, som möjliggör att en person har tillgång till barnpornografi trots att materialet inte kan anses vara i personens besittning i traditionell mening, t.ex. för att han eller hon inte har lagrat det uttryckligen. Från denna synpunkt sett har *punkt 1.f* betydelse för kriminaliseringen av anskaffning av barnpornografi, eftersom punkten gäller att medvetet skaffa sig till-

gång till (på engelska "knowingly obtaining access") barnpornografi med hjälp av informations- eller kommunikationsteknik.

Också när man bedömer behovet av att kriminalisera de gärningar som avses i punkt 1.f bör man beakta målet att effektivt förhindra spridning av barnpornografi. Aktiva åtgärder för att skaffa barnpornografi så att materialet också finns tillgängligt för gärningsmannen kan jämföras med innehav av barnpornografi både i sak och när det gäller straffbarheten. Med uttrycket att skaffa sig tillgång till avses i detta sammanhang sådana situationer där en person skaffar en bild eller bildupptagning mot betalning eller annars genom att träffa en överenskommelse med den som innehar eller bestämmer över materialet.

Om man kriminaliserar den nya gärningen att skaffa sig tillgång till en bild eller bildupptagning som visar barn på ett sedlighets-sårande sätt så som anges i 17 kap. 18 § i strafflagen, betyder detta att gärningen kriminaliseras enligt punkt 1.f. I själva verket går man längre än punkten, eftersom informations- eller kommunikationsteknik inte nämns. I praktiken hänför sig kriminaliseringen dock till denna teknik, eftersom man i allmänhet inte förvarar barnpornografi för någon annans räkning utan att han eller hon innehar materialet. En neutral reglering av sättet att anskaffa material gör att straffbestämmelsen inte behöver ändras senare, om dessa sätt eventuellt ändras i framtiden.

Att skaffa sig tillgång till en bild eller bildupptagning som innehåller barnpornografi bör kriminaliseras i strafflagens 17 kap. 19 §, som gäller innehav av barnpornografisk bild, eftersom gärningen påminner mer om ett innehavs- än ett spridningsbrott. Trots att det inte är fråga om innehav av barnpornografi i egentlig mening, behöver det nya gärnings-sättet inte synas i brottsrubriken.

Enligt 2 punkten ska "barnpornografi" i artikeln avse allt material som avbildar ett barn som ägnar sig åt verklig eller simulerad handling med tydlig sexuell innebörd eller avbildar ett barns könsorgan huvudsakligen för sexuella ändamål. I 3 punkten sägs det dock att varje part får förbehålla sig rätten att helt eller delvis inte tillämpa punkterna 1.a (framställa barnpornografi) och 1.e (innehå

barnpornografi) beträffande produktion och innehav av pornografiskt material:

– som uteslutande består av simulerad återgivning av eller realistiska bilder på ett fiktivt barn;

– där barn som har uppnått den ålder som bestämts med tillämpning av artikel 18, punkt 2, deltar och där dessa bilder producerats och innehas av dem med deras samtycke och enbart för deras privata bruk.

Definitionen av barnpornografi omfattar enligt punkt 142 i förklaranderapporten inte material med ett konstnärligt, medicinskt eller annat motsvarande värde, när användningen inte har något sexuellt ändamål. En sådan begränsning tillämpas i Finland genom att det i 17 kap. 18 § 3 mom. i strafflagen hänvisas till det kapitlets 17 § 2 mom., där det sägs att straffbarheten inte gäller material som tjänar spridning av information eller uppenbart har ett konstnärligt värde.

Det sägs också i punkt 142 i förklaranderapporten att konventionens definition av barnpornografi i denna punkt grundar sig på det fakultativa protokoll till Förenta Nationernas konvention om barnets rättigheter som gäller försäljning av barn, barnprostitution och barnpornografi. En arbetsgrupp vid utrikesministeriet bereder ikraftsättandet av protokollet. De kriminaliseringsfrågor som hänför sig till det fakultativa protokollet behandlades i sig redan i regeringens proposition om ändring av strafflagen och vissa lagar som har samband med den, RP 34/2004 rd.

Enligt punkt 143 i förklaranderapporten ska parterna definiera vad som avses med handling med tydlig sexuell innebörd (på engelska "sexually explicit conduct"). I punkt 144 i rapporten sägs det att parterna ska beakta den snabba tekniska utvecklingen som gör det möjligt att skapa mycket verkligstrogna bilder och därför undvika att göra förbehåll enligt 3 punkten i fråga om punkterna 1.a och e, trots att detta är möjligt.

Varken i konventionen eller i förklaranderapporten anges det närmare vad som avses med simulerad återgivning. Både begreppet "simulerad" och begreppet "återgivning" (på engelska "representation") är också oklara. I en sådan situation har parterna möjlighet att göra avvägningar om tolkningen av begrep-

pen utifrån ändamålsenlighetssynpunkter. Med simulering kan generellt förstås efterliknande av företeelser och processer i den reella världen med hjälp av modeller. Modellen kan för sin del vara både en riktig eller en artificiellt skapad människa. Vid simulering är strävan ofta att skapa situationer och bildåtergivningar som är verklighetstroga men dock inte verkliga.

Enligt den ”definition” som finns i 17 kap. 18 § i strafflagen innebär barnpornografi att man på ett sedlighetssårande sätt visar barn (1 mom. 1 punkten). Enligt paragrafens 4 mom. betraktas som barn den som är yngre än 18 år och den vars ålder inte kan utredas, om det finns grundad anledning att anta att personen är yngre än 18 år. I paragrafen avgränsas det således inte på något sätt i vilken utsträckning en bild ska grunda sig på en verklig situation av utnyttjande och hur den ska ha tillverkats för att gärningen ska vara straffbar som spridning av pornografisk bild. Ordalydelsen i bestämmelsen möjliggör t.ex. en sådan tolkning att straffansvaret gäller exempelvis tecknade bilder som inte grundar sig på ett verkligt fall av utnyttjande.

De lagförarbeten som gäller 17 kap. 18 § i strafflagen och den definition av barnpornografi som hänför sig till den paragrafen är inte entydiga, eftersom det i materialet finns uttalanden som går i olika riktning. Begreppet barnpornografi kan inte heller anses ha preciserats i rättspraxis. I den regeringsproposition (RP 6/1997 rd, s. 146/I) som gäller paragrafen sägs det att syftet med straffbestämmelsen är att skydda barn mot sedlighetssårande gärningar. Därför är det inte nödvändigt att allmänt i straffbestämmelsen nämna bilder som tillverkats genom att måla, teckna eller på något annat motsvarande sätt. I motiveringen sägs det att en bild som har tillverkats på detta sätt hör till området för bestämmelsen endast om barnet har använts som modell för en bild på ett sätt som kan jämföras med fotografering och det av resultatet tydligt framgår att bilden visar barnet på ett sedlighetssårande sätt.

Denna avgränsning i propositionen framgår inte av ordalydelsen i bestämmelsen. Riksdagens lagutskott påpekade i sitt betänkande med anledning av propositionen för klarhetens skull att spridningen av sedlighetssåran-

de bilder inte förutsätter att bilderna eller bildupptagningarna är verklighetsbaserade (LaUB 3/1998 rd, s. 17/II). Utskottet konstaterade att motiveringen till bestämmelsen är felaktig i detta avseende. Av utskottets knapphändiga yttrande kan man dock inte dra några långtgående slutsatser om hurdana bilder och bildupptagningar som ska omfattas av straffbarheten. I samband med den övergripande översyn av bestämmelserna om barnpornografi som görs i detta sammanhang bör 17 kap. 18 § i strafflagen preciseras på behövligt sätt.

När man granskar 17 kap. 18 § i strafflagen mot bakgrund av konventionen men även mer allmänt, är det skäl att fästa uppmärksamhet vid det huvudsakliga syftet med straffbestämmelsen, att skydda barn mot sedlighetssårande gärningar, dvs. i praktiken mot de utnyttjandebrott som kriminaliseras i 20 kap. 6 och 7 § i strafflagen och som hänför sig till tillverkning av barnpornografi. Kopplingen mellan en bild och en verklig utnyttjandesituation som legat till grund för bilden framgår redan av motiveringen till regeringens proposition RP 6/1997 rd i de fall när en bild har tillverkats genom att måla, teckna eller på något annat motsvarande sätt. I dessa fall kan man tala om en *verklighetsbaserad* bild.

Som det konstaterades ovan förutsätts det för att en gärning ska vara straffbar med stöd av 17 kap. 18 § i strafflagen inte enligt lagutskottet att bilden är verklighetsbaserad. Eftersom denna ståndpunkt inte preciseras i utskottets betänkande, blir dess innehåll oklart i detta sammanhang. Man kan dock tolka meningen så att paragrafens tillämpningsområde sträcker sig längre än till enbart bilder som återger en verklig situation av utnyttjande. När man bedömer hur mycket vidare kriminaliseringen ska vara, bör man även fästa uppmärksamhet vid kraven i konventionen.

Enligt vad som sägs i förklaranderapporten till konventionen bör man fästa uppmärksamhet vid den snabba tekniska utvecklingen. I dag är det möjligt att tillverka bilder och bildupptagningar av vilka det är svårt och ibland t.o.m. omöjligt att se om de återger verkliga personer och händelser eller inte. Det är inte acceptabelt att förövaren i en så-

dan situation går fri från ansvar på den grunden att man inte kan bevisa att bilden är verklig. I samband med dessa fall kan man tala om en *verklighetstrogen* bild.

Enligt vad som sägs ovan bör 17 kap. 18 § 1 mom. i strafflagen kompletteras så att man kriminaliserar ett förfarande som är sedlighetsbaserat och som visar barn på ett verklighetsbaserat eller verklighetstroget sätt. Denna avgränsning förutsätts också av den straffrättsliga legalitetsprincipen, och den kan åtminstone inte anses begränsa bestämmelsens nuvarande tillämpningsområde. När bestämmelsen ändras på detta sätt kan den också anses uppfylla kriminaliseringsförpliktelserna i konventionen så att Finland inte behöver göra något sådant förbehåll som avses i 3 punkten.

Bestämmelsen i 17 kap. 18 § 1 mom. i strafflagen gäller också situationer där man på ett sedlighetssårande sätt visar våld eller könsumgänge med djur. Av motiveringen till bestämmelsen (RP 6/1997 rd, s. 146 och 147) framgår det inte om meningen är att ställa andra krav på bilderna och bildupptagningarna i dessa fall än när det gäller barnpornografi. Av konsekvensskäl finns det inte heller några grunder för att göra skillnad mellan dessa situationer, utan man bör också här förutsätta att det handlar om verklighetsbaserade eller verklighetstroga bilder eller bildupptagningar.

När det gäller innehav av barnpornografi tillåter konventionen en begränsning av straffbarheten i fall där det är fråga om simulerad återgivning av eller realistiska bilder på ett fiktivt barn. I övrigt tillåts inga begränsningar i straffansvaret för innehavsbrott, även om det finns rum för nationella avvägningar i fråga om definitionen av handling med tydlig sexuell innebörd, enligt vad som sägs ovan.

I strafflagens 17 kap. 19 §, som gäller innehav av barnpornografisk bild, begränsas straffbarheten på många sätt jämfört med 17 kap. 18 §. I bestämmelsen om innehav begränsas straffbarheten för det första enbart till *verklighetstroga* bildupptagningar. Dessutom gäller bestämmelsen endast fall där man visar barn som deltar i *samlag eller i något därmed jämförbart sexuellt umgänge* eller som visar barn på något annat *uppenbart* sedlighetssårande sätt.

I motiveringen till 17 kap. 19 § i strafflagen (RP 6/1997 rd, s. 148/I) konstateras det att syftet med att kriminalisera innehav av barnpornografi i första hand är att skydda barn mot den typ av sexuellt utnyttjande som produktionen av barnpornografi innebär. Ett annat argument för kriminalisering av sådant innehav är enligt motiveringen en strävan att skydda de avbildade barnen från integritetskränkning. Som det viktigaste argumentet för en innehavskriminalisering anförs strävan att påverka efterfrågan på barnpornografi och därmed risken för att barn blir offer för tillverkning av pornografi.

I motiveringen till paragrafen (s. 147—149 i propositionen) redogörs det också för orsakerna till varför innehavskriminaliseringen föreslås vara snävare än kriminaliseringen av spridning. Enligt motiveringen är samlag och därmed jämförliga sexuella handlingar de mest skadliga formerna av sexuellt utnyttjande av barn. När det gäller kriteriet uppenbart sedlighetssårande gärning sägs det i motiveringen till 17 kap. 19 § att det är otänkbart att en innehavskriminalisering utsträcks till att gälla alla slags bilder av nakna barn. Som exempel nämns att föräldrar fotografar sina nakna lekande barn.

I regeringens proposition föreslogs det att man i straffbestämmelsen använder ordet "verklighetsbaserad". Till dessa delar hänvisade man i motiveringen till de målsättningar med bestämmelsen som nämns ovan och till att det med tanke på dem räcker att bestämmelsen gäller endast verklighetsbaserade bilder. T.ex. artificiellt datorframställda bilder som inte föreställer ett verkligt samlag eller motsvarande situation, hör inte till bestämmelsens tillämpningsområde. Enligt motiveringen ska bestämmelsen tillämpas på bilder föreställande verkligt sexuellt utnyttjande, även om de avbildade personerna har gjorts oidentifierbara med någon teknisk metod eller på annat sätt. Bestämmelsen ska tillämpas också på bilder av verkliga människor som genom fotomontage eller modifiering av bildmaterialet framställs i en samlagssituation eller därmed jämförbart sexuellt umgänge. Bestämmelsen ska enligt motiveringen också kunna tillämpas på en sådan teckning eller annan bildkonstprodukt som avbildar ett verkligt samlag eller en motsvarande

situation så detaljerat att den kan jämföras med en bildupptagning.

Under riksdagsbehandlingen konstaterade grundlagsutskottet (GrUU 23/1997 rd) att syftet med att kriminalisera innehav av barnpornografisk bild är att skydda barn mot den typ av sexuellt utnyttjande som produktionen av barnpornografi innebär. Utskottet påpekade att det är exceptionellt att innehavet som sådant blir straffbart. Det är emellertid fråga om ett bildmaterial som har kunnat uppstå genom att barn har utnyttjats sexuellt. Med tanke på bedömningen av om kriminaliseringsgrunderna var tillräckliga fäste utskottet avseende vid att bestämmelsen enbart gäller verklighetsbaserade bildupptagningar.

Riksdagens lagutskott (LaUB 3/1998 rd, s. 18/I) fäste uppmärksamhet vid att kravet på att bildmaterialet ska vara verklighetsbaserat i praktiken ger upphov till svåra bevisnings- och tolkningsproblem. Bildmaterial som ser autentiskt ut kan ju tillverkas till exempel med datorteknik. En straffbestämmelse förlorar en stor del av sin betydelse om den är svår att tillämpa på grund av bevisningssvårigheter. Lagutskottet ansåg också trots grundlagsutskottets utlåtande att bestämmelsen bör ändras i detta avseende så att bestämmelsens krav att bildupptagningen ska vara verklighetsbaserad ersätts med kravet att materialet ska vara verklighetstroget. Bestämmelsen gäller då enligt utskottet upptagningar där ett barn har använts vid framställningen och verklighetstroga bildupptagningar som har tillverkats med dator- eller videoteknik eller på något tekniskt sätt. Härmed avses material som ser verklighetsbaserat ut och inte kan särskiljas från äkta bildupptagningar där människor använts som modeller. Till exempel skisser och målningar omfattas inte av denna definition.

Av konsekvensskäl är det svårt att se några grunder för de skillnader som i dag finns mellan 18 och 19 § i 17 kap. i strafflagen. För att förenhetliga bestämmelserna talar i hög grad samma argument som de som framfördes redan i samband med att innehavsbrottet stiftades, även om man då stannade för en annorlunda lösning. Det är särskilt skäl att betona innehavskriminaliseringens syfte, att påverka efterfrågan på barnpornografi och därmed riskerna för att barn blir offer för till-

verkning av barnpornografi. Eftersom gärningssätten är många vid utnyttjandebrott och brotten har olika konsekvenser för olika offer, kan man inte rent generellt konstatera att uttryckligen samlag och därmed jämförliga sexuella handlingar är de mest skadliga formerna av sexuellt utnyttjande av barn. När det gäller kravet i 17 kap. 19 § i strafflagen på att bilden ska vara uppenbart sedlighetssårande, kan straffansvaret hur som helst anses förutsätta att materialet ska anses vara sedlighetssårande enligt en objektiv bedömning, vilket förutsätter att den verksamhet eller posering som bilden återger är av sexuell karaktär. Med beaktande av vad som sägs i lagförarbetena och av den ändring som i riksdagen gjordes i 17 kap. 19 §, kan föremålen för ett spridnings- respektive ett innehavsbrott inte ens anses avvika från varandra på ett avgörande sätt i dag.

Med beaktande av de synpunkter som anförs ovan och de preciseringar som i denna proposition föreslås i 17 kap. 18 § 1 mom. i strafflagen bör bestämmelsen om innehav av barnpornografi ändras så, att föremålet för gärningen är en bild eller bildupptagning som visar barn på ett i 18 § avsett sedlighetssårande sätt. Det kan inte finnas några hinder för denna ändring med tanke på de grundläggande och mänskliga rättigheterna, när man väger in de skyddsintressen i grundlagen som hänför sig till syftet att skydda barn, dvs. rätten till personlig integritet och skydd för privatlivet. I detta sammanhang kan regleringen förenhetligas så att man i innehavsbestämmelsen nämner endast bild eller bildupptagning, på samma sätt som i bestämmelsen om spridning.

En fråga som har samband med den senare i 3 punkten nämnda möjligheten att inte tillämpa punkterna 1.a och e (bilder som producerats och innehas av barn med deras samtycke och enbart för deras privata bruk) är att när bestämmelserna i strafflagens 17 kap. senast ändrades, föreslogs det i regeringens proposition RP 34/2004 rd att det skulle fogas ett nytt 5 mom. till 17 kap. 18 § i strafflagen, på basis av det rambeslut som genomfördes då. I det momentet föreslogs det en bestämmelse om att vad som bestäms i 1 mom. om tillverkning av barnpornografisk bild inte ska tillämpas, om bilden skildrar en

person som har fyllt 16 år och som har samtyckt till att bilden tillverkas för hans eller hennes personliga bruk eller för att användas på ett sätt som han eller hon har bestämt och det mellan parterna inte råder någon stor skillnad i ålder eller själslig och kroppslig mognad.

Momentet togs inte med i lagen på grund av vad som anfördes i riksdagens lagutskotts betänkande (LaUB 4/2004 rd). Utskottet sade att det under utskottsbehandlingen hade framkommit att den föreslagna undantagsbestämmelsen kan missförstås och tillämpningen tolkas alltför öppet. Bestämmelsen kan också stick i stäv med avsikten uppfattas som ett bevis för att de aktiviteter som ingår i tillämpningsområdet är vanliga. Enligt utskottet är det syfte som anges i motiven till bestämmelsen dock godtagbart. Utskottet fäste dock uppmärksamhet vid möjligheten att tillämpa straffrättens allmänna läror med avseende på samtycke och möjligheten till åtgärdseftergift t.ex. på basis av gärningsmannens unga ålder. De synpunkter som framförs i lagutskottets betänkande bör beaktas även i detta sammanhang. Det föreslås inte heller denna gång någon sådan ändring.

Artikel 21. *Brott som avser ett barns deltagande i pornografiska föreställningar.* I artikeln förpliktas parterna att kriminalisera vissa brott som hänför sig till barnpornografiska föreställningar. Enligt 1 punkten är följande uppsåtliga brott straffbara: a) rekrytera ett barn till att delta i pornografiska föreställningar eller förorsaka att ett barn deltar i sådana föreställningar; b) tvinga ett barn till att delta i pornografiska föreställningar eller dra vinning av eller exploatera ett barn på annat sätt för sådana ändamål; c) medvetet besöka pornografiska föreställningar som innefattar deltagande av barn. Enligt 2 punkten får varje part förbehålla sig rätten att begränsa tillämpningen av punkt 1.c till fall där barn har rekryterats eller tvingats i överensstämmelse med punkt 1.a eller b.

I konventionen definieras inte ”pornografisk föreställning”, utan det överläts åt parterna att närmare bestämma dess innehåll, enligt vad som sägs i punkt 147 i förklaranderapporten. Artikelns centrala tillämpningsområde gäller dock organiserade liveföreställningar. Man kan besöka dessa föreställ-

ningar antingen på platsen eller genom att använda tekniska hjälpmedel (t.ex. webbkameror). I en föreställning kan det ingå t.ex. avklädning, sexuellt utmanande danser eller att man smeker sig själv. Med beaktande av vad som sägs i förklaranderapporten kan artikeln anses gälla uttryckligen anordnade föreställningar inför publik.

De exempel som nämns i punkt 147 i förklaranderapporten tyder på att syftet med kriminaliseringarna är att komma åt handlingar som är *uppenbart* sedlighetssårande. Trots att de handlingar som avses här i allmänhet är *uppenbart* sedlighetssårande, kan det inte anses motiverat att ta in en sådan tilläggsförutsättning i straffbestämmelsen, särskilt med beaktande av den aspekt som gäller att skydda barn.

I artikel 2 i Europeiska unionens råds rambeslut om bekämpande av sexuellt utnyttjande av barn och barnpornografi ingår det redan kriminaliseringskyldigheter som hänför sig till pornografiska föreställningar med barn. De gäller att tvinga ett barn att delta i pornografiska föreställningar, eller att dra vinning av eller på något annat sätt utnyttja ett barn för sådana ändamål, och att rekrytera ett barn till att delta i pornografiska föreställningar. Som det redan framgår ovan har tvingande och lockande till att delta i pornografiska föreställningar redan beaktats i samband med att straffbestämmelserna om människohandel stiftades. Samtidigt ändrades även bestämmelserna om koppleri.

En jämförelse av punkterna 1.a och b med lagstiftningen i Finland leder till samma resultat som när det gäller artikel 19 punkterna 1.a och b. De straffbestämmelser om människohandel och koppleri som blir tillämpliga behandlas i samband med dessa punkter. Också straffbestämmelserna i strafflagens 20 kap. kan komma i fråga. Bestämmelserna gäller tvingande till sexuell handling (4 §), sexuellt utnyttjande (5 §), koppleri (9 §) och grovt koppleri (9 a §). Om gärningsmannen får ett barn under 16 år att bete sig på ett sexuellt färgat sätt och samtidigt tittar på, gör han eller hon sig skyldig till sexuellt utnyttjande av barn (6 §) eller grovt sexuellt utnyttjande av barn (7 §). Om föreställningen spelas in kan det också bli fråga om ett barnpornografibrott. På samma sätt som när det gäll-

er de handlingar som avses i artikel 19 punkterna 1.a och b kan gärningsmannen även i detta fall göra sig skyldig till flera brott på samma gång, beroende på fallet.

Till punkt 1.a i denna artikel hänför sig en likadan brist i den finska strafflagstiftningen som när det gäller artikel 19 punkt 1.a. En handling som närmast kan betecknas som lockande är inte straffbar när det inte handlar om tvingande eller ekonomisk vinning.

Den handling som avses i punkt 1.c i artikeln är inte straffbar i Finland, om inte den som besöker föreställningen har förmått barnet att delta. Om så har skett, kan det vara fråga om antingen sexuellt utnyttjande av barn eller grovt sexuellt utnyttjande av barn, beroende på situationen. Det självständiga tillämpningsområdet för denna punkt med tanke på den finska strafflagstiftningen gäller således situationer där en person besöker en föreställning, som ordnats av någon annan, där en person under 18 år uppträder på ett sedlighetssårande sätt. För att fullgöra skyldigheterna enligt konventionen bör man särskilt straffbelägga besökande av sådana föreställningar. Brottet kunde kallas *besökande av en barnpornografisk föreställning*.

När det gäller begränsningen i 2 punkten, bör kriminaliseringen av besökande av en barnpornografisk föreställning inte begränsas till att gälla bara sådana fall där ett barn har rekryterats eller tvingats att delta enligt punkt 1.a eller b. Frågan om gärningsmannen har varit medveten om att barnet har rekryterats eller tvingats att delta har att göra med omständighetsuppsättet. Det avgörande för straffbarheten är då vilka slutsatser den som besöker föreställningen har kunnat dra, eller åtminstone borde ha kunnat dra, om de förhållanden under vilka föreställningen ordnades. En person som besöker en föreställning kan sällan förväntas direkt känna till de omständigheter som har lett till att barnet deltar i föreställningen. Det kan antas vara svårt att bevisa ett uppsåt. För jämförelsens skull bör man även notera att det i syfte att skydda barn alltid är straffbart att köpa sexuella tjänster av en ung person (20 kap. 8 a § i strafflagen), oberoende av vilka omständigheter som har lett till att personen säljer tjänsterna. Till dessa delar avviker man således från den kriminalisering som gäller myn-

diga personer och enligt vilken det endast är straffbart att köpa sexuella tjänster av en person som är föremål för koppleri eller människohandelsbrott (20 kap. 8 § i strafflagen).

Artikel 22. *Brott som avser ett barns bevitnande av sexuella övergrepp eller sexuella handlingar.* I artikeln åläggs parterna att straffbelägga uppsåtligt förorsakande, i sexuellt syfte, att ett barn som inte uppnått den ålder som har bestämts med tillämpning av artikel 18, punkt 2, bevitnar sexuella övergrepp eller sexuella handlingar, även då barnet inte deltar själv.

I samband med att man reviderade lagstiftningen om sexualbrott konstaterades det i fråga om sexuellt utnyttjande av barn och den definition av sexuell handling som hänför sig till detta brott att man som exempel på en annan sexuellt relevant handling kan nämna att förleda ett barn att åse masturbation eller samlag eller filmer som skildrar sådana handlingar (RP 6/1997 rd, s. 179/II). De handlingar som avses i artikeln utgör således sexuellt utnyttjande av barn eller grovt sexuellt utnyttjande av barn. Förutom de straffbestämmelser om barnpornografi som behandlades tidigare finns det också en del andra straffbestämmelser i strafflagens 17 kap. som syftar till att förhindra att barn exponeras för sexuella handlingar eller sexuellt material. I kapitlets 18 b § kriminaliseras olaglig visning eller spridning av bildprogram bland minderåriga och i dess 20 § sedlighetssårande marknadsföring.

Artikeln medför inte något behov av att ändra eller komplettera lagstiftningen.

Artikel 23. *Kontaktsökning med barn i sexuella ändamål.* Konventionen är det första internationella dokument där det bestäms om en skyldighet att kriminalisera s.k. grooming. Enligt artikeln ska varje part vidta nödvändiga lagstiftningsåtgärder eller andra åtgärder för att straffbelägga uppsåtligt förslag från en vuxen, med hjälp av informations- och kommunikationsteknik, om att träffa ett barn som inte har uppnått den ålder som bestämts med tillämpning av artikel 18, punkt 2, i syfte att begå någon av de gärningar som är straffbelagda i enlighet med artikel 18, punkt 1.a, eller artikel 20, punkt 1.a, mot honom eller henne, där detta förslag har åtföljts av gärningar som resulterar i ett sådant möte. I

samband med denna bestämmelse i konventionen kan man nämna att det i statsrådets program för den inre säkerheten från 2008 och i den redogörelse om Finlands politik för de mänskliga rättigheterna som gavs till riksdagen 2009 förutsätts att lockande av barn kriminaliseras i den utsträckning som konventionen förutsätter.

Av de brott som det hänvisas till i artikeln gäller artikel 18 punkt 1.a att genomföra sexuella handlingar med barn som, enligt gällande bestämmelser i nationell rätt, inte har uppnått åldern för sexuell självbestämmanderätt (i Finland sexuell utnyttjande av barn och grovt sexuell utnyttjande av barn) och artikel 20 punkt 1.a att framställa barnpornografi.

Artikeln behandlas knapphändigt i förklaranderapporten till konventionen. Som exempel på ”gärningar som resulterar i ett sådant möte” i slutet av artikeln nämns i punkt 160 i förklaranderapporten att gärningsmannen har kommit till mötesplatsen. Vid förhandlingarna om konventionen nämndes som ett exempel också att boka hotellrum för ett möte.

En fråga som hänför sig till kriminaliseringskyldigheten i artikeln är gränsdragningen till försök till ett utnyttjandebrott som riktar sig mot barn och försök att tillverka en pornografisk bild. Eftersom det är fråga om en handling som föregår dessa försöksbrott finns det grund för att beteckna dessa kontaktsökningsbrott som brott av förberedelsekaraktär. Brottet lockande av barn i sexuella syften bör således få ett tydligt och självständigt innehåll, som uppfyller den straffrättsliga legalitetsprincipens krav på att brottsrekvisit ska vara nogt avgränsade.

I förklaranderapporten (punkt 157) sägs att det när denna kriminalisering bereddes inte ansågs att det räckte att en person för ett sexuellt färgat samtal med ett barn för att straffrättsligt ansvar ska uppkomma. Att en person har berättat om sexuell laddade händelser för ett barn eller skickat sexuell färgade textmeddelanden, e-postmeddelanden eller brev till ett barn har emellertid i rättspraxis i Finland tolkats som sexuell utnyttjande av barn.

Högsta domstolens avgörande HD 2004:71 (omröstning) i ett fall där en vuxen man hade skickat sexuell färgade e-post-

meddelanden till en 11-årig flicka där han använde uttryck som visade att han försökte få sexuell umgänge, står inte i strid med den tolkning som nämns i det föregående stycket. Högsta domstolen ansåg i sitt avgörande att avsändaren visserligen hade vidtagit konkreta åtgärder för att få umgänge med flickan, vilket uppfyller rekvisitet för sexuell utnyttjande av barn. Åtalet förkastades emellertid, eftersom det för att ett brott ska avancera till försök också förutsätts att de åtgärder som redan har vidtagits har orsakat en beaktansvärd risk för att brottet ska fullbordas. I detta fall hade svaranden inte uttryckligen åtalats för ett fullbordat utnyttjandebrott i anslutning till sexuell färgade samtal. Åklagaren hade åtalat mannen för att han hade försökt övertala flickan att ha sexuell umgänge med honom eller att åtminstone begå en sexuell handling som hade varit ägnad att skada flickans utveckling.

I en internationell jämförelse har straffbestämmelserna i Norden särskilt stor betydelse, på grund av likheterna i rättssystemen. I *Sverige* trädde i början av juli 2009 i kraft en straffbestämmelse (6 kap. 10 a § i brottsbalken) som kriminaliserar kontakt med ett barn under 15 år i sexuell syfte (kontakt med barn i sexuell syfte). För detta brott ska den dömas som, i syfte att mot ett barn begå en gärning för vilken straff föreskrivs i 6 kap. 4, 5, 6, 8 eller 10 § i brottsbalken träffar en överenskommelse med barnet om ett sammanträffande samt därefter vidtar någon åtgärd som är ägnad att främja att ett sådant sammanträffande kommer till stånd. I de paragrafer som det hänvisas till straffbeläggs våldtäkt mot barn, sexuell utnyttjande av barn, sexuell övergrepp mot barn, utnyttjande av barn för sexuell posering och sexuell ofredande. Straffet är böter eller fängelse i högst ett år.

Till strafflagen i *Norge* fogades 2007 en straffbestämmelse (201 a §) där det sägs att den som avtalar ett möte med ett barn under 16 år i syfte att begå ett brott som avses i strafflagens 195 § (sexuell umgänge med ett barn under 14 år), 196 § (sexuell umgänge med ett barn under 16 år) eller 200 § (sexuell handling med en person under 16 år som inte har samtyckt till handlingen) ska bestraffas med böter eller fängelse i högst ett år, när

handlingen har framskridit till ett möte eller annars är av betydelse.

I detta sammanhang är det skäl att överväga om kriminaliseringen borde gälla också andra fall än de som avses i konventionen. Straffbestämmelserna i de nordiska länderna visar att denna fråga har granskats närmare också i Sverige och Norge. Det gäller för det första om det är motiverat att bara straffbelägga förslag som görs av vuxna. Dessutom bör man överväga det sätt på vilket förslaget görs och de brott som kontakterna syftar till. En fråga som kan lyftas fram särskilt är om man endast ska straffbelägga fall där det brott som åsyftas kan begås bara genom att träffa barnet. Det kan finnas kriminalpolitiska grunder som talar för en mer omfattande kriminalisering än den straffbestämmelse som konventionen förutsätter.

När det för det första gäller frågan om förövarens ålder, är det främmande för det straffrättsliga systemet i Finland att begränsa en straffbestämmelse till att bara gälla brott som begås av vuxna. Personer under 18 år som är straffrättsligt ansvariga kan göra och gör sig också i praktiken skyldiga till sexualbrott mot barn. Även om man utifrån den information som finns att tillgå vet att de som gör sig skyldiga till den kontaktsökning som avses här vanligtvis är myndiga personer som ger sig ut för att vara yngre än vad de är i verkligheten, kan det inte anses motiverat att begränsa straffbestämmelsen till gärningar som begås av vuxna. Också i Sverige och Norge har man kommit till denna slutsats.

Konventionen ålägger således parterna att straffbelägga förslag som gjorts med hjälp av informations- och kommunikationsteknik. En begränsning av straffbestämmelsen till kontakter som sker på detta sätt kan helt klart anses vara alltför snäv, trots att internet, e-post och textmeddelanden är centrala vid kontaktsökningen. En straffbestämmelse som är begränsad enbart till användning av informations- och kommunikationsteknik beaktar inte sådana situationer när en person genom att träffa ett barn och hemlighålla det verkliga syftet med träffarna skapar ett förtroendeförhållande till barnet, i syfte att rikta ett sexualbrott mot barnet någon gång i framtiden. I dessa fall kan förövaren vara t.ex. en släkting, en bekant eller en lärare. Det bör

inte heller ha någon betydelse på vilket sätt barnet lockas. Inte heller i Sverige eller Norge har straffbestämmelsens tillämpningsområde begränsats till enbart användning av informations- och kommunikationsteknik.

Av konventionen följer en direkt skyldighet att straffbelägga handlingar som syftar till sexuellt utnyttjande av barn, grovt sexuellt utnyttjande av barn eller tillverkning av barnpornografi. Dessa handlingar bör således i varje fall omfattas av den nya straffbestämmelsen. Alla de som gör sig skyldiga till tillverkning av barnpornografi som gärningsmän begår inte nödvändigtvis samtidigt ett utnyttjandebrott, och det är därför skäl att nämna tillverkning av barnpornografi särskilt i den nya straffbestämmelsen. I övrigt bör denna fråga bedömas så att man beaktar de bestämmelser som redan finns i 20 kap. i strafflagen och de bestämmelser som i denna proposition föreslås bli fogade till det kapitlet som en helhet.

Våldtäkt, grov våldtäkt och tvingande till samlag, som kriminaliseras i 20 kap. 1—3 § i strafflagen, inbegriper samtidigt även sexuellt utnyttjande av barn eller grovt sexuellt utnyttjande av barn, om den som utsattes för brottet är under 16 år. Som det redan konstaterades ovan kan ett utnyttjandebrott i vissa fall också rikta sig mot en person i åldern 16—17 år. I praktiken gäller denna brottskonkurrens också tvingande till sexuell handling och sexuellt utnyttjande, som kriminaliseras i 4 och 5 § i det nämnda kapitlet. Som det konstaterades i samband med artiklarna 19 och 21 ovan, föreslås det i denna proposition att lockande till prostitution och till att uppträda i en barnpornografisk föreställning ska kriminaliseras särskilt.

En särskild fråga är om man ändå borde foga de brott som nämns i det föregående stycket till de brott som åsyftas med lockandet, i de fall när sexuellt utnyttjande av barn eller grovt sexuellt utnyttjande av barn inte mera kommer i fråga på grund av barnets ålder. Det handlar då i regel om brott mot barn i åldern 16—17 år.

I Finland är åldersgränsen för den sexuella självbestämmanderätten således 16 år, vilket framgår av utnyttjandebrotten. När 6 kap. 10 a § i den svenska brottsbalken stiftades, tog man bland de brott som kontakten syftar

till endast med gärningar som begås mot ett barn under 15 år. Åldersgränsen för sexuell självbestämmanderätt är således lägre i Sverige än i Finland. Till dessa delar kan man beakta de synpunkter som framförs i förarbetena till straffbestämmelsen (Prop. 2008/09:149, s. 27). Skyddsåldersgränsen innebär att barn efter att ha uppnått denna ålder kan samtycka till samlag och andra sexuella handlingar. Detta förhållande låter sig svårigen förenas med en kriminalisering som omfattar kontakter med barn ända upp till 18 år. En sådan skulle nämligen innebära att frågan om den eventuella efterföljande handlingens karaktär av legitim eller straffbar handling är oklar när kontaktbrottet begås. Detta skulle bli beroende av den unga personens inställning och vilja, som å sin sida framgår endast om brottet faktiskt fullbordas eller om det åtminstone görs ett straffbart försök. Om så sker, är det inte längre motiverat att särskilt döma personen i fråga för att ha kontaktat barnet. På det stadiet när kontaktsökningsbrottet begås befinner man sig också annars så långt ifrån det åsyftade sexuella umgänget att förövarens uttryckliga syfte just då vanligtvis inte är att använda våld eller hot om våld för att säkerställa detta umgänge. Det kan anses motiverat att den nya straffbestämmelsen endast ska omfatta de brott som konventionen förpliktar till att beakta.

Man kan tillverka barnpornografi eller göra sig skyldig till sexuell utnyttjande av barn eller grovt sexuellt utnyttjande av barn också utan att träffa barnet. Förövaren kan t.ex. etablera bildkontakt med offret med hjälp av internet och en webbkamera. Även i dessa situationer kan förövaren försöka skapa ett förtroende mellan sig själv och offret för att senare kunna begå ett brott. Också i dessa fall kan det framgå av yttre omständigheter att förövarens avsikt är att begå ett barnpornografi- eller utnyttjandebrott. Han eller hon kan t.ex. uppträda under falsk identitet eller lämna oriktiga uppgifter. I dessa fall kan det redan på ett tidigt stadium uppstå en risk för att brottet tillverkning av barnpornografi eller något av utnyttjandebrotten fullbordas och kriteriet för försök till brott därmed bli uppfyllt. Trots det är det skäl att kriminalisera också handlingar som inte syftar till ett möte utan till något annat umgänge som möjliggör

brott, för att få till stånd en reglering som täcker alla gärningsformerna.

Det finns ytterligare en omständighet som följer direkt av artikeln och som bör bedömas i detta sammanhang, eftersom den påverkar straffbestämmelsens innehåll. Det handlar om hur man beaktar uttrycken ”förslag från den vuxen... om att träffa ett barn” och ”där detta förslag har åtföljts av gärningar som resulterar i ett sådant möte”. I de svenska och norska straffbestämmelserna utgår man från att det är en förutsättning för straffbarhet att personerna redan har kommit överens om ett möte. Det går inte nödvändigtvis att tolka bestämmelsen i konventionen så snävt. Man bör visserligen beakta det som i slutet av artikeln sägs om gärningar som resulterar i ett möte. Sådana gärningar vidtas vanligtvis inte om man inte har kommit överens om ett möte.

De ställen i artikeln som gäller förslag och gärningar som resulterar i ett möte hänför sig för det första till den straffrättsliga legalitetsprincipen, som bl.a. innebär att brottsrekvisit ska vara tillräckligt noga avgränsade. Frågan om noga avgränsade rekvisit har även att göra med om en straffbestämmelse fungerar och kan nå sitt syfte. Dessa aspekter får särskilt stor tyngd när man kriminaliserar handlingar som har karaktären av förberedelse, då särskilt bestämmandet av den nedre gränsen för det straffbara beteendet kan orsaka problem. Detta betyder att gärningsmannens syfte bör framgå av omständigheter som kan observeras och bevisas objektivt. Man kan inte bestraffa någon enbart för en avsikt att begå ett sexualbrott mot ett barn, om inte denna avsikt framgår på något sätt. På grund av motsvarande synpunkter föreslås det i denna proposition att definitionen av sexuell handling ändras så att den del där det sägs att syftet ska vara att uppnå sexuell upphetsning eller tillfredsställelse stryks. Trots att det inte är typiskt i strafflagstiftningen i Finland att omständigheter som hänför sig till att bevisa det syfte som gärningsmannen eftersträvar skrivs in i en straffbestämmelse, finns det starka grunder för det i detta fall. Man kan då förutsätta inte bara att det finns ett förslag från gärningsmannen, så som avses i artikeln, utan också att gärningsmannens syfte fram-

går av de omständigheter under vilka gärningen begicks.

När man dessutom beaktar vad som sägs i samband med artiklarna 19 och 21 ovan, är det skäl att komplettera bestämmelserna i strafflagens 20 kap. med bestämmelser om ett nytt brott, *lockande av barn i sexuella syften*. Eftersom det är fråga om gärningar av liknande karaktär, är det ändamålsenligt att samla dem under samma brottsbeteckning. För det första kunde man, på det sätt som artikeln förutsätter, straffbelägga förslag om ett möte eller andra kontakter med barn i de fall när det av förslaget innehåller eller av omständigheterna annars framgår att syftet är att på det sätt som avses i 17 kap. 18 § 1 mom. tillverka bilder eller bildupptagningar som på ett sedlighetssårande sätt visar ett barn eller att rikta ett brott som avses i 6 eller 7 § mot ett barn.

Enligt förslaget ska också den dömas för lockande av barn i sexuella syften som förleder en person som är under 18 år att ha samlag eller företa någon annan sexuell handling på ett sätt som avses i 20 kap. 8 a § i strafflagen eller uppträda i en anordnad pornografisk föreställning. Den föreslagna bestämmelsen hänför sig till artiklarna 19 och 21 i konventionen. Enligt vad som sägs ovan bör det vara en förutsättning för denna särskilda straffbarhet att det inte någon annanstans i lag föreskrivs strängare straff för gärningen. Hänvisningen till 8 a § betyder att handlingen utförs mot ersättning.

Artikel 24. Medhjälp och försök. Enligt 1 punkten ska varje part kriminalisera uppsåtlig medhjälp till någon av de gärningar som är straffbelagda i enlighet med konventionen. Detta krav uppfylls på basis av 5 kap. 6 § i strafflagen, eftersom det enligt paragrafen är straffbart att uppsåtligen hjälpa någon att begå ett uppsåtligt brott eller ett straffbart försök till det. Alla kriminaliseringsskyldigheterna i konventionen gäller uppsåtliga brott.

I 2 punkten förpliktas parterna att kriminalisera uppsåtliga försök att begå de gärningar som är straffbelagda i enlighet med konventionen. Enligt 3 punkten får parterna emellertid förbehålla sig rätten att inte tillämpa punkt 2 på vissa gärningar. Syftet med detta är att säkerställa en så omfattande ratificering

av konventionen som möjligt, samtidigt som parterna tillåts hålla kvar en del grundläggande begrepp i sin rättsordning (punkt 163 i förklaranderapporten).

Möjligheten att avvika från skyldigheten att kriminalisera försök gäller följande gärningar:

- erbjuda och tillgängliggöra barnpornografi, anskaffa barnpornografi för sin egen eller för någon annans räkning, inneha barnpornografi och medvetet skaffa sig tillgång till barnpornografi (artikel 20 punkt 1.b, d, e och f);

- medvetet besöka pornografiska föreställningar (artikel 21 punkt 1.c);

- brott som avser ett barns bevitnande av sexuella övergrepp eller sexuella handlingar (artikel 22);

- kontaktsökning med barn i sexuella ändamål (artikel 23).

I dag är försök till de brott enligt konventionen som är straffbelagda i Finland kriminaliserade på ett heltäckande sätt. Straffbarheten för försök gäller spridning av pornografisk bild, grov spridning av barnpornografisk bild, våldtäkt, grov våldtäkt, tvingande till samlag, tvingande till sexuell handling, sexuellt utnyttjande, sexuellt utnyttjande av barn, grovt sexuellt utnyttjande av barn, köp av sexuella tjänster av ung person, koppleri, grovt koppleri, människohandel och grov människohandel. Brott som avser ett barns bevitnande av sexuella övergrepp eller sexuella handlingar är straffbart som sexuellt utnyttjande av barn, och försök till brottet är straffbart. Försök till innehav av barnpornografisk bild är inte straffbart.

Som det redan sades ovan, föreslås det att bestämmelserna om barnpornografi kompletteras så att gärningssätten erbjuda, göra tillgängliga och tillhandahålla fogas till strafflagens 17 kap. 18 § 1 mom., som gäller spridning av pornografisk bild. Samtidigt blir försök till dessa brott straffbart. Till 17 kap. 19 §, som gäller innehav av barnpornografisk bild, fogas för sin del gärningssättet skaffa sig tillgång till. Kriminaliseringen av försök till innehav av barnpornografisk bild bör bedömas särskilt, så som 3 punkten i artikeln möjliggör.

På det sätt som anges ovan leder artiklarna 19, 21 och 23 till att bestämmelserna i

20 kap. i strafflagen kompletteras med straffbestämmelser om lockande av barn i sexuella syften och besökande av en barnpornografisk föreställning. Till den del det handlar om lockande till prostitution eller till att uppträda i en pornografisk föreställning, grundar sig kriminaliseringarna på artikel 19 punkt 1.a och artikel 21 punkt 1.a. När det gäller brott som avses i dessa punkter tillåter konventionen inte några avvikelser från kriminaliseringen av försök. Försök till dessa nya straffbara gärningar bör således kriminaliseras. Däremot finns det utrymme för överväganden när det gäller frågan om huruvida försök till ett kontaktsökningsbrott enligt artikel 23 eller till besökande av en barnpornografisk föreställning ska kriminaliseras.

När man överväger behovet av att kriminalisera försök, bör man beakta vad som sägs om kriminalisering av försök i regeringens proposition om revidering av straffrättens allmänna läror (RP 44/2002 rd, s. 133/II). Ju allvarligare kränkning det är frågan om, desto större skäl är det utifrån strafflagens syfte, skyddet av intressen, att bestraffa också för brottsförsök. I propositionen konstateras det att lagstiftarens verksamhet begränsas också av rättsskyddsaspekter och bevisproblem. Ju fler objektivt iakttagbara delgärningar som en serie gärningar med syftet att kränka eller äventyra ett rättsligt skyddat intresse kan delas in i, desto lättare är det för lagstiftaren att till brottet foga ansvar för försök. Det sägs i propositionen att när brotten består av klart skönjbara delmoment, utgör rättsskyddet och bevisproblemen inte samma slags hinder för bestraffning av försök som när sådana delmoment inte kan urskiljas.

När det gäller kriminaliseringen av försök till innehav av barnpornografisk bild kan man konstatera att redan det är exceptionellt att man kriminaliserar innehavet av något material som sådant, utan att det samtidigt är fråga om en handling av förberedelsekaraktär i syfte att begå något annat brott. I sig kan barnpornografiskt material som innehas spridas i framtiden, men spridning ingår inte i rekvisitet utan har kriminaliserats särskilt. När det gällande 17 kap. i strafflagen stiftades konstaterade även riksdagens grundlagsutskott (GrUU 23/1997 rd) att det måste an-

ses exceptionellt att innehavet som sådant blir straffbart.

Det är i sig möjligt att innehav av barnpornografi föregås av klart urskiljbara åtgärder för att skaffa materialet. Man bör dock beakta att bestämmelserna om innehav av barnpornografisk bild i 17 kap. 19 § i strafflagen föreslås bli kompletterade på basis av artikel 20 punkt 1.f så, att även gärningssättet att skaffa sig tillgång till en barnpornografisk bild eller bildupptagning straffbeläggs, enligt vad som sägs ovan. Det handlar då om fall där gärningsmannen inte innehar materialet men har tillgång till det. När man dessutom beaktar det föreskrivna maximistraffet i paragrafen, fängelse i ett år, kan det inte anses finnas tillräckliga grunder för att kriminalisera försök till innehav av barnpornografisk bild.

När det gäller besökande av en barnpornografisk föreställning, kan det anses att den fullbordade gärningen föregås av sådana moment att det kan anses finnas anledning att kriminalisera försök. Man kan t.ex. tänka sig en situation där en person som har fått veta om att det ska ordnas en barnpornografisk föreställning kommer till den plats där det är tänkt att föreställningen ska hållas men föreställningen inte blir av, av orsaker som inte beror på personen själv. I en sådan situation kan det redan vara fråga om en sådan risk för att brottet fullbordas att man kan tala om ett separat försök. Försök till besökande av en barnpornografisk föreställning bör således kriminaliseras.

Redan när konventionen bereddes var utgångspunkten i Finland att parterna inte bör åläggas att kriminalisera försök till det brott som avses i artikel 23 i konventionen, eftersom området för straffbart beteende då skulle bli för omfattande. Detta har att göra med att kontaktsökningen är ett brott av förberedelsekaraktär. Denna ståndpunkt kan fortfarande anses vara motiverad, och därför föreslås det inte i detta sammanhang att försök till brottet i fråga ska straffbeläggas.

Artikel 25. Domsrätt. Artikeln är omfattande och gäller parternas domsrätt i olika situationer. I 1 punkten sägs det att varje part ska vidta nödvändiga lagstiftningsåtgärder eller andra åtgärder för att fastställa dess jurisdiktion beträffande någon av de gärningar

som är straffbelagda i enlighet med konventionen, när brottet har begåtts: a) inom dess territorium; eller b) ombord på ett fartyg som för flagg från den parten; eller c) ombord på ett luftfartyg som är registrerat enligt den partens lagar; eller d) av en av dess medborgare; eller e) av en person som har sin hemvist inom dess territorium.

När det gäller *punkt 1.a* tillämpas finsk lag med stöd av 1 kap. 1 § i strafflagen på brott som har begåtts i Finland. Dessa brott omfattas således av finsk jurisdiktion så som konventionen förutsätter.

Ibland blir det aktuellt att ta ställning till frågan om när ett brott ska anses ha begåtts i Finland. Detta gäller särskilt brott som har begåtts med hjälp av kommunikationsteknik (t.ex. internet). Enligt 1 kap. 10 § i strafflagen anses ett brott vara begånget såväl där den brottsliga handlingen företogs som där den rekvisitsenliga följden av brottet framträdde. Bestämmelsen är mycket allmänt utformad. När man dessutom beaktar den allmänna karaktären hos motiveringen till bestämmelsen (RP 1/1996 rd), kan man konstatera att finsk strafflag kan bli tillämplig på brotten i fråga både i de fall när gärningsmannen är i Finland och offret utomlands och när offret är i Finland och gärningsmannen utomlands.

Till *punkt 1.b och c* hänför sig en fråga som ibland blir aktuell i samband med konventioner och internationella förpliktelser. Enligt 1 kap. 2 § i strafflagen tillämpas finsk lag inte alltid på brott som har begåtts ombord på ett finskt fartyg eller luftfartyg när brottet har begåtts utomlands. Det gäller t.ex. situationer där en person som hör till hamnpersonalen i ett annat land begår ett brott ombord på ett finskt fartyg.

De begränsningar som föreskrivs i 1 kap. 2 § i strafflagen är av mycket liten praktisk betydelse. En motsvarande avvikelse mellan en internationell förpliktelse och strafflagen gäller t.ex. artikel 15 stycke 1 i Förenta Nationernas konvention mot gränsöverskridande organiserad brottslighet (FördrS 20/2004). När konventionen sattes i kraft ansågs det dock inte nödvändigt att ändra strafflagen (RP 32/2003 rd). Också i den regeringsproposition som gällde människohandels-, koppleri- och barnpornografibrotten (RP

34/2004 rd) bedömdes konsekvenserna av avvikelserna vara mycket små.

När det gäller *punkt 1.d och e* bestäms det i 1 kap. 6 § i strafflagen om finsk jurisdiktion för brott som har begåtts av en finsk medborgare eller av en person som har sin hemvist, dvs. är varaktigt bosatt, i Finland. Enligt paragrafens 1 mom. tillämpas finsk lag på brott som en finsk medborgare har begått utanför Finland. Om brottet har förövats inom ett område som inte tillhör någon stat, är en förutsättning för straffbarheten att på brottet enligt finsk lag kan följa fängelse i över sex månader. Enligt paragrafens 3 mom. 1 punkt jämföras med finsk medborgare den som är varaktigt bosatt i Finland vid gärningstidpunkten eller när rättegången inleds.

Maximistraflet för de brott enligt konventionen som redan har kriminaliserats i Finland är fängelse i över sex månader. Detta gäller även de nya brott som kriminaliseras, i enlighet med de skyldigheter som bestäms i artikel 27 punkt 1. Enligt punkten ska man kunna döma ut fängelsestraff som kan leda till utlämning. Detta betyder i praktiken att det föreskrivna maximistraflet ska vara fängelse i minst ett år. Punkt 3 i artikeln medger visserligen undantag när det gäller personer som har sin hemvist i Finland, men det är ändamålsenligt att även i fortsättningen behandla finska medborgare och personer som är varaktigt bosatta i Finland enhetligt och på samma sätt, enligt den princip som man gick in för i 1 kap. 6 § i strafflagen.

Enligt 2 *punkten* ska varje part sträva efter att vidta nödvändiga lagstiftningsåtgärder eller andra åtgärder för att fastställa jurisdiktion beträffande någon av de gärningar som är straffbelagda i enlighet med denna konvention, när brottet har begåtts mot en av dess medborgare eller en person som har sin hemvist inom dess territorium. Som det konstateras i punkt 170 i förklaranderapporten, är denna punkt inte förpliktande för parterna utan uppmuntrar dem endast att vidta åtgärder för att fastställa jurisdiktion.

Brott som riktar sig mot en finsk medborgare eller en utlänning som är varaktigt bosatt i Finland omfattas i stor utsträckning av finsk jurisdiktion. Enligt 1 kap. 5 § i strafflagen tillämpas finsk lag på brott som har begåtts utanför Finland och som riktar sig mot

en finsk medborgare, ett finskt samfund, en finsk stiftelse eller någon annan finsk juridisk person eller en i Finland varaktigt bosatt utlänning, om på gärningen enligt finsk lag kan följa fängelse i över sex månader. Beträffande detta krav på maximistraff kan man hänvisa till vad som sägs vid den föregående punkten.

I 3 punkten konstateras det att varje part får vid tiden för undertecknande eller när den deponerar sitt ratifikations-, godtagande-, godkännande- eller anslutningsinstrument, genom en förklaring ställd till Europarådets generalsekreterare, tillkännage att parten förbehåller sig rätten att inte tillämpa, eller att bara tillämpa i särskilda fall eller på särskilda villkor, jurisdiktionsreglerna som punkt 1.e i denna artikel föreskriver. Som det konstaterades ovan behandlas finska medborgare och utlänningar som är varaktigt bosatta i Finland på samma sätt i strafflagens 1 kap., och det är ändamålsenligt att behålla detta tillvägagångssätt även i framtiden. Det finns inte något behov av att ge en sådan förklaring som avses i punkten.

Syftet med 4 punkten, som hänför sig till kravet på dubbel straffbarhet för gärningar som har begåtts utomlands, är enligt punkt 171 i förklaranderapporten att bekämpa sexturism. I punkten sägs att beträffande lagföring av de brott som fastställs enligt artiklarna 18, 19, 20, punkt 1.a, och artikel 21, punkterna 1.a och b i denna konvention, ska varje part vidta nödvändiga lagstiftningsåtgärder eller andra åtgärder för att säkerställa att dess jurisdiktion beträffande punkt 1.d inte är underkastad villkoret att handlingarna ska vara straffbara på orten där de har utförts. Det gäller följande brott:

- sexuella övergrepp (artikel 18);
- brott som avser barnprostitution (artikel 19);
- framställa barnpornografi (artikel 20 punkt 1.a); samt
- brott som avser ett barns deltagande i pornografiska föreställningar, med undantag av att medvetet besöka pornografiska föreställningar (artikel 21 punkt 1.a och b).

Enligt 1 kap. 11 § 2 mom. 5—7 punkten i strafflagen krävs det inte dubbel straffbarhet för brott som har begåtts av en finsk medborgare, om det är fråga om ett pornografibrott

enligt 17 kap. 18, 18 a eller 19 § i strafflagen, sexuellt utnyttjande av barn eller grovt sexuellt utnyttjande av barn enligt 20 kap. 6 eller 7 § i strafflagen, köp av sexuella tjänster av ung person enligt 20 kap. 8 a § i strafflagen eller koppleri eller grovt koppleri som riktar sig mot en person under 18 år enligt 20 kap. 9 eller 9 a § i strafflagen. Det föreskrivs att människohandelsbrotten är internationella brott, som finsk lag tillämpas på oberoende av lagen på gärningsorten (1 kap. 7 § 3 mom. i strafflagen).

Trots att man redan nu i hög grad har slopat kravet på dubbel straffbarhet när det gäller sexualbrott mot barn, blir slutsatsen av en jämförelse av punkten med 1 kap. 11 § 2 mom. i strafflagen att man måste gå ännu längre. Det gäller inte endast de nya brotten som hänför sig till barnprostitution och pornografiska föreställningar utan också de brott som kriminaliseras i 20 kap. 1—5 § i strafflagen redan i dag, i de fall när de riktar sig mot personer under 18 år. Denna slutsats ändras inte av det faktum att en part enligt 5 punkten i artikeln får begränsa tillämpningen av 4 punkten i fråga om vissa brott som fastställs artikel 18 till att gälla fall där dess medborgare har sin hemvist inom dess territorium. Strafflagens 1 kap. känner inte till något sådant tilläggsriterium som gäller medborgarskap, och det finns inte heller nu tillräckliga grunder för att införa ett sådant.

Konventionen förutsätter inte att man slopar kravet på dubbel straffbarhet när det gäller besökande av en barnpornografisk föreställning. Eftersom besökandet av sådana föreställningar hänför sig till den s.k. sexturismen, är det skäl att slopa kravet på dubbel straffbarhet till dessa delar.

Konventionen förutsätter inte heller att man slopar kravet på dubbel straffbarhet i fråga om de kontaktsökningsbrott som avses i artikel 23. Det handlar om ett brott där gärningsmannen föreslår ett möte eller andra kontakter med barn så att det av förslagets innehåll eller av omständigheterna annars framgår att syftet är att tillverka barnpornografi eller att rikta ett utnyttjandebrott som avses i 20 kap. 6 eller 7 § i strafflagen mot ett barn. Ett sådant kontaktsökningsbrott kan vara gränsöverskridande, t.ex. genom att man använder internet och en webbkamera. Det är

därför motiverat att kontaktsökningsbrottet enligt artikel 23 ska finnas med bland de brott som finsk lag tillämpas på, även om lagen på gärningsorten inte föreskriver något straff för gärningen.

Enligt 6 punkten ska varje part beträffande lagföring av vissa brott vidta nödvändiga lagstiftningsåtgärder eller andra åtgärder för att säkerställa att dess jurisdiktion beträffande punkterna l.d och e inte är underkastad villkoret att åtal endast kan väckas efter anmälan från brottsoffret eller angivelse från staten där brottet har begåtts. Till brottsoffrets anmälan hänför sig artikel 32 i konventionen, enligt vilken de brott som avses i konventionen ska höra under allmänt åtal. Brottsoffrets anmälan behandlas i samband med den artikeln. I Finland är angivelse från staten inte en förutsättning för att inleda förundersökning eller väcka åtal.

I 7 punkten är det fråga om situationer då en uppgiven gärningsman befinner sig inom en parts territorium och parten inte utlämnar honom eller henne till en annan part enbart på grund av hans eller hennes nationalitet. Med tanke på dessa fall ska varje part vidta nödvändiga lagstiftningsåtgärder eller andra åtgärder för att fastställa dess jurisdiktion beträffande de gärningar som är straffbelagda i enlighet med denna konvention. Punkten innehåller således principen om att ”utlämna eller döma” (aut dedere aut judicare), som förekommer allmänt i straffrättsliga konventioner och andra internationella instrument.

Lagstiftningen i Finland möjliggör i stor utsträckning utlämning av gärningsmän för de brott som det är fråga om här. I princip kommer utlämning i fråga när det strängaste föreskrivna straffet för brottet är fängelse i minst ett år. Närmare bestämmelser om förutsättningarna och villkoren för utlämning finns i 2—7 § i lagen om utlämning för brott Finland och de övriga nordiska länderna emellan (270/1960), 2—10 § i lagen om utlämning för brott mellan Finland och de övriga medlemsstaterna i Europeiska unionen (1286/2003) och 2—12 § i lagen om utlämning för brott (456/1970). Förutom de internationella förpliktelser som ligger till grund för dessa lagar har Finland ingått bilaterala avtal om utlämning för brott med t.ex. Amerikas Förenta stater, Kanada och Australien.

När man dessutom beaktar att de brott som avses i konventionen till stor del kommer att omfattas av finsk jurisdiktion, enligt vad som sägs vid de föregående punkterna i denna artikel, kan punkten inte anses problematisk med hänsyn till lagstiftningen i Finland.

Punkterna 8 och 9 gäller samråd mellan parterna om utövning av jurisdiktion samt konventionens förhållande till jurisdiktion som utövas av en part i enlighet med den nationella rätten, med hänsyn till bestämmelserna i internationell rätt.

Artikel 26. Ansvar för juridiska personer. Artikeln innehåller förpliktelser som hänför sig till ansvaret för juridiska personer. Motsvarande förpliktelser finns i många andra konventioner och internationella instrument inom straffrättens område. I 1 och 2 punkten bestäms det om grunderna för uppkomsten av ansvar. Bestämmelser om motsvarande ansvarsgrunder finns i 9 kap 2 och 3 § i strafflagen.

En förutsättning för straffansvar för en juridisk person är enligt 9 kap. 2 § 1 mom. i strafflagen att någon som hör till ett av dess lagstadgade organ eller annars hör till dess ledning eller utövar faktisk beslutanderätt inom den juridiska personen har varit delaktig i brottet eller tillåtit att brottet har begåtts, eller om i den juridiska personens verksamhet inte har iakttagits den omsorg och försiktighet som krävs för att förebygga brottet. Enligt 3 § 1 mom. i samma kapitel anses ett brott begånget i en juridisk persons verksamhet, om gärningsmannen har handlat på den juridiska personens vägnar eller till dess förmån och han hör till den juridiska personens ledning eller står i tjänste- eller arbetsförhållande till denna eller han har handlat på uppdrag av en representant för den juridiska personen.

Som det framgår av 3 punkten behöver den juridiska personens ansvar inte vara straffrättsligt. Det kan även vara civilrättsligt eller administrativt, med iakttagande av partens rättsprinciper. Ett exempel på civilrättsligt ansvar är skadeståndsansvar, som i Finland kan uppkomma för skada som orsakats i en juridisk persons verksamhet. I punkt 180 i förklaranderapporten betonas det att sanktionerna ändå alltid ska vara effektiva, propor-

tionella och avskräckande, enligt vad som bestäms i artikel 27 punkt 2.

I Finland gäller straffansvar för juridiska personer de brott för vars del detta föreskrivs särskilt. Enligt den gällande lagstiftningen utsträcker sig straffansvaret för juridiska personer redan i dag till flera av de brott enligt konventionen som kan begås till förmån för en juridisk person. Straffansvar för juridiska personer gäller för det första de pornografibrott som straffbeläggs i 17 kap. i strafflagen, med stöd av kapitlets 24 §. Straffansvar för juridiska personer gäller enligt 20 kap. 13 § i strafflagen även koppleri och grovt koppleri och enligt 25 kap. 10 § i strafflagen människohandel och grov människohandel.

De brott som straffansvaret för juridiska personer är tillämpligt på behandlas i regeringens proposition med förslag till lagstiftning om straffansvar för juridiska personer (RP 95/1993 rd). Enligt propositionen ska samfundsbot användas endast som en påföljd för ett fåtal relativt allvarliga brottstyper. Detta för att det vore resursmissbruk att inleda en samfundsbötesprocess vid obetydliga brott. I propositionen konstateras det att samfundsbot är ett särskilt motiverat straff vid sådan verksamhet som planeras relativt omsorgsfullt, eftersom sanktionens brottsförebyggande effekt då är som störst. Enligt propositionen där det föreskrivs om straffansvar för juridiska personer är behovet av den nya ansvarsformen mest uppenbart med tanke på en ekonomisk brottslighet i vid bemärkelse, även om det inte är skäl att ovillkorligen utsluta den heller vid andra slag av brott. Man har följt dessa principer när straffansvaret för juridiska personer efter hand har utvidgats till att omfatta nya brott.

För att bekämpa sexualbrott mot barn som begås inom ramen för ekonomisk verksamhet är det skäl att överväga omfattningen av straffansvaret för juridiska personer, trots att konventionen inte förpliktar till straffrättsliga sanktioner till dessa delar. Den verksamhet som bedrivs i syfte att få ekonomisk vinning hänförs sig i praktiken till barnprostitution, barnpornografi och pornografiska föreställningar. Som det konstaterades ovan omfattar straffansvaret för juridiska personer redan barnpornografibrottens alla gärningsformer. När det gäller barnprostitution och pornogra-

fiska föreställningar omfattar straffansvaret för juridiska personer redan de gärningar som bestraffas strängast och som typiskt begås inom ramen för organiserad brottslighet (koppleribrotten och människohandelsbrotten).

Som det redan konstaterades ovan, föreslås det i denna proposition att man straffbelägger ett nytt brott, lockande av barn i sexuella syften. I enlighet med artikel 23 i konventionen gäller straffbarheten att någon föreslår ett möte eller andra kontakter med barn i syfte att på det sätt som avses i 17 kap. 18 § 1 mom. i strafflagen tillverka bilder eller bildupptagningar som på ett sedlighetssärskilt sätt visar ett barn eller att mot ett barn rikta ett brott som avses i 20 kap. 6 eller 7 § i strafflagen (sexuellt utnyttjande av barn eller grovt sexuellt utnyttjande av barn). Av artiklarna 19 och 21 i konventionen följer att det ska vara straffbart under samma brottsbeteckning att förleda en person som är under 18 år till prostitution eller till att uppträda i en anordnad pornografisk föreställning. Eftersom detta förledande sker utan att gärningsmannen själv har något ekonomiskt vinningssyfte, verkar det inte motiverat att det ska omfattas av straffansvaret för juridiska personer.

Ett kontaktsökningsbrott, där någon föreslår ett möte eller andra kontakter med barn, kan således i sin tur hänföra sig till tillverkning eller spridning av barnpornografi. Eftersom barnpornografibrotten redan omfattas av straffansvaret för juridiska personer, kunde man av konsekvensskäl utsträcka detta straffansvar till att omfatta också kontaktsökningsbrott. Detta kan anses möjligt trots att det inte nödvändigtvis i samband med dessa brott finns förutsättningar för straffansvar för juridiska personer enligt 9 kap. 2 och 3 § i strafflagen och brottet inte kan betraktas som grovt på basis av det föreskrivna maximistraffet.

De övriga brott som kriminaliseras i 20 kap. i strafflagen (t.ex. våldtäkt och sexuellt utnyttjande av barn) kan för sin del inte på ett naturligt sätt betraktas som brott som begås på en juridisk persons vägnar eller till dess förmån, så som anges i 9 kap. 3 § 1 mom. i strafflagen. De kan i sig ha och har ofta också samband med brott som redan om-

fattas av straffansvar för juridiska personer. Vid barnprostitutionsbrott, barnpornografi-brott och brott som hänför sig till pornografiska föreställningar är det i allmänhet samtidigt fråga om sexuellt utnyttjande av barn eller grovt sexuellt utnyttjande av barn.

Enligt 4 punkten i artikeln ska juridiska personers ansvar inte påverka det straffrättsliga ansvaret hos de fysiska personer som har begått brottet. De olika ansvarsformerna är separata i Finland så som förutsätts i punkten.

Artikel 27. Påföljder och åtgärder. Enligt 1 punkten ska varje part vidta nödvändiga lagstiftningsåtgärder eller andra åtgärder för att säkerställa att de gärningar som är straffbelagda i enlighet med denna konvention beläggs med effektiva, proportionella och avskräckande sanktioner med hänsyn till deras svårhetsgrad. Dessa sanktioner ska omfatta påföljder som medför frihetsberövande vilket kan leda till utlämning.

När det gäller utlämning hänvisas det i punkt 182 i förklaranderapporten till artikel 2 i den europeiska konventionen om utlämning för brott (FördrS 32/1971). Enligt punkt 1 i den artikeln ska utlämning medges, om brottet är belagt med frihetsstraff eller en frihetsberövande skyddsåtgärd upp till en tid av lägst ett år eller med strängare straff. Som det redan konstaterades i samband med artikel 25 punkt 7 är detta även utgångspunkten i utlämningslagstiftningen i Finland, på basis av tillträdet till den ovan nämnda konventionen och övriga internationella förpliktelser.

De strängaste föreskrivna fängelsestraffen för de gärningar som är straffbelagda i den gällande lagstiftningen är följande:

- spridning av pornografisk bild (SL 17:18) fängelse i två år;
- grov spridning av barnpornografisk bild (SL 17:18 a) fängelse i sex år;
- innehav av barnpornografisk bild (SL 17:19) fängelse i ett år;
- våldtäkt (SL 20:1) fängelse i sex år;
- grov våldtäkt (SL 20:2) fängelse i tio år;
- tvingande till samlag (SL 20:3) fängelse i tre år;
- tvingande till sexuell handling (SL 20:4) fängelse i tre år;
- sexuellt utnyttjande (SL 20:5) fängelse i fyra år;

- sexuellt utnyttjande av barn (SL 20:6) fängelse i fyra år;
- grovt sexuellt utnyttjande av barn (SL 20:7) fängelse i tio år;
- köp av sexuella tjänster av ung person (SL 20:8 a) fängelse i ett år;
- koppleri (SL 20:9) fängelse i tre år;
- grovt koppleri (SL 20:9 a) fängelse i sex år;
- människohandel (SL 25:3) fängelse i sex år; och
- grov människohandel (SL 25:3 a) fängelse i tio år.

Straffen för sexuellt utnyttjande av barn och grovt sexuellt utnyttjande av barn behandlades redan särskilt i avsnitt 2.3. De tas inte mera upp här. Det är dock skäl att i detta sammanhang fästa uppmärksamhet vid att ett utnyttjandebrott mot barn ofta avslöjas först när utnyttjandet har pågått länge eller det annars finns flera gärningar. I dessa situationer handlar det inte om sådant återfall i brott som är en grund för att skärpa straffet enligt 6 kap. 5 § 5 punkten i strafflagen. Den straffskärpningsgrunden kan tillämpas i sådana situationer där en person som det redan har bestämts ett eller flera straff för har fortsatt att begå brott på ett sätt som visar att han eller hon är uppenbart likgiltig för förbud och påbud i lag. I de fall där utnyttjandet har pågått länge kan man dock genom att tillämpa strafflagens 6 kap. 4 § (dvs. beakta hur skadligt och farligt brottet är) döma ut ett tillräckligt strängt straff, både med avseende på att bestämma ett ovillkorligt straff och straffmätningen.

Vid ingången av 2010 gav justitieministeriet Rättspolitiska forskningsinstitutet i uppdrag att utreda straffpraxis vid våldtäktsbrott. Resultaten från undersökningen kommer att användas både för att utvärdera den gällande lagstiftningen och som grund för de lagändringar som behövs. Ett särskilt område som ska beaktas i reformarbetet är våldtäktsbrotten mot barn.

Maximistraffen för en del av brotten enligt konventionen höjdes i samband med att man genomförde vissa internationella förpliktelser 2004. Maximistraffet för köp av sexuella tjänster av ung person (gällande 20 kap. 8 a § i strafflagen) och innehav av barnpornografi (17 kap. 19 § i strafflagen) höjdes då från sex

månaders till ett års fängelse. Samtidigt kriminaliserades grov spridning av barnpornografisk bild och grovt koppleri (där ett av gärningsätten är koppleri som riktar sig mot en person under 18 år).

I strafflagens 20 kap. kriminaliserar gärningar som är mycket olika sinsemellan. Också brott med samma namn varierar i fråga om gärningsätten och sålunda också i fråga om straffbarheten. I strafflagen finns det inte några särskilda bestämmelser om bestämmande av straff för sexualbrott. När domstolen bestämmer straffet är den bunden av de bestämmelser i strafflagens 6 kap. som redan behandlades i avsnitt 2.3 och enligt vilka de omständigheter som hänför sig till gärningen och gärningsmannen i det enskilda fallet inverkar på straffet. Som det redan framgått ovan är det möjligt att döma ut också stränga straff för de brott som avses i konventionen inom ramen för straffskalorna. När straffbestämmelserna för de brott som är straffbelagda i dag stiftades ställde man maximistraffen i relation till straffen för andra brott med avseende på klandervärdhet och andra faktorer som inverkar på straffvärdet. Det föreskrivna maximistraffet för alla brotten är minst ett års fängelse.

Ett av de brott som är straffbelagda i dag och som man i detta sammanhang bör fästa uppmärksamhet vid är köp av sexuella tjänster av ung person. Som det redan sades tidigare höjdes maximistraffet för brottet från sex månaders till ett års fängelse på grund av en internationell förpliktelse, dvs. ett rambeslut, 2004. I det sammanhanget gjordes det inte någon särskild bedömning av om detta maximistraff är tillräckligt för alla gärningsformerna av brottet. Man bör notera att köp av sexuella tjänster av ung person inbegriper sexuella handlingar av mycket olika slag, varav den mest klandervärda inbegriper samlag. Med tanke på det är straffskalan för brottet rätt snäv. Skillnaden jämfört med maximistraffet för sexuellt utnyttjande av barn är ganska stor, även om man beaktar att den som säljer tjänsterna kan ha fyllt 16 år. Brottet kan dessutom rikta sig mot barn som är klart mycket yngre än 16 år. Vid själva köpet kan det förekomma osaklig påtryckning för att påverka säljarens vilja eller utnyttja en ungs persons oförstånd. Eftersom det särskilt

med hänsyn till dessa omständigheter finns orsak att försöka minska efterfrågan på även denna typ av sexuella tjänster ytterligare, bör maximistraffet för köp av sexuella tjänster av ung person höjas till fängelse i två år.

I denna proposition föreslås det att man kriminaliserar lockande av barn i sexuella syften och besökande av en barnpornografisk föreställning. Punkten förutsätter att maximistraffet för dessa brott är fängelse i minst ett år.

För lockande av barn i sexuella syften kan för det första den dömas som föreslår ett möte eller andra kontakter med barn så att det av förslaget innehåll eller av omständigheterna annars framgår att syftet är att på det sätt som avses i 17 kap. 18 § 1 mom. i strafflagen tillverka bilder eller bildupptagningar som på ett sedlighetssårande sätt visar ett barn eller att mot ett barn rikta ett brott som avses i 20 kap. 6 eller 7 § i strafflagen (sexuellt utnyttjande av barn eller grovt sexuellt utnyttjande av barn). Till dessa delar handlar det om ett brott som ännu inte har avancerat ens till försök till spridning av pornografisk bild eller försök till ett utnyttjandebrott. När man beaktar bestämmelserna om lindrigare straffskala i 6 kap. 8 § i strafflagen, kan för försök till spridning av pornografisk bild dömas ut ett fängelsestraff på högst ett och ett halvt år. Trots att man kan döma ut fängelse i mer än två år för försök till ett utnyttjandebrott, talar handlingens karaktär av förberedelse för att det föreskrivs om ett maximistraff på ett år för detta brott. Också i Sverige och Norge har man stannat för denna lösning.

För lockande av barn i sexuella syften kan också den dömas som förleder ett barn som är under 18 år att sälja sexuella tjänster eller uppträda i en pornografisk föreställning. Handlingarna utförs inte i ekonomiskt vinnings syfte. Här handlar det således inte om att gärningsmannen själv skulle köpa tjänsterna eller besöka föreställningen. Om så vore fallet, skulle gärningsmannen dömas för köp av sexuella tjänster av ung person eller sexuellt utnyttjande av barn. Eftersom den nu aktuella straffbestämmelsen om lockande av barn också annars ska tillämpas subsidiärt, kan gärningsmannen dömas för någon annan handling i samband med lockandet som är

belagd med ett strängt straff, t.ex. människohandel eller koppleri, om det annars finns förutsättningar för att döma till straff för det brottet. Särskilt när man beaktar förhållandet mellan dessa brott som innebär att locka barn och andra brott, kan ett maximistraff på ett års fängelse anses tillräckligt.

När man straffbelägger besökande av en barnpornografisk föreställning bör man beakta att innehållet i dessa föreställningar kan variera i mycket hög grad. Det kan vara fråga om allt från erotisk dans till samlag mellan barn. De barn som deltar i föreställningen kan ibland också vara mycket unga. Straffskalan bör vara tillräckligt vid, trots att den som besöker föreställningen inte själv har förmått barnet att delta. Det föreslås således att det föreskrivs om ett maximistraff på fängelse i två år.

Enligt 2 *punkten* ska juridiska personer som är ansvariga enligt artikel 26 kunna bli föremål för effektiva, proportionella och avskräckande sanktioner, som ska innefatta bötesstraff eller administrativa avgifter och som får innefatta andra åtgärder, främst: a) fråntagande av rätt till offentliga förmåner eller stöd; b) tillfälligt eller permanent näringsförbud; c) rättslig tillsyn; d) rättsligt beslut om likvidation. Som det konstateras i punkt 184 i förklaranderapporten är förteckningen över andra åtgärder varken förpliktande eller uttömmande.

Med stöd av 9 kap. 5 § i strafflagen kan juridiska personer dömas till samfundsbot, vars belopp kan vara högst 850 000 euro. Bestämmelsen möjliggör således att ett kännbart straff döms ut. Näringsförbud kan inte meddelas enbart på den grunden att en person har gjort sig skyldig till något av de brott som anges i konventionen. Förbudet behandlas närmare nedan i samband med 3 punkten.

Enligt *punkt 3.a* ska varje part vidta nödvändiga lagstiftningsåtgärder eller andra åtgärder för att möjliggöra beslag och förverkande av varor, handlingar och andra hjälpmedel som har använts för att begå de gärningar som är straffbelagda i enlighet med denna konvention eller som har gjort det möjligt att begå brotten samt vinning av sådana brott eller egendom vars värde motsvarar sådan vinning.

Enligt punkt 185 i förklaranderapporten ska punkten tolkas i ljuset av konventionen om penningtvätt, efterforskning, beslag och förverkande av vinning av brott (FördrS 53/1994). Beträffande definitionerna av begreppen i punkten hänvisas det till definitionerna i artikel 1 i den konventionen. Finland har således tillträtt konventionen och fullgjort skyldigheterna enligt den. För lagstiftningens del kan man hänvisa till regleringen av skingringsförbud och kvarstad, beslag samt husrannsakan, kroppsvisitation och kroppsbesiktning i 3—5 kap. i tvångsmedelslagen. Bestämmelser om förverkandepåföljder finns i strafflagens 10 kap.

I *punkt 3.b* åläggs parterna att möjliggöra att en inrättning som har använts för att begå någon av de gärningar som är straffbelagda i enlighet med denna konvention stängs temporärt eller permanent, utan inverkan på godtroende tredje mans rätt, eller att förövaren förvägras att temporärt eller permanent utöva den yrkesaktivitet eller frivilliga aktivitet som innefattar kontakt med barn och genom vilken brottet har begåtts.

Enligt punkt 188 i förklaranderapporten är punkten riktad mot företag som uppges bedriva någon godtagbar verksamhet men i verkligheten används för sexuell exploatering av eller sexuella övergrepp mot barn (t.ex. resebyråer eller hotell). Syftet med åtgärderna är också att förhindra nya brott genom att göra det möjligt att stänga inrättningar som man vet att har använts för att locka eller rekrytera offer. Enligt förklaranderapporten kan det bl.a. vara fråga om barer, hotell och restauranger. Enligt punkten behöver påföljderna inte avse straff utan även t.ex. administrativa påföljder kan komma i fråga (punkt 189 i förklaranderapporten).

Också frivilliga aktiviteter nämns således i punkten. I förklaranderapporten sägs det dock ingenting om vad som avses med frivilliga aktiviteter i detta sammanhang eller vad parternas skyldigheter omfattar till dessa delar. Som det konstateras ovan är denna punkt enligt förklaranderapporten uttryckligen riktad mot personer som driver rörelse. Det nämndes tidigare i samband med artikel 5 punkt 3 att lagen om kontroll av brottslig bakgrund i vissa fall också ska tillämpas på

personer som inte står i tjänste- eller anställningsförhållande till en serviceproducent.

Punkten motsvarar artikel 23 punkt 4 i Europarådets konvention om bekämpande av människohandel (CETS 197). Enligt tolkningen av den punkten räcker det att man har tillgång till någondera av påföljderna att stänga inrättningen eller förvägra förövaren att utöva aktivitet. Denna tolkning har också gjorts av Danmark som redan har tillträtt konventionen, och den är möjlig även enligt vad som sägs i förklaranderapporten till denna konvention.

Det är av många olika orsaker ändamålsenligt att av de alternativ som står till buds välja det att förövaren förvägras att utöva aktiviteten. Att förbjuda yrkes- eller näringsverksamhet kan anses primärt i förhållande till att stänga en inrättning, eftersom denna verksamhet bedrivs av fysiska personer medan inrättningarna endast är redskap för verksamheten. Man kan driva laglig och även annars godtagbar rörelse i lokaler som tidigare har använts för att begå sexualbrott mot barn, t.ex. efter ett ägarbyte. Det kan dessutom anses vara problematiskt att stänga lokaler i anslutning till en inrättning med tanke på egendomsskyddet enligt 15 § i grundlagen.

När det gäller denna punkt bör man notera att det i det straffrättsliga systemet i Finland redan finns en påföljd med vars hjälp man kan förbjuda verksamhet som utövas av personer som har begått brott. Näringsförbudet kan tillämpas inom alla branscher och är således ett allmänt medel för att ingripa i näringsverksamhet på det sätt som avses i punkten. Bara i sällsynta fall kan man förhindra drivandet av rörelse så som förutsätts i punkten genom icke-straffrättsliga bestämmelser om tillståndsplikt, registrering eller verksamhetsförbud i samband med näringsverksamhet. Som ett exempel på det sistnämnda fallet kan man nämna att enligt 12 § 3 mom. i lagen om inkvarterings- och förplägnadsverksamhet (308/2006) kan polis-inrättningen förbjuda utövandet av verksamhet helt eller delvis för en viss tid, som får vara högst tre månader. Enligt motiveringen till bestämmelsen (RP 138/2004 rd) kan ett sådant förbud komma i fråga t.ex. när en person som utövar inkvarteringsverksamhet håller ett rum som används för prostitution.

Bestämmelser om näringsförbud finns i den lag som gäller detta (1059/1985). Enligt lagens 1 § är dess syfte att förhindra att otillbörlig och skadlig rörelse drivs samt att bevara förtroendet för näringsverksamheten. Enligt 2 § får näringsförbud meddelas 1) en enskild näringsidkare som driver rörelse för vilken bokföringsskyldighet bestäms i bokföringslagen (655/1973), 2) en bolagsman i ett öppet bolag, en ansvarig bolagsman i ett kommanditbolag och en personmedlem i en europeisk ekonomisk intressegruppering, samt 3) den som är styrelsemedlem eller verkställande direktör i ett samfund eller i annan därmed jämförbar ställning samt den som faktiskt leder ett samfund eller en stiftelse eller en utländsk filial eller sköter dess förvaltning.

Enligt 3 § 1 mom. i lagen om näringsförbud kan näringsförbud meddelas den som avses i 2 §, 1) om han vid drivandet av rörelse väsentligen har åsidosatt de lagstadgade skyldigheter som hänför sig därtill, eller 2) om han vid drivandet av rörelse har gjort sig skyldig till brottsligt förfarande som inte kan anses ringa. En ytterligare förutsättning är att personens verksamhet som helhet bedömd ska anses skadlig för borgenärer, avtalsparter, den offentliga ekonomin eller en sund och fungerande ekonomisk konkurrens.

Bestämmelser om näringsförbudets innehåll finns i lagens 4 §. Enligt paragrafens 1 mom. får den som meddelats näringsförbud inte 1) själv eller genom mellanhänder driva en rörelse som medför bokföringsskyldighet enligt bokföringslagen, 2) vara bolagsman i ett öppet bolag eller ansvarig bolagsman i ett kommanditbolag eller personmedlem i en europeisk ekonomisk intressegruppering, 3) vara styrelsemedlem, suppleant eller verkställande direktör eller ha annan därmed jämförbar ställning i ett samfund eller en stiftelse, 4) själv eller genom mellanhänder faktiskt leda ett samfund eller en stiftelse eller en utländsk filial eller sköta dess förvaltning, 5) själv eller genom mellanhänder upprätta avtal om aktiebolagsbildning eller vara stiftare av ett andelslag, 6) själv eller genom mellanhänder förvärva på ägande eller avtal grundad bestämmanderätt i ett samfund som driver rörelse, eller 7) driva rörelse i Finland genom att använda en i utlandet grundad

sammanslutning som mellanhand eller faktiskt leda en i utlandet grundad sammanslutning som driver rörelse i Finland i en omfattning som inte är obetydlig eller förvärva bestämmande inflytande i en sådan sammanslutning.

Näringsförbud kan meddelas för minst tre och högst sju år (5 §). Näringsförbud meddelas av allmän domstol på yrkande av åklagaren (6 §).

Trots att de centrala syftena med lagen om näringsförbud är att ingripa i och förhindra ekonomiskt missbruk och ekonomiska brott (t.ex. gäldenärsbrott), kan lagen redan i dag med stöd av dess 3 § 1 mom. 2 punkt tillämpas i fall där någon vid drivande av rörelse gör sig skyldig till andra brott som inte är ringa. Som exempel nämns i förarbetena till lagen (RP 198/1996 rd) brott mot liv och hälsa, arbetsbrott och miljöbrott. Även i dessa fall är det visserligen en förutsättning för att lagen ska kunna tillämpas att verksamheten kan anses ha skadliga konsekvenser av ekonomiskt slag, så som anges i slutet av momentet. Att möjligheten att meddela näringsförbud utvidgas till att omfatta fall där någon har gjort sig skyldig till vissa sexualbrott mot barn vid drivandet av rörelse betyder inte att förbudet används som straff. Syftet med förbudet är att hindra att den brottsliga verksamheten fortsätter.

Även näringsförbudet syftar framför allt till att komma åt brottslighet i samband med ekonomisk verksamhet, på samma sätt som straffansvaret för juridiska personer. Av konsekvensskäl kan utgångspunkten anses vara att dessa påföljder ska tillämpas vid samma typer av sexualbrott mot barn. I samband med artikel 26 punkt 3 kom man till den slutsatsen att straffansvaret för juridiska personer i framtiden kunde tillämpas förutom på pornografi-, koppleri- och människohandelsbrott också på lockande av barn i sexuella syften i de fall när avsikten är att tillverka barnpornografi. Som det konstaterades ovan, föreslås det föreskrivna maximistraffet för det brottet vara fängelse i ett år. När man beaktar denna omständighet och dessutom att ett näringsförbud trots allt innebär ett stort ingrepp i näringsfriheten, kan det inte anses finnas tillräckligt tungt vägande skäl för att utsträcka möjligheten att meddela näringsförbud till

dessa kontaktsökningsgärningar. I detta sammanhang bör näringsförbudet begränsas så att det bara gäller pornografibrott och sådana koppleri- och människohandelsbrott som riktar sig mot ett barn, dvs. en person under 18 år, så som det förutsätts i konventionen.

Det är inte motiverat att begränsa näringsförbudet bara till de fall där någon som gärningsman har gjort sig skyldig till ett fullbordat brott. I denna punkt i konventionen talas det om förövaren (på engelska "perpetrator"). I artikel 24 i konventionen bestäms det om skyldighet att kriminalisera försök och medhjälp. När det gäller medverkan bör man även beakta anstiftan, som kriminaliseras i 5 kap. 5 § i strafflagen. Utifrån perspektivet att förebygga sexualbrott mot barn kan det anses motiverat att näringsförbud även ska kunna meddelas för försök och medverkan till dessa brott.

Enligt punkten ska förbudet gälla aktivitet som innefattar kontakt med barn och genom vilken brottet har begåtts. Detta betyder att det på basis av konventionen kunde föreskrivas om ett näringsförbud med ett mer begränsat innehåll än vad som avses i 4 § i lagen om näringsförbud för de situationer som avses här. Konventionen möjliggör dock en mer omfattande reglering, som även är motiverad i detta fall. Man slipper då tolkningssvårigheter som gäller t.ex. verksamhet av likartad karaktär och problem som kan uppstå om en person byter bransch eller försöker kringgå regleringen, vilket främjar syftena med förpliktelserna i konventionen. Man bör även beakta att det enligt den nämnda paragrafens 3 mom. är möjligt att begränsa innehållet i näringsförbudet av särskilda skäl när förbudet meddelas, dvs. att anpassa förbudets innehåll enligt behoven i det enskilda fallet. Att man baserar regleringen på 4 § i lagen om näringsförbud i också i de situationer som avses i konventionen betyder dessutom att man i detta sammanhang inte behöver fästa särskild uppmärksamhet vid innehållet i näringsförbudsregistret och utlämnandet av uppgifter ur registret, med tanke på känsliga uppgifter. Situationen skulle vara en annan, om det av uppgifterna om ett näringsförbuds innehåll skulle gå att sluta sig till vilket slags

brott den som har fått förbudet har gjort sig skyldig till.

I 11 § i lagen om näringsförbud föreskrivs det om tillfälligt näringsförbud, som enligt paragrafens 1 mom. kan meddelas när en person ännu bara är misstänkt eller åtalad för brott som begåtts vid drivande av rörelse. En förutsättning är att det kan anses sannolikt att näringsförbud kommer att meddelas och att ett tillfälligt förbud behövs för att förhindra rörelse som ska anses skadlig. Ett tillfälligt förbud kan behövas också för att förhindra fortsatta sexualbrott mot barn. Eftersom det enligt bestämmelsen krävs att rörelsen ska anses skadlig, kan den inte anses gälla dessa brott sådana den lyder i dag. Momentet bör kompletteras så att tillfälligt näringsförbud kan meddelas också när det behövs för att förhindra att dessa brott begås.

Bestämmelser om näringsförbudsregistret finns i 21 § i lagen om näringsförbud och i förordningen om registret (121/1998). Registret är avsett för allmänt bruk, och dess syfte är att tillgodose offentligheten när det gäller näringsförbud samt efterlevnaden och kontrollen av förbuden. Ett näringsförbud är av betydelse när man bedömer en persons pålitlighet eller lämplighet för en viss uppgift, på basis av bestämmelserna i flera olika lagar. Det är inte nödvändigt att ändra dessa bestämmelser i detta sammanhang, trots att förutsättningarna för att meddela näringsförbud utvidgas så att förbud kan meddelas även för vissa brott som avses i konventionen. Det saknar inte relevans för en persons lämplighet och pålitlighet om han eller hon har gjort sig skyldig till ett sådant brott som det är fråga om här i samband med rörelse och att man försöker hindra att brotten fortsätter genom förbudet. Det finns också anledning att anta att merparten av näringsförbuden i framtiden kommer att meddelas utifrån de nuvarande förutsättningarna för förbudet. Man bör även beakta att det inte anses befogat att differentiera innehållet i näringsförbudet när det gäller de fall som avses här, som det redan konstaterades ovan.

Användningen av näringsförbudet i sig hänför sig till näringsfriheten, som det föreskrivs om i grundlagens 18 §. Här handlar det dock inte om att stifta en ny påföljd som begränsar näringsfriheten. Det föreslås att la-

gen om näringsförbud ändras så, att förbud kan meddelas i situationer när någon har gjort sig skyldig till vissa sexualbrott mot barn eller till försök eller medverkan till dessa brott vid drivandet av rörelse. Även till dessa delar handlar det om brott som kränker barns grundläggande och mänskliga rättigheter på ett fundamentalt sätt. När det gäller frågan om hur stor relevans denna begränsning av näringsfriheten har bör man dessutom beakta att näringsförbudet bara kan meddelas för viss tid.

Enligt 4 punkten får varje part vidta andra åtgärder beträffande förövare. Det kan till exempel handla om indragning av rättigheter som härrör från föräldraskapet eller övervakning eller tillsyn av dömda personer. Punkten är således inte bindande för parterna utan ger dem endast möjlighet att besluta om att vidta och tillämpa andra åtgärder.

I 5 punkten sägs det att varje part får fastställa att vinning av brott eller egendom som konfiskerats i enlighet med denna artikel kan tilldelas en särskild fond som ska bekosta förebyggande- och hjälpprogram för dem som blivit offer för någon av de gärningar som är straffbelagda i enlighet med konventionen. Punkten hänför sig till artikel 9 punkt 4, med vars hjälp man försöker uppmuntra till finansiering av projekt och program som har som syfte att förebygga sexuell exploatering av och sexuella övergrepp mot barn.

Artikel 28. Försvärande omständigheter. I artikeln bestäms om de omständigheter som ska anses vara försvärande i de fall när de inte redan utgör en del av brottsrekvisiten. Enligt artikeln ska det säkerställas att följande omständigheter, i överensstämmelse med tillämpliga bestämmelser i nationell rätt, kommer att tas under övervägande som försvärande omständigheter när påföljd eller annan rättsverkan ska bestämmas för gärningar som är straffbelagda i enlighet med denna konvention: (a) brottet skadade våldsoffrets fysiska eller mentala hälsa allvarligt; (b) brottet föregicks eller åtföljdes av tortyr eller grovt våld; (c) brottet begicks mot ett särskilt utsatt brottsoffer; (d) brottet begicks av en familjemedlem, en person som bor tillsammans med barnet eller en person som har missbrukat sin ställning; (e) brottet begicks av flera personer tillsammans; (f) brottet be-

gicks inom ramen för en kriminell organisation; (g) förövaren har blivit dömd tidigare för samma slags brott.

Konventionen ålägger inte parterna att föreskriva om särskilda straffskärpningsgrunder för sexualbrott mot barn. Utgångspunkten är att de allmänna bestämmelserna om bestämmande av straff räcker, om de gör det möjligt att beakta de omständigheter som anges i artikeln som straffskärpnande grunder. Denna tolkning framgår av punkt 195 i förklaranderapporten.

I förklaranderapporten (punkterna 196—202) redogörs det närmare för punkterna i artikeln. Med ”särskilt utsatt brottsoffer” avses bl.a. barn med fysiska eller psykiska funktionshinder eller försvagad social handlingsförmåga. Begreppet omfattar barn som inte har någon vårdnadshavare (t.ex. ”gatubarn” eller invandrarbarn utan följeslagare), mycket unga barn och barn som är påverkade av alkohol eller droger.

När det gäller definitionen av ”kriminell organisation” hänvisas det i förklaranderapporten till definitionerna i en del internationella dokument (bl.a. artikel 2 a i Förenta Nationernas konvention mot gränsöverskridande organiserad brottslighet och Europeiska unionens råds gemensamma åtgärd från 1998 om kriminella organisationer). Utifrån de internationella förpliktelseerna har man kriminaliserat deltagande i en organiserad kriminell sammanslutnings verksamhet i 17 kap. 1 a § i strafflagen. Enligt definitionen i paragrafens 4 mom. avses med organiserad kriminell sammanslutning en strukturerad sammanslutning, inrättad för en viss tid, bestående av minst tre personer, som handlar i samförstånd för att begå sådana allvarliga brott som anges närmare i paragrafens 1 mom.

En del av de försvårande omständigheter som nämns i artikeln ingår redan i rekvisitet för sexualbrott enligt bestämmelserna i 20 kap. i strafflagen. En del av omständigheterna är sådana att brottet ska betraktas som ett kvalificerat brott som ska bestraffas strängare. Dessutom kan straffet höjas om gärningsmannen begår andra brott samtidigt med sexualbrottet. Enligt den allmänna principen i 6 kap. 4 § i strafflagen ska straffet mätas ut så att det står i ett rättvist förhållan-

de till hur skadligt och farligt brottet är, motiven till gärningen samt gärningsmannens av brottet framgående skuld i övrigt. De gärnings sätt som nämns i punkterna i artikeln ska anses särskilt skadliga och farliga. Att gärningsmannen har begått brottet såsom medlem av en grupp som har organiserats för att begå allvarliga brott och gärningsmannens tidigare brottslighet utgör straffskärpningsgrunder enligt 6 kap. 5 § 2 och 5 punkten i strafflagen.

Artikel 29. Tidigare domar. Enligt artikeln ska varje part vidta nödvändiga lagstiftningsåtgärder eller andra åtgärder för att skapa möjlighet att beakta lagkraftvunna domar som meddelats av en annan part och som avser gärningar som är straffbelagda i enlighet med denna konvention när påföljden ska bestämmas.

I lagstiftningen i Finland finns det inte några bestämmelser som uttryckligen skulle hindra eller förplikta till att en tidigare brottmålsdom som meddelats av en främmande stat har motsvarande rättsverkningar som en inhemsk dom i en ny straffprocess. I Finland är utgångspunkten den att en tidigare utländsk dom kan beaktas när straffet bestäms, med stöd av bestämmelserna i 6 kap. i strafflagen, förutsatt att man känner till domen när straffet bestäms. Störst betydelse har i praktiken den omständigheten att en tidigare utländsk dom med stöd av 6 kap. 5 § 5 punkten i strafflagen kan skärpa en dom som meddelas i Finland.

När det gäller att beakta utländska domar har bestämmelserna i 7 kap. 6 och 7 § i strafflagen en särställning. Av dem gäller 6 § situationer där den som har dömts till ovillkorligt fängelsestraff åtalas för ett annat brott som han eller hon begick innan det straffet dömdes ut och 7 § motsvarande situationer där det tidigare straffet är samhällstjänst. I dessa fall kan det tidigare straffet skäligen beaktas som en straffnedsättningsgrund eller strafflindringsgrund när det nya straffet bestäms. För det nya brottet får också dömas ut ett fängelsestraff som är kortare än den minimitid som i lag anges för brottet eller det tidigare straffet anses som en tillräcklig påföljd också för det brott som senare blivit föremål för behandling. Vid tillämpningen av 7 kap. 6 och 7 § i strafflagen handlar det så-

ledes om att det senare straffet *lindras* till följd av att det eller de brott som ingår i den senare domen har begåtts före den tidigare domen.

Enligt 7 kap. 9 § i strafflagen kan också ett ovillkorligt fängelsestraff och samhällstjänst samt en jämförbar påföljd som dömts ut i en medlemsstat i Europeiska unionen eller Island eller Norge beaktas när 6 och 7 § tillämpas. När man dessutom beaktar 29 § i lagen om samarbete mellan Finland och de övriga nordiska länderna vid verkställighet av domar i brottmål (326/1963) och 18 § i lagen om internationellt samarbete vid verkställighet av vissa straffrättsliga påföljder (21/1987), kan en tidigare dom som har meddelats i något annat utländskt land än i en medlemsstat i Europeiska unionen, Island eller Norge inte beaktas när 7 kap. 6 och 7 § i strafflagen tillämpas.

Med hänsyn till vad som sägs i punkterna 203, 206 och 207 i förklaranderapporten är det i artikeln uttryckligen fråga om att den tidigare domen ska skärpa det nya straffet. Enligt vad som sägs ovan är detta rent allmänt möjligt enligt lagstiftningen i Finland. Denna effekt diskuterades också uttryckligen vid förhandlingarna om konventionen.

Kapitel VII Utredning, åtal och processrätt

Artikel 30. Principer. Artikel 30 i konventionen innehåller processuella bestämmelser av principiell karaktär. Bestämmelserna utsträcker sig till flera olika myndigheters verksamhetsområde och gäller sätter att genomföra undersökningar och brottmålsrättegångar. Bestämmelserna kan anses vara av rätt allmän karaktär, i synnerhet som de inte heller behandlas mer ingående i förklaranderapporten. De ger därför även nödvändigt rum för nationella avvägningar. Även de straffprocessuella bestämmelserna i Finland är rätt allmänna till sin natur, på grund av den lagstiftningsteknik som används här, och de principer som nu är aktuella kan således genomföras inom ramen för dem. Syftet med artikeln är att säkerställa att man i straffprocessen beaktar ett barns särskilt sårbara ställning. Man bör emellertid samtidigt se till att

även den åtalades rättigheter tas till vara och att kraven på en rättvis rättegång uppfylls.

Enligt 1 punkten ska varje part säkerställa att utredningar och straffrättsliga förfaranden genomförs till barnets bästa och med hänsyn till barnets rättigheter. I 2 punkten sägs det att varje part ska anta en beskyddande hållning gentemot barn som är brottsoffer, säkerställa att utredningar och straffrättsliga förfaranden inte förvärrar det trauma som barnet upplevt och att straffrättskipningen följs upp med hjälpinsatser, där så är lämpligt.

Bestämmelsen i 11 § i förordningen om förundersökning och tvångsmedel (575/1988) gäller behandlingen av barn vid förundersökning. I 1 mom. sägs det att barn ska vid förundersökning bemötas på det sätt som deras ålder och utvecklingsnivå förutsätter. Särskilt ska det ses till att barnet inte i onödan förorsakas olägenheter i skolan, på arbetsplatsen eller i någon annan för barnet viktig omgivning.

Enligt 3 punkten ska varje part säkerställa att utredningar och straffrättsliga förfaranden prioriteras och genomförs utan obefogad försening.

Enligt punkt 216 i förklaranderapporten kan en alltför utdragen process ge barnet den föreställningen att man inte tar dess berättelse på allvar. Detta kan förvärra det trauma som barnet upplevt. I förklaranderapporten hänvisas det till artikel 6 stycke 1 i Europakonventionen, där det sägs att var och en ska vara berättigad till en rättvis och offentlig rättegång inom skälig tid. Enligt förklaranderapporten ska man se till att processen går snabbt särskilt i de fall när det kan bli fråga om att avlägsna den misstänkte förövaren, dvs. i första hand en förälder till barnet, från det gemensamma hemmet eller att förflytta barnet från dess hem.

I Finland är utgångspunkten att brott ska utredas och behandlas så snabbt som möjligt. Enligt Europadomstolens tolkningspraxis hänförs även förundersökningen till straffprocessen. I 6 § i förundersökningslagen (449/1987) sägs det att förundersökning ska göras utan onödigt dröjsmål. Åtalsprövningen görs av allmänna åklagaren, som enligt 1 § 1 mom. i lagen om allmänna åklagare (199/1997) ska träffa de rättsliga avgöranden som hänför sig till förverkligandet av det

straffrättsliga ansvaret utan onödigt dröjsmål. I 5 kap. 12 § 1 mom. i lagen om rättegång i brottmål (689/1997) bestäms det att ett mål utan dröjsmål ska överföras till huvudförhandling när förberedelsen har slutförts. I bestämmelserna uppställs det således inte några fasta tidsgränser, och man särskiljer inte mellan olika typer av brott vid handläggningen. Detta beror på att den tid som behövs för handläggningen av ett mål varierar från fall till fall, och det är således nödvändigt med ett visst spelrum. Detta gäller även sexualbrott mot barn.

Enligt 3 § i lagen om ordnande av utredningar av sexualbrott mot barn (1009/2008) ska en undersökning inledas och utföras utan obefogat dröjsmål. Om det konstateras att barnets hälsa äventyras av att undersökningen inleds eller fortgår, ska undersökningen senareläggas eller avbrytas. I barnskyddslagen finns dessutom en bestämmelse om att tjänster som barnskyddsklienter behöver i anslutning till utredande av misstankar om sexuellt utnyttjande eller misshandel ska ordnas i brådskande ordning inom hälsovården (15 § i barnskyddslagen).

Enligt 4 punkten ska varje part säkerställa att tillämpliga åtgärder enligt kapitlet i fråga inte gör intrång i rätten till försvar och kravet på en rättvis och opartisk rättegång, i överensstämmelse med artikel 6 i konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna.

Till denna punkt hänför sig rätten för den som är misstänkt för brott att antingen själv eller genom någon annan person få ställa frågor till offret, när offrets förhållanden enligt 39 a § i förundersökningslagen spelas in på ett en bild- och ljudupptagning för att användas som bevis i en rättegång. Till denna fråga hänför sig högsta domstolens och Europadomstolens avgörandepaxis, som nämns i motiveringen till artikel 12, punkt 1. Kravet på en rättvis rättegång förutsätter att den åtalade har behörig möjlighet att göra dessa berättelser stridiga.

I 5 punkten sägs det att varje part ska i överensstämmelse med de grundläggande principerna i den nationella rätten:

– säkerställa effektiv utredning och åtal av de gärningar som är straffbelagda i enlighet med konventionen, och tillåta möjligheten,

där så är lämpligt, att genomföra hemliga utredningsåtgärder;

– göra det möjligt för enheter eller undersökande organ att identifiera offren för brott som fastställs enligt artikel 20 (brott som avser barnpornografi), särskilt genom att analysera barnpornografiskt material.

Enligt punkt 217 i förklaranderapporten ska parterna själva bestämma vilka utredningsmetoder som används. Särskilt i samband med hemliga utredningsåtgärder (i Finland används begreppet täckoperationer) betonas det i rapporten att man ska beakta proportionalitetsprincipen och brottets art och allvarlighet i valet av utredningsmetod.

Polisen eller någon annan förundersökningsmyndighet ska göra förundersökning när det på grund av anmälan till den eller annars finns skäl att misstänka att ett brott har begåtts (2 § i förundersökningslagen). Allmänna åklagaren ska väcka åtal, om det finns sannolika skäl för att den misstänkte är skyldig till brottet (1 kap. 6 § i lagen om rättegång i brottmål). Ovan behandlades redan de bestämmelser som hänför sig till förundersökningsmyndigheternas och åklagarens effektivitet och som säger att förundersökning ska göras utan onödigt dröjsmål och att åklagaren ska träffa rättsliga avgöranden (t.ex. beslut om att väcka eller avstå från att väcka åtal) utan onödigt dröjsmål.

Det är endast under mycket begränsade förutsättningar som förundersökningsmyndigheten och allmänna åklagaren kan avstå från åtgärder, dvs. besluta att förundersökning inte ska göras eller att den ska avslutas eller att åtal inte ska väckas. Det handlar i praktiken om ringa brott som bestraffas med böter, och de brott mot barn som avses i konventionen kan sällan komma i fråga. De viktigaste bestämmelserna om åtgärdseftergift finns i 4 och 43 § i förundersökningslagen och i 1 kap. 7 och 8 § i lagen om rättegång i brottmål.

Den centrala lagstiftningen om de metoder som används för att utreda brott finns i förundersökningslagen och i tvångsmedelslagen (450/1987). I förundersökningslagen finns bestämmelser om förhör och konfrontation. I tvångsmedelslagen föreskrivs det för sin del om gripande, anhållande och häktning, reseförbud, skingringsförbud, kvarstad, beslag,

husrannsakan, kroppsvisitation och kroppsbesiktning samt om de s.k. hemliga tvångsmedlen, dvs. teleavlyssning, teleövervakning, inhämtande av uppgifter om mobilteleapparaters läge och teknisk observation. Enligt hänvisningsbestämmelsen i 6 kap. 7 § i tvångsmedelslagen kan täckoperation och bevisprovokation genom köp, som i övrigt regleras närmare i polislagen (493/1995), även användas vid utredning av brott.

Utredningsmetoderna i tvångsmedelslagen är i många fall knutna till proportionalitetsprincipen, så att ju mer en metod inkräktar på den rättsliga ställningen för den som är föremål för den, desto allvarligare ska det brott som utreds vara. Det är inte möjligt att använda alla tvångsmedlen vid utredningen av samtliga de brott som avses i konventionen, men det är inte heller nödvändigt enligt konventionen. Detta gäller särskilt de hemliga tvångsmedlen. T.ex. teleavlyssning kan endast användas vid utredning av grov spridning av barnpornografisk bild och grovt sexuellt utnyttjande av barn samt, under vissa förutsättningar (t.ex. när brottet riktas mot en person som är yngre än 18 år), grovt koppleri.

Som det redan konstateras ovan kan hemliga utredningsåtgärder enligt denna punkt användas vid utredning av brott även i Finland, dock under de stränga förutsättningar som anges i lagen. Enligt 31 a § i polislagen har en polisman rätt att företa en täckoperation, om det är nödvändigt för att förhindra, avslöja eller utreda brottslig verksamhet som avses i 5 a kap. 2 § i tvångsmedelslagen eller om det är nödvändigt för att förhindra, avslöja eller utreda ett brott eller ett straffbart försök till ett brott som avses i 17 kap. 18 § 1 mom. 1 punkten i strafflagen, och det på grund av den persons uppträdande som är föremål för inhämtande av uppgifter eller annars finns grundad anledning att misstänka att han eller hon gör sig skyldig till ett sådant brott. Täckoperation är tillåten i en bostad om tillträdet eller vistelsen sker under aktiv medverkan av den som använder bostaden. Beträffande husrannsakan gäller dock vad som bestäms i tvångsmedelslagen. Utifrån hänvisningarna i 31 a § i polislagen kan hemliga utredningsåtgärder användas vid utredning av samma brott som teleavlyssning, och dessutom vid

utredning av spridning av en pornografisk bild som visar barn.

I en regeringsproposition som behandlas av riksdagen (RP 222/2010 rd) föreslår att den gällande förundersökningslagen, tvångsmedelslagen och polislagen ersätts med nya lagar. Förslagen i propositionen kommer när de genomförts också att förbättra möjligheterna att utreda sexualbrott mot barn. Som exempel kan nämnas att polisen enligt den föreslagna bestämmelsen i 10 kap. 27 § 3 mom. i tvångsmedelslagen får rikta en datanätsbaserad täckoperation mot en misstänkt, om personen är skäligen misstänkt för ett brott för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst två år eller om det är fråga om ett brott som avses i 17 kap. 19 § i strafflagen (innehav av barnpornografisk bild).

Till punkten hänför sig även lagen om ordnande av utredningar av sexualbrott mot barn (1009/2008), som trädde i kraft vid ingången av 2009. Lagen innehåller bestämmelser om hur undersökningar ska ordnas inom hälso- och sjukvården på begäran av polisen, åklagaren eller domstolen för att utreda misstanke om sexualbrott mot barn och bedöma skador till följd av ett sådant brott. I lagen föreskrivs det bl.a. att en undersökning ska inledas och utföras utan obefogat dröjsmål (3 § 1 mom.) samt om undersökningsenhetens rätt att ta del av och lämna upplysningar (4 §). Enligt lagens 6 § ersätts de kostnader som undersökningarna orsakar sjukvårdsdistrikten av statsmedel.

Vid Centralkriminalpolisen arbetar man med att analysera barnpornografiskt material och identifiera de barn som förekommer i materialet. Centralkriminalpolisen samarbetar med Interpol, som har en jämförelsedatabas för barnpornografi. Databasen innehåller barnpornografiskt material som har tagits i beslag i olika delar av världen. Med dess hjälp går det bl.a. att få reda på om materialet har påträffats tidigare i något annat sammanhang och barnen redan har identifierats när det uppdagas ett nytt fall av barnpornografi. Uppgifterna och tjänsterna i databasen får användas även av andra polisenheter, genom Centralkriminalpolisens förmedling.

Artikel 31. Allmänna skyddsåtgärder. I artikeln finns bestämmelser om bl.a. skydd för

brottsoffer och vittnen, inbegripet skydd för deras privatliv, deras tillgång till juridiskt bistånd, utseende av ett ombud för barn vid intressekonflikter och stöd till brottsoffer i straffrättsliga förfaranden.

Enligt 1 punkten ska varje part vidta nödvändiga lagstiftningsåtgärder eller andra åtgärder för att skydda brottsoffrens rättigheter och intressen, inklusive deras särskilda behov som bevispersoner, under alla stadier i utredningar och straffrättsliga förfaranden, främst genom att: (a) informera dem om deras rättigheter och de tjänster som står till deras förfogande och, såvida de inte avböjt att få sådan information, uppföljningen av deras anmälan, åtalspunkterna, de allmänna framstegen i utredningen eller förfarandet, och deras roll i detta samt utfallet i deras mål; (b) säkerställa, åtminstone i de fall då brottsoffren och deras familjer kan befinna sig i fara, att de vid behov informeras om att den åtalade eller dömde blivit temporärt eller slutligt frigiven; (c) göra det möjligt för dem, på ett sätt som är förenligt med nationella processrättsliga regler, att höras, inge bevis och välja med vilka medel deras åsikter, behov och sak ska presenteras, direkt eller via en mellanhand, och prövas; (d) tillhandahålla dem lämpliga stödåtgärder så att deras rättigheter och intressen presenteras och beaktas i vederbörlig ordning; (e) skydda deras integritet, identitet och bild och, genom att vidta åtgärder enligt nationell rätt, förhindra offentlig spridning av information som kan innebära att deras identitet röjs; (f) vidta åtgärder för deras eget skydd såväl som för deras familjer och vittnen, mot hotelser, hämnd och upprepad brottslighet; (g) säkerställa att kontakter mellan brottsoffer och förövare undviks i domstolens och polismyndighetens lokaler, såvida inte behöriga myndigheter fastställer något annat till barnets bästa eller när sådan kontakt krävs i utredningen eller förfarandet.

Finland har heltäckande och allmänt utformade processuella bestämmelser och delvis även praktiska förfaringssätt som gör det möjligt att fullgöra skyldigheterna enligt såväl denna punkt som de övriga punkterna i artikeln.

Bestämmelser som hänför sig till punkt 1.a finns i 3–6 § i förordningen om förundersökning och tvångsmedel. Enligt förordning-

ens 3 § är förundersökningsmyndigheten skyldig att i mån av möjlighet ge målsäganden besked om vilka åtgärder som kommer att vidtas med anledning av brott som kommit till polisens kännedom. Om målsäganden har gjort en brottsanmälan eller, utan att yrka straff på den som är skyldig till brottet, har begärt förundersökning av ett målsägandebrott, men förundersökning inte görs, ska målsäganden enligt förordningens 4 § underättas om detta. I 6 § sägs det vidare att om målsäganden på grund av brottet har lidit skada så att han eller hon har rätt till ersättning av statsmedel, ska förundersökningsmyndigheten upplysa målsäganden om denna rätt. Vid behov ska förundersökningsmyndigheten ge målsäganden anvisningar om hur han eller hon ska söka ersättning. I förordningens 5 § finns det dessutom bestämmelser om målsägandebrott, men dessa kommer inte längre att ha någon betydelse när det gäller de brott som anges i konventionen, eftersom alla de brotten börjar höra under allmänt åtal i och med denna proposition.

Europeiska unionens råd antog 2001 ett rambeslut om brottsoffrets ställning i straffrättsliga förfaranden (2001/220/RIF). Enligt artikel 4.1 och 4.2 i rambeslutet ska varje medlemsstat se till att brottsoffer får tillgång till relevant information för att kunna bevaka sina intressen, t.ex. uppgifter om vilken typ av stöd de kan få, i vilken utsträckning de kan få tillgång till rättshjälp och uppföljningen av deras anmälan. När rambeslutet genomfördes bedömde man att dess ikraftträdande inte förutsatte ändringar i lagstiftningen till den del det gäller målsägandes rätt att få information. Ordalydelsen i konventionen tyder dock på att myndigheterna självmant ska informera brottsoffer om deras rättigheter och de tjänster som står till deras förfogande samt framstegen i deras fall.

I detta sammanhang är det skäl att fästa uppmärksamhet vid att ett brottsoffer ska få den information som han eller hon behöver på ett så tidigt stadium som möjligt, dvs. när offret första gången har kontakt med myndigheterna i ett brottmål. Den första kontakten sker vanligtvis när anmälan görs. Det kan dröja ett tag innan förhöret kan hållas. Till dessa delar kan det krävas förbättringar i gällande praxis och anvisningar.

Inrikesministeriets polisavdelning utfärdade 2009 en anvisning för upprättande av förundersökningsprotokoll, som riktar sig till alla polisenheter (Bilaga 1 till avdelningens anvisning SMDno/2009/1905). Enligt handboken ska man i förhørsprotokollet göra en anteckning om att målsäganden har informerats om vart han eller hon kan vända sig för att få hjälp, t.ex. till Brottsofferjouren. Detta betyder att polisen självmant ska informera målsäganden om hans eller hennes rättigheter och om de myndigheter och organisationer som står till tjänst med hjälp vid behov. Polisen ser alltid till att de som förhörs i samband med förhöret får koncisa anvisningar med uppgifter om bl.a. målsägandens rättigheter, t.ex. rätten att anlita biträde, och vart målsäganden kan vända sig för att få hjälp. Utredaren går igenom anvisningarna tillsammans med den som förhörs.

Justitieministeriet och polismyndigheterna har även utarbetat olika anvisningar för personer som fallit offer för brott. Justitieministeriet har gett ut en broschyr som innehåller heltäckande information t.ex. om de stöd-tjänster som finns att få och om de olika fä-serna av handläggningen av ett brottmål. Broschyren finns på justitieministeriets och polisens webbsidor och dessutom bl.a. på polisnärheterna, hälsocentralerna, kommunernas socialvårdsbyråer och hos Brottsofferjouren. Broschyren finns översatt till svenska, engelska, ryska, samiska, somali och arabiska. Polisen har dessutom gett ut en särskild broschyr för våldsoffer. På polisens webbsidor finns en förteckning över organisationer som offren kan vända sig till för att få hjälp.

Till *punkt 1.b* hänför sig bestämmelserna i 23 § 1 mom. och 24 § 1 mom. 28 punkten i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999) om att uppgifter om fångar och personer som annars berövats sin frihet som utgångspunkt ska hållas hemliga. Det föreskrivs emellertid om en del undantag när det gäller de fall som avses i punkt 1.b. Enligt 19 kap. 4 § 1 mom. i fängelselagen får anmälan om att en fånge frigivits eller avlägsnats sig från fängelset lämnas till målsäganden eller någon annan person, om det på grund av fångens beteende eller av denne framförda hotelser finns grundad anledning

att misstänka att fången gör sig skyldig till ett brott som riktar sig mot någondera av de ovan nämndas liv, hälsa eller frihet eller mot en sådan persons liv, hälsa eller frihet som står någondera av dem nära. Om fången har meddelats besöksförbud enligt lagen om besöksförbud, kan anmälan också göras till den som förbudet avses skydda. Enligt paragrafens 2 mom. ska anmälan göras finkänsligt. Målsäganden eller någon annan som hotas och som avses i 1 mom. får inte underrättas mot deras uttryckliga vilja. Med stöd av 16 kap. 1 § 9 punkten i häktningslagen (768/2005) tillämpas den nämnda paragrafen i fängelselagen även vid verkställighet av häktning. Till att ge information om frigivning hänför sig också den omständigheten att tystnadsplikten på basis av 43 § 4 mom. i polislagen inte utgör hinder för att ge uppgifter som i enskilda fall behövs för att förhindra en händelse som utgör fara för liv eller hälsa. Det hör till polisens uppgifter och tjänsteåligganden att skydda medborgarnas liv och hälsa.

Bestämmelser om målsägandens möjligheter att delta i rättegången enligt *punkt 1.c* finns i förundersökningslagen och lagen om rättegång i brottmål.

Punkt 1.d gäller stöd till målsägande. Möjligheterna att få ett juridiskt biträde och att anlita en stödperson vid rättegångar i brottmål behandlas nedan i samband med 3 punkten.

Lagstiftningen i Finland möjliggör skydd av målsägandens integritet och identitet på många olika sätt vid handläggningen av ett brottmål så som anges i *punkt 1.e*. Vid förundersökningen och handläggningen av åtalet tillämpas lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet. I 24 § i den lagen föreskrivs det om sekretessbelagda myndighetshandlingar. Sådana handlingar är enligt 1 mom. 26 punkten i paragrafen handlingar som innehåller uppgifter om känsliga omständigheter som gäller privatlivet för någon som misstänks för ett brott, en målsägande eller någon annan som har samband med ett brottmål samt sådana handlingar som innehåller uppgifter om ett brottsoffer, om utlämnandet av uppgifter kränker offrets rättigheter, minnet av offret eller offrets närstående, förutsatt att utlämnandet av uppgifter inte är

nödvändigt för utförande av ett myndighetsuppdrag.

Enligt 6 § 1 mom. 1 punkten i lagen om offentlighet vid rättegång i allmänna domstolar (370/2007) kan domstolen förordna om hemlighållande av målsägandens identitet i brottmål som gäller omständigheter av synnerligen känslig natur i målsägandens privatliv. På begäran av en part är dock en i 1 mom. avsedd uppgift om partens identitet offentlig.

I 9 § i lagen om offentlighet vid rättegång i allmänna domstolar finns bestämmelser om sekretessbelagda rättegångshandlingar. Enligt paragrafens 1 mom. 2 punkt är en rättegångshandling sekretessbelagd till den del den innehåller känsliga uppgifter om omständigheter som har samband med någons privatliv, hälsotillstånd eller handikapp eller med socialvård som personen erhållit. Domstolen kan enligt 2 mom. på grund av ett vägande allmänt eller enskilt intresse i anslutning till saken eller på yrkande av den som uppgifterna gäller besluta att bl.a. rättegångshandlingar som är sekretessbelagda enligt 1 mom. 2 punkten blir offentliga till vissa delar eller i sin helhet. De uppgifter som avses i 1 mom. 2 punkten i paragrafen är dock inte sekretessbelagda i ett brottmål till den del de har ett väsentligt samband med den gärning som avses i åtalet eller den straffrättsliga bedömningen av gärningen, om inte domstolen med stöd av 10 § förordnar att de ska hållas hemliga (3 mom.). Lagens 10 § gäller väsentlig olägenhet eller skada för de intressen till vilkas skydd sekretessen har föreskrivits.

Bestämmelser som hänför sig till skyddet för en målsägandes integritet finns i 13 § 2 mom. i lagen om offentlighet vid rättegång i allmänna domstolar. Enligt momentet kan uppgifter i en videoinspelning eller i någon annan motsvarande bild- och ljudupptagning lämnas ut bara genom att upptagningen hålls tillgänglig i domstolen, om det med beaktande av upptagningens innehåll finns skäl att anta att utlämnandet av uppgifterna på något annat sätt kan leda till att integritetsskyddet för personer som förekommer på upptagningen kränks. I en regeringsproposition som behandlas i riksdagen föreslås det att en mot-

svarande bestämmelse ska fogas till den nya förundersökningslagen.

I 15 § i lagen om offentlighet vid rättegång i allmänna domstolar bestäms det om förhandling inom stängda dörrar. Enligt paragrafens 2 punkt kan domstolen på begäran av den som har del i saken eller av andra särskilda skäl besluta att den muntliga förhandlingen i ett ärende helt eller till behövliga delar ska ske utan att allmänheten är närvarande, om det läggs fram känsliga uppgifter om omständigheter som har samband med någons privatliv, hälsotillstånd eller handikapp eller med socialvård som personen erhållit. Enligt paragrafens 3 punkt kan domstolen fatta ett sådant beslut bl.a. om det läggs fram en rättegångshandling som domstolen har förordnat att ska hållas hemlig.

I detaljmotiveringen till lagen om offentlighet vid rättegång i allmänna domstolar (RP 13/2006 rd) nämns sexualbrottsmålen som exempel på brottmål som gäller särskilt känsliga omständigheter som har samband med någons privatliv. Sexualbrotten kan ofta också annars, på grund av gärningssätten och de medel som används för att begå brotten, antas orsaka sådan förödmjukelse och annat lidande att de nu aktuella bestämmelserna i lagen blir tillämpliga på offren för dessa brott.

Även de åtgärder för att fysiskt skydda en person som anges i *punkt 1.f* hänför sig till skyddet för ett brottsoffers integritet och identitet. Det fysiska skyddet hänför sig till polisens uppgifter enligt 1 § 1 mom. i polislagen, bl.a. att upprätthålla allmän ordning och säkerhet samt att förebygga brott. Denna allmänna beskrivning av uppgifterna får sitt innehåll av bestämmelserna om polisens befogenheter. I 14 § i polislagen bestäms om rätten att avlägsna en person som stör andras hemfrid. Enligt 20 § 1 mom. i polislagen har en polisman dessutom rätt att avlägsna en person från en plats, om det av personens hotelser eller övriga uppförande kan dras den slutsatsen att han eller hon sannolikt kommer att göra sig skyldig till brott mot liv, hälsa, frihet eller hemfrid eller till egendomsbrott. Vid behov kan man gripa en person som tredska.

I 15 kap. 9 § i strafflagen föreskrivs det om övergrepp i rättssak. Det finns ett stort antal processuella bestämmelser om rättegången i

brottmål som syftar till att den som hörs tryggt ska kunna ge sin berättelse. Enligt 20 § 1 mom. i lagen om offentlighet vid rättegång i allmänna domstolar får domstolen begränsa allmänhetens närvaro vid offentlig förhandling, om det är nödvändigt för att ett vittne, någon annan som ska höras eller en part eller den som står i ett i 15 kap. 10 § 2 mom. i strafflagen avsett förhållande till någon av de nämnda personerna ska kunna skyddas för hot mot liv eller hälsa.

Enligt 17 kap. 34 § 1 mom. 1 punkten i rättegångsbalken kan ett vittne eller en målsägande höras vid huvudförhandlingen utan att en part eller någon annan person är närvarande, om domstolen anser att detta är lämpligt och förfarandet behövs för att den som ska höras, eller någon som står i ett sådant förhållande till denne som avses i 15 kap. 10 § 2 mom. i strafflagen, ska kunna skyddas för hot mot liv eller hälsa. För att skydda mot sådana hot kan vittnen eller målsägande med stöd av 17 kap. 34 a § i rättegångsbalken höras vid huvudförhandlingen utan att de är personligen närvarande, med anlitan av videokonferens eller någon annan lämplig teknisk dataöverföring där de som deltar i sammanträdet har sådan kontakt att de kan både höra och se varandra.

I 5 kap. 3 § 2 mom. i lagen om rättegång i brottmål och i 25 kap. 16 § 1 mom. i rättegångsbalken begränsas de uppgifter som ska ges till motparten om målsäganden och vittnena i samband med en stämningsansökan och besvär. Enligt 11 § 2 mom. 7 punkten i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet har en part inte rätt att få sekretessbelagd kontaktinformation om bl.a. ett vittne eller en målsägande, om utlämnandet av uppgifter skulle äventyra säkerheten, intressena eller rättigheterna för vittnet eller målsäganden. I 24 § 1 mom. 31 punkten i den lagen sägs det att även kontaktinformationen ska hållas hemlig, om personen har begärt att den ska hållas hemlig och har grundad anledning att misstänka att hans eller hennes egen eller familjens hälsa eller säkerhet kan komma att hotas.

Enligt 9 § 1 mom. 5 punkten i lagen om offentlighet vid rättegång i allmänna domstolar är en rättegångshandling sekretessbelagd till den del den innehåller kontaktinformation

som avses i 11 § 2 mom. 7 punkten och 24 § 1 mom. 31 punkten i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet. En part har inte rätt att ta del av kontaktinformation som avses i den förra punkten (12 § 2 mom. 1 punkten i lagen om offentlighet vid rättegång i allmänna domstolar).

Besöksförbudet kan också användas för att skydda målsägande och deras närstående. Enligt 1 § 1 mom. i lagen om besöksförbud kan besöksförbud meddelas för avvärjande av brott mot liv, hälsa, frihet eller frid eller hot om sådant brott eller för avvärjande av annat allvarligt trakasserier. Besöksförbud avseende gemensam bostad behandlades redan tidigare.

Enligt 12 § 2 mom. 1 punkten i lagen om befolkningsdatasystemet och Befolkningsregistercentralens certifikattjänster (661/2009) får en personbeteckning ändras, om ändringen är absolut nödvändig för att skydda personen i sådana situationer där hans eller hennes hälsa eller säkerhet är uppenbart och varaktigt hotad. I lagens 36 § 1 mom. sägs det att om en person har grundad och uppenbar anledning att misstänka att hans eller hennes eller familjens hälsa eller säkerhet är hotad, kan en spärrmarkering på ansökan göras i befolkningsdatasystemet. Uppgifter kan då endast lämnas ut till myndigheter, under vissa förutsättningar. Namnlagen (694/1985) innehåller för sin del bestämmelser om ändring av förnamn och släktnamn, vilket är möjligt även av orsaker som hänför sig till vittnesskydd.

Lagen om säkerhetskontroller vid domstolar (1121/1999) innehåller bestämmelser om säkerheten för personer som sköter ärenden i domstolarna. Enligt 22 § 3 mom. i polislagen har en polisman, för att trygga säkerheten för deltagarna i en rättegång, rätt att kroppsvisitera en person som anländer till eller vistas i omedelbar närhet av en sådan tillställning och granska de saker han eller hon medför, i syfte att förvissa sig om att personen inte innehar sådana föremål eller ämnen med vilka deltagarnas säkerhet kan äventyras.

Man har även utvecklat praktiska förfaringssätt utan grund i lagstiftningen för att skydda målsägande och vittnen. Som exempel kan nämnas att beakta synpunkter som gäller vittnesskydd vid planeringen av tings-

hus, att utse en kontaktperson vid polis- eller åklagarmyndigheten för den som behöver skydd, att skydda en hotad person genom att använda tekniska hjälpmedel (t.ex. kameror eller alarm), att tillfälligt placera en hotad person i skyddsförvar på hotell och att ordna bevakning för en person som ska skyddas.

I vissa fall kan de brott som avses i konventionen ha samband med organiserad brottslighet, vilket innebär utmaningar för skyddet av målsägande och vittnen. Med tanke på dessa fall kan det finnas behov av att utveckla lagstiftningen och förfaringssätten, även om dessa behov inte kan härledas från den nu aktuella punkten i konventionen. Man har redan uppmärksammat detta. I det program för den inre säkerheten som statsrådet godkände den 8 maj 2008 är målet när det gäller den organiserade brottsligheten att medverkande i straffprocesser ska skyddas genom att polisförvaltningen får ett nationellt centrum, en särskild enhet för personsäkerhet, för att skydda vittnen och personer som förhörs i bevissyfte och de myndigheter som deltar i straffprocessen. Ett förvaltningsövergripande handlingsprogram ska läggas upp som stöd för skyddsverksamheten. Enligt programmet för den inre säkerheten ska det dessutom beredas en lag om personsäkerhet. Den ska innehålla alla bestämmelser som nu är splittrade på flera lagar.

Punkt 1.g innehåller således inte något ovillkorligt förbud mot kontakter mellan målsägande och brottsmisstänkta under straffprocessen. Den grund för undantag som gäller att kontakt krävs i utredningen eller förfarandet är av rätt allmän karaktär. I detta avseende ger punkt 223 i förklaranderapporten inte någon nämnvärd ytterligare belysning. Även denna punkt kan således anses lämna rum för nationella avvägningar som hänför sig till straffprocessuella ändamålsenlighetssynpunkter.

I Finland är utgångspunkten den att endast den som förhörs och hans eller hennes eventuella biträde eller stödperson är närvarande vid ett förhör. Enligt 32 § 1 mom. i förundersökningslagen kan utredaren tillåta att en part och partens biträde eller ombud eller den som förordnats till stödperson för målsäganden är närvarande när en annan part eller ett

vittne förhörs, om detta kan ske utan men för utredningen av brottet.

I en regeringsproposition som behandlas av riksdagen föreslås det att i 7 kap. 13 § i den nya förundersökningslagen ska föreskrivas att utredaren kan tillåta att en part och hans eller hennes biträde eller ombud samt den som förordnats till stödperson för målsäganden tillsammans med målsäganden medverkar vid förhöret av en annan part eller ett vittne, om detta kan ske utan att utredningen av brottet försvåras. Enligt den andra meningen i den nya paragrafen ska när möjligheten att tillåta medverkan övervägs hänsyn dessutom tas till synpunkter som gäller fin känslighet och att den misstänktes närvaro inte får orsaka målsäganden lidande eller någon annan motsvarande olägenhet.

I vissa fall kan kraven på en rättvis rättegång förutsätta kontakter mellan målsäganden och den misstänkte redan i förundersökningsfasen. Bestämmelser om detta finns i 39 a § i förundersökningslagen, där det sägs att förhör med målsägande och vittnen ska videobandas eller lagras genom någon annan jämförbar bild- och ljudupptagning, om avsikten är att förhørsberättelsen ska användas som bevis vid rättegång och den förhörde på grund av sin unga ålder eller störningar i de psykiska funktionerna sannolikt inte kan höras personligen där utan att förorsakas men. Vid förhöret ska man beakta de särskilda krav som den förhördes utvecklingsnivå ställer på förhörsmetoderna. Enligt paragrafen ska den misstänkte ges möjlighet att ställa frågor till den förhörde. Om den misstänkte ber om det får hans eller hennes frågor också framställas av ett ombud eller biträde. Paragrafens centrala tillämpningsområde är undersökningar som gäller sexualbrott mot barn.

När det gäller domstolsförfarandet sades det redan i samband med punkt 1.f att det enligt 17 kap. 34 § och 34 a § i rättegångsbalken är möjligt att vid huvudförhandlingen höra ett vittne eller en målsägande utan att en part eller någon annan person är närvarande och att höra ett vittne eller en målsägande utan att de är personligen närvarande, om det behövs för att skydda den som ska höras för hot mot liv eller hälsa. Detta är emellertid inte den enda grunden för att ordna hörandet

på de sätt som nämns ovan. Ett vittne eller en målsägande kan höras utan att en part eller någon annan person är närvarande t.ex. i det fall att den som ska höras annars skulle låta bli att berätta vad han eller hon vet om saken. En målsägande eller ett vittne som ska höras behöver inte vara personligen närvarande t.ex. om de inte har fyllt 15 år eller deras psykiska funktioner är störda. Även i dessa fall förutsätter kraven på en rättvis rättegång dock att frågor kan ställas till målsäganden för den misstänktes räkning. Detta är dock möjligt utan att målsäganden och den misstänkte samtidigt befinner sig på samma plats.

Enligt 2 punkten i artikeln ska varje part säkerställa att brottsoffer har tillgång till information om relevanta rättsliga och administrativa förfaranden från och med deras första kontakt med behöriga myndigheter. Det är oklart vilken självständig betydelse denna punkt har, särskilt med hänsyn till punkt 1.a och punkt 224 i förklaranderapporten, som inte ger någon information om saken.

Enligt 3 punkten ska varje part säkerställa att brottsoffer har tillgång till juridiskt biträde som tillhandahålls kostnadsfritt där det är befogat, när det är tänkbart att de kommer att ha partsställning i ett straffrättsligt förfarande. I punkt 226 i förklaranderapporten hänvisas det till dessa delar till artikel 6 stycke 3 punkt c i Europakonventionen. Som redan ordalydelsen i punkten anger, förutsätts det inte någon ovillkorlig rätt till kostnadsfri rättshjälp. Lagstiftningen i Finland, som behandlas i det följande, uppfyller kraven i konventionen.

Enligt finsk lag får en målsägande vars förmögenhetsförhållanden förutsätter det rättshjälp, som antingen helt eller delvis är kostnadsfri. I 1 § i rättshjälpslagen (257/2002) föreskrivs det att den som behöver sakkunnig hjälp i en rättslig angelägenhet och som på grund av sin ekonomiska ställning inte själv kan betala utgifterna för att sköta saken beviljas rättshjälp med statlig finansiering. Rättshjälpen omfattar juridisk rådgivning och behövliga åtgärder samt biträdande i domstol och hos andra myndigheter och befrielse från vissa kostnader i samband med behandlingen av ett ärende, så som bestäms i rättshjälpslagen.

Enligt 4 § 1 mom. 1 och 2 punkten i rättshjälpslagen befriar beviljandet av rättshjälp mottagaren av förmånen från skyldigheten att betala t.ex. arvode och ersättning till ett biträde som förordnats eller godkännts med stöd av rättshjälpslagen, helt eller delvis, och från skyldigheten att betala arvode och ersättning för sådan hjälp med tolkning och översättning som mottagaren av förmånen har behövt vid behandlingen av saken. Den ekonomiska ställningen för offren för de brott som det är fråga om här kan ofta antas vara sådan att de har rätt till full rättshjälp av statsmedel.

Enligt 2 § i rättshjälpslagen beviljas rättshjälp personer med hemkommun i Finland samt personer som har hemvist eller är bosatta i någon annan av Europeiska unionens medlemsstater eller i en stat som hör till Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. Rättshjälp beviljas dessutom oberoende av dessa förutsättningar, om personens sak behandlas i en finsk domstol eller om det finns särskilda skäl att bevilja rättshjälp. Sexualbrotten är till sin karaktär och i synnerhet till sin allvarlighet sådana brott att man vid handläggningen av dem i praktiken inte tillämpar de begränsningar i rättshjälpslagen som gäller rättshjälpens innehåll (6 §) och beviljandet av rättshjälp (7 §) och som bl.a. innebär att rättshjälpen inte omfattar biträdande i enkla brottmål och att rättshjälp inte beviljas, om saken är av ringa betydelse.

Enligt 2 kap. 1 a § 1 punkten i lagen om rättegång i brottmål kan domstolen förordna ett rättegångsbiträde för att bistå målsäganden under förundersökningen och, om målsäganden har anspråk i ett mål som drivs av allmänna åklagaren, under rättegången, när målet gäller sexualbrott som avses i 20 kap. i strafflagen, om inte ett förordnande av särskilda skäl anses onödigt. Om målsäganden redan har ett biträde enligt rättshjälpslagen, förordnas inte ett sådant rättegångsbiträde som avses här. Enligt såväl 8 § i rättshjälpslagen som 2 kap. 2 § i lagen om rättegång i brottmål ska biträdet i regel vara ett offentligt rättsbiträde eller en advokat.

Till frågan om stöd till målsäganden i ett brottmål hänför sig möjligheten att förordna en stödperson. Enligt 2 kap. 3 § i lagen om rättegång i brottmål kan, under de förutsättningar som framgår av 1 a §, för en målsä-

gande som blir hörd personligen för utredning av saken och anses behöva stöd vid förundersökningen och i rättegången förordnas en stödperson som har tillräcklig kompetens för att sköta uppdraget. I motiveringen till 2 kap. 3 § i den regeringsproposition som gäller lagen om rättegång i brottmål (RP 82/1995 rd) sägs det att en stödperson kan, men behöver inte ha juridisk utbildning. Till stödperson kan t.ex. förordnas en sådan person som också annars har uppgifter som innebär att han eller hon hjälper målsäganden i brott som avses i kapitlets 1 a §. Målsäganden, undersökningsledaren eller åklagaren kan ta initiativ till förordnandet av en stödperson. Domstolen kan även förordna en stödperson på eget initiativ. Sexualbrotten mot barn är till sin karaktär sådana brott att både ett rättegångsbiträde och en stödperson kan förordnas för brottsoffret med stöd av 2 kap. 1 a och 3 § i lagen om rättegång i brottmål. Rättegångsbiträdet och stödpersonen kan stödja målsäganden både vid förundersökningen och i rättegången.

Enligt 4 punkten ska varje part vidta åtgärder för att möjliggöra att de rättsliga myndigheterna utser ett särskilt ombud för brottsoffret när han eller hon enligt nationell rätt kan komma att ha partsställning i det straffrättsliga förfarandet och när personerna med föräldraansvar är förhindrade att företräda barnet i ett sådant förfarande till följd av en intressekonflikt mellan dem och brottsoffret.

Inrikesministeriet utfärdade den 20 juni 2006 en anvisning om möte med barn i polisverksamheten och vid förundersökning (SM—2006—02026/Ri—2). Anvisningen gäller 3.7.2006—2.7.2011. I anvisningen behandlas även frågor som gäller intressebevakning. Enligt anvisningen ska polisen ansöka om en ställföreträdande intressebevakare för barnet hos den lokala magistraten eller via socialmyndigheten, om en förälder till barnet eller någon annan vårdnadshavare är misstänkt eller om vårdnadshavarens och barnets intressen är motstridiga. Detsamma gäller om intressebevakarens make eller någon annan närstående till intressebevakaren, t.ex. en sambo, är misstänkt. Enligt anvisningen ska en ansökan ges in till magistraten med uppgifter om intressebevakarens ställföreträdarens namn och samtycke. I anvisningen

konstateras det också att till intressebevakare kan utses en för uppgiften lämplig person som ger sitt samtycke till det. När man bedömer lämpligheten ska man bl.a. beakta den föreslagna personens förmåga och erfarenhet samt uppgiftens art och omfattning.

Trots att bestämmelserna i lagen om förmyndarverksamhet (442/1999) har ansetts vara tillämpliga på situationer där det finns en konflikt mellan ett barn och dess intressebevakare, föreslås det i en regeringsproposition som behandlas av riksdagen, för att förtydliga och komplettera lagstiftningen, i 4 kap. 8 § 1 mom. i den nya förundersökningslagen en bestämmelse om att när det gäller en part som inte har fyllt 18 år ska domstolen förordna en intressebevakare för förundersökningen, om det finns grundad anledning att anta att vårdnadshavaren, en intressebevakare eller någon annan laglig företrädare inte opartiskt kan bevaka partens intresse i ärendet och om det inte är klart onödigt att förordna en intressebevakare. Enligt förslaget ska undersökningsledaren vid behov hos domstolen ansöka om att en intressebevakare ska förordnas. Ansökan kan också göras av allmänna åklagaren, den magistrat som är förmyndarmyndighet enligt lagen om förmyndarverksamhet eller ett i 6 § 1 mom. i socialvårdslagen (710/1982) avsett organ (socialmyndighet). Enligt 2 mom. ersätts de kostnader som uppstår vid förordnandet av intressebevakare samt intressebevakarens arvode och kostnader av statens medel. I fråga om intressebevakning iakttas i övrigt lagen om förmyndarverksamhet i tillämpliga delar.

För domstolshandläggningens del föreskrivs det redan i dag om förordnande av en intressebevakare. I 12 kap. 4 a § i rättegångsbalken sägs det att om en part på grund av sjukdom, störningar i de psykiska funktionerna, försvagat hälsotillstånd eller av någon annan motsvarande orsak saknar förmåga att bevaka sina intressen i en rättegång eller om partens intressebevakare på grund av jäv eller av någon annan orsak är förhindrad att utöva talerätt vid rättegången, kan den domstol där rättegången är anhängig på tjänstens vägnar för rättegången förordna en intressebevakare för parten. På intressebevakaren tillämpas lagen om förmyndarverksamhet.

Enligt 5 punkten i artikeln ska varje part vidta åtgärder, med hjälp av lagstiftningsåtgärder eller andra åtgärder, enligt vad som föreskrivs i den nationella rätten, för att ge grupper, stiftelser, föreningar, statliga eller icke-statliga organisationer, möjlighet att hjälpa och/eller stödja brottsoffren med deras medgivande under straffrättsliga förfaranden avseende de gärningar som är straffbelagda i enlighet med denna konvention.

Punkten ger parterna stort utrymme för egna avvägningar om hur dessa skyldigheter ska fullgöras. Punkten kan tolkas så att den inte gäller biträdande i rättegången i egentlig mening, utan bestämmelser om detta finns i 3 punkten i artikeln.

Bestämmelserna i förundersökningslagen hindrar inte att förutom ett rättegångsbiträde och en stödperson även andra personer stödjer målsäganden vid ett förhör eller annars vid förundersökningen. I praktiken tillåts uppenbart också att sådana personer medverkar vid förhöret. Även de brottsoffer som avses här kan få en stödperson som avses i 2 kap. 3 § i lagen om rättegång i brottmål. Stödpersonen ska ha tillräcklig kompetens för att sköta uppdraget, i enlighet med vad som sägs i den bestämmelsen. Till stödperson kan förordnas t.ex. en person som företräder någon av de grupper eller organisationer som avses i den nu aktuella punkten i artikeln. I förundersökningslagen finns uttryckliga bestämmelser om rätten för en stödperson att vara närvarande vid ett förhör (31 och 32 §).

I en regeringsproposition som behandlas av riksdagen föreslås det för tydlighetens skull en komplettering i 7 kap. 12 § i den nya förundersökningslagen när det gäller rätten att närvara för personer som stöder den som förhörs. Paragrafen kompletteras med en bestämmelse i dess andra mening, där det sägs att utredaren på begäran får tillåta att även någon annan som stöder en part eller ett vittne får närvara vid förhöret, om det inte försvårar utredningen av brottet eller äventyrar tystnadsplikten.

Den straffprocessuella lagstiftningen i Finland hindrar inte heller att en företrädare för en grupp, stiftelse, förening eller frivilligorganisation tillsammans med målsäganden deltar i handläggningen av ett brottmål i domstolen. Företrädaren kan även ha formell

ställning som stödperson. Det finns inte heller något hinder för att företrädaren också är biträde för målsäganden under förundersökningen eller vid rättegången, men han eller hon måste då uppfylla behörighetsvillkoren för biträde. Enligt 45 § 1 mom. i förundersökningslagen och 15 kap. 2 § 1 mom. i rättegångsbalken får som biträde anlitas en advokat eller någon annan person som har avlagt juris kandidatexamen.

Enligt lagen om offentlighet vid rättegång i allmänna domstolar kan domstolen besluta om förhandling inom stängda dörrar. Enligt punkterna i lagens 15 § 1 mom. kan detta även gälla handläggningen av sexualbrott mot barn, på grund av att det läggs fram känsliga uppgifter. Vid förhandling inom stängda dörrar har enligt lagens 17 § förutom parterna och deras ombud och biträden även de personer rätt att närvara vilkas närvaro domstolen anser vara nödvändig. Vid beslut om att förhandlingen i ett ärende ska ske utan att allmänheten är närvarande, får allmänhetens rätt att närvara vid förhandlingen bara begränsas till den del det är nödvändigt för att trygga det intresse som ska skyddas. Dessa paragrafer kan hindra att en företrädare för en frivillig- eller någon annan motsvarande organisation deltar i en huvudförhandling. Den allmänna skrivningen i punkten, som lämnar rum för nationella avvägningar, kan dock anses tillåta detta.

I 6 punkten sägs det att varje part ska säkerställa att den information som ges till brottsoffer, i överensstämmelse med bestämmelserna i denna artikel, tillhandahålls på ett sätt som är anpassat till deras ålder och mogenhet och på ett språk som de förstår. Enligt punkt 229 i förklaranderapporten avser denna punkt skrivet eller annat material, som ska finnas att tillgå på de språk som används i mer betydande utsträckning i en stat.

I samband med punkt 1.a i artikeln nämns den broschyr för brottsoffer som justitieministeriet har gett ut. Broschyren finns på många språk. På finska och svenska finns det även en lättläst version av broschyren. Också översättningen till somali och arabiska har gjorts utgående från denna lättlästa version. Problemet med broschyren och med de anvisningar som nämns under punkt 1.a är att de inte har skrivits med tanke på barn. Beho-

vet av lättlästa och barnvänliga handböcker är uppenbart. Handboken kunde t.ex. innehålla information om hur rättegången framskrider och vilka barnets rättigheter är, och användas i samband med att ett barn hörs. Handboken kunde också vara ett stöd för föräldrar som blir tvungna att förklara för sitt barn hur rättegången går till och berätta om andra omständigheter i samband med rättegången. Handboken bör vara utformad så att den kan användas vid behandling av också andra än finsk- eller svenskspråkiga barns ärenden.

Artikel 32. Väckande av talan. Enligt artikeln ska varje part vidta nödvändiga lagstiftningsåtgärder eller andra åtgärder för att säkerställa att utredning eller åtal av gärningar som är straffbelagda i enlighet med denna konvention inte ska vara beroende av brottsoffrets anmälan eller angivelse och att förfarandet kan fortsätta även om brottsoffret har tagit tillbaka sin berättelse. Enligt punkt 230 i förklaranderapporten är syftet med artikeln att främja lagföring av dessa brott, särskilt genom att säkerställa att ett offer inte tar tillbaka sin anmälan på grund av påtryckningar eller hotelser från förövarens sida.

I artikeln behandlas frågor som gäller åtalsrätten och, i samband med den, även inledande av förundersökning. I 3 § 1 mom. i förundersökningslagen föreskrivs det att om åklagaren får väcka åtal för brott endast efter anmälan av målsäganden, görs förundersökning endast om målsäganden har anmält till förundersökningsmyndigheten eller åklagaren att han yrkar straff på den som är skyldig till brottet. Om målsäganden återtar sitt straffyrkande, ska undersökningen läggas ned. Om åklagaren enligt lag får väcka åtal för målsägandebrott när allmänt intresse förutsätter det, även om målsäganden inte skulle yrka straff på den som är skyldig till brottet, ska enligt paragrafens 3 mom. förundersökning göras på åklagarens begäran.

Barnpornografibrotten hör enligt bestämmelserna i strafflagens 17 kap. under allmänt åtal. Enligt 20 kap. 11 § i strafflagen får allmän åklagare inte väcka åtal för brott som avses i kapitlets 3 § (tvingande till samlag) eller 4 § (tvingande till sexuell handling) eller i 5 § (sexuellt utnyttjande) 1 mom. 2 eller 4 punkten, om inte målsäganden anmäler

brottet till åtal eller ett synnerligen viktigt allmänt intresse kräver att åtal väcks. I 20 kap. 12 § i strafflagen sägs det att om målsäganden av egen fast vilja ber att åtal inte ska väckas för ett brott som avses i 1 § (våldtäkt), 5 § 2 mom. eller 6 § (sexuellt utnyttjande av barn), har allmänna åklagaren rätt att låta bli att väcka åtal, om inte ett viktigt allmänt eller enskilt intresse kräver att åtal väcks.

Målsägandens vilja och åsikt har således betydelse enligt den gällande lagen i fråga om en del av de brott som avses i konventionen, när man överväger förundersökning och åtal. Man har strävat efter att särskilt de allvarligaste sexualbrotten ska höra under allmänt åtal. Å andra sidan har det ansetts skäligt att offret ska ha rätt att påverka om åtal ska väckas när det gäller vissa brott. Sexualbrotten kan t.ex. ha sådana känsliga drag som gör att offret vill undvika en förundersökning och rättegång, på grund av den offentlighet detta skulle innebära och för att behandlingen skulle vara pinsam.

De brott som hör till konventionens tillämpningsområde är i huvudsak sådana att förundersökning kan inledas, åtal väckas och processen fortsätta oberoende av målsägandens vilja. Artikeln förutsätter trots det en del ändringar i lagstiftningen. Artikeln medger inte några reservationer eller andra motsvarande undantag. Lagstiftningen bör således ändras så att de brott som avses i konventionen hör under allmänt åtal i de fall när det misstänkta brottet har riktat sig mot ett barn, dvs. en person som är yngre än 18 år. Eftersom konventionen uttryckligen gäller sexualbrott mot barn och eftersom barn behöver särskilt skydd och är mer utsatta för försök att påverka viljebildningen än vuxna, t.ex. genom påtryckningar, är det ändamålsenligt att de ändringar som gäller målsägandens ställning i detta sammanhang ska utsträckas till att gälla enbart barn. Redan nu har sexualbrott mot barn respektive vuxna olika ställning i straffprocessuellt hänseende så att det finns en särskild preskriptionsbestämmelse som gäller de allvarligaste sexualbrotten mot barn (8 kap. 1 § 5 mom. i strafflagen). De nya brott som straffbeläggs för att fullgöra skyldigheterna enligt konventionen börjar höra under allmänt åtal genom att de inte

nämns i bestämmelserna om åtalsrätt i strafflagens 20 kap.

Trots att det inte formellt föreskrivs i 20 kap. 12 § i strafflagen att de brott som nämns där är målsägandebrott, är de i hög grad jämfällbara med målsägandebrott på grund omnämmandet av målsägandens vilja i paragrafen. Att offrets fasta vilja inte ska ha någon betydelse i fråga om de brott som nämns i paragrafen främjar att målen med artikeln nås och är även förenligt med artikelns anda. I vissa fall kunde detta visserligen vara tänkbart. Som exempel kan nämnas ett fall där man misstänker sexuellt utnyttjande av barn och målsäganden och den misstänkte sällskapar med varandra och ålderskillnaden är liten. I dessa situationer kunde emellertid bestämmelserna om åtalseftergift eller lindring av straffskalan bli tillämpliga. Om målsäganden vill undvika offentlighet i samband med rättegången möjliggör lagstiftningen dessutom att man bestämmer att rättegångsmaterialet och själva rättegången inte är offentliga.

Utifrån artikeln, kriminaliseringsförpliktelserna i konventionen och övriga bestämmelser verkar det vara klart att det avgörande ska vara målsägandens ålder vid den tidpunkt när brottet begicks och inte vid den senare tidpunkt när man bedömer vilken betydelse målsägandens vilja ska ges.

För att fullgöra skyldigheterna enligt konventionen bör 20 kap. 11 § i strafflagen ändras så att där sägs att allmänna åklagaren inte får väcka åtal för brott som avses i 3 eller 4 § eller i 5 § 1 mom. 4 punkten och som riktat sig mot personer som har fyllt 18 år, om inte målsäganden anmäler brottet till åtal eller ett synnerligen viktigt allmänt intresse kräver att åtal väcks. I paragrafen nämns således inte längre 20 kap. 5 § 1 mom. 2 punkten i strafflagen, eftersom det brott som avses där alltid riktar sig mot en person som är yngre än 18 år. På grund av konsekvensen ordet ”eller” som finns i paragrafen i dag ersätts med ordet ”och”.

Bestämmelsen i 20 kap. 12 § i strafflagen bör för sin del ändras så att där sägs att om ett brott som avses i 1 § eller 5 § 2 mom. har riktat sig mot en person som har fyllt 18 år och målsäganden av egen fast vilja ber att åtal inte ska väckas för brottet, har allmänna

åklagaren rätt att låta bli att väcka åtal, om inte ett viktigt allmänt eller enskilt intresse kräver att åtal väcks. I paragrafen nämns inte längre 20 kap. 6 § i strafflagen, eftersom det brott som avses där alltid riktar sig mot en person som är yngre än 18 år.

Artikel 33. Preskriptionsregler. Enligt artikeln ska varje part vidta nödvändiga lagstiftningsåtgärder eller andra åtgärder för att säkerställa att preskriptionstiderna avseende gärningar som är straffbelagda i enlighet med artiklarna 18, 19, punkterna 1.a och b, och artikel 21, punkterna 1.a och b, ska fortsätta att löpa under en tidsperiod som är tillräcklig för att rättegången ska kunna inledas på ett effektivt sätt efter det att brottsoffret har uppnått myndighetsålder och som står i proportion till det aktuella brottets svårhetsgrad. Enligt förklaranderapporten (punkt 231) ska både tiden för att göra anmälan och tiden för att väcka åtal vara tillräckligt lång enligt artikeln.

Brott som avses i artikeln är

- sexuella övergrepp (artikel 18),
- rekrytera ett barn till prostitution eller förorsaka att ett barn deltar i prostitution, att tvinga ett barn till prostitution eller dra vinning av eller exploatera ett barn på annat sätt för sådana ändamål (artikel 19, punkterna 1.a och b) och

- rekrytera ett barn till att delta i pornografiska föreställningar eller förorsaka att ett barn deltar i sådana föreställningar, tvinga ett barn till att delta i pornografiska föreställningar eller dra vinning av eller exploatera ett barn på annat sätt för sådana ändamål (artikel 21, punkterna 1.a och b).

Bestämmelserna om straffrättslig preskription finns i 8 kap. i strafflagen. Enligt kapitlets 1 § grundar sig preskriptionen av åtalsrätten på den även internationellt allmänt vedertagna principen att preskriptionstiden för åtalsrätten i regel är beroende av hur allvarligt brottet är, varvid det föreskrivna maximistraffet för brottet är avgörande. Enligt 8 kap. 1 § 2 mom. i strafflagen preskriberas åtalsrätten, om åtal inte har väckts inom 1) tjugo år, om det för brottet föreskrivna strängaste straffet är fängelse på viss tid över åtta år, 2) tio år, om det strängaste straffet är fängelse i över två och högst åtta år, 3) fem år, om det strängaste straffet är fängelse i över ett och

högst två år, och 4) två år, om det strängaste straffet är fängelse i högst ett år eller böter.

Enligt 8 kap. 2 § 1 mom. i strafflagen räknas preskriptionstiden för åtalsrätten för ett brott från den dag då brottet begicks. I kapitlets 3 § 1 mom. sägs att åtal anses ha blivit väckt på ett sätt som avbryter preskriptionstiden när den som ska åtalas lagligen har delgivits en stämning eller när straffanspråk mot personen i fråga har framställts i hans eller hennes personliga närvaro vid rättegång. Med stöd av 8 kap. 4 § i strafflagen kan preskriptionstiden för åtalsrätten på vissa villkor förlängas en gång med ett år.

Typiskt för sexualbrott mot barn är att gärningarna ibland avslöjas först efter många år, när offret kanske redan uppnått myndighetsålder. Det finns många orsaker till detta. Dessa brott orsakar sällan några synliga skador, eftersom förövarna ofta står i en dominerande ställning till sina offer och därför får sin vilja igenom också utan att behöva använda våld. De mentala skadorna kan emellertid vara allvarliga och långvariga och påverka offrets sexuella och psykiska utveckling. Offret kan också försöka dölja eventuella fysiska skador eller ljuga om hur de har uppstått.

En annan orsak till att det kan dröja innan myndigheterna får kännedom om ett sexualbrott mot ett barn kan vara att förövaren är en närstående eller en bekant till offret eller har rätt att bestämma över offret på något sätt. Ibland inser också offret själv först efter många år att det brott som offret har utsatts för till sin karaktär är ett sexualbrott. Offret kan också lida av obefogade skuld känslor och vill därför inte berätta om brottet. Inte ens i det fallet att offret berättar om övergreppet för föräldrarna kommer saken alltid till polisens kännedom. Det kan hända att offret är i stånd att berätta om brottet först många år eller t.o.m. årtionden efteråt. Även då kan tröskeln för att berätta om saken vara hög. I de fall som uppdragas kan utredningen bli mycket lång.

Eftersom risken är stor för att ett sexualbrott mot barn uppdragas sent och det är viktigt att det straffrättsliga påföljdssystemet fungerar för att förebygga och bestraffa dessa brott, ändrades 8 kap. 1 § i strafflagen för något år sedan så att till paragrafen fogades

ett 5 mom. om en särskild preskription för åtalsrätten för vissa sexualbrott mot barn (lagen om ändring av strafflagen, 1161/2005). Enligt bestämmelsen preskriberas åtalsrätten för sexuellt utnyttjande av barn och grovt sexuellt utnyttjande av barn tidigast då målsäganden fyller 28 år. Detsamma gäller våldtäkt, grov våldtäkt och tvingande till samlag som riktat sig mot en person som inte fyllt 18 år.

I samband med att 8 kap. 1 § i strafflagen ändrades (RP 169/2005 rd, s. 22) ansågs det att grunderna för den straffrättsliga preskriptionen talar för att inte heller åtalsrätten för dessa brott kan hållas i kraft särskilt länge. Sexualbrott som riktar sig mot barn är svåra att utreda redan om de upptäcks snart efter det att de begåtts, och svårigheterna som är förknippade med utredningen bara accentueras under år och eventuella årtionden efter de misstänkta gärningarna. Det var särskilt artikel 8.6 i Europeiska unionens råds rambeslut om bekämpande av sexuellt utnyttjande av barn och barnpornografi som bidrog till att införa den särskilda preskriptionstiden för de allvarligaste sexualbrotten mot barn.

Som det konstaterades redan tidigare i motiveringen till artiklarna 18, 19 och 21, hänför sig flera av straffbestämmelserna i 20 och 25 kap. i strafflagen till de brott i konventionen som avser sexuella övergrepp, prostitution och pornografiska föreställningar. Andra preskriptionstider för åtalsrätten som är av relevans i detta sammanhang är, förutom preskriptionstiden för de brott som nämns i 8 kap. 1 § 5 mom. i strafflagen, preskriptionstiderna enligt 8 kap. 1 § 2 mom. i strafflagen, dvs. tio år för tvingande till sexuell handling, sexuellt utnyttjande, koppleri, grovt koppleri och människohandel och 20 år för grov människohandel. I denna proposition föreslås det att lockande till prostitution och till att uppträda i en pornografisk föreställning straffbeläggs i den nya 8 b § 2 mom. i 20 kap. i strafflagen. Maximistrafet för detta brott föreslås vara ett års fängelse, vilket betyder att åtalsrätten preskriberas efter två år.

Den artikel i konventionen som behandlas här är av relativt allmän karaktär, utom att man har begränsat de brott som omfattas av preskriptionsreglerna. I artikeln uppställd det

inte någon bestämd tidsgräns för när åtalsrätten ska preskriberas. Parterna kan dessutom anpassa preskriptionstiden efter brottets svårhetsgrad, vilket är utgångspunkten i Finland redan i dag på basis av 8 kap. 1 § 2 mom. i strafflagen. Artikeln ger således parterna rätt att göra egna avvägningar om hur man ordnar preskriptionen av de nu aktuella brotten.

Med anledning av artikeln bör den särskilda preskriptionen enligt 8 kap. 1 § 5 mom. i strafflagen utvidgas till att omfatta tvingande till sexuell handling, sexuellt utnyttjande, koppleri, grovt koppleri, människohandel och grov människohandel, i de fall när gärningen har riktat sig mot en person som är yngre än 18 år. Med undantag av grov människohandel kan dessa brott preskriberas innan offret har uppnått myndighetsålder. Åtalsrätten för grov människohandel kan inte preskriberas på detta sätt, men när offret är ett litet barn är tiden efter det att offret uppnått myndighetsålder inte nödvändigtvis tillräckligt lång för att uppfylla kraven i artikeln. När det gäller tvingande till sexuell handling och sexuellt utnyttjande finns det dessutom en konsekvensgrund som hänför sig till brottens svårhetsgrad. Den särskilda preskriptionen omfattar redan tvingande till samlag (maximistraffet fängelse i tre år) men inte de andra två brotten som nämndes, trots att maximistraffen för dem är fängelse i tre respektive fyra år.

Artikeln ska tolkas så att det nya brottet, att locka barn till prostitution eller till att uppträda i en pornografisk föreställning, bör kunna lagföras tillräckligt länge efter det att offret har uppnått myndighetsålder. Detta brott är dock redan utifrån maximistraffet för brottet av klart lägre svårhetsgrad än de brott som nämns i det föregående stycket. Det kan således anses motiverat att åtalsrätten ska vara i kraft tills offret fyller 23 år.

Artikel 34. Utredningar. Artiklarna 34 och 35 har ett nära samband med varandra eftersom de gäller utredning av sexuella övergrepp och förhör av barn som misstänks ha blivit utsatt för övergrepp. Enligt 1 punkten i artikel 34 ska varje part vidta sådana åtgärder som kan vara nödvändiga för att säkerställa att personer, enheter eller andra organ som leder utredningar är specialiserade på att be-

kämpa sexuell exploatering av och sexuella övergrepp mot barn eller att personerna är utbildade för detta ändamål. Tillräckligt med ekonomiska medel ska tilldelas sådana enheter eller andra organ.

Enligt punkt 234 i förklaranderapporten gäller artikeln alla som deltar i en utredning, t.ex. polisen, åklagaren och barnskydds- och hälsovårdssektorn. I punkten nämns som ett genomförandealternativ en modell som går ut på att samla heltäckande barnvänliga tjänster inom olika sektorer under samma tak (den s.k. barnhusmodellen). I förklaranderapporten (punkt 235) betonas artikelns flexibla utformning, som beror på att förhållandena varierar i de olika staterna.

I 11 § i förordningen om förundersökning och tvångsmedel finns det bestämmelser om behandlingen av barn vid förundersökning. Enligt 2 mom. ska undersökningsåtgärder som berör barn i mån av möjlighet utföras av polismän som är väl förtrogna med denna uppgift. Förundersökningsmyndigheten ska vid behov rådfråga en läkare eller någon annan sakkunnig om barnet kan utsättas för undersökningsåtgärder.

I en regeringsproposition som behandlas av riksdagen föreslås det att en reglering som motsvarar 11 § i förordningen om förundersökning och tvångsmedel ska fogas till 4 kap. 7 § i den nya förundersökningslagen. I motiveringen till paragrafen konstateras att det i och med reformen av polisens förvaltningsystem bildas större enheter, vilket främjar polismännens möjligheter att specialisera sig. I alla praktiska situationer går det dock inte att hålla fast vid en ovillkorlig skyldighet att se till att saken sköts av specialiserade förundersökningstjänstemän. Enligt motiveringen till förslaget ingår det i polismännens grundläggande yrkeskompetens att de vid behov klarar av att förhöra personer i alla åldrar.

Polisen har ordnat utbildning för sina anställda om hur man intervjuar barn, och hörandet av barn kommer i mån av möjlighet att skötas av personer som genomgått denna utbildning. Vid polisyrkeshögskolan ordnas en tvåveckors kurs om förundersökning varje år. Under kursen behandlas utredningen och utredningsmetoderna i fall som gäller misstanke om sexualbrott mot barn. Också bl.a. åklagare och hälsovårdspersonal deltar i den

utbildning som ordnas av polisen. I samband med artikel 31, punkt 4 ovan behandlas inrikesministeriets anvisning om möte med barn i polisverksamheten och vid förundersökning. För barnpornografibrottens del kan man här nämna den enhet vid centralkriminalpolisen som är specialiserad på utredning av barnpornografibrott och som redan nämndes i samband med artikel 30, punkt 5 ovan. Även de övriga polisenheterna kan utnyttja enhetens sakkunskap.

Till specialiseringen och den yrkesskicklighet som krävs hänför sig även lagen om ordnande av utredningar av sexualbrott mot barn. Enligt lagens 2 § 2 mom. ska den som utför undersökningar som avses i lagen ha den utbildning, yrkesskicklighet och erfarenhet som behövs för att uppdraget ska kunna utföras på ett adekvat sätt.

Expertgruppen nämner i sin promemoria (s. 58) en eventuell diskrepans mellan tillämpningsområdet för lagen om ordnande av utredningar av sexualbrott mot barn och kraven i konventionen. I promemorian föreslås det att man vid beredningen av ratificeringen av Europarådskonventionen ska bedöma om lagens åldersgräns på 16 år står i samklang med konventionen. Enligt konventionen avses med barn alla personer som är yngre än 18 år.

Enligt 1 § 1 mom. i lagen om ordnande av utredningar av sexualbrott mot barn omfattar lagens tillämpningsområde sexualbrott mot barn. Enligt paragrafens 2 mom. ska lagen tillämpas på barn som när undersökningen inleds är under 16 år eller, om det finns särskilda skäl med hänsyn till barnets hälsotillstånd och utveckling, under 18 år.

De utnyttjandebrott som straffbeläggs i 20 kap. 6 och 7 § i strafflagen är sådana brott enligt artikel 18 i konventionen för vars del varje part, enligt vad som sägs i punkt 2 i artikeln, får fastställa den ålder under vilken det är förbjudet att medverka i sexuella handlingar med barn. I Finland riktar sig utnyttjandebrotten i regel mot barn under 16 år, enligt paragraferna ovan. Lagen om ordnande av utredningar av sexualbrott mot barn gäller dock även andra brott än dessa utnyttjandebrott. När man dessutom beaktar att också utnyttjandebrotten i vissa fall kan rikta sig mot barn i åldern 16–17 år, bör man över-

våga att utvidga lagens tillämpningsområde till att gälla brottsoffer under 18 år, utan något sådant krav på särskilda skäl som anges i paragrafens 2 mom.

Expertgruppen föreslår i sin promemoria att den s.k. barnhusmodellen ska prövas i Finland. Enligt promemorian är det fråga om en handlingsmodell där utredningen av brott mot barn fungerar utifrån ett barncenterat synsätt. Barnet skickas inte mellan olika platser, utan hela utredningsarbetet görs under samma tak. Barnet intervjuas av en enda person, som har fått särskild utbildning för uppgiften, i stället för av många olika personer. Modellen kan understödjas även i detta sammanhang. Den betonas även i statsrådets redogörelse om Finlands politik för de mänskliga rättigheterna, som gavs till riksdagen 2009.

Ett av de viktigaste målen med barnhusmodellen är att olika myndigheter ska samarbeta. Samarbetet kan ordnas så att polisen, åklagaren, barnskyddsmyndigheterna och hälsovårdspersonalen arbetar tillsammans som en expertgrupp. Den rättspsykologiska intervjun, somatiska undersökningen och barnskyddsutredningen görs alla i samma sammanhang. Efter förundersökningsåtgärderna får barnet omedelbar kortvarig psykologisk hjälp, och under den framgår det om barnet behöver andra undersökningar eller annan hjälp. Genom förfarandet kan man säkerställa att utredningsprocessen är snabb och effektiv vid brott mot barn och att alla parternas rättsskydd tas till vara. Barnet och dess familj märker att de bemöts med respekt och att de kan lita på myndigheterna. Samtidigt kan man också minimera antalet förhör som barnet måste delta i och bidra till att de bandande förhören kan godkännas som bevis i domstolen.

Island var det första av de nordiska länderna som införde barnhusmodellen. Detta skedde 1998 efter amerikansk modell. Efter det har verksamhet inletts även i Sverige 2006 och i Norge 2007. I maj 2007 öppnades ett barnhus även på Åland, på initiativ av polismyndigheterna. I barnhuset finns socialarbetare, en polis, en barn- och ungdomspsykiater, åklagare och läkare. Barnhuset finns i Mariehamn i nära anslutning till skyddshemmet för kvinnor och barn. Om man be-

höver göra en somatisk undersökning av ett barn, görs den på Ålands centralsjukhus, och vid behov konsulterar man t.ex. Åbo universitetscentralsjukhus. Handlingsmodellen avviker från modellen i de övriga nordiska länderna, där ett av huvudmålen är att den somatiska undersökningen ska göras på samma ställe som intervjun.

År 2000 inleddes verksamhet med nyckelåklagare som är specialiserade på vissa brottstyper. En grupp specialiståklagare som motsvarar nyckelåklagare har specialiserat sig på vissa typer av brott mot personer, inklusive sexualbrott. Gruppen består av två gruppleddare och fem egentliga specialiståklagare. Dessutom finns det vid åklagarämbetena åklagare som ansvarar för kontakterna och som i praktiken även sköter en stor del av de sexualbrottsfall som kommer in till ämbetet för behandling. Riksåklagarämbetet ordnar också kontinuerligt utbildning för åklagarna om olika ämnen. Enligt åklagarväsendets utbildningsprogram kommer man att ordna utbildning om sexualbrott mot barn 2010 och 2011. Utbildningen är tänkt både för åklagare som redan har erfarenhet av dessa brott och för åklagare som ännu saknar erfarenhet av dem. Vid behov kan åklagarämbetena dessutom beställa regional utbildning om sexualbrott mot barn från Riksåklagarämbetet.

Enligt 2 punkten i artikeln ska varje part säkerställa att osäkerhet beträffande ett brottsoffers verkliga ålder inte hindrar att en brottsutredning inleds.

Enligt 2 § i förundersökningslagen ska polisen eller någon annan förundersökningsmyndighet göra förundersökning när det på grund av anmälan till den eller annars finns skäl att misstänka att ett brott har begåtts. I praktiken förutsätter denna paragraf inte att man med säkerhet vet offrets ålder för att kunna inleda förundersökning i ett sådant fall när åldern har betydelse för att brottsrekvisitet ska uppfyllas. Även denna aspekt rymms inom tröskeln ”skäl att misstänka” enligt paragrafen. I allmänhet råder det ingen osäkerhet beträffande offrets ålder. Frågan kan emellertid bli aktuell t.ex. vid utredningen av barnpornografibrott.

Artikel 35. Förhör med barnet. Som det konstateras i punkt 236 i förklaranderappor-

ten är syftet med denna artikel att på samma sätt som artikel 30 trygga barnets intresse och säkerställa att barnet inte ytterligare traumatiseras på grund av förhören. Bestämmelserna i artikeln är dock flexibla när det gäller barnets ålder, tillgången till specialiserad personal, de krav som de straffrättsliga förfarandena ställer och behoven av en effektiv utredning (punkt 239). Denna flexibilitet uttrycks genom termerna ”vid behov” (”where necessary”), ”om möjligt” (”if possible”) och ”där det är lämpligt” (”where appropriate”). Inte heller åtgärderna enligt denna artikel behöver vara lagstiftningsåtgärder, utan man kan t.ex. utfärda närmare anvisningar inom ramen för allmänna lagbestämmelser. Det är inte nödvändigt att föreskriva genom lag om alla de ärenden som avses i artiklarna. Det handlar ändå i sista hand om att skapa en ändamålsenlig praxis.

Enligt 1 punkten ska varje part vidta nödvändiga lagstiftningsåtgärder eller andra åtgärder för att säkerställa att: (a) förhör med barnet sker utan obefogad försening efter det att omständigheterna har rapporterats till behöriga myndigheter; (b) förhör med barnet vid behov sker i lokaler som är avsedda och anpassade för detta ändamål; (c) förhör med barnet genomförs av yrkesmän som är utbildade för detta ändamål; (d) samma personer, om möjligt och där det är lämpligt, genomför alla förhör med barnet; (e) antalet förhör är så få som möjligt och sker i den mån det är absolut nödvändigt för ändamålet med det straffrättsliga förfarandet; (f) barnet får åtföljas av sitt juridiska ombud eller, där så är lämpligt, en vuxen som han eller hon har valt själv, såvida inte ett motiverat beslut har fattats om det motsatta beträffande den personen.

Det finns bestämmelser om en del av de omständigheter som tas upp i artikeln. Som det redan konstaterades tidigare ska förundersökning enligt 6 § i förundersökningslagen göras utan onödigt dröjsmål. Detta gäller även de enskilda förundersökningsåtgärderna, också förhör.

Enligt 11 § i förordningen om förundersökning och tvångsmedel ska barn vid förundersökning bemötas på det sätt som deras ålder och utvecklingsnivå förutsätter. Särskilt ska man se till att barnet inte i onödan förör-

sakas olägenheter i skolan, på arbetsplatsen eller i någon annan för barnet viktig omgivning. Enligt paragrafen ska undersökningsåtgärder som berör barn i mån av möjlighet utföras av polismän som är väl förtrogna med denna uppgift. I paragrafen sägs det att förundersökningsmyndigheten vid behov ska rådfråga en läkare eller någon annan sakkunnig om barnet kan utsättas för undersökningsåtgärder.

I inrikesministeriets anvisning om möte med barn i polisverksamheten och vid förundersökning sägs det att förundersökningsåtgärderna ska inledas omedelbart i ett sådant fall när ett barn är målsägande. För att effektivt utreda ett brott som har begåtts mot ett barn kan det vara nödvändigt att snabbt göra en teknisk undersökning och en rättsmedicinsk undersökning som utförs av en läkare eller rättsläkare. I anvisningen hänvisas det till att det i 11 § i förordningen om förundersökning och tvångsmedel sägs att undersökningsåtgärder som berör barn i mån av möjlighet ska utföras av polismän som är väl förtrogna med denna uppgift.

När ett barn under sex år ska förhöras, kan polisen enligt inrikesministeriets anvisning vid behov rådfråga en sakkunnig och komma överens om en intervju med barnet genom dennes förmedling (inspelning av förhör med ett barn som utförs av en sakkunnig på begäran av undersökningsledaren). En polis ska alltid finnas på plats när barnet intervjuas men behöver inte vara i samma rum som barnet. Enligt anvisningen ska barnet förhöras på en och samma plats, om förhöret eller intervjun sker i form av myndighetssamarbete.

I anvisningen sägs det att förhöret ska hållas så snart som möjligt efter att en brottsmisstanke har uppstått. Den som förhör barnet ska medvetet kommunicera med barnet på ett sådant sätt att barnet ger en så heltäckande, detaljerad och exakt beskrivning som möjligt av händelserna eller det misstänkta brottet. I början av förhöret kan man också öva barnet i att tala fritt genom att diskutera allmänna frågor. Det är viktigt att man talar om för barnet att det kan rätta förhørsledaren, om denne feltolkar eller missförstår barnet. I anvisningen sägs att det är viktigt att barnet

känner sig tryggt. Det första intervjutillfället kan användas till att lära känna varandra.

I en regeringsproposition som behandlas av riksdagen föreslås det att motsvarande reglering som den som finns i 11 § i förordningen om förundersökning och tvångsmedel ska fogas till 4 kap. 7 § i den nya förundersökningslagen. I motiveringen till paragrafen konstateras det att förhör av en person som inte har fyllt 18 år och övriga förundersökningsåtgärder som han eller hon utsätts för ska genomföras i en adekvat atmosfär som tar hänsyn till den misstänktes egenskaper och som förutom de mål som gäller undersökningen av brottet också kan främja möjligheten att på ett verkningfullt och i bästa fall fostrande sätt ingripa i den misstänkta unga personens gärning. Såsom det konstateras i motiveringen, ska tillämpningsområdet för paragrafen förutom den misstänkte också omfatta de målsägande och vittnen som hörs vid förundersökningen. Det bör fästas vikt vid att en minderårig målsägande bemöts finkänsligt t.ex. vid undersökning av ett våldsbrott eller sexualbrott som han eller hon har utsatts för, eftersom brott av det slaget medför traumatiska upplevelser och konsekvenser.

I samband med artikel 31, punkt 3 ovan sades det att målsägandens rättegångsbiträde och stödperson kan stödja målsäganden under förundersökningen. I 33 § i förundersökningslagen sägs det dessutom att om den som förhörs inte har fyllt 15 år har vårdnadshavaren, intressebevakaren eller någon annan laglig företrädare rätt att vara närvarande vid förhöret. Om en omyndig som har fyllt 15 år är målsägande, har vårdnadshavaren, intressebevakaren eller någon annan laglig företrädare för den omyndige rätt att vara närvarande vid förhöret, ifall en sådan person enligt 12 kap. 1 eller 2 § i rättegångsbalken vid rättegång som gäller det brott som undersöks skulle få föra talan i stället för eller vid sidan av den omyndige. Utredaren kan dock förbjuda en företrädare för den omyndige att vara närvarande vid förhöret, om personen misstänks för det brott som undersöks.

Gällande praxis vid förhör av barn kommer också att förbättras när man tar i bruk barnhusmodellen, som behandlas i samband med artikel 34. En av grundtankarna bakom denna

handlingsmodell är att säkerställa att barnet utsätts för så få förhör som möjligt. Genom modellen kan man dessutom bättre än i dag säkerställa att barnet förhörs av en person som har fått utbildning för uppgiften.

Enligt 2 punkten ska varje part vidta nödvändiga lagstiftningsåtgärder eller andra åtgärder för att säkerställa att alla förhör med brottsoffret eller, när det är aktuellt, med ett barn som vittnar, får spelas in på video och att dessa inspelade förhör kan godtas som bevis under domstolsförhandlingarna, enligt vad som föreskrivs i den nationella rätten.

Som det konstateras i punkt 238 i förklaranderapporten är syftet även med denna punkt att skydda barnet mot nya trauman. Punkten förpliktar inte parterna att spela in alla förhör utan lämnar rum för att i den nationella lagstiftningen bestämma om förutläggningarna för att spela in förhör och för att beakta de inspelade förhören som bevis. Enligt lagen ska det dock finnas möjlighet att spela in förhör och att beakta de inspelade förhören.

I samband med artikel 31, punkt 1 g ovan behandlades redan förundersökningslagens 39 a §, där det föreskrivs att förhör med målsägande och vittnen ska videobandas eller lagras genom någon annan jämförbar bild- och ljudupptagning. Förhöret ska spelas in, om avsikten är att förhørsberättelsen ska användas som bevis vid rättegång och den förhörde på grund av sin unga ålder eller störningar i de psykiska funktionerna sannolikt inte kan höras personligen där utan att förorsakas men. Vid förhöret ska man beakta de särskilda krav som den förhördes utvecklingsnivå ställer på förhörsmetoderna, antalet personer som deltar i förhöret och de övriga förhållandena under förhöret.

Enligt förundersökningslagens 39 a § kan undersökningsledaren bestämma att också någon annan än förundersökningsmyndigheten får ställa frågorna till den förhörde under förhørsledarens uppsikt. Den misstänkte ska ges möjlighet att ställa frågor till den förhörde. Om den misstänkte ber om det får hans eller hennes frågor också framställas av ett ombud eller biträde. Förhørsledaren kan emellertid bestämma att frågorna ska ställas genom förhørsledarens förmedling.

Ett förundersökningsförhör kan spelas in också i andra fall än de som avses i 39 a § i förundersökningslagen. Enligt lagens 39 § 3 mom. får den förhördes berättelse spelas in som en ljud- eller bildupptagning.

I 17 kap. 11 § 2 mom. i rättegångsbalken sägs det att om någon som inte har fyllt 15 år eller vars psykiska funktioner är störda, vid förundersökningen har avgett en berättelse som har videobandats eller lagrats genom någon annan jämförbar bild- och ljudupptagning, får denna berättelse användas som bevis vid domstol, om den åtalade har getts möjlighet att ställa frågor till den som förhörts.

Den anvisning av inrikesministeriet som behandlades i samband med den föregående punkten gäller även inspelning av förhör. I den tekniska bilagan till anvisningen behandlas inspelningsutrustning, -metoder och -lokaler.

I en regeringsproposition som behandlas av riksdagen tar man även upp frågor som gäller inspelningen av förhör. Bestämmelser om inspelning av förhör föreslås i 9 kap. 3 och 4 § i den nya förundersökningslagen. Enligt förslaget är förundersökningsmyndigheten skyldig att göra en upptagning i sådana fall där upptagningen är befogad av omständigheter som hänför sig till ärendets art (t.ex. ett allvarligt brott) eller den förhörde som person (t.ex. förhör med en minderårig) för att det i efterhand ska kunna verifieras hur förhöret har hållits, vad som har hänt under förhöret och vad den förhörde berättade. Detta gäller således den paragraf i den nya förundersökningslagen som motsvarar den gällande förundersökningslagens 39 §. Av propositionen framgår att det inte har framkommit några särskilda behov av att ändra 39 a § i förundersökningslagen.

När brottsoffrets ålder är osäker och det finns anledning att tro att offret är ett barn, ska enligt 3 punkten i artikeln de åtgärder som fastställs i punkt 1 och 2 tillämpas i väntan på att hans eller hennes ålder bekräftas.

Som det redan konstaterades i samband med artikel 34, punkt 2, krävs det inte i Finland att man med säkerhet känner till offrets ålder för att förundersökningen ska kunna inledas och förundersökningsåtgärder vidtas.

Artikel 36. Brottmålsprocessen. Artikelns 1 punkt gäller utbildning för de personer som deltar i en process. Enligt punkten ska varje part vidta nödvändiga lagstiftningsåtgärder eller andra åtgärder, med vederbörlig hänsyn till de bestämmelser som reglerar juristers oberoende ställning, för att säkerställa att utbildning om barns rättigheter och sexuell exploatering av och sexuella övergrepp mot barn finns tillgänglig för alla personer som deltar i förhandlingarna, särskilt domare, åklagare och advokater.

Som det konstateras i punkt 241 i förklaranderapporten har texten i denna punkt utformats med hänsyn till juristers, t.ex. domares, oberoende ställning. När det gäller de personer som deltar i förhandlingarna bestäms det inte om någon motsvarande utbildningsskyldighet som för personer som leder utredningar av brott (artikel 34, punkt 1), men utbildning ska finnas tillgänglig för dem som önskar det.

Våren 2010 ordnade justitieministeriet i samarbete med Våldtäktskriscentralen Tukinainen rf utbildning för domare och rättsbiträden i de allmänna domstolarna om hur man bemöter våld i nära relationer och offer för sexualbrott. Utbildningen är en del av Våldtäktskriscentralen Tukinainen rf:s projekt som nämns i samband med artikel 5, punkt 2 och vars syfte är att ge domare, åklagare, poliser och rättsbiträden ökade insikter om olika frågor som hänför sig till hur man bemöter våld i nära relationer och offer för sexualbrott. Målet med utbildningen är att personer som deltar i en rättegång eller som annars kommer i kontakt med brottsoffer ska få nödvändiga kunskaper om hur man bemöter traumatiserade personer och lär sig att tolka deras beteende. Utbildningen tar bl.a. upp särskilda frågor om sexuell utnyttjande och våld samt bemötandet av unga offer. Utbildningen har ordnats i Helsingfors, Tammerfors och Uleåborg.

Under 2010 har man ordnat utbildning i rättspsykologi för domstolarna. Ett av de ämnen som behandlades på kursen var hur man hör barn i domstolen. I de allmänna domstolarnas utbildningsplaner för 2010 har det även ingått kurser om barns rättigheter och sexualbrott mot barn. Teman för den senare kursen var bl.a. rekvisiten för sexual-

brott, straffpraxis och bevisning vid sexualbrott mot barn. Både domare och rättsbiträden kunde delta i båda kurserna. Utbildningen för åklagare och poliser behandlades redan i samband med artikel 34, punkt 1 ovan.

I samband med denna punkt bör det understrykas att det är skäl att se till att det regelbundet ordnas både utbildning och fortbildning även i framtiden. De ändringar i lagstiftningen som föreslås i denna proposition medför ett särskilt behov av utbildning.

Enligt 2 punkten i artikeln ska varje part vidta nödvändiga lagstiftningsåtgärder eller andra åtgärder för att säkerställa, enligt vad som föreskrivs i den nationella rätten, att: (a) domaren får besluta om att förhandlingen ska äga rum utan att allmänheten är närvarande; (b) brottsoffret får förhöras i rättsalen utan att vara närvarande, främst med användning av lämplig kommunikationsteknik.

De frågor som hänför sig till denna punkt behandlades redan i samband med artikel 31, punkt 1.e och 1.g ovan.

Kapitel VIII Registrering och lagring av data

Artikel 37. Registrering och lagring av nationella data om dömda sexualbrottslingar. Enligt 1 punkten i denna artikel ska varje part, i syfte att förebygga och lagföra de gärningar som är straffbelagda i enlighet med konventionen, vidta nödvändiga lagstiftningsåtgärder eller andra åtgärder för att, i enlighet med gällande bestämmelser om skydd för personuppgifter och andra tillämpliga bestämmelser och garantier som föreskrivs i nationell rätt, samla in och lagra data som sammanhänger med identiteten och den genetiska profilen (DNA) hos personer som har blivit dömda för de gärningar som är straffbelagda i enlighet med konventionen.

Enligt punkt 243 i förklaranderapporten innebär skyldigheten att lagra data om den genetiska profilen endast att uppgifter om DNA-profilen ska lagras och alltså inte att själva DNA-provet måste lagras. Såsom det konstateras i punkt 244 i förklaranderapporten är konventionen mycket flexibel i och med att parterna själva får besluta på vilket sätt denna skyldighet ska uppfyllas. Enligt

punkt 245 i förklaranderapporten medför artikeln inte någon förpliktelse att skapa en särskild databas för detta ändamål. Uppgifter om personer som dömts för gärningar som har kriminaliserats med stöd av konventionen kan således lagras i en databas som också innehåller information om personer som har dömts för andra slags brott. Eftersom det i detta fall är fråga om känsliga uppgifter, hänvisas det i förklaranderapporten (i punkterna 243 och 246) till konventionen om skydd för enskilda vid automatisk databehandling av personuppgifter (CETS 108).

I Finland registreras uppgifter om personer som har gjort sig skyldiga till brott i straffregistret och i bötesregistret. I 1 § i straffregisterlagen bestäms det att uppgifter som behövs för bestämmande och verkställighet av straffrättsliga påföljder insamlas och registreras i samt utlämnas ur det straffregister som Rättsregistercentralen svarar för. Ur straffregistret får uppgifter lämnas ut för att användas vid utredning och bedömning av en persons tillförlitlighet och personliga lämplighet. Enligt 3 § i straffregisterlagen är uppgifterna i straffregistret sekretessbelagda. Enligt 4 § 1 mom. i samma lag är det emellertid, oberoende av den sekretessplikt som föreskrivs i lag, under de förutsättningar som föreskrivs i momentet möjligt att lämna ut uppgifter ur straffregistret till de aktörer som nämns i momentet, bl.a. till domstolar, allmänna åklagare och förundersökningsmyndigheter.

I straffregistret antecknas enligt 2 § 1 mom. i straffregisterlagen på basis av domstolarnas meddelanden uppgifter om avgöranden genom vilka någon i Finland har dömts till ovillkorligt fängelsestraff, samhällstjänst eller villkorligt fängelse eller till böter, samhällstjänst eller övervakning utöver villkorligt fängelse, till ungdomsstraff, böter i stället för ungdomsstraff eller till avsättning, eller genom vilka någon har lämnats obestraftad med stöd av 3 kap. 4 § 1 eller 2 mom. i strafflagen. I straffregistret antecknas dock inte uppgifter om förvandlingsstraff för böter eller om fängelsestraff som har dömts ut med stöd av civiltjänstlagen (1446/2007). I straffregistret antecknas däremot uppgifter om avgöranden genom vilka en juridisk person har dömts till samfundsbot.

I 2 § 2 mom. i straffregisterlagen föreskrivs det vidare att uppgifter om domstolsutslag genom vilka finska medborgare eller utlänningar som stadigvarande bor i Finland utomlands har dömts till straffpåföljder som motsvarar dem som nämns i 1 mom. ska antecknas i straffregistret, enligt vad som bestäms genom förordning. I straffregistret antecknas i dessa fall personens namn, personbeteckning och medborgarskap samt uppgifter om domstolarnas avgöranden, brott som tillräknats den dömd och straff som dömts ut, straff som avtjänats samt benådning (3 mom.). I straffregistret antecknas också uppgifter om en juridisk person som ådömts samfundsbot.

För de brott som avses i konventionen kan man i Finland även döma ut bötesstraff. I enlighet med det som konstaterats ovan antecknas bötesstraff bara i undantagsfall i straffregistret. I 5 kap. i lagen om verkställighet av böter finns föreskrifter om registrering av bötesstraff med tanke på straffverkställigheten. Rättsregistercentralen upprätthåller ett bötesregister där man för handhavandet av verkställighetsuppdrag enligt 47 § 1 mom. i den nämnda lagen antecknar 1) identifieringsuppgifter och kontaktinformation, inklusive personbeteckning, beträffande den person som är föremål för påföljden, 2) påföljdens art och belopp, 3) de verkställighetsåtgärder som vidtagits samt tidpunkten för dem, 4) de influtna beloppen, 5) hinder för verkställigheten, samt 6) övriga uppgifter som behövs för utförande av verkställighetsuppdrag.

Då man dessutom beaktar de föreskrifter om hemlighållande av straffregisteruppgifter och utlämnande av uppgifter ur straffregistret som finns i 50 § i lagen om verkställighet av böter samt de bestämmelser om straffregisteruppgifter som finns i den övriga lagstiftningen, kan man konstatera att straffregisteruppgifter inte på det sätt som avses i den aktuella punkten i konventionen systematiskt lagras eller används i avsikt att förebygga eller väcka åtal för brott. Detta innebär emellertid inte att bötesstraff inte kan beaktas t.ex. vid åtalsprövningen eller bestämningen av straff. För att ett bötesstraff ska kunna beaktas krävs det emellertid att beslutsfattaren på något sätt får information om bötesstraffet. Som exempel på en sådan situation kan man

nämna det fall där samma åklagare tidigare har väckt åtal i ärenden som gällt svaranden i fråga och därmed har kännedom om de bötesstraff som tidigare har ådömts svaranden samt återoppar dessa vid huvudförhandlingen.

I den aktuella punkten görs det ingen skillnad på vilket straff som har utdömts för ett sådant brott som avses i konventionen. Punkten kan således tolkas så att man vid åtalsprövningen och domstolsbehandlingen också ska ha tillgång till uppgifter om de bötesstraff som har dömts ut för sådana brott som avses i konventionen. Punkten kan å andra sidan med stöd av sin utformning även tolkas så att den lämnar utrymme för prövning på det nationella planet, särskilt eftersom denna fråga inte heller alls tas upp i förklaranderapporten.

Tidigare bötesdomar är av praktisk betydelse i och med att de med stöd av den skärpningsgrund som föreskrivs i 6 kap. 5 § 5 punkten i strafflagen kan leda till en skärpning av straffet i de fall då man får kännedom om dem. Enligt den nämnda punkten utgör nämligen gärningsmannens tidigare brottslighet en grund för skärpning av straffet, om förhållandet mellan den tidigare brottsligheten och det nya brottet visar att gärningsmannen med anledning av att brotten är likartade eller annars är uppenbart likgiltig för förbud och påbud i lag. För att denna skärpningsgrund ska kunna tillämpas förutsätts det i praktiken att gärningsmannen tidigare har ådömts flera straff varefter han eller hon har fortsatt med samma brottsliga verksamhet. Tillämpningen av denna skärpningsgrund kan t.ex. innebära att en person istället för ett bötesstraff ådöms ett villkorligt fängelsestraff eller istället för ett villkorligt fängelsestraff ådöms ett ovillkorligt fängelsestraff.

I enlighet med det som anförts ovan håller man med stöd av artikel 5 punkt 3 i konventionen på att stanna för att bötesstraff som har ådömts för sådana brott som avses i konventionen ska antecknas i det straffregisterutdrag som används vid kontroll av den brottsliga bakgrunden hos personer som arbetar med barn. En sådan ändring skulle ha en mer direkt inverkan på förebyggandet av sexualbrott mot barn än användningen av uppgifter om bötesstraff vid prövningen av

huruvida åtal ska väckas och vid bestämningen av straff. Möjligheten att använda uppgifter om bötesstraff på detta sätt är emellertid en fråga som är av stor principiell betydelse och som inte ska avgöras förhastat i samband med en enda typ av brott. Denna fråga bör istället granskas på ett mer övergripande plan. Då man dessutom tar hänsyn till att bötesstraff bara sällan ådöms för de aktuella brotten och ännu mer sällan ådöms samma personer, skulle det inte vara av någon större betydelse att straffpraxisen skärps genom att också bötesstraff ska beaktas i sammanhanget. Av dessa orsaker föreslås det inte i propositionen att lagstiftningen ska ändras så att bötesstraff som har ådömts för sådana brott som avses i konventionen ska beaktas vid straffprocessen genom att de antecknas i straffregistret eller på något annat motsvarande sätt. Konventionen kan också anses möjliggöra en sådan slutledning.

I 6 kap. 5 § i tvångsmedelslagen finns föreskrifter om bestämning och registrering av DNA-profiler. Enligt paragrafens 1 mom. får en kroppsbesiktning som är nödvändig för bestämning av DNA-profilen företas på den som är misstänkt för brott, om det strängaste straff som föreskrivits för brottet är minst sex månaders fängelse. På den som genom en lagkraftvunnen dom konstaterats ha begått ett brott för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst tre år får enligt 2 mom. en kroppsbesiktning som är nödvändig för att bestämma DNA-profilen företas när personen i fråga avtjänar straff för brottet i en straffanstalt eller vårdas på sinnessjukhus till följd av att han eller hon på grund av sitt sinnestillstånd inte har dömts till straff, om inte DNA-profilen redan har bestämts vid förundersökningen.

Enligt 6 kap. 5 § 3 mom. i tvångsmedelslagen får DNA-profiler registreras i polisens personregister för utförande av sådana uppgifter som föreskrivs i 1 § 1 mom. i polislagen (bl.a. för att förebygga brott, reda ut brott och sörja för att brott blir föremål för åtalsprövning). För identifiering av personer som misstänks för brott, för utredning av brott och för registrering av gärningsmän är det enligt 2 § 3 mom. 9 punkten i lagen om behandling av personuppgifter i polisens verksamhet (761/2003) möjligt att i informationssystemet

för polisärenden registrera bl.a. sådana DNA-profiler som avses i 6 kap. 5 § i tvångsmedelslagen i fråga om personer som misstänks eller har blivit dömda för brott. Det riksomfattande DNA-registret förs av centralkriminalpolisen, i vars DNA-laboratorium DNA-undersökningar utförs i samband med utredningen av brott.

I Finland möjliggör lagstiftningen således redan för närvarande bestämning och registrering av DNA-profiler i fråga om alla personer som misstänks för sådana brott som avses i konventionen. Den aktuella punkten kräver därför inte till denna del några ändringar i lagstiftningen.

Enligt 2 punkten i artikeln ska varje part, vid tiden för undertecknande av konventionen eller när den deponerar sitt ratifikations-, godtagande-, godkännande- eller anslutningsinstrument, tillkännage namn på och adress till en enda nationell myndighet som har ansvar för det som åsyftas i 1 punkten till Europarådets generalsekreterare. I Finland finns det emellertid inte bara en behörig myndighet. Såsom ovankonstaterats svarar Rättsregistercentralen för straffregistret och centralkriminalpolisen för det riksomfattande DNA-registret.

I 3 punkten konstateras det att varje part ska vidta nödvändiga lagstiftningsåtgärder eller andra åtgärder för att säkerställa att den information som avses i 1 punkten kan överföras till en behörig myndighet hos en annan part, i överensstämmelse med vad som föreskrivs i den nationella rätten och tillämpliga internationella instrument. I denna punkt uppställs således ett krav på att de nationella bestämmelserna om saken ska tillämpas effektivt och så att de förpliktelser som uppställs i sådana internationella instrument som är bindande för Finland uppfylls.

Kapitel IX Internationellt samarbete

Artikel 38. *Allmänna principer och åtgärder gällande internationellt samarbete.* Enligt 1 punkten i denna artikel ska parterna, i enlighet med bestämmelserna i konventionen och med tillämpning av gällande internationella och regionala instrument, överenskomma på grundval av enhetlig eller öm-

sesidig lagstiftning och nationell rätt, samarbeta med varandra i största möjliga utsträckning, i syfte att (a) förebygga och bekämpa sexuell exploatering av och sexuella övergrepp mot barn, (b) skydda och tillhandahålla hjälp till brottsoffer, samt (c) utreda eller inleda förfaranden gällande de gärningar som är straffbelagda i enlighet med konventionen.

I denna punkt förpliktas alltså parterna att effektivt utnyttja de gällande instrumenten om internationellt samarbete. Bland dessa instrument nämns i punkt 252 i förklaranderapporten särskilt vissa av Europarådets instrument, nämligen europeiska konventionen om utlämning för brott (FördrS 32/1971) och europeiska konventionen om inbördes rättshjälp i brottmål (FördrS 30/1981) jämte tilläggsprotokoll samt konventionen om penningtvätt, efterforskning, beslag och förverkande av vinning av brott. Med stöd av dessa konventioner, som alltså också Finland har anslutit sig till, bedrivs internationellt samarbete även i fråga om sådana brott som avses i den aktuella konventionen. Därför har de bestämmelser som ingår i de tidigare konventionerna inte inkluderats i denna konvention (punkt 253 i förklaranderapporten).

I lagen om internationell rättshjälp i straffrättsliga ärenden (4/1994) finns föreskrifter om internationell rättshjälp i straffrättsliga ärenden. Den internationella rättshjälpen omfattar enligt 1 § 2 mom. i nämnda lag bl.a. delgivning av beslut som har samband med behandlingen av straffrättsliga ärenden, hörande av vittnen och sakkunniga, användning av tvångsmedel för inhämtande av bevis eller för säkerställande av verkställigheten av en förverkandepåföljd, vidtagande av åtgärder för väckande av åtal samt utlämnande av uppgifter ur straffregistret. Till verkställigheten av Europeiska unionens förpliktelser hänför sig lagen om sättande i kraft av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i konventionen om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål mellan Europeiska unionens medlemsstater och tillämpning av konventionen (148/2004), lagen om verkställighet i Europeiska unionen av frysningsbeslut av egendom eller bevismaterial (540/2005) samt lagen om det nationella genomförandet av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i rambeslutet om en europeisk be-

visinhämtningsorder för att inhämta föremål, handlingar eller uppgifter som ska användas i straffrättsliga förfaranden och om tillämpning av rambeslutet (729/2010).

Närmare bestämmelser om uppfyllandet av de internationella förpliktelserna om utlämning finns i lagen om utlämning för brott mellan Finland och de övriga nordiska länderna, lagen om utlämning för brott mellan Finland och de övriga medlemsstaterna i Europeiska unionen och i lagen om utlämning för brott. Utlämnandet av brottslingar regleras även i rådets rambeslut om en europeisk arresteringsorder och överlämnande mellan medlemsstaterna (2002/584/RIF). De gärningar som avses i konventionen och som redan har kriminaliserats är, liksom de gärningar som enligt denna proposition föreslås bli kriminaliserade, så allvarliga brott att utlämning i praktiken aktualiseras i samband med dem.

Enligt 2 punkten i artikeln ska varje part vidta nödvändiga lagstiftningsåtgärder eller andra åtgärder för att säkerställa att ett offer som utsatts för en gärning som är straffbelagd i enlighet med denna konvention inom en parts territorium där han eller hon inte är bosatt kan göra en anmälan till behöriga myndigheter i bosättningsstaten.

Såsom det konstateras i punkt 258 i förklaranderapporten, grundar sig denna punkt på artikel 11 i rådets rambeslut om brottsoffrets ställning i straffrättsliga förfaranden. I samband med det nationella ikraftsättandet av rambeslutet kompletterades 2 § 2 mom. i förordningen om förundersökning och tvångsmedel med en bestämmelse om den situation där målsäganden anmäler ett brott som har begåtts inom en annan medlemsstat i Europeiska unionen till polisen eller till någon annan förundersökningsmyndighet. I detta fall ska målsägandens anmälan och yrkanden sändas till den behöriga myndigheten i den medlemsstat inom vars område brottet har begåtts, om det är fråga om ett allvarligt brott eller om målsäganden inte har kunnat göra anmälan i den stat där gärningen begicks. I riksdagen behandlas för närvarande en regeringsproposition där det föreslås att en motsvarande bestämmelse ska tas in i 3 kap. 8 § 2 mom. i den nya förundersökningslagen.

Närmare anvisningar om överföringen av polisanmälan till en annan EU-medlemsstat finns i inrikesministeriets anvisning SM—2007—02286/Ri—3 som är gällande 22.8.2007—21.8.2012. I anvisningen konstateras det att skyldigheten att överföra polisanmälan inte gäller sådana situationer där en finsk förundersökningsmyndighet enligt bestämmelserna i 1 kap. i strafflagen själv är behörig att utföra förundersökningen av ett brott som har begåtts någon annanstans än i Finland. I och med denna proposition utvidgas kretsen av sådana brott som ska utredas i Finland trots att de har begåtts utomlands. Inget hindrar emellertid att brottet även i dessa situationer anmäls till myndigheterna i en annan stat, t.ex. för statistikföring. I den situation där polisanmälan ska överföras till en annan medlemsstat ska polisanmälan, målsägandens krav och eventuella förhørs- och tvångsmedelsprotokoll enligt anvisningen skickas från den lokala polisen till central-kriminalpolisens informationstjänst och därifrån vidarebefordras till den behöriga myndigheten i den andra staten.

Inrikesministeriets anvisning innehåller också vissa grunder för bedömningen av huruvida det är fråga om ett allvarligt brott. Anmälan ska vidarebefordras till myndigheten i den andra staten t.ex. då det är fråga om misshandel som orsakat skador eller en betydande egendomsskada. Begreppet allvarligt brott ska ges en tolkning som är gynnsam med tanke på målsäganden. Om situationen är svårtolkad är utgångspunkten att anmälan ska sändas vidare. Polisen ska vid behov höra målsäganden och eventuella vittnen samt vidta andra eventuella behövliga undersökningsåtgärder i den omfattning som krävs för ärendets fortsatta behandling.

Föreskrifterna i förordningen gäller överföring av polisanmälan bara inom Europeiska unionen. Till Europarådet hör dock även andra länder än EU-medlemsstater. I 2 § i förundersökningslagen och 1 § och 2 § 1 mom. i förordningen om förundersökning och tvångsmedel finns emellertid föreskrifter om skyldigheten att registrera anmälningar om brott oavsett vem som gör anmälan, samt om skyldigheten att vidta förundersökningsåtgärder med anledning av en anmälan och

vid behov överföra den till en behörig myndighet.

I 3 punkten i artikeln finns en bestämmelse som också anknyter till flera andra internationella instrument som berör rättshjälp och utlämning. Enligt 3 punkten kan nämligen denna konvention betraktas som rättslig grund för ömsesidig rättslig hjälp i brottmål eller utlämning med avseende på de gärningar som är straffbelagda i enlighet med denna konvention om en part, som villkorar ömsesidig rättslig hjälp i brottmål eller utlämning mot förekomsten av ett avtal, får en förfrågan om rättslig hjälp eller utlämning från en annan part med vilken parten inte har ingått något sådant avtal. Såsom det konstateras i punkt 260 i förklaranderapporten har denna bestämmelse emellertid inte någon praktisk betydelse när det är fråga om stater som är medlemmar i Europarådet, eftersom motsvarande föreskrifter finns i de ovan nämnda europeiska konventionerna om utlämnande och rättshjälp samt i de protokoll som hänför sig till dem.

Enligt 4 punkten ska varje part sträva efter att införliva, där så är lämpligt, förebyggande av och kamp mot sexuell exploatering av och sexuella övergrepp mot barn i hjälpprogram för utveckling som har tillhandahållits till förmån för tredje stat. Det är fråga om en bestämmelse som lämnar rum för prövning beträffande när och hur man inom utvecklingsbiståndsarbetet ska beakta förebyggandet och bekämpningen av sådana brott som avses i konventionen.

Kapitel X Övervakningsmekanism

I kapitel X i konventionen finns bestämmelser om partskommittén (artikel 39), andra representanter (artikel 40) och om partskommitténs uppgifter (artikel 41). Parts-kommittén består av representanter för de parter som har anslutit sig till konventionen. Till kommittén utses dessutom representanter som saknar rösträtt bl.a. av Europarådets parlamentariska församling och Europarådets styrkommitté för straffrättsliga frågor. Parts-kommitténs huvudsakliga uppgift är att övervaka genomförandet av konventionen. Till

parts-kommitténs uppgifter hör också bl.a. att yttra sig om frågor som gäller konventionens tillämpning.

Kapitel XI Förhållande till andra internationella instrument

I kapitel XI i konventionen finns två artiklar som gäller konventionens förhållande till Förenta Nationernas konvention om barnets rättigheter och dess fakultativa protokoll om försäljning av barn, barnprostitution och barnpornografi (artikel 42) och konventionens förhållande till andra internationella instrument (artikel 43). Utgångspunkten i dessa artiklar är att konventionen inte påverkar de rättigheter eller skyldigheter som parterna har med stöd av de nämnda dokumenten eller andra internationella instrument.

Enligt artikel 43 punkt 3 i konventionen ska parter som är medlemmar i Europeiska unionen i sina ömsesidiga förbindelser tillämpa gemenskapens och Europeiska unionens bestämmelser såtillvida det finns sådana bestämmelser som reglerar ämnet i fråga och är tillämpliga på det särskilda fallet. En förutsättning för detta är emellertid att föremålet för eller syftet med denna konvention eller dess fullständiga tillämpning gentemot andra parter inte äventyras. Motsvarande klausuler som gäller konventionens förhållande till Europeiska unionens bestämmelser har under de senaste åren också tagits in i Europarådets straffrättskonventioner (t.ex. i artikel 40 punkt 3 i konventionen mot människohandel).

I punkt 279 i förklaranderapporten finns en förklaring angående tillämpningen av den ovan nämnda punkten som Europeiska gemenskapen och Europeiska unionens medlemsstater utarbetade i samband med godkännandet av konventionen. I förklaringen konstateras det att den klausul som ingår i punkten har tagits in i konventionen på yrkande av Europeiska gemenskapen/Europeiska unionen och dess medlemsstater, eftersom unionens institutionella struktur bör beaktas i samband med anslutningen till internationella konventioner. Enligt förklaringen behövs denna klausul med tanke på de delar av konventionen som hör till gemenskapens/unionens behörighet. Till denna del kan

unionens medlemsstater inte direkt iaktta de rättigheter och skyldigheter som föreskrivs i konventionen i sitt inbördes förhållande eller i förhållande till Europeiska gemenskapen/unionen. Enligt förklaringen innebär detta emellertid inte att konventionen inte skulle kunna tillämpas fullt ut i sådana situationer som berör Europeiska gemenskapen/unionen och dess medlemsstater. Europeiska gemenskapen och EU-medlemsstaterna kommer att vara bundna av konventionen och tillämpa den på samma sätt som de övriga avtalsparterna, vid behov via gemenskapens/unionens lagstiftning.

Situationen har inte förändrats i förhållande till den tidpunkt då förklaringen gavs, även om Lissabonavtalet gällande Europeiska unionens verksamhet har trätt i kraft efter att förklaringen utarbetades. I vissa frågor har Europeiska unionen exklusiv behörighet att utfärda föreskrifter som är bindande för medlemsstaterna. I andra frågor gäller däremot delad kompetens, vilket betyder att både unionen och medlemsstaterna får utfärda bindande föreskrifter om dessa frågor. Konventionen hör till området för delad kompetens, medan frågan om vilka konventionsbestämmelser som hör till unionens exklusiva behörighet är oklarare. Konventionens förhållande till EU-lagstiftningen behandlas närmare nedan i det avsnitt som gäller behovet av riksdagens samtycke och propositionens behandlingsordning.

Kapitel XII **Ändringar i konventionen**

Den enda artikel som ingår i detta kapitel, dvs. artikel 44, gäller ändringar i konventionen. Parterna har nämligen rätt att tillstålla Europarådets generalsekreterare förslag till ändringar i konventionen. En ändring kräver dock godkännande av alla parter.

Kapitel XIII **Slutbestämmelser**

I konventionens sista kapitel finns bestämmelser om undertecknande av konventionen och om konventionens ikraftträdande (artikel 45), anslutning till konventionen (artikel 46), territoriell tillämpning (artikel 47), förbehåll (artikel 48), uppsägning (artikel 49) och underrättelser (artikel 50).

Enligt artikel 45 punkt 3 ska konventionen träda i kraft den första dagen i månaden som följer efter att tre månader löpt ut efter dagen då fem undertecknare, inklusive minst tre av medlemsstaterna i Europarådet, gav sitt samtycke till att vara bundna av konventionen. När det gäller en stat som efter konventionens ikraftträdande ger sitt samtycke till att vara bunden av den, ska konventionen enligt punkt 4 i samma artikel träda i kraft den första dagen i månaden som följer efter att tre månader löpt ut efter dagen då ratifikations-, godtagande- eller godkännandeinstrumentet deponerades. Konventionen har trätt i kraft internationellt i början av juli 2010.

2 Lagförslag

2.1 Lagen om sättande i kraft av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i Europarådets konvention om skydd för barn mot sexuell exploatering och sexuella övergrepp

1 §. Denna paragraf föreslås innehålla en sedvanlig ikraftträdandebestämmelse, där det föreskrivs att de bestämmelser i konventionen som hör till området för lagstiftningen gäller som lag sådana Finland har förbundit sig till dem.

2 §. Enligt denna paragraf ska bestämmelser om lagens ikraftträdande utfärdas genom förordning av republikens president. Lagen avses träda i kraft vid samma tidpunkt som konventionen. I enlighet med artikel 45 punkt 4 i konventionen träder konventionen för Finlands del i kraft den första dagen i månaden som följer efter att tre månader löpt ut efter dagen då anslutningsinstrumentet har deponerats.

2.2 Strafflagen

1 kap. Om tillämpningsområdet för finsk straffrätt

11 §. *Kravet på dubbel straffbarhet.* I 2 mom. i denna paragraf finns föreskrifter om de situationer där finsk lag tillämpas på en gärning även om lagen på gärningssorten inte föreskriver något straff för gärningen. En

förutsättning för tillämpningen av finsk lag är att gärningen har begåtts av en finsk medborgare eller en person som avses i 6 § 3 mom. 1 punkten. Med en finsk medborgare jämföras i den nämnda punkten den som vid gärningstidpunkten eller när rättegången inleds är varaktigt bosatt i Finland.

Med anledning av artikel 25 punkt 4 i konventionen föreslås det att 6 och 7 punkten i momentet ska ändras så att det bestäms att momentet ska tillämpas då det är fråga om gärningar som avses i 20 kap. 6, 7 eller 8 a—8 c § (6 punkten) eller gärningar som avses i 20 kap. 1—5 § eller 9 eller 9 a § och som riktar sig mot en person som är under 18 år (7 punkten).

Vidare ska ordet ”och” i 6 punkten i det gällande momentet av konsekvensskäl ändras till ”eller” och dessutom ska punkten utökas med ett omnämnande av de gärningar som avses i 20 kap. 8 b och 8 c §. I de nämnda nya paragraferna kriminaliseras lockande av barn i sexuella syften och besökande av en barnpornografisk föreställning. Momentets 7 punkt ska utökas med en hänvisning till 20 kap. 1—5 § i strafflagen. I enlighet med det villkor som redan för närvarande ingår i punkten ska denna ändring gälla sådana fall där gärningen riktar sig mot en person som är under 18 år.

8 kap. Om preskription

1 §. Preskription av åtalsrätten. Av de orsaker som anges i motiveringen till artikel 33 i konventionen samt av konsekvensskäl föreslås det att 5 mom. i denna paragraf ska ändras. Momentet ska för det första kompletteras med föreskrifter om att åtalsrätten preskriberas tidigast då den person brottet riktat sig mot fyller 28 år också i de fall där det är fråga om tvingande till sexuell handling, sexuellt utnyttjande, koppleri, grovt koppleri, människohandel eller grov människohandel som riktat sig mot en person som inte fyllt 18 år. I momentets andra mening nämns för närvarande endast våldtäkt, grov våldtäkt och tvingande till samlag.

Vidare ska åtalsrätten vara gällande ännu efter att målsäganden har nått 28 års ålder ifall den allmänna preskriptionstid som föreskrivs i 2 mom. ännu fortgår efter att målsä-

ganden har nått denna ålder. I detta fall är åtalsrätten gällande ända tills den allmänna preskriptionstiden har löpt ut. Bland de brott som för närvarande nämns i andra meningen i momentet berör detta emellertid i praktiken bara grov våldtäkt och bland de nya brott som ska fogas till momentets andra mening grov människohandel. Den allmänna preskriptionstiden för åtalsrätten för dessa brott är tjugo år. T.ex. grov våldtäkt eller grov människohandel som har riktat sig mot ett 15-årigt barn preskriberas således då offret är 35 år gammal. I fråga om de övriga brott som nämns i meningen är den allmänna preskriptionstiden för åtalsrätten tio år.

Momentet ska även utökas med en ny tredje mening, där det föreskrivs att åtalsrätten preskriberas då den som utsattes för brottet fyller 23 år i det fall där det är fråga om sådant lockande av barn i sexuella syften som avses i 20 kap. 8 b § 2 mom. i strafflagen. För detta brott döms enligt den nämnda straffbestämmelsen den som förleder en person som är under 18 år att ha samlag eller företa någon annan sexuell handling på ett sätt som avses i 8 a § eller att uppträda i en anordnad pornografisk föreställning. Om inte denna mening fogas till momentet kommer åtalsrätten för detta brott att preskriberas inom två år, eftersom maximistraffet för detta brott ska vara fängelse i ett år.

6 §. Preskription som förhindrar utdömande av straff. Enligt 3 mom. i denna paragraf får straff inte dömas ut för brott som avses i 1 § 5 mom. efter det att den tid som nämns i paragrafens 2 mom. har löpt ut och tio år har förflutit från det att den som utsattes för brottet fyllde 28 eller 23 år. Det föreslås att momentet för det första ska ändras så att begreppet ”målsäganden” ska ersättas med ”den som utsattes för brottet”. Dessutom ska de fall som omfattas av den tioåriga förlängningen utökas med sådana fall där det är av betydelse att den person som är föremål för brottet har nått 23 års ålder.

De ändringar som föreslås i momentet hör samman med de ändringar som ska göras i 8 kap. 1 § 5 mom. Det finns inte nödvändigtvis någon målsägande i samband med alla de brott som nämns i detta moment.

17 kap. Om brott mot allmän ordning

18 §. Spridning av pornografisk bild. Det föreslås att 1 mom. i denna paragraf för det första ska ändras så att de gärningsformer som nämns i momentet ska utökas med ett omnämmande av "eller på något annat sätt erbjuder eller gör tillgängliga" och "tillhandahåller". Kompletteringen grundar sig på artikel 20 punkt 1.b i konventionen. När det gäller tillhandahållande av materialet i fråga grundar sig kompletteringen på att det kan vara fråga om ett fortgående brott, varvid tillhandahållandet då har fristående betydelse som gärningsform. Det är dock snarare fråga om förtydligande än materiella ändringar i den gällande lagen. Enligt momentet är det nämligen redan för närvarande straffbart att "på något annat sätt" sprida pornografiskt material. Det faktum att gärningen är av fortgående karaktär inverkar emellertid på åtalsrättens preskription, eftersom preskriptionstiden börjar löpa då gärningen avslutas, samt på bedömningen av andra personers delaktighet i brottet. En person som uppmanar någon att tillhandahålla barnpornografiskt material ska i egenskap av anstiftare kunna dömas för spridning av pornografisk bild.

Genom dessa kompletteringar av paragrafen betonar man att spridning av barnpornografi inte nödvändigtvis sker i syfte att erhålla ekonomisk vinning, dvs. genom att materialet saluförs eller bjuds ut till uthyrning, vilket för närvarande nämns som gärningsformer i paragrafen. Spridning av barnpornografi kan t.ex. ske inom en krets av personer som känner varandra, där inget vederlag ges eller där vederlaget åtminstone inte representerar något ekonomiskt värde. Med omnämmandet av "gör tillgängliga" som ska fogas till momentet avses t.ex. att barnpornografiskt material läggs ut på internet så att andra kan se eller ladda ner det. Att göra material tillgängligt kan också ske genom att man på en internetsida skapar länkar till sådana sidor där det finns barnpornografi. Begreppet har getts motsvarande innebörd i den regeringsproposition som gäller godkännande av Europarådets konvention om IT-relaterad brottslighet (RP 153/2006 rd).

Momentet ska också ändras så att det ställs krav på att de sedlighetssårande bilderna eller

bildupptagningarna ska vara verklighetsbaserade eller verklighetstroga. Omfattande motiveringar till denna ändring finns i samband med redogörelsen för förhållandet mellan artikel 20 i konventionen och Finlands lagstiftning. Denna ändring grundar sig på att den nuvarande bestämmelsen ger rum för tolkning och den behövs för att de förpliktelser som föreskrivs i konventionen ska uppfyllas.

Med kravet på att bilderna eller bildupptagningarna ska vara "verklighetsbaserade" avses att en bild ska gälla en situation där ett barn faktiskt har utnyttjats, dvs. har blivit föremål för en sedlighetssårande handling. Oftast är det fråga om fotografier eller bildupptagningar av sådana situationer där någon har blivit utnyttjad. Det är dock även straffbart att framställa bilder av en sådan situation genom att måla eller rita eller avbilda situationen på något annat sätt. För att gärningen ska vara straffbar krävs det i det sistnämnda fallet att det kan påvisas att det finns ett samband med den situation där utnyttjandet har skett. Ett sådant samband kan t.ex. påvisas då bilden har framställts genom avbildning av situationen redan då utnyttjandet skedde eller kort därefter.

Kravet på att bilderna eller bildupptagningarna ska vara "verklighetstroga" berör i detta sammanhang i första hand sådana fall där man inte av bilden eller bildupptagningen kan sluta sig till huruvida det är verkliga personer eller händelser som avbildas. Det finns emellertid skäl att understryka att begreppen "verklighetsbaserad" och "verklighetstrogen" kompletterar varandra och även kan överlappa varandra. Som exempel kan man nämna en bild som är förvillande lik ett riktigt fotografi och som avbildar en situation där någon blir utnyttjad.

Med stöd av den hänvisning som finns i 3 mom. ska emellertid de fall där bilden eller upptagningen är av sådan natur att den tjänar spridning av information eller uppenbart har ett konstnärligt värde inte heller i framtiden vara straffbara.

Momentets tillämpningsområde omfattar också filer som innehåller bilder och bildupptagningar. Frågan om vilket material som betraktas som sedlighetssårande material har behandlats i den ursprungliga motiveringen till 18 § (RP 6/1997 rd).

19 §. Innehav av barnpornografisk bild. Enligt denna paragraf ska den som obehörigen innehåller en bild eller bildupptagning som på ett i 18 § avsett sedlighetsårande sätt visar barn eller som skaffar sig tillgång till en sådan bild eller upptagning dömas till böter eller fängelse i högst ett år för innehav av barnpornografisk bild.

Det föreslås att denna paragraf i flera avseenden ska ändras i förhållande till vad som gäller för närvarande, så att regleringen ska vara förenlig med innehållet i 18 §. Såsom det framgår av motiveringen till artikel 20 i konventionen grundar sig ändringarna dock snarare på ändamålsenlighetsaspekter och på avsikten att skydda barn än på bestämmelserna i den nämnda artikeln. Genom att kriminalisera innehav av barnpornografi strävar man efter att påverka efterfrågan på barnpornografi och därigenom minska risken för att barn blir offer för framställning av pornografi och samtidigt utsätts för sexuellt utnyttjande. Dessa omständigheter talar för att de straffbestämmelser som gäller tillverknings- och innehavsbrott ska motsvara varandra. På basis av lagberedningsmaterialet och enligt den ändring som gjordes i 17 kap. 19 § i strafflagen i samband med dess behandling vid riksdagen verkar det dessutom vara så att objekten för spridningsbrott och innehavsbrott inte heller för närvarande skiljer sig från varandra i någon betydande utsträckning, trots de olikheter som finns i föreskrifternas ordalydelse.

Den första ändringen i denna paragraf innebär att innehavet av barnpornografi ska gälla en bild eller en bildupptagning, medan det enligt den gällande lagen ska vara fråga om ett fotografi, ett videoband, en film eller en bildupptagning. I den föreslagna paragrafen ställs inte heller något krav på att det barnpornografiska materialet ska vara verklighetstroget. Hänvisningen till 18 § innebär att det är straffbart att inneha verklighetsbaserade eller verklighetstroga bilder eller bildupptagningar som på ett sedlighetsårande sätt visar barn.

En annan ändring i förhållande till den gällande regleringen utgörs av att innehavsbrottet föreslås gälla sedlighetsårande material. Enligt den gällande bestämmelsen ska det däremot vara fråga om material som visar ett

barn som deltar i samlag eller i något därmed jämförbart sexuellt umgänge eller som visar barn på något annat uppenbart sedlighetsårande sätt.

Paragrafen ska också utökas med en ny gärningsform, dvs. att skaffa sig tillgång till en sådan bild eller bildupptagning som avses i 18 §. Detta hör samman med punkterna 1.d och 1.f i artikel 20 i konventionen. Bakgrunden till denna komplettering har behandlats närmare i motiveringen till den nämnda artikeln. Att skaffa sig tillgång till materialet innebär att gärningsmannen aktivt har vidtagit åtgärder för att få tillgång till barnpornografiskt material och även har fått tillgång till materialet. I praktiken är det fråga om användning av informations- och kommunikationsteknik, framför allt internet och andra informationsnätverk, på ett sådant sätt att gärningsmannen inte lagrar det pornografiska materialet.

Att skaffa sig tillgång till materialet på det sätt som avses i detta sammanhang aktualiseras i sådana situationer där en person skaffar en bild eller upptagning mot betalning eller genom någon annan överenskommelse med den person som förfogar eller bestämmer över materialet. En kreditkortsbetalning kan t.ex. utgöra ett bevis på en sådan överenskommelse. Å andra sidan ska man kunna döma ut straff för den nya gärningsformen också i det fall att inget vederlag erläggs. Straffbarheten omfattar däremot inte t.ex. sådana internetsidor som vem som helst har fri tillgång till.

Det är inte heller fråga om att det ska bli straffbart att se på barnpornografiskt material. Den som skaffar eller innehåller förbjudet material ska kunna dömas till straff oavsett om han eller hon har sett på materialet eller inte. Gärningsmannen ska dock i detta fall, på det sätt som krävs för att det ska vara fråga om ett uppsåtligt brott, vara medveten om att materialet omfattar barnpornografi. Det faktum att gärningsmannen har besökt webbplatser som innehåller barnpornografi ska också kunna användas som bevis för att gärningsmannen har skaffat sig tillgång till sådant material.

Att skaffa sig tillgång till barnpornografi kan även vara en åtgärd som föregår innehav, t.ex. nerladdning av materialet. I ett sådant

fall ska gärningsmannen inte särskilt ådömas straff för att han eller hon har skaffat sig tillgång till materialet.

20 kap. Om sexualbrott

6 §. Sexuellt utnyttjande av barn. Enligt det föreslagna 1 mom. i denna paragraf ska den som genom beröring eller på något annat sätt utsätter ett barn som är under 16 år för en sexuell handling som är ägnad att skada barnets utveckling eller förmår barnet att företa en sådan handling dömas till fängelse i minst fyra månader och högst fyra år för sexuell utnyttjande av barn.

Detta moment avviker på två sätt från motsvarande bestämmelse i den gällande lagen. För det första ska momentet inte längre innehålla ett omnämnande av samlag med barn som en gärningsform. Denna ändring beror på att den nämnda gärningsformen ska fogas till rekvisitet för den grova gärningsform som avses i 7 § 1 mom. 1 punkten. Om brottet emellertid inte bedömt som en helhet är grovt, ska gärningsmannen enligt 2 mom. i den aktuella paragrafen konstateras göra sig skyldig till sexuell utnyttjande av barn. Denna ändring innebär att det inte längre finns behov av att numrera de olika gärningsformerna i momentet.

I avsnitt 2.3 i den allmänna motiveringen behandlas gärningsformerna för sådana brott som berör utnyttjande av barn, utgående från det som framgår av lagberedningsarbetena (RP 6/1997 rd) och rättspraxis. Förhållandet mellan dessa brott och konventionens kriminaliseringsförpliktelser samt andra sexualbrott som riktar sig mot barn har behandlats ovan i avsnitt 1 i detaljmotiveringen, som gäller förhållandet mellan konventionen och Finlands lagstiftning, i synnerhet i samband med artiklarna 18—23. Denna fråga behandlas även nedan i samband med 8 b och 8 c §.

Den andra ändringen i momentet innebär att ett fängelsestraff på minst fyra månader ska dömas ut för sexuell utnyttjande av barn. Det gällande momentet innehåller inga särskilda föreskrifter om minimistraffet, vilket betyder att minimistraffet för närvarande enligt 2 c kap. 2 § 2 mom. i strafflagen är fängelse i 14 dagar. Syftet med denna ändring är att betona förkastligheten och skadligheten

av sådana brott där barn blir utnyttjade. Detta betyder att det i genomsnitt kommer att dömas ut strängare straff för dessa brott i framtiden.

Såsom det framgår av det som framförts ovan om gärningsformerna för sexuell utnyttjande av barn, kan det emellertid också förekomma gärningar som bör betraktas som så lindriga att det föreslagna minimistraffet kan vara alltför strängt. I dessa fall ska man liksom för närvarande kunna tillämpa föreskrifterna om en lindrigare straffskala i 6 kap. 8 § i strafflagen, vilket innebär att det blir möjligt att döma ut ett fängelsestraff som är lindrigare än minimistraffet eller ett bötesstraff i stället för ett fängelsestraff. Enligt 1 mom. 5 punkten i den nämnda paragrafen är detta emellertid möjligt bara i sådana fall där det på exceptionella grunder föreligger särskilda skäl som ska nämnas i domen. Ordalydelsen i denna punkt visar att det endast sällan blir aktuellt att avvika från den föreskrivna straffskalan. Detta gäller även i fråga om sexuell utnyttjande av barn. Också den ändrade bestämmelsen som ska tas in i den nya 7 a § kan gälla brott där det är fråga om utnyttjande av barn. Enligt denna bestämmelse anses en handling inte som sexuell utnyttjande av barn eller i 7 § 1 mom. 1 punkten avsett grovt sexuell utnyttjande av barn om den inte kränker den sexuella självbestämmanderätten för den som utsattes för handlingen och det inte råder någon stor skillnad i ålder samt själslig och kroppslig mognad mellan parterna.

Dessutom påverkar den föreslagna ändringen av definitionen av en sexuell handling i 10 § 2 mom. såväl detta moment som de övriga bestämmelser som behandlas nedan. Enligt den ändrade definitionen avses med en sexuell handling i 20 kap. i strafflagen en handling som har en väsentligt sexuell innebörd med hänsyn till gärningsmannen och den som handlingen riktade sig mot samt omständigheterna vid handlingen. Det ska inte längre krävas att gärningsmannen utför handlingen i syfte att uppnå sexuell upphetsning eller tillfredsställelse.

Vidare föreslås det att de föreskrifter som ingår i 3 mom. i den gällande paragrafen i ändrad form ska tas in i dess 2 mom. För sexuell utnyttjande av barn döms enligt detta

moment också den som har samlag med ett barn som inte har fyllt 16 år, om inte brottet bedömt som en helhet är grovt på det sätt som avses i 7 § 1 mom. För sexuellt utnyttjande av barn döms dessutom den som handlar på ett sätt som avses i 1 mom. eller ovan i detta moment med ett barn som har fyllt 16 men inte 18 år, om gärningsmannen är barnets förälder eller står i en ställning till barnet som motsvarar en förälders och bor i samma hushåll som barnet.

De föreslagna ändringarna i momentet gäller de fall där gärningsmannen har samlag med ett barn. Dessa fall ska i regel bedömas som grovt sexuellt utnyttjande av barn med stöd av 7 § 1 mom. 1 punkten. Om brottet emellertid inte bedömt som en helhet betraktas som grovt, ska gärningsmannen alltså med stöd av det aktuella momentet dömas för sexuellt utnyttjande av barn. Den bestämmelse om begränsning av straffansvaret som för närvarande ingår i momentet ska i ändrad form flyttas till den nya 7 a §.

Paragrafens 3 mom. föreslås innehålla den bestämmelse som för närvarande ingår i 4 mom., där det bestäms att försök är straffbart.

7 §. Grovt sexuellt utnyttjande av barn. De gärningsformer som nämns i paragrafens 1 mom. ska utökas med det fall där gärningsmannen har samlag med ett barn som inte har fyllt 16 år eller, i ett fall som avses i 6 § 2 mom., med ett barn som har fyllt 16 men inte 18 år. Samtidigt ska momentet för tydlighetens skull delas in i punkter och underpunkter. Den gärningsform som innefattar samlag ska nämnas i 1 punkten.

Enligt den nya 1 punkten gör sig gärningsmannen således skyldig till grovt sexuellt utnyttjande av barn i de situationer som avses i punkten, om brottet även bedömt som en helhet är grovt. Helhetsbedömningen och dess resultat är även i dessa situationer beroende av de specifika omständigheter som hänför sig till gärningen, gärningsmannen och offret. På helhetsbedömningen inverkar t.ex. förhållandet mellan gärningsmannen och barnet, deras åldersskillnad samt barnets ålder och utvecklingsnivå. Gärningen kan t.ex. anses motsvara rekviritet för den normala gärningsformen i stället för den grova formen ifall gärningsmannen och barnet säll-

skapar med varandra men situationen ändå inte uppfyller de villkor som föreskrivs i begränsningsbestämmelsen i 7 a §. Ett nära förhållande mellan gärningsmannen och barnet kan å andra sidan också påverka bedömningen i motsatt riktning, t.ex. då det är fråga om missbruk av ett förtroendeförhållande.

I 2 mom. föreskrivs det fortsättningsvis att försök är straffbart.

7 a §. Begränsningsbestämmelse. Denna paragraf föreslås innehålla en bestämmelse om att en handling inte anses som sexuellt utnyttjande av barn eller i 7 § 1 mom. 1 punkten avsett grovt sexuellt utnyttjande av barn, om den inte kränker den sexuella självbestämmanderätten för den som utsattes för handlingen och det inte råder någon stor skillnad i ålder samt själslig och kroppslig mognad mellan parterna.

Denna paragraf föreslås ersätta 6 § 2 mom. i den gällande lagen, där det bestäms att en gärning som avses i paragrafens 1 mom. likväl inte anses som sexuellt utnyttjande av barn om det inte mellan parterna råder någon stor skillnad i ålder eller själslig och kroppslig mognad. Den föreslagna paragrafen innehåller en särskild hänvisning till 7 § 1 mom. 1 punkten eftersom samlag nämns som gärningsform i 6 § 1 mom. i den gällande lagen. Syftet med ändringen är således inte att till denna del ändra begränsningsbestämmelsens tillämpningsområde. Begränsningsbestämmelsen ska alltså inte kunna tillämpas på de fall som avses i 7 § 1 mom. 2 punkten.

I samband med att denna bestämmelse flyttas till den nya paragrafen ska den preciseras så att dess ordalydelse stämmer bättre överens med dess ändamål och syfte. I anslutning till utarbetandet av den gällande bestämmelsen konstaterades det (RP 6/1997 rd, s. 181/I) att syftet att skydda barn mot sexuellt utnyttjande inte kräver en begränsning av sexuella relationer mellan ungdomar i sådana situationer där relationerna inte innebär att den andra parten blir utnyttjad. Den nya paragrafen ska också tillämpas på dessa situationer. I och med att ordet "eller" ändras till "samt" betonar man emellertid att en förutsättning för att begränsningsbestämmelsen ska kunna tillämpas är att det varken råder någon stor skillnad i fråga om ålder eller i fråga om mognad mellan parterna. I övrigt har de frå-

gor som gäller skillnader i ålder och mognad behandlats i motiveringen till den gällande paragrafen.

I motiveringen till den gällande bestämmelsen har det emellertid inte närmare definierats vad som avses med "utnyttjande" i detta sammanhang. I den föreslagna paragrafen används inte detta ord, eftersom det finns en uppenbar risk för sammanblandning med brottsrekvisiten. Det kan nämligen finnas hinder för begränsningsbestämmelsens tillämpning också i andra fall än de där någon gör sig skyldig till ett brott i samband med sexuellt umgänge. Syftet är att skydda individens sexuella självbestämmanderätt, så att ingen med osakliga metoder försöker påverka ett barns viljebildning t.ex. genom påtryckningar eller övertalning.

8 a §. Köp av sexuella tjänster av ung person. Det föreslås att denna paragraf ska ändras så att maximistraffet för detta brott ska förlängas från fängelse i ett år till fängelse i två år. Såsom det konstateras i motiveringen till artikel 27 är den nuvarande straffskalan alltför snäv med beaktande av det stora spektret av sexuella tjänster som kan komma i fråga. Skärpningen av maximistraffet innebär att det kommer att dömas ut strängare straff än för närvarande för denna gärning, också fängelsestraff. Detta kommer närmast att gälla sådana fall där gärningen innefattar samlag eller en därmed jämförbar sexuell handling.

8 b §. Lockande av barn i sexuella syften. Enligt den nya paragrafens 1 mom. ska den som föreslår ett möte eller andra kontakter med barn så att det av förslaget innehåller eller av omständigheterna annars framgår att syftet är att på det sätt som avses i 17 kap. 18 § 1 mom. tillverka bilder eller bildupptagningar som på ett sedlighetssårande sätt visar ett barn eller att rikta ett brott som avses i 6 eller 7 § mot ett barn dömas till straff för lockande av barn i sexuella syften. Straffet ska vara böter eller fängelse i högst ett år. Denna bestämmelse grundar sig på artikel 23 i konventionen.

I de fall som avses i momentet är det fråga om gärningar som föregår försök till spridning av en pornografisk bild (gärningsformen kan även utgöras av tillverkning) eller försök till sexuellt utnyttjande eller grovt sexuellt

utnyttjande av ett barn. Om gärningen redan har framskridit så långt att den utgör ett försök till tillverkning av barnpornografi eller till ett brott som gäller sexuellt utnyttjande av barn, ska gärningsmannen dock inte särskilt dömas för lockande av barn i sexuella syften, eftersom detta ingår i försöket. En sådan fara för att brottet fullbordas som krävs för att det ska vara fråga om försök föreligger åtminstone då de föreslagna kontakterna genast kan realiseras. Detta gäller närmast situationer där det är fråga om sådana "andra kontakter" som avses i bestämmelsen och där kontakterna kan realiseras omedelbart t.ex. med hjälp av en bildförbindelse. Det faktum att en person vid ett möte föreslår ett senare möte medför i allmänhet inte ännu sådan fara för fullbordande av brottet som krävs för att det ska vara fråga om försök till ett brott som gäller framställning av barnpornografi eller sexuellt utnyttjande av barn.

Som gärningsformer nämns alltså i momentet utöver att föreslå ett möte även att föreslå andra kontakter. Detta beror på att det är möjligt att framställa barnpornografi eller göra sig skyldig till sexuellt utnyttjande av ett barn trots att gärningsmannen och barnet inte träffas. Med ett möte avses i detta sammanhang att personerna fysiskt befinner sig på samma plats. I sådana fall där det är fråga om andra kontakter begås brottet i praktiken med hjälp av modern kommunikationsteknik (t.ex. webbkamera).

För att brottet ska fullbordas krävs det inte att gärningsmannen och barnet de facto träffas eller har någon annan kontakt med varandra. Om de träffas eller annars har kontakt med varandra i det syfte som avses i momentet, har gärningen ofta redan fortskridit till ett försök till brott som gäller barnpornografi eller sexuellt utnyttjande av barn. För att gärningen ska vara straffbar krävs det inte heller någon överenskommelse om ett möte eller andra kontakter, även om ett brott som innebär lockande av barn i sexuella syften ofta leder till en sådan överenskommelse. Gärningsmannens handlande blir nämligen straffbart redan då gärningsmannen föreslår något slags kontakter. Även om det är barnet som tar initiativ till kontakterna, kan det vara fråga om ett sådant förslag som avses i momentet i den situation där gärningsmannen

aktivt tar fasta på barnets initiativ. Det kan också vara fråga om ett sådant förslag och sådana bevekelsegrunder som avses i paragrafen i sådana situationer där gärningsmannen och barnet de facto redan har träffats eller på något annat sätt haft kontakt med varandra. Det är då fråga om fall där gärningsmannen och barnet känner varandra sedan förut och gärningsmannen i samband med de tidigare mötena eller kontakterna har haft för avsikt att skapa ett förtroendeförhållande mellan sig själv och barnet och detta föregår arrangerandet av ett sådant möte eller sådana kontakter som avses i momentet.

I avvikelse från artikel 23 i konventionen ska straffbarheten inte bara vara begränsad till sådana fall där gärningsmannen och barnet håller kontakt med varandra med hjälp av informations- eller kommunikationsteknik. En sådan begränsning kan inte anses ändamålsenlig med tanke på att syftet med bestämmelsen är att skydda barn, även om en avsevärd del av den kommunikation som avses i detta sammanhang de facto sker via internet, e-post och mobil-telefon. Det är t.ex. även möjligt att gärningsmannen och barnet då de träffas diskuterar eller t.o.m. avtalar om ett kommande möte eller andra kontakter där gärningsmannen har för avsikt att utsätta barnet för ett sådant brott som avses i momentet.

För att gärningen ska vara straffbar krävs det enligt momentet att gärningsmannens avsikt att begå ett sådant brott som avses i momentet mot ett barn ska framgå av förslaget innehåll eller av omständigheterna annars. Gärningsmannens syfte ska således framgå av yttre omständigheter som kan iakttas objektivt. Detta betyder att gärningsmannen senast efter att ha lagt fram förslaget ska handla på ett sådant sätt som visar att han eller hon har för avsikt att begå ett sådant brott som avses i momentet. Det är även möjligt att gärningsmannen har berett sig på att begå det planerade brottet redan då han eller hon samtalat med barnet, vilket kan framgå av samtalets och förslaget innehåll. Av de yttre omständigheter som hänför sig till gärningsmannens avsikt nämns i motiveringen till artikel 23 den omständighet som även omtalas i förklaranderapporten, dvs. att gärningsmannen anländer till mötesplatsen. Detta kan

emellertid inte enbart i sig betraktas som ett bevis på gärningsmannens avsikt, ifall man inte i samband med överenskommelsen om mötet har använt sådana uttryck som ger vid handen att det är fråga om ett möte av sexuell karaktär. Vid bedömningen av gärningsmannens avsikt ska man således göra en objektiv helhetsbedömning av situationen, där man även ska ta hänsyn till de godtagbara skäl som eventuellt kan påvisas för uppförandet eller handlingen.

Det är karaktäristiskt för det aktuella brottet att gärningsmannen uppträder under falsk identitet och t.ex. låtsas vara betydligt yngre än vad han eller hon egentligen är. Detta kan vara fallet i sådana situationer där gärningsmannen och barnet inte har träffats i samband med lockande av barnet i sexuella syften och inte heller känner varandra sedan förut. Sådana andra iakttagbara åtgärder som avses i straffbestämmelsen kan t.ex. utgöras av att någon skapar förhållanden för framställning av barnpornografi (t.ex. engagerar andra deltagare eller skaffar utbildningsutrustning eller lokaler eller kulisser som behövs för ändamålet), bokar ett ovanligt utrymme för ett möte (t.ex. ett hotellrum) eller ändrar platsen eller tiden för ett möte så att inga andra personer kommer att vara närvarande (t.ex. ett möte på en avsides belägen plats eller vid en sen tidpunkt). Gärningsmannen kan också förse barnet med utrustning (t.ex. installera en webbkamera på datorn) som är avsedd att användas för ett brott som gäller barnpornografi eller sexuellt utnyttjande av barn.

Gärningens syfte och uttryckandet av syftet hör samman med det aktuella brottets förhållande till sexuellt utnyttjande av barn. Om sexuellt laddade ämnen eller händelser diskuteras med ett barn eller meddelanden med sexuell betoning sänds till ett barn uppfylls rekvisitet för sexuellt utnyttjande av barn. Gärningsmannen kan i dylika fall särskilt dömas till straff för lockande av barn i sexuella syften, ifall man ur diskussionen kan urskilja ett förslag till ett senare möte eller andra kontakter och gärningsmannens syfte med detta framgår på det sätt som avses i momentet.

För lockande av barn i sexuella syften döms enligt paragrafens 2 *mom.* också den

som förleder en person som är under 18 år att ha samlag eller företa någon annan sexuell handling på ett sätt som avses i 8 a § eller uppträda i en anordnad pornografisk föreställning, om inte strängare straff för gärningen föreskrivs någon annanstans i lag. I den paragraf som det hänvisas till i momentet kriminaliseras köp av sexuella tjänster av ung person. Kriminaliseringen av den gärning som avses i momentet grundar sig på artikel 19 punkt 1.a och artikel 21 punkt 1.a i konventionen.

När det gäller sådana brott för vilka strängare straff föreskrivs någon annanstans i lag blir det i praktiken fråga om människohandels- och koppleribrott, såsom det framgår av motiveringen till artiklarna 19 och 21. I enlighet med vad som redan konstaterats är det emellertid inte fråga om någon inskränkning av tillämpningsområdet för de straffbestämmelser som gäller dessa brott. Gärningsmannen ska dömas till straff för lockande av barn i sexuella syften i synnerhet i de situationer där gärningsmannen inte på det sätt som krävs för att rekvisitet för människohandel ska uppfyllas själv har utnyttjat offret eller annars på ett sådant sätt som är kännetecknande för människohandels- och koppleribrott har fått ekonomisk vinning av de sexuella tjänster som offret sålt eller av offrets medverkan i en pornografisk föreställning. I de situationer som aktualiseras inom ramen för momentets tillämpningsområde kommer det närmast att vara fråga om sådan försäljning av sexuella tjänster eller sådana uppträdanden som endast den person som lockats till det själv får vinning av. Dessutom kan det vara fråga om situationer där rekvisitet för människohandels- eller koppleribrott inte uppfylls på grund av att någon annan faktor som hör till rekvisitet för dessa brott saknas.

Till de brott för vilka strängare straff föreskrivs någon annanstans i lag hör också sådant sexuellt utnyttjande av barn som är straffbart enligt 20 kap. 6 eller 7 § samt sådant köp av sexuella tjänster av ung person som kriminaliseras i 20 kap. 8 a §. Om gärningsmannen förleder en person som är under 16 år (eller i vissa fall en 16- eller 17-åring) att uppträda i en anordnad pornografisk föreställning och själv följer föreställningen, gör sig gärningsmannen inte skyldig

till lockande av barn i sexuella syften utan till sexuellt utnyttjande av barn eller, beroende av omständigheterna, till grovt sexuellt utnyttjande av barn. Om den som förleder en person som är under 18 år att sälja sexuella tjänster själv köper dessa tjänster, ska gärningsmannen dömas för köp av sexuella tjänster av ung person. I denna proposition föreslås det att maximistraffet för detta brott ska skärpas till fängelse i två år, vilket innebär att brottet kommer att höra till de brott för vilka strängare straff föreskrivs någon annanstans i lag. Om gärningsmannen utöver att själv köpa sexuella tjänster lockar den som säljer tjänsterna att också sälja tjänster till andra personer, kan gärningsmannen emellertid göra sig skyldig både till lockande av barn i sexuella syften och till köp av sexuella tjänster av ung person.

I momentet beskrivs lockandet av barn i sexuella syften med ordet ”förleder”, som också används i 20 kap. 9 § 1 mom. 5 punkten i strafflagen som gäller koppleri. Det är alltså fråga om att påverka viljebildningen hos den som säljer sexuella tjänster eller uppträder i en pornografisk föreställning. Som exempel på sådant förledande som avses i detta sammanhang kan man för det första nämna den situation där gärningsmannen uppmärksammar en ung person som är i penningknipa på möjligheterna att skaffa sig inkomster genom att sälja sexuella tjänster eller t.ex. genom att uppträda i striptease-föreställningar. Det kan även vara fråga om en situation där gärningsmannen övertalar en minderårig person som är i behov av en bostad eller ett ställe att vistas på att ta emot ett sådant ställe i utbyte mot tillhandahållande av sexuella tjänster. I detta fall är det möjligt att gärningsmannen gör sig skyldig både till lockande av barn i sexuella syften och till något annat brott, t.ex. till medhjälp till köp av sexuella tjänster av ung person.

Uttrycket ”sedlighetssårande” motsvarar i princip det uttryck som används i 17 kap. 18 § 1 mom. där det föreskrivs straff för spridning av pornografisk bild. Till sådana pornografiska föreställningar som omfattas av tillämpningsområdet för detta moment hör striptease-föreställningar och föreställningar där de som uppträder har sexuellt umgänge med varandra (beröring eller samlag) eller

masturberar. Det kan också vara fråga om erotisk dans, ofta i kombination med att den som uppträder bär lätt klädsel eller är naken. Redan det faktum att en person som är yngre än 18 år visar sina könsorgan vid en anordnad publikföreställning kan också betraktas som en sådan pornografisk föreställning som avses i momentet.

Detta moment gäller uttryckligen anordnade föreställningar. Huruvida föreställningen anordnas av den som uppträder eller av någon annan person saknar betydelse. Om arrangören är någon annan än den som uppträder vid föreställningen, får denna utomstående arrangör i allmänhet ekonomisk vinning av föreställningen. I detta fall gör sig arrangören samtidigt skyldig till människohandels- eller koppleribrott. Det är även möjligt att den som i enlighet med momentet gör sig skyldig till lockande av barn i sexuella syften samtidigt fungerar som arrangör för föreställningen. Ifall arrangerandet av föreställningen i ett sådant fall inte är straffbart som människohandels- eller koppleribrott, hänför sig denna gärning till lockande av barn i sexuella syften. Med en anordnad föreställning avses en föreställning med utomstående personer som publik. Den som uppträder behöver emellertid inte befinna sig på samma plats som publiken, utan föreställningen kan också ske t.ex. via internet eller med hjälp av annan motsvarande teknik. Ifall det är fråga om lagrade föreställningar blir straffbestämmelserna om barnpornografi tillämpliga.

För att rekvisitet för det brott som avses i momentet ska uppfyllas krävs det att en person som är under 18 år börjar sälja sexuella tjänster på ett sådant sätt som avses i 8 a § eller uppträda i en anordnad pornografisk föreställning. Om detta inte ännu har hunnit ske, ska gärningsmannen i enlighet med 3 mom. kunna dömas för försök till sådant lockande av barn i sexuella syften som avses i 2 mom., ifall det finns fara för att brottet fullbordas. Kriminaliseringen av försök grundar sig på artikel 24 i konventionen.

8 c §. *Besökande av en barnpornografisk föreställning.* Enligt 1 mom. i denna nya paragraf ska den som besöker en anordnad föreställning där en person som inte har fyllt 18 år uppträder på ett sedlighetssårande sätt dömas till böter eller fängelse i högst två år

för besökande av en barnpornografisk föreställning. Enligt 2 mom. ska också försök till detta brott vara straffbart.

Denna kriminalisering grundar sig på artikel 21 punkt 1.c i konventionen. Av de orsaker som framförts i motiveringen till denna artikel ska straffbarheten inte begränsas till sådana situationer där barn har rekryterats eller tvingats till något på det sätt som avses i leden a eller b. Dessutom föreslås det att försök ska vara straffbart, även om artikel 24 i konventionen inte förpliktar till kriminalisering av försök.

När det gäller anordnade föreställningar och sedlighetssårande uppträdanden kan man hänvisa till det som framförts ovan i motiveringen till 8 b §. En föreställning kan antingen besökas på plats eller följas med hjälp av kommunikationsteknik. Den som förmår en person som är under 16 år (eller i vissa fall även en 16- eller 17-åring) att uppträda i en anordnad pornografisk föreställning och själv följer föreställningen ska dock inte särskilt dömas för besökande av barnpornografisk föreställning. I detta fall gör sig gärningsmannen nämligen skyldig till ett allvarigare brott, dvs. till sexuellt utnyttjande av barn eller grovt sexuellt utnyttjande av barn. Eftersom dessa brott, som gäller sexuellt utnyttjande av barn, i praktiken är de enda brott för vilka strängare straff kan utdömas och vars straffbestämmelser åsidosätter den aktuella bestämmelsen, finns det inte skäl att i 1 mom. särskilt konstatera att straffbarheten förutsätter att inte något strängare straff föreskrivs för gärningen någon annanstans i lag.

Förutom för besökande av en barnpornografisk föreställning kan gärningsmannen samtidigt också dömas för andra brott som hör samman med anordnandet av föreställningen. Om t.ex. en person som får ekonomisk vinning av föreställningen besöker den, kan personen i fråga dömas både för besökande av en barnpornografisk föreställning och, beroende på omständigheterna, för människohandels- eller koppleribrott.

10 §. Definitioner. Det föreslås att 2 mom. i denna paragraf ska ändras så att man med *sexuell handling* i detta kapitel avser en handling som har en väsentligt sexuell innebörd med hänsyn till gärningsmannen och den som handlingen riktade sig mot samt

omständigheterna vid handlingen. Kravet på att gärningsmannen ska utföra handlingen i syfte att uppnå sexuell upphetsning eller tillfredsställelse ska således strykas ur definitionen. Bakgrunden till detta förslag har behandlats i avsnitt 2.3 i den allmänna motiveringen. Denna ändring berör alla bestämmelser i 20 kap. i strafflagen där begreppet sexuell handling används.

Den föreslagna ändringen av paragrafen innebär att frågan om huruvida en handling har väsentligt sexuell innebörd ska bedömas objektivt, på basis av omständigheter som kan iakttas utifrån. Detta medför dock inte nödvändigtvis någon betydande förändring av det gällande läget. I den nuvarande situationen har man dock upplevt det som problematiskt att gärningsmannens syfte har uppmärksammat alltför mycket och att det har varit svårt att påvisa detta syfte. Dessutom kan vissa handlingar anses ha väsentligt sexuell innebörd oavsett gärningsmannens syfte med handlingen. På basis av rättspraxis nämns i den allmänna motiveringen som exempel på sådana handlingar t.ex. att ge tungkyssar till ett barn och att föra in ett finger i barnets anus. Beröring av könsorganen kan också nämnas som exempel på sådana handlingar.

Trots den föreslagna ändringen av momentet kan man inte undvika problem vid tolkningen av gränserna för vad som kan betraktas som godtagbart beteende. Förutom de kulturella skillnader som finns inom detta område kan gränserna för kel och smekningar variera avsevärt även inom en viss kultur. I och med denna ändring av momentet blir det möjligt att vid behov på ett flexibelt sätt ta hänsyn till de omständigheter som föreligger i enskilda fall. Det faktum att omnämnandet av gärningsmannens syfte ska strykas ur momentet innebär inte att gärningsmannens avsikt med handlingen eller uppfattning om omständigheterna skulle sakna betydelse med avseende på straffbarheten. Alla gärningar som har kriminaliserats i 20 kap. i strafflagen är och kommer även i och med denna proposition i fortsättningen att vara straffbara endast då de begås uppsåtligt. Kravet på uppsåt gäller också gärningens väsentligt sexuella innebörd.

Vid bedömningen av den väsentlighet som avses i definitionen är det av betydelse i vilket syfte handlingen utförs. Detta hänför sig till de omständigheter vid handlingen som nämns i definitionen. T.ex. sådana operationer och andra motsvarande åtgärder som är medicinskt motiverade och utförs korrekt omfattas inte av denna definition, även om de kan ha en inverkan som främjar eller försvagar den sexuella förmågan hos den som är föremål för åtgärden och i detta avseende har en väsentligt sexuell innebörd för personen i fråga. Med avseende på denna definition är det även i övrigt viktigt att man gör en helhetsbedömning av situationen, där man tar hänsyn till de faktorer som nämns i den aktuella bestämmelsen, dvs. gärningsmannen och den som handlingen riktade sig mot samt omständigheterna vid handlingen.

11 §. Åtalsrätt. Denna paragraf ska, liksom även följande paragraf, ändras på basis av artikel 32 i konventionen. I artikel 32 krävs det att gärningar som är straffbelagda i enlighet med konventionen i alla situationer ska höra under allmänt åtal.

Enligt den ändrade paragrafen ska allmänna åklagaren inte få väcka åtal för brott som avses i 3 och 4 § eller i 5 § 1 mom. 4 punkten och som riktar sig mot en person som har fyllt 18 år, om inte målsäganden anmäler brottet till åtal eller ett synnerligen viktigt allmänt intresse kräver att åtal väcks.

Därutöver ska paragrafen utökas med en avgränsning som gäller personer som har fyllt 18 år. Dessutom ska hänvisningen till 5 § 1 mom. 2 punkten strykas ur paragrafen, eftersom sådant sexuellt utnyttjande som avses i punkten riktar sig mot personer som är yngre än 18 år. Ordet ”eller” som finns i paragrafen i dag ersätts med ordet ”och”.

12 §. Åtgärdseftergift. Det föreslås att denna paragraf ska ändras på motsvarande sätt som 11 §. Om målsäganden av egen fast vilja ber att åtal inte ska väckas för ett brott som avses i 1 § eller i 5 § 2 mom. och brottet har riktat sig mot en person som har fyllt 18 år, ska allmänna åklagaren ha rätt att låta bli att väcka åtal, om inte ett viktigt allmänt eller enskilt intresse kräver att åtal väcks. Även denna paragraf ska utökas med en avgränsning som hänför sig till åldersgränsen 18 år. Dessutom ska hänvisningen till 6 § strykas ur

paragrafen, eftersom det brott som avses i paragrafen (sexuellt utnyttjande av barn) alltid riktar sig mot personer som är yngre än 18 år.

13 §. Juridiska personers straffansvar. Det föreslås att denna paragraf ska utökas med en ny andra mening. Enligt denna mening ska det som bestäms om juridiska personers straffansvar även gälla ett i 8 b § 1 mom. avsett brott där någon föreslår ett möte eller andra kontakter med barn i syfte att tillverka bilder eller bildupptagningar som på ett sedlighetssårande sätt visar ett barn. Detta tillägg hänför sig till artikel 26 i konventionen.

2.3 Lagen om näringsförbud

3 §. Förutsättningarna för näringsförbud. Det föreslås att denna paragraf ska utökas med ett nytt 3 mom. där det bestäms att näringsförbud dessutom kan meddelas en person som avses i 2 §, om han eller hon vid drivan- det av rörelse har gjort sig skyldig till 1) ett brott som är straffbart enligt 17 kap. 18 eller 18 a § i strafflagen eller försök eller medverkan till ett sådant brott, 2) ett brott som är straffbart enligt 17 kap. 19 § i strafflagen eller medverkan till ett sådant brott, eller 3) ett brott som har riktat sig mot en person som är yngre än 18 år och som är straffbart enligt 20 kap. 9 eller 9 a § eller 25 kap. 3 eller 3 a § i strafflagen eller försök eller medverkan till ett sådant brott. Det nya momentet hänför sig till den förpliktelse som ingår i artikel 27 punkt 3.b i konventionen.

Den föreslagna bestämmelsen ska innehålla uttömmande föreskrifter om förutsättningarna för meddelande av näringsförbud. De omständigheter som nämns i 1 och 2 mom. i paragrafen ska således inte uppmärksammas i detta sammanhang. Däremot blir flera andra bestämmelser i lagen om näringsförbud direkt tillämpliga. Detta gäller t.ex. bestämmelserna om näringsförbudets personkrets (2 §), näringsförbudets innehåll (4 §), näringsförbudets varaktighet (5 §), meddelande av näringsförbud (6 §) och tiden för anhängiggörandet (8 §).

I detta moment är brotten uppdelade i olika punkter, eftersom förutsättningarna för meddelande av näringsförbud i dessa fall avviker från varandra beroende på vilket brott det är

fråga om. I de paragrafer som det hänvisas till i 1 mom. kriminaliseras spridning av pornografisk bild och grov spridning av barnpornografisk bild. Momentets 2 punkt föreslås innehålla en särskild hänvisning till 17 kap. 19 § i strafflagen som gäller innehav av barnpornografisk bild, eftersom försök till detta brott fortsättningsvis inte ska vara straffbart. I momentets 3 punkt ställs å sin sida ett särskilt krav på att brottet ska ha riktat sig mot en person som är yngre än 18 år. De brott som avses i denna punkt är koppleri, grovt koppleri, människohandel och grov människohandel.

Det faktum att någon har gjort sig skyldig till ett sådant brott som nämns i momentet eller till försök eller medverkan till ett sådant brott innebär i praktiken att personen i fråga redan har dömts eller kommer att dömas till straff för det aktuella brottet i samband med meddelandet av näringsförbud. Om näringsförbudet undantagsvis inte skulle behandlas tillsammans med brottmålet, krävs det dock inte att domen i brottmålet ska ha vunnit laga kraft eller vara verkställbar såsom en laga-kraftvunnen dom för att näringsförbud ska kunna meddelas. I det skede då en person ännu bara är misstänkt eller åtalad för ett brott kan tillfälligt näringsförbud meddelas med stöd av 11 § 1 mom. Föreskrifter om medverkan till brott finns i 5 kap. i strafflagen. Tillämpningsområdet för denna paragraf ska omfatta alla former av medverkan.

11 §. Tillfälligt näringsförbud. Det föreslås att 1 mom. i denna paragraf ska kompletteras med föreskrifter om att tillfälligt näringsförbud ska kunna meddelas också för att förhindra ett brott som avses i 3 § 3 mom. De villkor som hänför sig till den misstänktes eller åtalades ställning och till sannolikheten för meddelande av näringsförbud ska även gälla dessa situationer.

2.4 Barnskyddslagen

25 §. Anmälningsskyldighet. Det föreslås att denna paragraf för det första ska ändras så att dess 3 mom. utökas med en ny bestämmelse där det föreskrivs att de personer som avses i 1 mom. ska ha rätt att trots sekretessbestämmelserna göra en anmälan till polisen när de på grund av omständigheter som de

har fått kännedom om i sin uppgift har skäl att misstänka att ett barn har utsatts för en gärning som är straffbar enligt 20 kap. i strafflagen. Samtidigt ska det gällande 3 mom. bli 4 mom. och dessutom ändras så att det nya momentet ska innehålla en hänvisning till 3 mom.

Det ändrade 3 mom. hör samman med artikel 12 i konventionen. Av denna artikel följer emellertid inte någon skyldighet att göra en sådan ändring. Såsom det framgår av motiveringen till artikeln, ska man med hjälp av den nya bestämmelsen förtydliga den oklara lagstiftningssituationen samt försnabba och effektivisera den straffprocessuella behandlingen av sexualbrott som riktar sig mot barn. Paragrafens 3 mom. åsidosätter den mer allmänt utformade bestämmelsen i 18 § 3 mom. i lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården, som å sin sida ska utökas med ett tillägg som behövs för att betona detta. Bestämmelsen i 25 d § 3 mom. i barnskyddslagen ska fortsättningsvis innehålla föreskrifter om barnskyddsmyndigheternas skyldighet att göra en anmälan till polisen bl.a. om sexualbrott som riktar sig mot barn. Allmänhetens skyldighet att anmäla grova brott ska däremot även i fortsättningen regleras i 15 kap. 10 § i strafflagen.

På grund av hänvisningen till paragrafens 1 mom. omfattar tillämpningsområdet för 3 mom. bl.a. personer som är anställda eller innehar ett förtroendeuppdrag hos social- och hälsovården, undervisningsväsendet, ungdomsväsendet, en församling eller något annat religiöst samfund, anställda hos en producent av socialservice eller hälso- och sjukvårdstjänster, en undervisnings- eller utbildningsanordnare, en enhet som bedriver motagningsverksamhet för asylsökande eller nödcentralsverksamhet eller som ordnar morgon- och eftermiddagsverksamhet för skolelever, samt yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården. I 1 mom. nämns dessutom polisväsendet, vilket inte ska utslutas från bestämmelsens tillämpningsområde trots att det naturligtvis i allmänhet inte inom polisväsendet finns behov av att göra en sådan särskild anmälan till polisen som avses i momentet.

Även om en polisanmälan görs med stöd av 3 mom., ska man dessutom med stöd av

paragrafens 1 mom. göra en anmälan till det organ som ansvarar för socialvården i kommunen. Därigenom säkerställer man att också sådana barnskyddsåtgärder som behövs för främjande av barnets välmående vidtas. Det nya momentet ska tillämpas i sådana situationer där brottsoffret är yngre än 18 år vid den tidpunkt då anmälan görs.

Den hänvisning till 3 mom. som föreslås ingå i paragrafens 4 mom. innebär att tystnadsplikten i anslutning till bikt eller annan själavård inte påverkas. Denna tystnadsplikt gäller också i de situationer som avses i 3 mom. Tystnadsplikten regleras i 5 kap. 2 § i kyrkolagen och i 110 § i lagen om ortodoxa kyrkan.

25 d §. *Barnskyddsmyndigheternas anmälningskyldighet och lämnande av sekretessbelagda uppgifter till polisen.* Det föreslås att 3 mom. i denna paragraf ska kompletteras med en hänvisning till 25 § 3 mom. Denna hänvisning innebär att rätten för den som är anställd hos barnskyddsmyndigheterna att göra en anmälan till polisen om det finns grundad anledning att misstänka att ett barn utsatts för en gärning som är straffbar enligt 20 kap. i strafflagen ska fastställas enligt 25 § 3 mom. Detta moment ska fortsättningsvis även innehålla föreskrifter om anmälningskyldigheten i de fall där det finns misstankar om en sådan gärning som avses i 20 kap. i strafflagen.

2.5 Lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården

18 §. *Utlämnande av sekretessbelagda uppgifter i vissa andra situationer oberoende av klientens samtycke.* Det föreslås att 3 mom. i denna paragraf ska utökas med en ny andra mening, av vilken det framgår att 25 § 3 mom. i barnskyddslagen innehåller bestämmelser om rätten att trots sekretessbestämmelserna göra en anmälan till polisen när det finns skäl att misstänka att en person som är yngre än 18 år har utsatts för en gärning som är straffbar enligt 20 kap. i strafflagen.

Då momentet har utökats med denna mening ska den första meningen i momentet inte tillämpas på de situationer som avses i

den nya meningen. Enligt den första mening- en får man på eget initiativ även lämna in- formation om lindrigare brott, om det är nöd- vändigt på grund av ett barns intresse eller ett synnerligen viktigt allmänt eller enskilt in- tresse. Bestämmelsen i 25 § 3 mom. i barn- skyddslagen föreslås innehålla bestämmelser om rätten för de personer som definieras i pa- ragrafens 1 mom. att göra en anmälan till po- lisen om sådana misstänkta sexualbrott som riktar sig mot barn och som är straffbara en- ligt 20 kap. i strafflagen.

I början av momentet görs dessutom en del skrivtekniska ändringar som inte har någon betydelse i sak.

2.6 Straffregisterlagen

6 §. Det föreslås att 2 mom. i denna para- graf ska kompletteras med föreskrifter om att man i det straffregisterutdrag som används vid kontroll av en persons brottsliga bak- grund också ska anteckna uppgifter om böter som har dömts ut för brott som avses i 17 kap. 18, 18 a eller 19 § och 20 kap. i strafflagen. Ändringen av momentet på detta sätt hänför sig till artikel 5 punkt 3 i konven- tionen. Dessutom fogas orden ”som de ovan- nämnda” till momentet för tydlighetens skull.

3 Ikraftträdande

Lagen om godkännande av konventionen avses träda i kraft samtidigt som konventio- nen träder i kraft nationellt. Konventionen trädde internationellt i kraft i början av juli 2010. Enligt artikel 45 punkt 4 i konventio- nen träder konventionen för Finlands del i kraft den första dagen i månaden som följer efter att tre månader löpt ut efter dagen då anslutningsinstrumentet har deponerats. Be- stämmelser om ikraftträdandet av lagen om godkännande av konventionen ska utfärdas genom förordning av republikens president.

De andra lagarna avses träda i kraft så snart som möjligt efter att de har antagits och blivit stadfästa, i praktiken dock senast då konven- tionen träder i kraft nationellt. Av konse- kvensskäl gäller detta också de lagändringar som konventionen inte förpliktar till. Fin-

lands lagstiftning ska i varje fall motsvara den standard som konventionen kräver då Finland ansluter sig till den. De lagförslag som ingår i propositionen medför inte några behov av att ändra myndigheternas organisa- tion eller uppgifter. Lagändringarna kräver dock att det ordnas utbildning för domare och åklagare samt för polismyndigheterna och eventuellt också för andra aktörer samt att det informeras om reformen. Allt detta bör göras i tillräckligt god tid innan lagarna träder i kraft.

I artiklarna 5, 6 och 14—17 i konventionen finns bestämmelser som enligt 18 § i själv- styrelselagen för Åland (1144/1991) hör till landskapets lagstiftningsbehörighet. Dessa bestämmelser gäller hälso- och sjukvård, so- cialvård, utbildning, kultur, ungdomsarbete och näringsverksamhet. För att bestämmel- serna ska träda i kraft också i landskapet ska lagtinget med stöd av 59 § 1 mom. i den nämnda lagen ge sitt bifall till den lag genom vilken de bestämmelser i konventionen som hör till området för lagstiftningen sätts i kraft i Finland. Efter att regeringspropositionen har överlåtits till riksdagen ska åtgärder för inhämtande av detta bifall vidtas.

4 Behovet av riksdagens samtycke och behandlingsordning

Enligt 94 § 1 mom. i grundlagen ska riks- dagen godkänna bl.a. sådana internationella förpliktelser som innehåller bestämmelser som hör till området för lagstiftningen.

Enligt riksdagens grundlagsutskott ska en bestämmelse anses höra till området för lag- stiftningen om den gäller utövande eller be- gränsning av någon grundläggande fri- eller rättighet som är skyddad i grundlagen, om den i övrigt gäller grunderna för individens rättigheter och skyldigheter, om den fråga som bestämmelsen gäller enligt grundlagen ska regleras i lag eller om det finns lagbe- stämmelser om den fråga som lagen gäller el- ler det enligt rådande uppfattning i Finland ska lagstiftas om saken. Enligt dessa kriterier hör en bestämmelse i en internationell för- pliktelse enligt grundlagsutskottets uppfatt- ning till området för lagstiftningen oavsett om den strider mot eller överensstämmer

med en lagbestämmelse i Finland (GrUU 11/2000 rd, 12/2000 rd, 31/2001 rd och 38/2001 rd).

Grundlagsutskottet har dock konstaterat (GrUU 6/2001 rd) att sådana bestämmelser som hör till Europeiska gemenskapens exklusiva behörighet inte hör till området för lagstiftningen och att riksdagens godkännande därför inte behövs för dessa delar av ett avtal. I fördraget om Europeiska unionen som trädde i kraft vid ingången av december 2009 bestäms det att unionen har exklusiv behörighet i vissa frågor medan unionen och dess medlemsstater har delad behörighet i andra frågor.

Redan då konventionen utarbetades betraktades den som ett avtal med delad kompetens. Detta framgår också av den förklaring som Europeiska gemenskapen och Europeiska unionens medlemsstater gav i samband med godkännandet av konventionen och som har behandlats ovan i samband med artikel 43 punkt 3. På grund av de frågor som gällde behörigheten deltog representanter för Europeiska gemenskapernas kommission i förhandlingarna gällande konventionen, men det fastställdes varken i samband med dessa förhandlingar eller efter konventionens godkännande vilka konventionsbestämmelser som berör sådana frågor som hör till Europeiska unionens behörighet. Europeiska unionens anslutning till konventionen behandlades i unionens organ våren 2007, men saken har inte framskridit därefter. I detta sammanhang nåddes inte heller enighet om huruvida konventionen innehåller bestämmelser som hör till Europeiska gemenskapens exklusiva behörighet eller vilka bestämmelser det i detta fall eventuellt skulle vara fråga om.

Såsom ovan konstaterats har man inom Europeiska unionen utarbetat rambeslut angående det aktuella ämnesområdet. Av dessa nämns ovan rambeslutet om bekämpande av sexuellt utnyttjande av barn och barnpornografi samt rambeslutet om brottsoffrets ställning i straffrättsliga förfaranden. Dessutom kan man nämna rambeslutet om bekämpande av människohandel (2002/629/RIF). Enligt artikel 83.1 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt får Europaparlamentet och rådet genom direktiv i enlighet med det ordinarie lagstiftningsförfarandet fastställa mi-

nimoregler om fastställande av brottsrekvisit och påföljder inom områden med särskilt allvarlig brottslighet med ett gränsöverskridande inslag till följd av brottens karaktär eller effekter eller av ett särskilt behov av att bekämpa dem på gemensamma grunder. Till dessa kategorier av brott hör bl.a. människohandel och sexuellt utnyttjande av kvinnor och barn. Kommissionen har i slutet av mars 2010 utarbetat förslag till direktiv om dessa brott. Direktiven ska ersätta de gällande rambesluten.

Europeiska unionen har alltså inte anslutit sig till konventionen i enlighet med artikel 45 och en anslutning är inte heller aktuell. Därför har de frågor som hör till unionens behörighet inte avgränsats närmare. Denna omständighet kan emellertid inte anses hindra att unionens medlemsstater ansluter sig till konventionen, vilket flera av Europeiska unionens medlemsstater redan har gjort. Eftersom frågan om Europeiska unionens exklusiva behörighet och om vad som hör till unionens behörighet i detta fall är oklar, ska riksdagen emellertid godkänna konventionen bara till den del den hör till Finlands behörighet.

Största delen av konventionens bestämmelser är till sin karaktär sådana att de hör till området för lagstiftningen. Till området för lagstiftningen hör uppenbart artikel 5 punkt 3 (rekrytering av personer som arbetar med barn), artikel 7 (förebyggande program eller åtgärder), artikel 8 punkt 2 (förebyggande och förbjudande av spridning av material som gör reklam för brott), artikel 10 punkt 2 (oberoende och behöriga organ för främjande och skyddande av barnets rättigheter), artikel 12 (anmälning av misstankar om sexuell exploatering eller sexuella övergrepp), artikel 14 (stöd och hjälp till brottsoffer), artiklarna 15—17 (bestämmelser om förebyggande eller behandlande program eller åtgärder), artiklarna 18—24 (kriminaliseringsförpliktelser), artikel 25 (domsrätt), artikel 26 (ansvar för juridiska personer), artikel 27 (påföljder och åtgärder), artikel 28 (försvärande omständigheter), artikel 29 (tidigare domar), artikel 30 (principer gällande straffrättsliga förfaranden), artikel 31 (allmänna skyddsåtgärder), artikel 32 (väckande av talan), artikel 33 (preskriptionsregler), artikel

34 (utredningar), artikel 35 (förhör med barnet), artikel 36 punkt 2 (behandling utan att allmänheten är närvarande och hörande med hjälp av kommunikationsteknik), artikel 37 (registrering och lagring av nationella data om dömda sexualbrottslingar) och artikel 38 (allmänna principer och åtgärder gällande internationellt samarbete).

Konventionen kan godkännas med enkel majoritet och förslaget till lag om sättande i kraft av konventionen kan godkännas i vanlig lagstiftningsordning. Lagförslagen kan även i övrigt behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Med stöd av vad som anförts ovan och i enlighet med 94 § i grundlagen föreslås

att Riksdagen godkänner Europarådets på Lanzarote den 25 oktober 2007 ingångna konvention om skydd för barn mot sexuell exploatering och sexuella övergrepp till de delar den omfattas av Finlands behörighet.

Med stöd av vad som anförts ovan och eftersom konventionen innehåller bestämmelser som hör till området för lagstiftningen föreläggs Riksdagen samtidigt följande lagförslag:

*Lagförslag***1.****Lag****om sättande i kraft av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i Europarådets konvention om skydd för barn mot sexuell exploatering och sexuella övergrepp**

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §

De bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i Europarådets på Lanzarote den 25 oktober 2007 ingångna konvention om skydd för barn mot sexuell exploatering och sexuella övergrepp gäller som lag sådana

Finland har förbundit sig till dem.

2 §

Om ikraftträdandet av denna lag bestäms genom förordning av republikens president.

2.

Lag**om ändring av strafflagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i strafflagen (39/1889) 1 kap. 11 § 2 mom., 8 kap. 1 § 5 mom. och 6 § 3 mom., 17 kap. 18 § 1 mom. och 19 § samt 20 kap. 6 och 7 §, 8 a § 1 mom., 10 § 2 mom. och 11—13 §,

sådana de lyder, 1 kap. 11 § 2 mom. i lagarna 626/1996, 650/2004, 743/2006 och 212/2008, 8 kap. 1 § 5 mom. och 6 § 3 mom. i lag 1161/2005, 17 kap. 18 § 1 mom. och 19 § i lag 650/2004 samt 20 kap. 6 och 7 §, 10 § 2 mom. samt 11 och 12 § i lag 563/1998, 8 a § 1 mom. i lag 743/2006 och 13 § i lag 650/2004, samt

fogas till 20 kap. nya 7 a, 8 b och 8 c § som följer:

1 kap.

Om tillämpningsområdet för finsk straffrätt

11 §

Kravet på dubbel straffbarhet

Även om lagen på gärningsorten inte föreskriver något straff för gärningen, tillämpas finsk lag på gärningen om den har begåtts av en finsk medborgare eller en i 6 § 3 mom. 1 punkten avsedd person och straff för gärningen föreskrivs

1) i 11 kap. 5 eller 6 §, om gärningen utgör sådan krigsförbrytelse eller grov krigsförbrytelse eller medverkan till sådana, som avses i artikel 15 i det andra protokollet till Haagkonventionen från år 1954 om skydd för kulturegendom i händelse av väpnad konflikt,

2) med stöd av 15 kap. 12 a § i 1—9 § i det kapitlet,

3) i 16 kap. 1—3 § och även om en person som avses i 40 kap. 11 § 2, 3 eller 5 punkten eller en sådan utländsk tjänsteman som är an-

ställd hos Internationella brottmålsdomstolen är föremål för brottet,

4) i 16 kap. 13, 14 och 14 a § och även om dessa paragrafer tillämpas med stöd av 20 § i det kapitlet,

5) i 17 kap. 18, 18 a eller 19 §,

6) i 20 kap. 6, 7 eller 8 a—8 c §,

7) i 20 kap. 1—5 § eller 9 eller 9 a §, om gärningen riktar sig mot en person som är under 18 år, eller

8) i 40 kap. 1—4 §, om gärningsmannen är en riksdagsledamot, en utländsk tjänsteman eller en ledamot av ett utländskt parlament.

8 kap.

Om preskription

1 §

Preskription av åtalsrätten

Åtalsrätten för sexuellt utnyttjande av barn och grovt sexuellt utnyttjande av barn preskriberas tidigast då målsäganden fyller 28 år. Detsamma gäller våldtäkt, grov våldtäkt, tvingande till samlag, tvingande till sex-

uell handling, sexuellt utnyttjande, koppleri, grovt koppleri, människohandel och grov människohandel som riktat sig mot en person som inte fyllt 18 år. Åtalsrätten för lockande av barn i sexuella syften enligt 20 kap. 8 b § 2 mom. preskriberas då den som utsattes för brottet fyller 23 år.

6 §

Preskription som förhindrar utdömmande av straff

För brott som avses i 1 § 5 mom. får straff inte dömas ut efter det att den tid som nämns i 2 mom. i denna paragraf har löpt ut och tio år har förflutit från det att den som utsattes för brottet fyllde 28 eller 23 år.

17 kap.

Om brott mot allmän ordning

18 §

Spridning av pornografisk bild

Den som tillverkar, saluför eller till uthyrning bjuder ut eller på något annat sätt erbjuder eller gör tillgängliga, tillhandahåller, för in i eller ut ur Finland eller genom Finland till ett annat land eller på något annat sätt sprider verklighetsbaserade eller verklighetstrogna bilder eller bildupptagningar som på ett sedlighetssårande sätt visar

- 1) barn,
- 2) våld, eller
- 3) könsumgänge med djur,

ska för *spridning av pornografisk bild* dömas till böter eller fängelse i högst två år.

19 §

Innehav av barnpornografisk bild

Den som obehörigen innehar en bild eller bildupptagning som på ett i 18 § avsett sedlighetssårande sätt visar barn eller som skaffar sig tillgång till en sådan bild eller upptag-

ning, ska för *innehav av barnpornografisk bild* dömas till böter eller fängelse i högst ett år.

20 kap.

Om sexualbrott

6 §

Sexuellt utnyttjande av barn

Den som genom beröring eller på något annat sätt utsätter ett barn som är under 16 år för en sexuell handling som är ägnad att skada barnets utveckling eller förmår barnet att företa en sådan handling, ska för *sexuellt utnyttjande av barn* dömas till fängelse i minst fyra månader och högst fyra år.

För sexuellt utnyttjande av barn döms också den som har samlag med ett barn som inte har fyllt 16 år, om inte brottet bedömt som en helhet är grovt på det sätt som avses i 7 § 1 mom. För sexuellt utnyttjande av barn döms dessutom den som handlar på ett sätt som avses i 1 mom. eller ovan i detta moment med ett barn som har fyllt 16 men inte 18 år, om gärningsmannen är barnets förälder eller står i en ställning till barnet som motsvarar en förälders och bor i samma hushåll som barnet.

Försök är straffbart.

7 §

Grovt sexuellt utnyttjande av barn

Om

1) gärningsmannen har samlag med ett barn som inte har fyllt 16 år eller, i ett fall som avses i 6 § 2 mom., med ett barn som har fyllt 16 men inte 18 år, eller

2) vid sexuellt utnyttjande av barn

a) brottet begås mot ett barn vars ålder eller utvecklingsnivå är sådan att brottet är ägnat att orsaka barnet synnerlig skada,

b) brottet begås på ett synnerligen föröd-
mjukande sätt,

c) brottet är ägnat att orsaka barnet synnerlig skada på grund av det speciella förtroende som barnet hyser för gärningsmannen eller på grund av att barnet på något annat sätt står

i särskilt beroende ställning till gärningsmannen,

och brottet även bedömt som en helhet är grovt, ska gärningsmannen för *grovt sexuellt utnyttjande av barn* dömas till fängelse i minst ett och högst tio år.

Försök är straffbart.

7 a §

Begränsningsbestämmelse

En handling anses inte som sexuellt utnyttjande av barn eller i 7 § 1 mom. 1 punkten avsett grovt sexuellt utnyttjande av barn, om den inte kränker den sexuella självbestämmanderätten för den som utsattes för handlingen och det inte råder någon stor skillnad i ålder samt själslig och kroppslig mognad mellan parterna.

8 a §

Köp av sexuella tjänster av ung person

Den som genom att utlova eller ge en ersättning får någon som är under 18 år att ha samlag eller företa någon annan sexuell handling, ska för *köp av sexuella tjänster av ung person* dömas till böter eller fängelse i högst två år.

8 b §

Lockande av barn i sexuella syften

Den som föreslår ett möte eller andra kontakter med barn så att det av förslagets innehåll eller av omständigheterna annars framgår att syftet är att på det sätt som avses i 17 kap. 18 § 1 mom. tillverka bilder eller bildupptagningar som på ett sedlighetssårande sätt visar ett barn eller att rikta ett brott som avses i 6 eller 7 § mot ett barn, ska för *lockande av barn i sexuella syften* dömas till böter eller fängelse i högst ett år.

Om inte strängare straff för gärningen föreskrivs någon annanstans i lag, döms för lockande av barn i sexuella syften också den som förleder en person som är under 18 år att ha samlag eller företa någon annan sexuell

handling på ett sätt som avses i 8 a § eller uppträda i en anordnad pornografisk föreställning.

Försök till ett brott som avses i 2 mom. är straffbart.

8 c §

Besökande av en barnpornografisk föreställning

Den som besöker en anordnad föreställning där en person som inte har fyllt 18 år uppträder på ett sedlighetssårande sätt, ska för *besökande av en barnpornografisk föreställning* dömas till böter eller fängelse i högst två år.

Försök är straffbart.

10 §

Definitioner

Med *sexuell handling* avses i detta kapitel en handling som har en väsentligt sexuell innebörd med hänsyn till gärningsmannen och den som handlingen riktade sig mot samt omständigheterna vid handlingen.

11 §

Åtalsrätt

Allmänna åklagaren får inte väcka åtal för brott som avses i 3 och 4 § eller i 5 § 1 mom. 4 punkten och som riktat sig mot en person som har fyllt 18 år, om inte målsäganden anmäler brottet till åtal eller ett synnerligen viktigt allmänt intresse kräver att åtal väcks.

12 §

Åtgärdseftergift

Om målsäganden av egen fast vilja ber att åtal inte ska väckas för ett brott som avses i 1 § eller i 5 § 2 mom. och brottet har riktat sig mot en person som har fyllt 18 år, har allmänna åklagaren rätt att låta bli att väcka

åtal, om inte ett viktigt allmänt eller enskilt intresse kräver att åtal väcks.

13 §

Juridiska personers straffansvar

På koppleri och grovt koppleri tillämpas vad som föreskrivs om juridiska personers

straffansvar. Detsamma gäller ett i 8 b § 1 mom. avsett brott där någon föreslår ett möte eller andra kontakter med barn i syfte att tillverka bilder eller bildupptagningar som på ett sedlighetssårande sätt visar ett barn.

Denna lag träder i kraft den 20 .

3.

Lag**om ändring av 3 och 11 § i lagen om näringsförbud**

I enlighet med riksdagens beslut *ändras* i lagen om näringsförbud (1059/1985) 11 § 1 mom., sådant det lyder i lag 1220/1997, och *fogas* till 3 § ett nytt 3 mom. som följer:

3 §

Förutsättningarna för näringsförbud

Dessutom kan en person som avses i 2 § meddelas näringsförbud, om han eller hon vid drivandet av rörelse har gjort sig skyldig till

1) ett brott som är straffbart enligt 17 kap. 18 eller 18 a § i strafflagen (39/1889) eller försök eller medverkan till ett sådant brott,

2) ett brott som är straffbart enligt 17 kap. 19 § i strafflagen eller medverkan till ett sådant brott, eller

3) ett brott som har riktat sig mot en person som är yngre än 18 år och som är straffbart enligt 20 kap. 9 eller 9 a § eller 25 kap. 3 eller 3 a § i strafflagen eller försök eller medverkan till ett sådant brott.

11 §

Tillfälligt näringsförbud

Om en person som avses i 2 § är misstänkt eller åtalad för brott som begåtts vid drivande av rörelse och det kan anses sannolikt att näringsförbud kommer att meddelas, kan domstolen på yrkande av åklagaren meddela personen i fråga tillfälligt näringsförbud, om det behövs för att förhindra rörelse som ska anses skadlig eller ett brott som avses i 3 § 3 mom.

Denna lag träder i kraft den 20 .

4.

Lag**om ändring av 25 och 25 d § i barnskyddslagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i barnskyddslagen (417/2007) 25 § 3 mom. och 25 d § 3 mom., sådana de lyder i lag 88/2010, samt
fogas till 25 §, sådan den lyder i lag 88/2010 ett nytt 3 mom., varvid det ändrade 3 mom. blir 4 mom., som följer:

25 §

Anmälningsskyldighet

De personer som avses i 1 mom. har rätt att trots sekretessbestämmelserna göra en anmälan till polisen, när de på grund av omständigheter som de har fått kännedom om i sin uppgift har skäl att misstänka att ett barn utsatts för en gärning som är straffbar enligt 20 kap. i strafflagen (39/1889).

Oberoende av vad som bestäms i 1 och 3 mom. gäller det som särskilt bestäms eller föreskrivs om tystnadsplikten i anslutning till bikt eller annan själavård.

25 d §

Barnskyddsmyndigheternas anmälningsskyldighet och lämnande av sekretessbelagda uppgifter till polisen

Utöver vad som bestäms i 18 § 2 och 3 mom. i lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården (812/2000) och i 25 § 3 mom. om rätten och skyldigheten att lämna ut uppgifter till polisen, ska barnskyddsmyndigheterna trots sekretessbestämmelserna göra en anmälan till polisen om det finns grundad anledning att misstänka att ett barn i sin uppväxtmiljö utsatts för en gärning som är straffbar enligt 20 eller 21 kap. i strafflagen och för vilken det strängaste föreskrivna straffet är fängelse i minst två år.

Denna lag träder i kraft den 20 .

5.

Lag**om ändring av 18 § i lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården (812/2000) 18 §
3 mom. som följer:

18 §

*Utlämnande av sekretessbelagda uppgifter i
vissa andra situationer oberoende av klien-
tens samtycke*

Uppgifter ur en sekretessbelagd handling
får lämnas ut även på eget initiativ vid miss-
tanke om ett brott som avses i 2 mom. eller
när det föreligger misstanke om ett brott som
är mindre grovt än vad som avses i det
nämnda momentet, om den som ordnar eller
lämnar socialvård bedömer att utlämnandet

är nödvändigt på grund av ett barns intresse
eller ett synnerligen viktigt allmänt eller en-
skilt intresse. Bestämmelser om rätten att
trots sekretessbestämmelserna göra en anmä-
lan till polisen när det finns skäl att misstän-
ka att en person som är yngre än 18 år har ut-
satts för en gärning som är straffbar enligt
20 kap. i strafflagen finns i 25 § 3 mom. i
barnskyddslagen (417/2007).

Denna lag träder i kraft den
20 .

6.

Lag**om ändring av 6 § i straffregisterlagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i straffregisterlagen (770/1993) 6 § 2 mom., sådant det lyder i lag 654/2004, som föl-
jer:

6 §

Utöver vad som bestäms i 1 mom. har en
enskild person rätt att få ett straffregisterut-
drag beträffande sig själv för att kunna åta
sig en uppgift som varaktigt och i väsentlig
grad består i att arbeta med minderåriga och

där ett utdrag ska ges in till en arbetsgivare
eller myndighet i enlighet med lagen om
kontroll av brottslig bakgrund hos personer
som arbetar med barn (504/2002). I utdraget
antecknas uppgifter om avgöranden genom
vilka personen i fråga har dömts för en sed-
lighetsårande gärning enligt 17 kap. 18, 18 a

eller 19 § i strafflagen, för sexualbrott enligt 20 kap., för dråp enligt 21 kap. 1 §, för mord enligt 21 kap. 2 §, för dråp under förmildrande omständigheter enligt 21 kap. 3 § eller för grov misshandel enligt 21 kap. 6 §, för grovt rån enligt 31 kap. 2 § eller för narkotikabrott enligt 50 kap. i strafflagen. I utdraget antecknas också uppgifter om avgöranden genom vilka personen i fråga har dömts för motsva-

rande brott som de ovannämnda med stöd av tidigare lag. I utdraget antecknas dessutom uppgifter om böter som har dömts ut för brott som avses i 17 kap. 18, 18 a eller 19 § och 20 kap. i strafflagen. Utdraget är avgiftsfritt.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Helsingfors den 3 december 2010

Republikens President

TARJA HALONEN

Minister Astrid Thors

*Bilaga
Parallelltext*

2.

Lag

om ändring av strafflagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i strafflagen (39/1889) 1 kap. 11 § 2 mom., 8 kap. 1 § 5 mom. och 6 § 3 mom., 17 kap. 18 § 1 mom. och 19 § samt 20 kap. 6 och 7 §, 8 a § 1 mom., 10 § 2 mom. och 11—13 §,

sådana de lyder, 1 kap. 11 § 2 mom. i lagarna 626/1996, 650/2004, 743/2006 och 212/2008, 8 kap. 1 § 5 mom. och 6 § 3 mom. i lag 1161/2005, 17 kap. 18 § 1 mom. och 19 § i lag 650/2004 samt 20 kap. 6 och 7 §, 10 § 2 mom. samt 11 och 12 § i lag 563/1998, 8 a § 1 mom. i lag 743/2006 och 13 § i lag 650/2004, samt

fogas till 20 kap. nya 7 a, 8 b och 8 c § som följer:

Gällande lydelse

1 kap.

Om tillämpningsområdet för finsk straffrätt

11 §

Kravet på dubbel straffbarhet

Föreslagen lydelse

1 kap.

Om tillämpningsområdet för finsk straffrätt

11 §

Kravet på dubbel straffbarhet

Även om lagen på gärningsorten inte föreskriver något straff för gärningen, tillämpas finsk lag på gärningen om den har begåtts av en finsk medborgare eller en i 6 § 3 mom. 1 punkten avsedd person och straff för gärningen föreskrivs

1) i 11 kap. 5 eller 6 §, om gärningen utgör sådan krigsförbrytelse eller grov krigsförbrytelse eller medverkan till sådana, som avses i artikel 15 i det andra protokollet till Haagkonventionen från år 1954 om skydd för kulturegendom i händelse av väpnad konflikt,

2) med stöd av 15 kap. 12 a § i 1—9 § i nämnda kapitel,

3) i 16 kap. 1—3 § och även om en person som avses i 40 kap. 11 § 2, 3 eller 5 punkten

Även om lagen på gärningsorten inte föreskriver något straff för gärningen, tillämpas finsk lag på gärningen om den har begåtts av en finsk medborgare eller en i 6 § 3 mom. 1 punkten avsedd person och straff för gärningen föreskrivs

1) i 11 kap. 5 eller 6 §, om gärningen utgör sådan krigsförbrytelse eller grov krigsförbrytelse eller medverkan till sådana, som avses i artikel 15 i det andra protokollet till Haagkonventionen från år 1954 om skydd för kulturegendom i händelse av väpnad konflikt,

2) med stöd av 15 kap. 12 a § i 1—9 § i *det* kapitlet,

3) i 16 kap. 1—3 § och även om en person som avses i 40 kap. 11 § 2, 3 eller 5 punkten

eller en sådan utländsk tjänsteman som är anställd hos Internationella brottmålsdomstolen är föremål för brottet,

4) i 16 kap. 13, 14 och 14 a § och även om dessa lagrum tillämpas med stöd av 20 § i nämnda kapitel,

5) i 17 kap. 18, 18 a eller 19 §,

6) i 20 kap. 6, 7 och 8 a §,

7) i 20 kap. 9 eller 9 a §, om gärningen riktar sig mot en person som är under aderton år, eller

8) i 40 kap. 1—4 §, om gärningsmannen är en riksdagsledamot, en utländsk tjänsteman eller en ledamot av ett utländskt parlament.

eller en sådan utländsk tjänsteman som är anställd hos Internationella brottmålsdomstolen är föremål för brottet,

4) i 16 kap. 13, 14 och 14 a § och även om dessa *paragrafer* tillämpas med stöd av 20 § i *det* kapitlet,

5) i 17 kap. 18, 18 a eller 19 §,

6) i 20 kap. 6, 7 eller 8 a—8 c §,

7) i 20 kap. 1—5 § eller 9 eller 9 a §, om gärningen riktar sig mot en person som är under 18 år, eller

8) i 40 kap. 1—4 §, om gärningsmannen är en riksdagsledamot, en utländsk tjänsteman eller en ledamot av ett utländskt parlament.

8 kap.

Om preskription

1 §

Preskription av åtalsrätten

Åtalsrätten för sexuellt utnyttjande av barn och grovt sexuellt utnyttjande av barn preskriberas tidigast då målsäganden fyller 28 år. Detsamma gäller våldtäkt, grov våldtäkt och tvingande till samlag som riktat sig mot en person som inte fyllt 18 år.

6 §

Preskription som förhindrar utdömande av straff

För brott som avses i 1 § 5 mom. får straff inte dömas ut efter det att den tid som nämns i 2 mom. i denna paragraf har löpt ut och tio år har förflutit från det att målsäganden fyllt 28 år.

8 kap.

Om preskription

1 §

Preskription av åtalsrätten

Åtalsrätten för sexuellt utnyttjande av barn och grovt sexuellt utnyttjande av barn preskriberas tidigast då målsäganden fyller 28 år. Detsamma gäller våldtäkt, grov våldtäkt, tvingande till samlag, *tvingande till sexuell handling, sexuellt utnyttjande, koppleri, grovt koppleri, människohandel och grov människohandel som riktat sig mot en person som inte fyllt 18 år. Åtalsrätten för lockande av barn i sexuella syften enligt 20 kap. 8 b § 2 mom. preskriberas då den som utsattes för brottet fyller 23 år.*

6 §

Preskription som förhindrar utdömande av straff

För brott som avses i 1 § 5 mom. får straff inte dömas ut efter det att den tid som nämns i 2 mom. i denna paragraf har löpt ut och tio år har förflutit från det att *den som utsattes för brottet* fyllde 28 eller 23 år.

17 kap.

Om brott mot allmän ordning

18 §

Spridning av pornografisk bild

Den som tillverkar, saluför eller till uthyrning bjuder ut, för in i eller ut ur Finland eller genom Finland till ett annat land eller på annat sätt sprider bilder eller bildupptagningar som på ett sedlighetssårande sätt visar

- 1) barn,
 - 2) våld, eller
 - 3) könsumgänge med djur,
- skall för *spridning av pornografisk bild* dömas till böter eller fängelse i högst två år.

17 kap.

Om brott mot allmän ordning

18 §

Spridning av pornografisk bild

Den som tillverkar, saluför eller till uthyrning bjuder ut *eller på något annat sätt erbjuder eller gör tillgängliga, tillhandahåller*, för in i eller ut ur Finland eller genom Finland till ett annat land eller på *något* annat sätt sprider *verklighetsbaserade eller verklighetstrogna* bilder eller bildupptagningar som på ett sedlighetssårande sätt visar

- 1) barn,
 - 2) våld, eller
 - 3) könsumgänge med djur,
- ska för *spridning av pornografisk bild* dömas till böter eller fängelse i högst två år.

19 §

Innehav av barnpornografisk bild

Den som obehörigen innehar ett fotografi, ett videoband, en film eller någon annan verklighetstrogen bildupptagning som visar ett i 18 § 4 mom. avsett barn som deltar i samlag eller i något därmed jämförbart sexuellt umgänge, eller som visar barn på något annat uppenbart sedlighetssårande sätt, skall för *innehav av barnpornografisk bild* dömas till böter eller fängelse i högst ett år.

19 §

Innehav av barnpornografisk bild

Den som obehörigen innehar *en bild eller bildupptagning som på ett i 18 § avsett sedlighetssårande sätt visar barn eller som skaffar sig tillgång till en sådan bild eller upptagning*, ska för *innehav av barnpornografisk bild* dömas till böter eller fängelse i högst ett år.

20 kap.

Om sexualbrott

6 §

Sexuellt utnyttjande av barn

Den som

- 1) *har samlag med ett barn som är under sexton år,*
- 2) genom beröring eller på annat sätt utsätter ett barn som är under sexton år för en sex-

20 kap.

Om sexualbrott

6 §

Sexuellt utnyttjande av barn

Den som genom beröring eller på *något* annat sätt utsätter ett barn som är under 16 år för en sexuell handling som är ägnad att skada *barnets* utveckling eller förmår *barnet* att företa en sådan handling, ska för *sexuellt ut-*

uell handling som är ägnad att skada hans eller hennes utveckling, eller

3) förmår honom eller henne att företa en handling som avses i 2 punkten, skall för *sexuellt utnyttjande av barn* dömas till fängelse i högst fyra år.

En gärning som avses i 1 mom. anses likväl inte som sexuellt utnyttjande av barn, om det inte mellan parterna råder någon stor skillnad i ålder eller själslig och kroppslig mognad.

För sexuellt utnyttjande av barn döms också den som handlar på ett sätt som avses i 1 mom. med ett barn som har fyllt sexton men inte aderton år, om gärningsmannen är barnets förälder eller i förhållande till barnet står i en ställning som motsvarar en förälders samt bor i samma hushåll som barnet.

Försök är straffbart.

7 §

Grovt sexuellt utnyttjande av barn

Om vid sexuellt utnyttjande av barn

1) brottet begås mot ett barn vars ålder eller utvecklingsnivå är sådan att brottet är ägnat att orsaka barnet synnerlig skada,

2) brottet begås på ett synnerligen förödmande sätt eller

3) brottet är ägnat att orsaka barnet synnerlig skada på grund av det speciella förtroende som barnet hyser för gärningsmannen eller på grund av att barnet på annat sätt står i särskilt beroende ställning i förhållande till gärningsmannen,

och brottet även bedömt som en helhet är grovt, skall gärningsmannen för *grovt sexuellt utnyttjande av barn* dömas till fängelse i minst ett och högst tio år.

Försök är straffbart.

nyttjande av barn dömas till fängelse i minst fyra månader och högst fyra år.

För sexuellt utnyttjande av barn döms också den som har samlag med ett barn som inte har fyllt 16 år, om inte brottet bedömt som en helhet är grovt på det sätt som avses i 7 § 1 mom. För sexuellt utnyttjande av barn döms dessutom den som handlar på ett sätt som avses i 1 mom. eller ovan i detta moment med ett barn som har fyllt 16 men inte 18 år, om gärningsmannen är barnets förälder eller står i en ställning till barnet som motsvarar en förälders och bor i samma hushåll som barnet.

Försök är straffbart.

7 §

Grovt sexuellt utnyttjande av barn

Om

1) *gärningsmannen har samlag med ett barn som inte har fyllt 16 år eller, i ett fall som avses i 6 § 2 mom., med ett barn som har fyllt 16 men inte 18 år, eller*

2) vid sexuellt utnyttjande av barn

a) brottet begås mot ett barn vars ålder eller utvecklingsnivå är sådan att brottet är ägnat att orsaka barnet synnerlig skada,

b) brottet begås på ett synnerligen förödmande sätt,

c) brottet är ägnat att orsaka barnet synnerlig skada på grund av det speciella förtroende som barnet hyser för gärningsmannen eller på grund av att barnet på något annat sätt står i särskilt beroende ställning till gärningsmannen,

och brottet även bedömt som en helhet är grovt, ska gärningsmannen för *grovt sexuellt utnyttjande av barn* dömas till fängelse i minst ett och högst tio år.

Försök är straffbart.

7 a §

Begränsningsbestämmelse

En handling anses inte som sexuellt utnyttjande av barn eller i 7 § 1 mom. 1 punkten avsett grovt sexuellt utnyttjande av barn, om den inte kränker den sexuella självbestämmanderätten för den som utsattes för handlingen och det inte råder någon stor skillnad i ålder samt själslig och kroppslig mognad mellan parterna.

8 a §

Köp av sexuella tjänster av ung person

Den som genom att utlova eller ge en ersättning får någon som är under 18 år att ha samlag eller företa någon annan sexuell handling, skall för *köp av sexuella tjänster av ung person* dömas till böter eller fängelse i högst ett år.

8 a §

Köp av sexuella tjänster av ung person

Den som genom att utlova eller ge en ersättning får någon som är under 18 år att ha samlag eller företa någon annan sexuell handling, ska för *köp av sexuella tjänster av ung person* dömas till böter eller fängelse i högst två år.

8 b §

Lockande av barn i sexuella syften

*Den som föreslår ett möte eller andra kontakter med barn så att det av förslaget innehåll eller av omständigheterna annars framgår att syftet är att på det sätt som avses i 17 kap. 18 § 1 mom. tillverka bilder eller bildupptagningar som på ett sedlighetssårande sätt visar ett barn eller att rikta ett brott som avses i 6 eller 7 § mot ett barn, ska för **lockande av barn i sexuella syften** dömas till böter eller fängelse i högst ett år.*

Om inte strängare straff för gärningen föreskrivs någon annanstans i lag, döms för lockande av barn i sexuella syften också den som förleder en person som är under 18 år att ha samlag eller företa någon annan sexuell handling på ett sätt som avses i 8 a § eller uppträda i en anordnad pornografisk föreställning.

Försök till ett brott som avses i 2 mom. är straffbart.

8 c §

Besökande av en barnpornografisk föreställning

Den som besöker en anordnad föreställning där en person som inte har fyllt 18 år uppträder på ett sedlighetsårande sätt, ska för **besökande av en barnpornografisk föreställning** dömas till böter eller fängelse i högst två år.
Försök är straffbart.

10 §

Definitioner

Med *sexuell handling* avses i detta kapitel en handling som utförs i syfte att uppnå *sexuell upphetsning eller tillfredsställelse* och som med hänsyn till gärningsmannen och den som är föremål för handlingen samt omständigheterna vid handlingen har en väsentligt sexuell innebörd.

11 §

Åtalsrätt

Allmän åklagare får inte väcka åtal för brott som avses i 3 eller 4 § eller i 5 § 1 mom. 2 *eller* 4 punkten, om inte målsäganden anmäler brottet till åtal eller ett synnerligen viktigt allmänt intresse kräver att åtal väcks.

12 §

Åtgärdseftergift

Om målsäganden av egen fast vilja ber att åtal inte skall väckas för ett brott som avses i 1 §, 5 § 2 mom. *eller* 6 §, har allmänna åklagaren rätt att låta bli att väcka åtal, om inte ett viktigt allmänt eller enskilt intresse kräver att åtal väcks.

10 §

Definitioner

Med *sexuell handling* avses i detta kapitel en handling som har en väsentligt sexuell innebörd med hänsyn till gärningsmannen och den som *handlingen riktade sig mot* samt omständigheterna vid handlingen.

11 §

Åtalsrätt

Allmänna åklagaren får inte väcka åtal för brott som avses i 3 och 4 § eller i 5 § 1 mom. 4 punkten *och som riktat sig mot en person som har fyllt 18 år*, om inte målsäganden anmäler brottet till åtal eller ett synnerligen viktigt allmänt intresse kräver att åtal väcks.

12 §

Åtgärdseftergift

Om målsäganden av egen fast vilja ber att åtal inte ska väckas för ett brott som avses i 1 § eller i 5 § 2 mom. *och brottet har riktat sig mot en person som har fyllt 18 år*, har allmänna åklagaren rätt att låta bli att väcka åtal, om inte ett viktigt allmänt eller enskilt intresse kräver att åtal väcks.

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

13 §

Juridiska personers straffansvar

På koppleri och grovt koppleri tillämpas vad som bestäms om juridiska personers straffansvar.

13 §

Juridiska personers straffansvar

På koppleri och grovt koppleri tillämpas vad som föreskrivs om juridiska personers straffansvar. Detsamma gäller ett i 8 b § 1 mom. avsett brott där någon föreslår ett möte eller andra kontakter med barn i syfte att tillverka bilder eller bildupptagningar som på ett sedlighetssårande sätt visar ett barn.

Denna lag träder i kraft den 20 .

3.

Lag**om ändring av 3 och 11 § i lagen om näringsförbud**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om näringsförbud (1059/1985) 11 § 1 mom., sådant det lyder i lag
1220/1997, och
fogas till 3 § ett nytt 3 mom. som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §

Förutsättningarna för näringsförbud

Dessutom kan en person som avses i 2 § meddelas näringsförbud, om han eller hon vid drivandet av rörelse har gjort sig skyldig till

1) ett brott som är straffbart enligt 17 kap. 18 eller 18 a § i strafflagen (39/1889) eller försök eller medverkan till ett sådant brott,

2) ett brott som är straffbart enligt 17 kap. 19 § i strafflagen eller medverkan till ett sådant brott, eller

3) ett brott som har riktat sig mot en person som är yngre än 18 år och som är straffbart enligt 20 kap. 9 eller 9 a § eller 25 kap. 3 eller 3 a § i strafflagen eller försök eller medverkan till ett sådant brott.

11 §

Tillfälligt näringsförbud

Om en i 2 § avsedd person är misstänkt eller åtalad för brott som begåtts vid drivande av rörelse och det kan anses sannolikt att näringsförbud kommer att meddelas, kan domstolen på yrkande av åklagaren meddela honom tillfälligt näringsförbud, om det är nödvändigt för förhindrande av rörelse som skall anses skadlig.

11 §

Tillfälligt näringsförbud

Om en person som avses i 2 § är misstänkt eller åtalad för brott som begåtts vid drivande av rörelse och det kan anses sannolikt att näringsförbud kommer att meddelas, kan domstolen på yrkande av åklagaren meddela personen i fråga tillfälligt näringsförbud, om det behövs för att förhindra rörelse som ska anses skadlig eller ett brott som avses i 3 § 3 mom.

Gällande lydelse

RP 282/2010 rd

131

Föreslagen lydelse

*Denna lag träder i kraft den
20 .*

4.

Lag**om ändring av 25 och 25 d § i barnskyddslagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i barnskyddslagen (417/2007) 25 § 3 mom. och 25 d § 3 mom., sådana de lyder i lag 88/2010, samt
fogas till 25 §, sådan den lyder i lag 88/2010 ett nytt 3 mom., varvid det ändrade 3 mom. blir 4 mom., som följer:

Gällande lydelse

25 §

*Anmälningsskyldighet**Föreslagen lydelse*

25 §

Anmälningsskyldighet

Utan hinder av vad som bestäms i 1 mom. gäller det som särskilt bestäms eller föreskrivs om tystnadsplikten i anslutning till bikt eller annan själavård.

25 d §

Barnskyddsmyndigheternas anmälningsskyldighet och lämnande av sekretessbelagda uppgifter till polisen

De personer som avses i 1 mom. har rätt att trots sekretessbestämmelserna göra en anmälan till polisen, när de på grund av omständigheter som de har fått kännedom om i sin uppgift har skäl att misstänka att ett barn utsatts för en gärning som är straffbar enligt 20 kap. i strafflagen (39/1889).

Oberoende av vad som bestäms i 1 och 3 mom. gäller det som särskilt bestäms eller föreskrivs om tystnadsplikten i anslutning till bikt eller annan själavård.

25 d §

Barnskyddsmyndigheternas anmälningsskyldighet och lämnande av sekretessbelagda uppgifter till polisen

Utöver vad som bestäms i 18 § 2 och 3 mom. i lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården (812/2000) om rätten och skyldigheten att lämna ut uppgifter till polisen, ska barnskyddsmyndigheterna utan hinder av sekretessbestämmelserna göra en anmälan till polisen om det finns grundad anledning att misstänka att ett barn i sin uppväxtmiljö utsatts för en gärning som är straff-

Utöver vad som bestäms i 18 § 2 och 3 mom. i lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården (812/2000) och i 25 § 3 mom. om rätten och skyldigheten att lämna ut uppgifter till polisen, ska barnskyddsmyndigheterna *trots* sekretessbestämmelserna göra en anmälan till polisen om det finns grundad anledning att misstänka att ett barn i sin uppväxtmiljö utsatts för en gärning

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

bar enligt 20 eller 21 kap. i strafflagen (39/1889) och för vilken det strängaste föreskrivna straffet är fängelse i minst två år.

som är straffbar enligt 20 eller 21 kap. i strafflagen och för vilken det strängaste föreskrivna straffet är fängelse i minst två år.

Denna lag träder i kraft den 20 .

5.

Lag**om ändring av 18 § i lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården (812/2000) 18 §
3 mom. som följer:

Gällande lydelse

18 §

*Utlämnande av sekretessbelagda uppgifter i
vissa andra situationer oberoende av klien-
tens samtycke*

Uppgifter ur en sekretessbelagd handling får lämnas ut även på eget initiativ vid misstanke om ett brott som avses i 2 mom. eller när det föreligger misstanke om ett brott som är mindre grovt än vad som där nämns, om den som ordnar eller lämnar socialvård bedömer att utlämnandet är nödvändigt på grund av ett barns intresse eller ett synnerligen viktigt allmänt eller enskilt intresse.

Föreslagen lydelse

18 §

*Utlämnande av sekretessbelagda uppgifter i
vissa andra situationer oberoende av klien-
tens samtycke*

Uppgifter ur en sekretessbelagd handling får lämnas ut även på eget initiativ vid misstanke om ett brott som avses i 2 mom. eller när det föreligger misstanke om ett brott som är mindre grovt än vad som *avses i det nämnda momentet*, om den som ordnar eller lämnar socialvård bedömer att utlämnandet är nödvändigt på grund av ett barns intresse eller ett synnerligen viktigt allmänt eller enskilt intresse. *Bestämmelser om rätten att trots sekretessbestämmelserna göra en anmälan till polisen när det finns skäl att misstänka att en person som är yngre än 18 år har utsatts för en gärning som är straffbar enligt 20 kap. i strafflagen finns i 25 § 3 mom. i barnskyddslagen (417/2007).*

*Denna lag träder i kraft den
20 .*

6.

Lag**om ändring av 6 § i straffregisterlagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i straffregisterlagen (770/1993) 6 § 2 mom., sådant det lyder i lag 654/2004, som följer:

Gällande lydelse

6 §

Utöver vad som bestäms i 1 mom. har en enskild person rätt att få ett straffregisterutdrag beträffande sig själv för att kunna åta sig en uppgift som varaktigt och i väsentlig grad består i att arbeta med minderåriga och där ett utdrag skall tillställas arbetsgivaren eller myndigheten i enlighet med lagen om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som arbetar med barn (504/2002). I utdraget antecknas uppgifter om avgöranden genom vilka personen i fråga har dömts för en sedlighetssårande gärning enligt 17 kap. 18, 18 a eller 19 § i strafflagen, för sexualbrott enligt 20 kap., för dråp enligt 21 kap. 1 §, för mord enligt 21 kap. 2 §, för dråp under förmildrande omständigheter enligt 21 kap. 3 § eller för grov misshandel enligt 21 kap. 6 §, för grovt rån enligt 31 kap. 2 § eller för narkotikabrott enligt 50 kap. i strafflagen. I utdraget antecknas också uppgifter om avgöranden genom vilka personen i fråga har dömts för motsvarande brott med stöd av tidigare lag. Utdraget är avgiftsfritt.

Föreslagen lydelse

6 §

Utöver vad som bestäms i 1 mom. har en enskild person rätt att få ett straffregisterutdrag beträffande sig själv för att kunna åta sig en uppgift som varaktigt och i väsentlig grad består i att arbeta med minderåriga och där ett utdrag ska ges in till en arbetsgivare eller myndighet i enlighet med lagen om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som arbetar med barn (504/2002). I utdraget antecknas uppgifter om avgöranden genom vilka personen i fråga har dömts för en sedlighetssårande gärning enligt 17 kap. 18, 18 a eller 19 § i strafflagen, för sexualbrott enligt 20 kap., för dråp enligt 21 kap. 1 §, för mord enligt 21 kap. 2 §, för dråp under förmildrande omständigheter enligt 21 kap. 3 § eller för grov misshandel enligt 21 kap. 6 §, för grovt rån enligt 31 kap. 2 § eller för narkotikabrott enligt 50 kap. i strafflagen. I utdraget antecknas också uppgifter om avgöranden genom vilka personen i fråga har dömts för motsvarande brott som de ovannämnda med stöd av tidigare lag. I utdraget antecknas dessutom uppgifter om böter som har dömts ut för brott som avses i 17 kap. 18, 18 a eller 19 § och 20 kap. i strafflagen. Utdraget är avgiftsfritt.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Fördragstext

EUROPARÅDETS KONVENTION OM
SKYDD FÖR BARN MOT SEXUELL EX-
PLOATERING OCH SEXUELLA ÖVER-
GREPP

Inledning

Medlemsstaterna i Europarådet samt övriga som har undertecknat denna konvention;

som beaktar att Europarådets målsättning är att uppnå en större sammanhållning mellan dess medlemmar;

som beaktar att varje barn har rätt till sådana skyddsåtgärder som hans eller hennes ställning som minderårig kräver, från hans eller hennes familj, samhället och staten;

som uppmärksammar att sexuell exploatering av barn, främst barnpornografi och prostitution, samt alla former av sexuella övergrepp mot barn, inklusive handlingar som begås utomlands, förstör barns hälsa och psykosociala utveckling;

som uppmärksammar att sexuell exploatering av och sexuella övergrepp mot barn har fått allvarliga proportioner både på nationell och på internationell nivå, framför allt vad gäller barns såväl som förövares ökade användning av informations- och kommunikationsteknik (IKT), och att det krävs internationellt samarbete för att förebygga och bekämpa sådant sexuell exploatering av och sexuella övergrepp mot barn;

som beaktar att barnets välfärd och barnets bästa är grundläggande värderingar som delas av alla medlemsstater och måste främjas utan åtskillnad;

som påminner om handlingsplanen som antogs vid det tredje toppmötet mellan stats- och regeringscheferna i Europarådet (Warszawa 16—17 maj 2005), som kräver att åtgärder utvecklas för att stoppa sexuell exploatering av barn;

som särskilt påminner om Ministerkommitténs rekommendation nr. R(91)11 om sexuell exploatering, pornografi, prostitution och handel med barn och unga; rekommendation Rec(2001)16 om skydd för barn mot sexuell

COUNCIL OF EUROPE CONVENTION
ON THE PROTECTION OF CHILDREN
AGAINST SEXUAL EXPLOITATION
AND SEXUAL ABUSE

Preamble

The member States of the Council of Europe and the other signatories hereto;

Considering that the aim of the Council of Europe is to achieve a greater unity between its members;

Considering that every child has the right to such measures of protection as are required by his or her status as a minor, on the part of his or her family, society and the State;

Observing that the sexual exploitation of children, in particular child pornography and prostitution, and all forms of sexual abuse of children, including acts which are committed abroad, are destructive to children's health and psycho-social development;

Observing that the sexual exploitation and sexual abuse of children have grown to worrying proportions at both national and international level, in particular as regards the increased use by both children and perpetrators of information and communication technologies (ICTs), and that preventing and combating such sexual exploitation and sexual abuse of children require international co-operation;

Considering that the well-being and best interests of children are fundamental values shared by all member States and must be promoted without any discrimination;

Recalling the Action Plan adopted at the 3rd Summit of Heads of State and Governments of the Council of Europe (Warsaw, 16—17 May 2005), calling for the elaboration of measures to stop sexual exploitation of children;

Recalling in particular the Committee of Ministers Recommendation No. R (91) 11 concerning sexual exploitation, pornography and prostitution of, and trafficking in, children and young adults, Recommendation

exploatering; och konventionen om Internet-relaterade brott (ETS nr. 185), i synnerhet artikel 9 av densamma, och även Europarådets konvention om bekämpande av handel med människor (CETS nr. 197);

som erinrar om konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (1950, ETS nr. 5), den reviderade europeiska sociala stadgan (1996, ETS nr. 163), och den Europeiska konventionen om utövandet av barns rättigheter (1996, ETS nr. 160);

som också erinrar om Förenta Nationernas konvention om barnets rättigheter, i synnerhet artikel 34 av densamma; det fakultativa protokollet om försäljning av barn, barnprostitution och barnpornografi; protokollet för att förebygga, förbjuda och bestraffa människohandel, särskilt handel med kvinnor och barn; som kompletterar Förenta Nationernas konvention mot gränsöverskridande organiserad brottslighet, och även ILO:s konvention om förbud mot och omedelbara åtgärder för avskaffande av de värsta formerna av barnarbete;

som erinrar om Europarådets rambeslut om bekämpande av sexuell exploatering av barn och barnpornografi (2004/68/RIF), Europarådets rambeslut om brottsloftets ställning i straffrättsliga förfaranden (2001/220/RIF), samt Europarådets rambeslut om bekämpande av människohandel (2002/629/RIF);

som tar hänsyn till andra tillämpliga internationella instrument och program på detta område, främst Stockholmsförklaringen och handlingsplanen som antogs vid den första Världskongressen mot kommersiell sexuell exploatering av barn (27—31 augusti 1996), det globala åtagandet som antogs i Yokohama vid den andra Världskongressen mot kommersiell sexuell exploatering av barn (17—20 december 2001), åtagandet och handlingsplanen som antogs vid den förberedande konferensen i Budapest inför den andra Världskongressen mot kommersiell sexuell exploatering av barn (20—21 november 2001), Förenta Nationernas Generalförsamlings resolu-

Rec(2001)16 on the protection of children against sexual exploitation, and the Convention on Cybercrime (ETS No. 185), especially Article 9 thereof, as well as the Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings (CETS No. 197);

Bearing in mind the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms (1950, ETS No. 5), the revised European Social Charter (1996, ETS No. 163), and the European Convention on the Exercise of Children's Rights (1996, ETS No. 160);

Also bearing in mind the United Nations Convention on the Rights of the Child, especially Article 34 thereof, the Optional Protocol on the sale of children, child prostitution and child pornography, the Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially women and Children, supplementing the United Nations Convention against Transnational Organized Crime, as well as the International Labour Organization Convention concerning the Prohibition and Immediate Action for the Elimination of the Worst Forms of Child Labour;

Bearing in mind the Council of the European Union Framework Decision on combating the sexual exploitation of children and child pornography (2004/68/JHA), the Council of the European Union Framework Decision on the standing of victims in criminal proceedings (2001/220/JHA), and the Council of the European Union Framework Decision on combating trafficking in human beings (2002/629/JHA);

Taking due account of other relevant international instruments and programmes in this field, in particular the Stockholm Declaration and Agenda for Action, adopted at the 1st World Congress against Commercial Sexual Exploitation of Children (27—31 August 1996), the Yokohama Global Commitment adopted at the 2nd World Congress against Commercial Sexual Exploitation of Children (17—20 December 2001), the Budapest Commitment and Plan of Action, adopted at the preparatory Conference for the 2nd World Congress against Commercial Sexual Exploitation of Children (20—21 November 2001), the United Nations General Assembly

tion S—27/2 ”En värld som passar barn” och treårsprogrammet ”Bygga ett Europa för och med barn”, som antogs efter det tredje toppmötet och lanserades av konferensen i Monaco (4—5 april 2006);

som är beslutna att bidra effektivt till det gemensamma målet att skydda barn mot sexuell exploatering och sexuella övergrepp, oavsett vem förövaren är, och att ge hjälp till brottsoffer;

som tar hänsyn till behovet av att upprätta ett omfattande internationellt instrument som fokuserar på de förebyggande, skyddande och straffrättsliga aspekterna i kampen mot alla former av sexuell exploatering av och sexuella övergrepp mot barn och som inrättar en särskild övervakningsmekanism;

har kommit överens om följande:

Kapitel I

Syfte, icke-diskrimineringsprincipen och definitioner

Artikel 1

Syfte

1 Syftet med denna konvention är att:

- a förebygga och bekämpa sexuell exploatering av och sexuella övergrepp mot barn;
- b tillvarata rättigheterna hos barn som utsatts för sexuell exploatering och sexuella övergrepp;
- c främja nationellt och internationellt samarbete mot sexuell exploatering av och sexuella övergrepp mot barn.

2 Konventionen inrättar en särskild övervakningsmekanism för att säkerställa parternas praktiska genomförande av dess bestämmelser.

Artikel 2

Icke-diskrimineringsprincipen

Parterna ska tillämpa bestämmelserna i denna konvention, särskilt om brottsoffers rätt att komma i åtnjutande av åtgärder för att skydda deras rättigheter, utan åtskillnad på

Resolution S—27/2 “A world fit for children” and the three-year programme “Building a Europe for and with children”, adopted following the 3rd Summit and launched by the Monaco Conference (4—5 April 2006);

Determined to contribute effectively to the common goal of protecting children against sexual exploitation and sexual abuse, whoever the perpetrator may be, and of providing assistance to victims;

Taking into account the need to prepare a comprehensive international instrument focusing on the preventive, protective and criminal law aspects of the fight against all forms of sexual exploitation and sexual abuse of children and setting up a specific monitoring mechanism,

Have agreed as follows:

Chapter I

Purposes, non-discrimination principle and definitions

Article 1

Purposes

1 The purposes of this Convention are to:

- a prevent and combat sexual exploitation and sexual abuse of children;
- b protect the rights of child victims of sexual exploitation and sexual abuse;

- c promote national and international cooperation against sexual exploitation and sexual abuse of children.

2 In order to ensure effective implementation of its provisions by the Parties, this Convention sets up a specific monitoring mechanism.

Article 2

Non-discrimination principle

The implementation of the provisions of this Convention by the Parties, in particular the enjoyment of measures to protect the rights of victims, shall be secured without

grund av kön, ras, hudfärg, språk, religion, politisk eller annan åsikt, nationellt eller socialt ursprung, tillhörighet till en nationell minoritet, egendom, härkomst, sexuell läggning, hälsotillstånd, funktionshinder eller ställning i övrigt.

discrimination on any ground such as sex, race, colour, language, religion, political or other opinion, national or social origin, association with a national minority, property, birth, sexual orientation, state of health, disability or other status.

Artikel 3

Definitioner

I denna konvention avses med
a ”barn”: varje person under 18 år;

b ”sexuell exploatering av och sexuella övergrepp mot barn”: det beteende som avses i artiklarna 18 till 23 i denna konvention;

c ”brottsoffer”: varje barn som utsatts för sexuell exploatering eller sexuellt övergrepp.

Article 3

Definitions

For the purposes of this Convention:
a “child” shall mean any person under the age of 18 years;

b “sexual exploitation and sexual abuse of children” shall include the behaviour as referred to in Articles 18 to 23 of this Convention;

c “victim” shall mean any child subject to sexual exploitation or sexual abuse.

Kapitel II

Förebyggande åtgärder

Artikel 4

Principer

Varje part ska vidta nödvändiga lagstiftningsåtgärder eller andra åtgärder för att förebygga alla former av sexuell exploatering av och sexuella övergrepp mot barn och för att skydda barn.

Chapter II

Preventive measures

Article 4

Principles

Each Party shall take the necessary legislative or other measures to prevent all forms of sexual exploitation and sexual abuse of children and to protect children.

Artikel 5

Rekrytering, utbildning och ökande av medvetenheten hos personer som har kontakt med barn i sitt arbete

1 Varje part ska vidta nödvändiga lagstiftningsåtgärder eller andra åtgärder för att uppmuntra medvetenheten om skydd av barn och barns rättigheter hos personer som har regelbundna kontakter med barn inom skolan, hälsovården, det sociala skyddet, de rättsliga och polisiära sektorerna samt inom områden som hör ihop med idrott, kultur och fritidsaktiviteter.

Article 5

Recruitment, training and awareness raising of persons working in contact with children

1 Each Party shall take the necessary legislative or other measures to encourage awareness of the protection and rights of children among persons who have regular contacts with children in the education, health, social protection, judicial and law-enforcement sectors and in areas relating to sport, culture and leisure activities.

tiviteter.

2 Varje part ska vidta nödvändiga lagstiftningsåtgärder eller andra åtgärder för att säkerställa att de personer som avses i punkt 1 har tillräckliga kunskaper om sexuell exploatering av och sexuella övergrepp mot barn, om medlen för att identifiera dem och om möjligheten som nämns i artikel 12, punkt 1.

3 Varje part ska vidta nödvändiga lagstiftningsåtgärder eller andra åtgärder, i överensstämmelse med den nationella rätten, för att säkerställa att villkoren för att få tillträde till sådana yrken vars utövande innebär regelbundna kontakter med barn, säkerställer att sökande till dessa yrkesgrupper inte har dömts för sexuell exploatering av eller sexuellt övergrepp mot barn.

Artikel 6

Utbildning för barn

Varje part ska vidta nödvändiga lagstiftningsåtgärder eller andra åtgärder för att säkerställa att barn, under grundskoletiden och i gymnasiet, får information anpassad till deras fortlöpande utveckling om riskerna för sexuell exploatering och sexuella övergrepp, och även om hur de kan skydda sig själva. Denna information, som tillhandahålls i samarbete med föräldrarna där så är lämpligt, ska ges i samband med mer allmän information om sexualitet och ska särskilt uppmärksamma riskfyllda situationer, i synnerhet dem som innefattar användningen av ny informations- och kommunikationsteknik.

Artikel 7

Förebyggande program eller åtgärder

Varje part ska säkerställa att personer som befäras att de kan komma att begå någon av de gärningar som är straffbelagda i enlighet med denna konvention, där så är lämpligt, får tillgång till effektiva program eller åtgärder som syftar till att utvärdera och förebygga riskerna för att brott begås.

2 Each Party shall take the necessary legislative or other measures to ensure that the persons referred to in paragraph 1 have an adequate knowledge of sexual exploitation and sexual abuse of children, of the means to identify them and of the possibility mentioned in Article 12, paragraph 1.

3 Each Party shall take the necessary legislative or other measures, in conformity with its internal law, to ensure that the conditions to accede to those professions whose exercise implies regular contacts with children ensure that the candidates to these professions have not been convicted of acts of sexual exploitation or sexual abuse of children.

Article 6

Education for children

Each Party shall take the necessary legislative or other measures to ensure that children, during primary and secondary education, receive information on the risks of sexual exploitation and sexual abuse, as well as on the means to protect themselves, adapted to their evolving capacity. This information, provided in collaboration with parents, where appropriate, shall be given within a more general context of information on sexuality and shall pay special attention to situations of risk, especially those involving the use of new information and communication technologies.

Article 7

Preventive intervention programmes or measures

Each Party shall ensure that persons who fear that they might commit any of the offences established in accordance with this Convention may have access, where appropriate, to effective intervention programmes or measures designed to evaluate and prevent the risk of offences being committed.

Artikel 8

Åtgärder för allmänheten

1 Varje part ska främja eller genomföra kampanjer ämnade att öka allmänhetens medvetenhet och som informerar om förekomsten sexuell exploatering av och sexuella övergrepp mot barn och om vilka förebyggande åtgärder som kan vidtas.

2 Varje part ska vidta nödvändiga lagstiftningsåtgärder eller andra åtgärder för att förebygga eller förbjuda spridning av material som gör reklam för de gärningar som är straffbelagda i enlighet med denna konvention.

Artikel 9

Barns, den privata sektorns, mediernas och det civila samhällets deltagande

1 Varje part ska uppmuntra barns deltagande, i förhållande till deras fortlöpande utveckling, i utveckling och genomförande av statlig målsättning, program eller andra initiativ i kampen mot sexuell exploatering av och sexuella övergrepp mot barn.

2 Varje part ska uppmuntra den privata sektorn, framför allt sektorn för informations- och kommunikationsteknik, turistnäringen och resebranschen, bank- och finanssektorn, och även det civila samhället, att delta i utarbetande och genomförande av riktlinjer som ska förebygga sexuell exploatering av och sexuella övergrepp mot barn samt genomföra interna standarder genom självreglering eller samreglering.

3 Varje part ska uppmuntra media att tillhandahålla lämplig information beträffande alla former av sexuell exploatering av och sexuella övergrepp mot barn, med vederbörlig hänsyn till mediernas oberoende och tryckfriheten.

4 Varje part ska uppmuntra finansiering — där så är lämpligt genom skapande av fonder — av de projekt och program som det civila samhället genomför och som har som syfte att

Article 8

Measures for the general public

1 Each Party shall promote or conduct awareness raising campaigns addressed to the general public providing information on the phenomenon of sexual exploitation and sexual abuse of children and on the preventive measures which can be taken.

2 Each Party shall take the necessary legislative or other measures to prevent or prohibit the dissemination of materials advertising the offences established in accordance with this Convention.

Article 9

Participation of children, the private sector, the media and civil society

1 Each Party shall encourage the participation of children, according to their evolving capacity, in the development and the implementation of state policies, programmes or others initiatives concerning the fight against sexual exploitation and sexual abuse of children.

2 Each Party shall encourage the private sector, in particular the information and communication technology sector, the tourism and travel industry and the banking and finance sectors, as well as civil society, to participate in the elaboration and implementation of policies to prevent sexual exploitation and sexual abuse of children and to implement internal norms through self-regulation or co-regulation.

3 Each Party shall encourage the media to provide appropriate information concerning all aspects of sexual exploitation and sexual abuse of children, with due respect for the independence of the media and freedom of the press.

4 Each Party shall encourage the financing, including, where appropriate, by the creation of funds, of the projects and programmes carried out by civil society aiming at preventing

förhindra och skydda barn mot sexuell exploatering och sexuella övergrepp.

and protecting children from sexual exploitation and sexual abuse.

Kapitel III

Chapter III

Sakkunniga myndigheter och samordnande organ

Specialised authorities and co-ordinating bodies

Artikel 10

Article 10

Nationella åtgärder för samordning och samverkan

National measures of co-ordination and collaboration

1 Varje part ska vidta nödvändiga åtgärder för att säkerställa samordning mellan myndigheter på nationell eller lokal nivå som har ansvar för skydd mot, förebyggande av och kamp mot sexuell exploatering av och sexuella övergrepp mot barn, främst inom utbildningssektorn, hälsovården, socialtjänsten samt de polisiära och rättsvårdande myndigheterna.

1 Each Party shall take the necessary measures to ensure the co-ordination on a national or local level between the different agencies in charge of the protection from, the prevention of and the fight against sexual exploitation and sexual abuse of children, notably the education sector, the health sector, the social services and the law-enforcement and judicial authorities.

2 Varje part ska vidta nödvändiga lagstiftningsåtgärder eller andra åtgärder för att etablera eller utse:

2 Each Party shall take the necessary legislative or other measures to set up or designate:

a oberoende, behöriga, nationella eller lokala organ för att främja och skydda barns rättigheter och säkerställa att de får särskilda resurser och ansvarsområden;

a independent competent national or local institutions for the promotion and protection of the rights of the child, ensuring that they are provided with specific resources and responsibilities;

b processer för insamling av data eller kontaktpunkter på nationell eller lokal nivå och i samverkan med det civila samhället, i syfte att uppmärksamma och utvärdera förekomsten av sexuell exploatering av och sexuella övergrepp mot barn, med vederbörlig hänsyn till kravet på skydd för personuppgifter.

b mechanisms for data collection or focal points, at the national or local levels and in collaboration with civil society, for the purpose of observing and evaluating the phenomenon of sexual exploitation and sexual abuse of children, with due respect for the requirements of personal data protection.

3 Varje part ska uppmuntra samarbete mellan behöriga statliga myndigheter, det civila samhället och den privata sektorn, för att kunna förebygga och bekämpa sexuell exploatering av och sexuella övergrepp mot barn på ett bättre sätt.

3 Each Party shall encourage co-operation between the competent state authorities, civil society and the private sector, in order to better prevent and combat sexual exploitation and sexual abuse of children.

Kapitel IV

Skyddsåtgärder och hjälp till brottsoffer

Artikel 11

Principer

1 Varje part ska fastställa effektiva sociala program och inrätta sektorsövergripande strukturer för att lämna nödvändigt stöd till brottsoffer, deras nära anhöriga och till personer som har ansvar för deras vård.

2 Varje part ska vidta nödvändiga lagstiftningsåtgärder eller andra åtgärder för att säkerställa att, när brottsoffrets ålder är osäker och det finns anledning att tro att offret är ett barn, de skyddsåtgärder och hjälpmedel som erbjuds till barn beviljas honom eller henne i avvaktan på att hans eller hennes ålder kontrolleras.

Artikel 12

Anmäla misstanke om sexuell exploatering eller sexuella övergrepp

1 Varje part ska vidta nödvändiga lagstiftningsåtgärder eller andra åtgärder för att säkerställa att de bestämmelser om sekretess, som följer av nationell rätt för vissa yrkesutövare som har kontakt med barn i sitt arbete, inte utgör ett hinder för dessa yrkesutövares möjlighet att anmäla situationer till de instanser som har ansvar för att skydda barn, när de har rimliga skäl att anta att ett barn har blivit utsatt för sexuell exploatering eller sexuellt övergrepp.

2 Varje part ska vidta nödvändiga lagstiftningsåtgärder eller andra åtgärder för att uppmuntra alla som känner till eller i god tro misstänker sexuell exploatering av eller sexuella övergrepp mot barn att anmäla dessa omständigheter till behöriga instanser.

Chapter IV

Protective measures and assistance to victims

Article 11

Principles

1 Each Party shall establish effective social programmes and set up multidisciplinary structures to provide the necessary support for victims, their close relatives and for any person who is responsible for their care.

2 Each Party shall take the necessary legislative or other measures to ensure that when the age of the victim is uncertain and there are reasons to believe that the victim is a child, the protection and assistance measures provided for children shall be accorded to him or her pending verification of his or her age.

Article 12

Reporting suspicion of sexual exploitation or sexual abuse

1 Each Party shall take the necessary legislative or other measures to ensure that the confidentiality rules imposed by internal law on certain professionals called upon to work in contact with children do not constitute an obstacle to the possibility, for those professionals, of their reporting to the services responsible for child protection any situation where they have reasonable grounds for believing that a child is the victim of sexual exploitation or sexual abuse.

2 Each Party shall take the necessary legislative or other measures to encourage any person who knows about or suspects, in good faith, sexual exploitation or sexual abuse of children to report these facts to the competent services.

Artikel 13

Hjälptelefon

Varje part ska vidta nödvändiga lagstiftningsåtgärder eller andra åtgärder för att uppmuntra och stödja inrättande av informationstjänster, som till exempel telefon- eller internetrådgivning för att kunna ge råd till den som söker stöd, även konfidentiellt eller med vederbörlig hänsyn till hans eller hennes anonymitet.

Artikel 14

Stöd och hjälp till brottsoffer

1 Varje part ska vidta nödvändiga lagstiftningsåtgärder eller andra åtgärder för att hjälpa brottsoffer på lång och kort sikt i deras fysiska och psykosociala återhämtning. Åtgärder som vidtas i enlighet med denna punkt ska ta vederbörlig hänsyn till barnets åsikter, behov och problem.

2 Varje part ska vidta åtgärder, i enlighet med den nationella rätten, för att samarbeta med icke-statliga organisationer, andra berörda organisationer eller andra instanser i det civila samhället som ägnar sig åt att ge hjälp till brottsoffer.

3 Om en förälder eller en person som har den faktiska vårdsnaden om ett barn är delaktig i sexuell exploatering eller sexuellt övergrepp av barnet, ska det ingripandeförfarande som vidtas med tillämpning av artikel 11, punkt 1, omfatta:

- möjligheten att avlägsna den misstänkte förövaren;
- möjligheten att förflytta brottsoffret från hans eller hennes familjemiljö. Villkoren för och varaktigheten av en sådan omplacering ska beslutas i enlighet med barnets bästa.

4 Varje part ska vidta nödvändiga lagstiftningsåtgärder eller andra åtgärder för att säkerställa att de personer som står brottsoffret nära, där så är lämpligt, kan dra fördel av terapeutisk hjälp, främst akut psykiatrisk vård.

Article 13

Helplines

Each Party shall take the necessary legislative or other measures to encourage and support the setting up of information services, such as telephone or Internet helplines, to provide advice to callers, even confidentially or with due regard for their anonymity.

Article 14

Assistance to victims

1 Each Party shall take the necessary legislative or other measures to assist victims, in the short and long term, in their physical and psycho-social recovery. Measures taken pursuant to this paragraph shall take due account of the child's views, needs and concerns.

2 Each Party shall take measures, under the conditions provided for by its internal law, to co-operate with non-governmental organisations, other relevant organisations or other elements of civil society engaged in assistance to victims.

3 When the parents or persons who have care of the child are involved in his or her sexual exploitation or sexual abuse, the intervention procedures taken in application of Article 11, paragraph 1, shall include:

- the possibility of removing the alleged perpetrator;
- the possibility of removing the victim from his or her family environment. The conditions and duration of such removal shall be determined in accordance with the best interests of the child.

4 Each Party shall take the necessary legislative or other measures to ensure that the persons who are close to the victim may benefit, where appropriate, from therapeutic assistance, notably emergency psychological care.

Kapitel V

Chapter V

Förebyggande eller behandlande program eller åtgärder**Intervention programmes or measures**

Artikel 15

Article 15

*Allmänna principer**General principles*

1 Varje part ska säkerställa eller främja, i enlighet med den nationella rätten, effektiva förebyggande eller behandlande program eller åtgärder för de personer som avses i artikel 16, punkterna 1 och 2, i syfte att förhindra och reducera riskerna för upprepade sexualbrott mot barn. Sådana program eller åtgärder ska vara tillgängliga när som helst under förfarandet, i eller utanför fängelse, enligt vad som föreskrivs i nationell rätt.

1 Each Party shall ensure or promote, in accordance with its internal law, effective intervention programmes or measures for the persons referred to in Article 16, paragraphs 1 and 2, with a view to preventing and minimising the risks of repeated offences of a sexual nature against children. Such programmes or measures shall be accessible at any time during the proceedings, inside and outside prison, according to the conditions laid down in internal law.

2 Varje part ska säkerställa eller främja, i enlighet med den nationella rätten, utveckling av partnerskap eller andra former för samarbete mellan behöriga myndigheter, framför allt hälsovården och socialtjänsten, och de rättsliga myndigheter och andra organ som har ansvar för att följa de personer som avses i artikel 16, punkterna 1 och 2.

2 Each Party shall ensure or promote, in accordance with its internal law, the development of partnerships or other forms of co-operation between the competent authorities, in particular health-care services and the social services, and the judicial authorities and other bodies responsible for following the persons referred to in Article 16, paragraphs 1 and 2.

3 Varje part ska tillhandahålla, i enlighet med den nationella rätten, en bedömning av faran och möjliga risker för upprepning av de gärningar som är straffbelagda i enlighet med denna konvention, av de personer som avses i artikel 16, punkterna 1 och 2, i syfte att identifiera lämpliga program eller åtgärder.

3 Each Party shall provide, in accordance with its internal law, for an assessment of the dangerousness and possible risks of repetition of the offences established in accordance with this Convention, by the persons referred to in Article 16, paragraphs 1 and 2, with the aim of identifying appropriate programmes or measures.

4 Varje part ska tillhandahålla, i enlighet med den nationella rätten, en bedömning av hur väl genomförda program och åtgärder har fungerat.

4 Each Party shall provide, in accordance with its internal law, for an assessment of the effectiveness of the programmes and measures implemented.

Artikel 16

Article 16

*Mottagare av förebyggande eller behandlande program eller åtgärder**Recipients of intervention programmes and measures*

1 Varje part ska säkerställa, i enlighet med den nationella rätten, att personer som är föremål för straffrättsliga förfaranden för någon av de gärningar som är straffbelagda i enlig-

1 Each Party shall ensure, in accordance with its internal law, that persons subject to criminal proceedings for any of the offences established in accordance with this Conven-

het med denna konvention har tillgång till de program eller åtgärder som nämnts i artikel 15, punkt 1, på villkor som varken skadar eller strider mot rätten till försvar och kraven på en rättvis och opartisk rättegång, och i synnerhet med vederbörlig hänsyn till de bestämmelser som reglerar principen om presumption för den anklagades oskuld.

2 Varje part ska säkerställa, i enlighet med den nationella rätten, att personer som dömts för någon av de gärningar som är straffbelagda i enlighet med denna konvention har tillgång till de program eller åtgärder som nämnts i artikel 15, punkt 1.

3 Varje part ska säkerställa, i enlighet med den nationella rätten, att förebyggande eller behandlande program eller åtgärder utvecklas eller anpassas så att de uppfyller utvecklingsbehoven hos barn som begår sexualbrott, inefattande dem som inte är straffmyndiga, i syfte att behandla deras sexuella beteendeproblem.

Artikel 17

Information och samtycke

1 Varje part ska säkerställa, i enlighet med den nationella rätten, att de personer som avses i artikel 16, för vilka förebyggande eller behandlande program eller åtgärder har föreslagits, har fått fullständig information om skälen för förslaget och att de samtycker till programmet eller åtgärden med full kännedom om omständigheterna.

2 Varje part ska säkerställa, i enlighet med den nationella rätten, att personer som fått förslag om förebyggande eller behandlande program eller åtgärder får avböja dessa och i fråga om dömda personer ska de göras medvetna om vilka konsekvenser ett avböjande eventuellt kan få.

tion may have access to the programmes or measures mentioned in Article 15, paragraph 1, under conditions which are neither detrimental nor contrary to the rights of the defence and to the requirements of a fair and impartial trial, and particularly with due respect for the rules governing the principle of the presumption of innocence.

2 Each Party shall ensure, in accordance with its internal law, that persons convicted of any of the offences established in accordance with this Convention may have access to the programmes or measures mentioned in Article 15, paragraph 1.

3 Each Party shall ensure, in accordance with its internal law, that intervention programmes or measures are developed or adapted to meet the developmental needs of children who sexually offend, including those who are below the age of criminal responsibility, with the aim of addressing their sexual behavioural problems.

Article 17

Information and consent

1 Each Party shall ensure, in accordance with its internal law, that the persons referred to in Article 16 to whom intervention programmes or measures have been proposed are fully informed of the reasons for the proposal and consent to the programme or measure in full knowledge of the facts.

2 Each Party shall ensure, in accordance with its internal law, that persons to whom intervention programmes or measures have been proposed may refuse them and, in the case of convicted persons, that they are made aware of the possible consequences a refusal might have.

Kapitel VI

Materiell straffrätt

Artikel 18

Sexuella övergrepp

1 Varje part ska vidta nödvändiga lagstiftningsåtgärder eller andra åtgärder för att säkerställa att följande uppsåtliga handlingar är straffbara:

a genomföra sexuella handlingar med barn som, enligt gällande bestämmelser i nationell rätt, inte har uppnått åldern för sexuell självbestämmanderätt;

b genomföra sexuella handlingar med barn där:

– tvång, våld eller hot används; eller

– en erkänd förtroendeställning, makt eller inflytande över barnet missbrukas, även inom familjen; eller

– en för barnet särskilt utsatt situation missbrukas, främst på grund av ett intellektuellt eller fysiskt funktionshinder eller en beroendesituation.

2 För syftet med punkt 1 ovan ska varje part fastställa den ålder under vilken det är förbjudet att medverka i sexuella handlingar med barn.

3 Bestämmelsen i punkt 1.a är inte avsedd att reglera sexuell umgänge med samtycke mellan minderåriga.

Artikel 19

Brott som avser barnprostitution

1 Varje part ska vidta nödvändiga lagstiftningsåtgärder eller andra åtgärder för att säkerställa att följande uppsåtliga handlingar är straffbara:

a rekrytera ett barn till prostitution eller förorsaka att ett barn deltar i prostitution;

b tvinga ett barn till prostitution eller dra vinning av eller exploatera ett barn på annat sätt för sådana ändamål;

c nyttja prostituerade barn.

2 I denna artikel ska ”barnprostitution” avse det förhållandet att barn används för sexuella

Chapter VI

Substantive criminal law

Article 18

Sexual abuse

1 Each Party shall take the necessary legislative or other measures to ensure that the following intentional conduct is criminalised:

a engaging in sexual activities with a child who, according to the relevant provisions of national law, has not reached the legal age for sexual activities;

b engaging in sexual activities with a child where:

– use is made of coercion, force or threats; or

– abuse is made of a recognised position of trust, authority or influence over the child, including within the family; or

– abuse is made of a particularly vulnerable situation of the child, notably because of a mental or physical disability or a situation of dependence.

2 For the purpose of paragraph 1 above, each Party shall decide the age below which it is prohibited to engage in sexual activities with a child.

3 The provisions of paragraph 1.a are not intended to govern consensual sexual activities between minors.

Article 19

Offences concerning child prostitution

1 Each Party shall take the necessary legislative or other measures to ensure that the following intentional conduct is criminalised:

a recruiting a child into prostitution or causing a child to participate in prostitution;

b coercing a child into prostitution or profiting from or otherwise exploiting a child for such purposes;

c having recourse to child prostitution.

2 For the purpose of the present article, the term “child prostitution” shall mean the fact

handlingar när pengar eller någon annan slags kompensation eller vederlag lämnas eller utlovas som betalning, oberoende av om betalningen, löftet eller vederlaget lämnas till barnet eller till tredje man.

of using a child for sexual activities where money or any other form of remuneration or consideration is given or promised as payment, regardless if this payment, promise or consideration is made to the child or to a third person.

Artikel 20

Brott som avser barnpornografi

1 Varje part ska vidta nödvändiga lagstiftningsåtgärder eller andra åtgärder för att säkerställa att följande uppsåtliga handlingar är straffbara när de begås utan rätt:

- a framställa barnpornografi;
- b erbjuda eller tillgängliggöra barnpornografi;
- c distribuera eller sprida barnpornografi;

d anskaffa barnpornografi för sin egen eller för någon annans räkning;

e inneha barnpornografi;

f medvetet skaffa sig tillgång till barnpornografi med hjälp av informations- eller kommunikationsteknik.

2 I denna artikel ska "barnpornografi" avse allt material som avbildar ett barn som ägnar sig åt verklig eller simulerad handling med tydlig sexuell innebörd eller avbildar ett barns könsorgan huvudsakligen för sexuella ändamål.

3 Varje part får förbehålla sig rätten att helt eller delvis inte tillämpa punkterna 1.a och e beträffande produktion och innehav av pornografiskt material:

– som uteslutande består av simulerad återgivning av eller realistiska bilder på ett fiktivt barn;

– där barn som har uppnått den ålder som bestämts med tillämpning av artikel 18, punkt 2, deltar och där dessa bilder producerats och innehas av dem med deras samtycke och enbart för deras privata bruk.

4 Varje part får förbehålla sig rätten att helt eller delvis inte tillämpa punkt 1.f.

Article 20

Offences concerning child pornography

1 Each Party shall take the necessary legislative or other measures to ensure that the following intentional conduct, when committed without right, is criminalised:

- a producing child pornography;
- b offering or making available child pornography;
- c distributing or transmitting child pornography;

d procuring child pornography for oneself or for another person;

e possessing child pornography;

f knowingly obtaining access, through information and communication technologies, to child pornography.

2 For the purpose of the present article, the term "child pornography" shall mean any material that visually depicts a child engaged in real or simulated sexually explicit conduct or any depiction of a child's sexual organs for primarily sexual purposes.

3 Each Party may reserve the right not to apply, in whole or in part, paragraph 1.a and e to the production and possession of pornographic material:

– consisting exclusively of simulated representations or realistic images of a non-existent child;

– involving children who have reached the age set in application of Article 18, paragraph 2, where these images are produced and possessed by them with their consent and solely for their own private use.

4 Each Party may reserve the right not to apply, in whole or in part, paragraph 1.f.

Artikel 21

Brott som avser ett barns deltagande i pornografiska föreställningar

1 Varje part ska vidta nödvändiga lagstiftningsåtgärder eller andra åtgärder för att säkerställa att följande uppsåtliga handlingar är straffbara:

a rekrytera ett barn till att delta i pornografiska föreställningar eller förorsaka att ett barn deltar i sådana föreställningar;

b tvinga ett barn till att delta i pornografiska föreställningar eller dra vinning av eller exploatera ett barn på annat sätt för sådana ändamål;

c medvetet besöka pornografiska föreställningar som innefattar deltagande av barn.

2 Varje part får förbehålla sig rätten att begränsa tillämpningen av punkt 1.c till fall där barn har rekryterats eller tvingats i överensstämmelse med punkt 1.a eller b.

Article 21

Offences concerning the participation of a child in pornographic performances

1 Each Party shall take the necessary legislative or other measures to ensure that the following intentional conduct is criminalised:

a recruiting a child into participating in pornographic performances or causing a child to participate in such performances;

b coercing a child into participating in pornographic performances or profiting from or otherwise exploiting a child for such purposes;

c knowingly attending pornographic performances involving the participation of children.

2 Each Party may reserve the right to limit the application of paragraph 1.c to cases where children have been recruited or coerced in conformity with paragraph 1.a or b.

Artikel 22

Brott som avser ett barns bevitnande av sexuella övergrepp eller sexuella handlingar

Varje part ska vidta nödvändiga lagstiftningsåtgärder eller andra åtgärder för att straffbelägga uppsåtligt försakande, i sexuellt syfte, att ett barn som inte uppnått den ålder som har bestämts med tillämpning av artikel 18, punkt 2, bevitnar sexuella övergrepp eller sexuella handlingar, även då barnet inte deltar själv.

Article 22

Corruption of children

Each Party shall take the necessary legislative or other measures to criminalise the intentional causing, for sexual purposes, of a child who has not reached the age set in application of Article 18, paragraph 2, to witness sexual abuse or sexual activities, even without having to participate.

Artikel 23

Kontaktsökning med barn i sexuella ändamål

Varje part ska vidta nödvändiga lagstiftningsåtgärder eller andra åtgärder för att straffbelägga uppsåtligt förslag från en vuxen, med hjälp av informations- och kommunikationsteknik, om att träffa ett barn som inte har uppnått den ålder som bestämts med tillämpning av artikel 18, punkt 2, i syfte att begå någon av de gärningar som är straffbelagda i

Article 23

Solicitation of children for sexual purposes

Each Party shall take the necessary legislative or other measures to criminalise the intentional proposal, through information and communication technologies, of an adult to meet a child who has not reached the age set in application of Article 18, paragraph 2, for the purpose of committing any of the offences established in accordance with Article

enlighet med artikel 18, punkt 1.a, eller artikel 20, punkt 1.a, mot honom eller henne, där detta förslag har åtföljts av gärningar som resulterar i ett sådant möte.

18, paragraph 1.a, or Article 20, paragraph 1.a, against him or her, where this proposal has been followed by material acts leading to such a meeting.

Artikel 24

Medhjälp och försök

1 Varje part ska vidta nödvändiga lagstiftningsåtgärder eller andra åtgärder för att fastställa som brottsliga gärningar uppsåtlig medhjälp till någon av de gärningar som är straffbelagda i enlighet med denna konvention.

2 Varje part ska vidta nödvändiga lagstiftningsåtgärder eller andra åtgärder för att fastställa som brottsliga gärningar uppsåtliga försök att begå de gärningar som är straffbelagda i enlighet med denna konvention.

3 Varje part får förbehålla sig rätten att helt eller delvis inte tillämpa punkt 2 på gärningar som är straffbelagda i enlighet med artikel 20, punkterna 1.b, d, e och f; artikel 21, punkt 1.c; artikel 22 och artikel 23.

Article 24

Aiding or abetting and attempt

1 Each Party shall take the necessary legislative or other measures to establish as criminal offences, when committed intentionally, aiding or abetting the commission of any of the offences established in accordance with this Convention.

2 Each Party shall take the necessary legislative or other measures to establish as criminal offences, when committed intentionally, attempts to commit the offences established in accordance with this Convention.

3 Each Party may reserve the right not to apply, in whole or in part, paragraph 2 to offences established in accordance with Article 20, paragraph 1.b, d, e and f, Article 21, paragraph 1.c, Article 22 and Article 23.

Artikel 25

Domsrätt

1 Varje part ska vidta nödvändiga lagstiftningsåtgärder eller andra åtgärder för att fastställa dess jurisdiktion beträffande någon av de de gärningar som är straffbelagda i enlighet med denna konvention, när brottet har begåtts:

- a inom dess territorium; eller
- b ombord på ett fartyg som för flagg från den parten; eller
- c ombord på ett luftfartyg som är registrerat enligt den partens lagar; eller
- d av en av dess medborgare; eller
- e av en person som har sin hemvist inom dess territorium.

2 Varje part ska sträva efter att vidta nödvändiga lagstiftningsåtgärder eller andra åtgärder för att fastställa jurisdiktion beträffande någon av de gärningar som är straffbelagda i enlighet med denna konvention, när brottet har begåtts mot en av dess medborgare el-

Article 25

Jurisdiction

1 Each Party shall take the necessary legislative or other measures to establish jurisdiction over any offence established in accordance with this Convention, when the offence is committed:

- a in its territory; or
- b on board a ship flying the flag of that Party; or
- c on board an aircraft registered under the laws of that Party; or
- d by one of its nationals; or
- e by a person who has his or her habitual residence in its territory.

2 Each Party shall endeavour to take the necessary legislative or other measures to establish jurisdiction over any offence established in accordance with this Convention where the offence is committed against one of its nationals or a person who has his or her

ler en person som har sin hemvist inom dess territorium.

3 Varje part får vid tiden för undertecknande eller när den deponerar sitt ratifikations-, godtagande-, godkännande- eller anslutningsinstrument, genom en förklaring ställd till Europarådets generalsekreterare, tillkännage att parten förbehåller sig rätten att inte tillämpa, eller att bara tillämpa i särskilda fall eller på särskilda villkor, jurisdiktionsreglerna som punkt 1.e i denna artikel föreskriver.

4 Beträffande lagföring av de brott som fastställs enligt artiklarna 18, 19, 20, punkt 1.a, och artikel 21, punkterna 1.a och b i denna konvention, ska varje part vidta nödvändiga lagstiftningsåtgärder eller andra åtgärder för att säkerställa att dess jurisdiktion beträffande punkt 1.d inte är underkastad villkoret att handlingarna ska vara straffbara på orten där de har utförts.

5 Varje part får vid tiden för undertecknande eller när den deponerar sitt ratifikations-, godtagande-, godkännande- eller anslutningsinstrument, genom en förklaring ställd till Europarådets generalsekreterare, tillkännage att parten förbehåller sig rätten att begränsa tillämpningen av punkt 4 i denna artikel, i fråga om brott som fastställs enligt artikel 18, punkt 1.b, andra och tredje satsen, till att gälla fall där dess medborgare har sin hemvist inom dess territorium.

6 Beträffande lagföring av de brott som fastställs enligt artiklarna 18, 19, 20, punkt 1.a, och artikel 21 i denna konvention, ska varje part vidta nödvändiga lagstiftningsåtgärder eller andra åtgärder för att säkerställa att dess jurisdiktion beträffande punkterna 1.d och e inte är underkastad villkoret att åtal endast kan väckas efter anmälan från brottsoffret eller angivelse från staten där brottet har begåtts.

7 Varje part ska vidta nödvändiga lagstiftningsåtgärder eller andra åtgärder för att fastställa dess jurisdiktion beträffande de gärningar som är straffbelagda i enlighet med denna konvention, i de fall då en uppgiven gärningsman befinner sig inom dess territorium och parten inte utlämnar honom eller henne till en annan part enbart på grund av hans eller hennes nationalitet.

8 När fler än en part hävdar jurisdiktion be-

habitual residence in its territory.

3 Each Party may, at the time of signature or when depositing its instrument of ratification, acceptance, approval or accession, by a declaration addressed to the Secretary General of the Council of Europe, declare that it reserves the right not to apply or to apply only in specific cases or conditions the jurisdiction rules laid down in paragraph 1.e of this article.

4 For the prosecution of the offences established in accordance with Articles 18, 19, 20, paragraph 1.a, and 21, paragraph 1.a and b, of this Convention, each Party shall take the necessary legislative or other measures to ensure that its jurisdiction as regards paragraph 1.d is not subordinated to the condition that the acts are criminalised at the place where they were performed.

5 Each Party may, at the time of signature or when depositing its instrument of ratification, acceptance, approval or accession, by a declaration addressed to the Secretary General of the Council of Europe, declare that it reserves the right to limit the application of paragraph 4 of this article, with regard to offences established in accordance with Article 18, paragraph 1.b, second and third indents, to cases where its national has his or her habitual residence in its territory.

6 For the prosecution of the offences established in accordance with Articles 18, 19, 20, paragraph 1.a, and 21 of this Convention, each Party shall take the necessary legislative or other measures to ensure that its jurisdiction as regards paragraphs 1.d and e is not subordinated to the condition that the prosecution can only be initiated following a report from the victim or a denunciation from the State of the place where the offence was committed.

7 Each Party shall take the necessary legislative or other measures to establish jurisdiction over the offences established in accordance with this Convention, in cases where an alleged offender is present on its territory and it does not extradite him or her to another Party, solely on the basis of his or her nationality.

8 When more than one Party claims juris-

träffande en uppgiven gärning som är straffbelagd i enlighet med denna konvention, ska de berörda parterna, där så är lämpligt, samråda med målsättningen att bestämma den lämpligaste behörigheten för lagföring.

9 Om inte annat följer av allmänna bestämmelser i internationell rätt, utesluter inte denna konvention straffrättslig jurisdiktion som utövas av en part i enlighet med den nationella rätten.

Artikel 26

Ansvar för juridiska personer

1 Varje part ska vidta nödvändiga lagstiftningsåtgärder eller andra åtgärder för att säkerställa att juridiska personer kan hållas ansvariga för de gärningar som är straffbelagda i enlighet med denna konvention och som har begåtts till förmån för den juridiska personen av en fysisk person, som agerar antingen enskilt eller som en del av den juridiska personens organisation, som har en ledande ställning inom den juridiska personen som grundas på något av följande:

- a behörighet att företräda den juridiska personen;
- b befogenhet att fatta beslut på den juridiska personens vägnar;
- c befogenhet att utöva kontroll inom den juridiska personen.

2 Utöver vad som redan har angivits i punkt 1 ska varje part vidta nödvändiga lagstiftningsåtgärder eller andra åtgärder för att säkerställa att en juridisk person ska kunna hållas ansvarig när brister i tillsyn eller kontroll som ska utföras av en sådan person som avses i punkt 1 har gjort det möjligt för en fysisk person underställd den juridiska personen att till förmån för denna juridiska person begå gärningar som är straffbelagda i enlighet med denna konvention.

3 Med iakttagande av partens rättsprinciper kan den juridiska personens ansvar vara straffrättsligt, civilrättsligt eller administrativt.

4 Sådant ansvar ska inte påverka det straffrättsliga ansvaret hos de fysiska personer som har begått brottet.

diction over an alleged offence established in accordance with this Convention, the Parties involved shall, where appropriate, consult with a view to determining the most appropriate jurisdiction for prosecution.

9 Without prejudice to the general rules of international law, this Convention does not exclude any criminal jurisdiction exercised by a Party in accordance with its internal law.

Article 26

Corporate liability

1 Each Party shall take the necessary legislative or other measures to ensure that a legal person can be held liable for an offence established in accordance with this Convention, committed for its benefit by any natural person, acting either individually or as part of an organ of the legal person, who has a leading position within the legal person, based on:

- a power of representation of the legal person;
- b an authority to take decisions on behalf of the legal person;
- c an authority to exercise control within the legal person.

2 Apart from the cases already provided for in paragraph 1, each Party shall take the necessary legislative or other measures to ensure that a legal person can be held liable where the lack of supervision or control by a natural person referred to in paragraph 1 has made possible the commission of an offence established in accordance with this Convention for the benefit of that legal person by a natural person acting under its authority.

3 Subject to the legal principles of the Party, the liability of a legal person may be criminal, civil or administrative.

4 Such liability shall be without prejudice to the criminal liability of the natural persons who have committed the offence.

Artikel 27

Påföljder och åtgärder

1 Varje part ska vidta nödvändiga lagstiftningsåtgärder eller andra åtgärder för att säkerställa att de gärningar som är straffbelagda i enlighet med denna konvention beläggs med effektiva, proportionella och avskräckande sanktioner med hänsyn till deras svårhetsgrad. Dessa sanktioner ska omfatta påföljder som medför frihetsberövande vilket kan leda till utlämning.

2 Varje part ska vidta nödvändiga lagstiftningsåtgärder eller andra åtgärder för att säkerställa att juridiska personer som är ansvariga enligt artikel 26 ska kunna bli föremål för effektiva, proportionella och avskräckande sanktioner, som ska innefatta bötesstraff eller administrativa avgifter och som får innefatta andra åtgärder, främst:

a fråntagande av rätt till offentliga förmåner eller stöd;

b tillfälligt eller permanent näringsförbud;

c rättslig tillsyn;

d rättsligt beslut om likvidation.

3 Varje part ska vidta nödvändiga lagstiftningsåtgärder eller andra åtgärder för att:

a möjliggöra beslag och förverkande av:

– varor, handlingar och andra hjälpmedel som har använts för att begå de gärningar som är straffbelagda i enlighet med denna konvention eller som har gjort det möjligt att begå brotten;

– vinning av sådana brott eller egendom vars värde motsvarar sådan vinning;

b möjliggöra att en inrättning som har använts för att begå någon av de gärningar som är straffbelagda i enlighet med denna konvention stängs temporärt eller permanent, utan inverkan på godtroende tredje mans rätt, eller att förövaren förvägras att temporärt eller permanent utöva den yrkesaktivitet eller frivilliga aktivitet som innefattar kontakt med barn och genom vilken brottet har begåtts.

4 Varje part får vidta andra åtgärder beträffande förövare, som till exempel indragning

Article 27

Sanctions and measures

1 Each Party shall take the necessary legislative or other measures to ensure that the offences established in accordance with this Convention are punishable by effective, proportionate and dissuasive sanctions, taking into account their seriousness. These sanctions shall include penalties involving deprivation of liberty which can give rise to extradition.

2 Each Party shall take the necessary legislative or other measures to ensure that legal persons held liable in accordance with Article 26 shall be subject to effective, proportionate and dissuasive sanctions which shall include monetary criminal or non-criminal fines and may include other measures, in particular:

a exclusion from entitlement to public benefits or aid;

b temporary or permanent disqualification from the practice of commercial activities;

c placing under judicial supervision;

d judicial winding-up order.

3 Each Party shall take the necessary legislative or other measures to:

a provide for the seizure and confiscation of:

– goods, documents and other instrumentalities used to commit the offences established in accordance with this Convention or to facilitate their commission;

– proceeds derived from such offences or property the value of which corresponds to such proceeds;

b enable the temporary or permanent closure of any establishment used to carry out any of the offences established in accordance with this Convention, without prejudice to the rights of *bona fide* third parties, or to deny the perpetrator, temporarily or permanently, the exercise of the professional or voluntary activity involving contact with children in the course of which the offence was committed.

4 Each Party may adopt other measures in relation to perpetrators, such as withdrawal

av rättigheter som härrör från föräldraskapet eller övervakning eller tillsyn av dömda personer.

5 Varje part får fastställa att vinning av brott eller egendom som konfiskerats i enlighet med denna artikel kan tilldelas en särskild fond som ska bekosta förebyggande- och hjälpprogram för dem som blivit offer för någon av de gärningar som är straffbelagda i enlighet med denna konvention.

of parental rights or monitoring or supervision of convicted persons.

5 Each Party may establish that the proceeds of crime or property confiscated in accordance with this article can be allocated to a special fund in order to finance prevention and assistance programmes for victims of any of the offences established in accordance with this Convention.

Artikel 28

Försvärande omständigheter

Varje part ska vidta nödvändiga lagstiftningsåtgärder eller andra åtgärder för att säkerställa att följande omständigheter, såtillvida de inte redan utgör en del av brottsrekvisiten, i överensstämmelse med tillämpliga bestämmelser i nationell rätt, kommer att tas under övervägande som försvärande omständigheter när påföljd eller annan rättsverkan ska bestämmas för gärningar som är straffbelagda i enlighet med denna konvention:

a brottet skadade våldsoffrets fysiska eller mentala hälsa allvarligt;

b brottet föregicks eller åtföljdes av tortyr eller grovt våld;

c brottet begicks mot ett särskilt utsatt brottsoffer;

d brottet begicks av en familjemedlem, en person som bor tillsammans med barnet eller en person som har missbrukat sin ställning;

e brottet begicks av flera personer tillsammans;

f brottet begicks inom ramen för en kriminell organisation;

g förövaren har blivit dömd tidigare för samma slags brott.

Artikel 29

Tidigare domar

Varje part ska vidta nödvändiga lagstiftningsåtgärder eller andra åtgärder för att skapa möjlighet att beakta lagakraftvunna domar som meddelats av en annan part och som av-

Article 28

Aggravating circumstances

Each Party shall take the necessary legislative or other measures to ensure that the following circumstances, in so far as they do not already form part of the constituent elements of the offence, may, in conformity with the relevant provisions of internal law, be taken into consideration as aggravating circumstances in the determination of the sanctions in relation to the offences established in accordance with this Convention:

a the offence seriously damaged the physical or mental health of the victim;

b the offence was preceded or accompanied by acts of torture or serious violence;

c the offence was committed against a particularly vulnerable victim;

d the offence was committed by a member of the family, a person cohabiting with the child or a person having abused his or her authority;

e the offence was committed by several people acting together;

f the offence was committed within the framework of a criminal organisation;

g the perpetrator has previously been convicted of offences of the same nature.

Article 29

Previous convictions

Each Party shall take the necessary legislative or other measures to provide for the possibility to take into account final sentences passed by another Party in relation to the of-

ser gärningar som är straffbelagda i enlighet med denna konvention när påföljden ska bestämmas.

fences established in accordance with this Convention when determining the sanctions.

Kapitel VII

Chapter VII

Utredning, åtal och processrätt

Investigation, prosecution and procedural law

Artikel 30

Article 30

Principer

Principles

1 Varje part ska vidta nödvändiga lagstiftningsåtgärder eller andra åtgärder för att säkerställa att utredningar och straffrättsliga förfaranden genomförs till barnets bästa och med hänsyn till barnets rättigheter.

1 Each Party shall take the necessary legislative or other measures to ensure that investigations and criminal proceedings are carried out in the best interests and respecting the rights of the child.

2 Varje part ska anta en beskyddande hållning gentemot brottsoffer, säkerställa att utredningar och straffrättsliga förfaranden inte förvärrar det trauma som barnet upplevt och att straffrättskipningen följs upp med hjälpinsatser, där så är lämpligt.

2 Each Party shall adopt a protective approach towards victims, ensuring that the investigations and criminal proceedings do not aggravate the trauma experienced by the child and that the criminal justice response is followed by assistance, where appropriate.

3 Varje part ska säkerställa att utredningar och straffrättsliga förfaranden prioriteras och genomförs utan obefogad försening.

3 Each Party shall ensure that the investigations and criminal proceedings are treated as priority and carried out without any unjustified delay.

4 Varje part ska säkerställa att tillämpliga åtgärder enligt detta kapitel inte gör intrång i rätten till försvar och kravet på en rättvis och opartisk rättegång, i överensstämmelse med artikel 6 i konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna.

4 Each Party shall ensure that the measures applicable under the current chapter are not prejudicial to the rights of the defence and the requirements of a fair and impartial trial, in conformity with Article 6 of the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms.

5 Varje part ska vidta nödvändiga lagstiftningsåtgärder eller andra åtgärder i överensstämmelse med de grundläggande principerna i den nationella rätten:

5 Each Party shall take the necessary legislative or other measures, in conformity with the fundamental principles of its internal law:

– för att säkerställa effektiv utredning och åtal av de gärningar som är straffbelagda i enlighet med denna konvention, och tillåta möjligheten, där så är lämpligt, att genomföra hemliga utredningsåtgärder;

– to ensure an effective investigation and prosecution of offences established in accordance with this Convention, allowing, where appropriate, for the possibility of covert operations;

– för att göra det möjligt för enheter eller undersökande organ att identifiera offren för brott som fastställs enligt artikel 20, särskilt genom att analysera barnpornografiskt material, som till exempel fotografier och videospelningar som har överförts eller har gjorts tillgängliga med användning av informations-

– to enable units or investigative services to identify the victims of the offences established in accordance with Article 20, in particular by analysing child pornography material, such as photographs and audiovisual recordings transmitted or made available through the use of information and commu-

och kommunikationsteknik.

nication technologies.

Artikel 31

Allmänna skyddsåtgärder

1 Varje part ska vidta nödvändiga lagstiftningsåtgärder eller andra åtgärder för att skydda brottsoffrens rättigheter och intressen, inklusive deras särskilda behov som bevispersoner, under alla stadier i utredningar och straffrättsliga förfaranden, främst genom att:

a informera dem om deras rättigheter och de tjänster som står till deras förfogande och, såvida de inte avböjt att få sådan information, uppföljningen av deras anmälan, åtalpunkterna, de allmänna framstegen i utredningen eller förfarandet, och deras roll i detta samt utfallet i deras mål;

b säkerställa, åtminstone i de fall då brottsoffren och deras familjer kan befinna sig i fara, att de vid behov informeras om att den åtalade eller dömde blivit temporärt eller slutligt frigiven;

c göra det möjligt för dem, på ett sätt som är förenligt med nationella processrättsliga regler, att höras, inge bevis och välja med vilka medel deras åsikter, behov och sak ska presenteras, direkt eller via en mellanhand, och prövas;

d tillhandahålla dem lämpliga stödåtgärder så att deras rättigheter och intressen presenteras och beaktas i vederbörlig ordning;

e skydda deras integritet, identitet och bild och, genom att vidta åtgärder enligt nationell rätt, förhindra offentlig spridning av information som kan innebära att deras identitet röjs;

f vidta åtgärder för deras eget skydd såväl som för deras familjer och vittnen, mot hotelser, hämnd och upprepad brottslighet;

g säkerställa att kontakter mellan brottsoffer och förövare undviks i domstolens och polismyndighetens lokaler, såvida inte behöriga myndigheter fastställer något annat till barnets bästa eller när sådan kontakt krävs i utredningen eller förfarandet.

2 Varje part ska säkerställa att brottsoffer har tillgång till information om relevanta

Article 31

General measures of protection

1 Each Party shall take the necessary legislative or other measures to protect the rights and interests of victims, including their special needs as witnesses, at all stages of investigations and criminal proceedings, in particular by:

a informing them of their rights and the services at their disposal and, unless they do not wish to receive such information, the follow-up given to their complaint, the charges, the general progress of the investigation or proceedings, and their role therein as well as the outcome of their cases;

b ensuring, at least in cases where the victims and their families might be in danger, that they may be informed, if necessary, when the person prosecuted or convicted is released temporarily or definitively;

c enabling them, in a manner consistent with the procedural rules of internal law, to be heard, to supply evidence and to choose the means of having their views, needs and concerns presented, directly or through an intermediary, and considered;

d providing them with appropriate support services so that their rights and interests are duly presented and taken into account;

e protecting their privacy, their identity and their image and by taking measures in accordance with internal law to prevent the public dissemination of any information that could lead to their identification;

f providing for their safety, as well as that of their families and witnesses on their behalf, from intimidation, retaliation and repeat victimisation;

g ensuring that contact between victims and perpetrators within court and law enforcement agency premises is avoided, unless the competent authorities establish otherwise in the best interests of the child or when the investigations or proceedings require such contact.

2 Each Party shall ensure that victims have access, as from their first contact with the

rättsliga och administrativa förfaranden från och med deras första kontakt med behöriga myndigheter.

3 Varje part ska säkerställa att brottsoffer har tillgång till juridiskt biträde som tillhandahålls kostnadsfritt där det är befogat, när det är tänkbart att de kommer att ha partsställning i ett straffrättsligt förfarande.

4 Varje part ska vidta åtgärder för att möjliggöra att de rättsliga myndigheterna utser ett särskilt ombud för brottsoffret när han eller hon enligt nationell rätt kan komma att ha partsställning i det straffrättsliga förfarandet och när personerna med föräldraansvar är förhindrade att företräda barnet i ett sådant förfarande till följd av en intressekonflikt mellan dem och brottsoffret.

5 Varje part ska vidta åtgärder, med hjälp av lagstiftningsåtgärder eller andra åtgärder, enligt vad som föreskrivs i den nationella rätten, för att ge grupper, stiftelser, föreningar, statliga eller icke-statliga organisationer, möjlighet att hjälpa och/eller stödja brottsoffren med deras medgivande under straffrättsliga förfaranden avseende de gärningar som är straffbelagda i enlighet med denna konvention.

6 Varje part ska säkerställa att den information som ges till brottsoffer, i överensstämmelse med bestämmelserna i denna artikel, tillhandahålls på ett sätt som är anpassat till deras ålder och mogenhet och på ett språk som de förstår.

competent authorities, to information on relevant judicial and administrative proceedings.

3 Each Party shall ensure that victims have access, provided free of charge where warranted, to legal aid when it is possible for them to have the status of parties to criminal proceedings.

4 Each Party shall provide for the possibility for the judicial authorities to appoint a special representative for the victim when, by internal law, he or she may have the status of a party to the criminal proceedings and where the holders of parental responsibility are precluded from representing the child in such proceedings as a result of a conflict of interest between them and the victim.

5 Each Party shall provide, by means of legislative or other measures, in accordance with the conditions provided for by its internal law, the possibility for groups, foundations, associations or governmental or non-governmental organisations, to assist and/or support the victims with their consent during criminal proceedings concerning the offences established in accordance with this Convention.

6 Each Party shall ensure that the information given to victims in conformity with the provisions of this article is provided in a manner adapted to their age and maturity and in a language that they can understand.

Artikel 32

Väckande av talan

Varje part ska vidta nödvändiga lagstiftningsåtgärder eller andra åtgärder för att säkerställa att utredning eller åtal av gärningar som är straffbelagda i enlighet med denna konvention inte ska vara beroende av brottsoffrets anmälan eller angivelse och att förfarandet kan fortsätta även om brottsoffret har tagit tillbaka sin berättelse.

Article 32

Initiation of proceedings

Each Party shall take the necessary legislative or other measures to ensure that investigations or prosecution of offences established in accordance with this Convention shall not be dependent upon the report or accusation made by a victim, and that the proceedings may continue even if the victim has withdrawn his or her statements.

Artikel 33

Preskriptionsregler

Varje part ska vidta nödvändiga lagstiftningsåtgärder eller andra åtgärder för att säkerställa att preskriptionstiderna avseende gärningar som är straffbelagda i enlighet med artiklarna 18, 19, punkterna 1.a och b, och artikel 21, punkterna 1.a och b, ska fortsätta att löpa under en tidsperiod som är tillräcklig för att rättegången ska kunna inledas på ett effektivt sätt efter det att brottsoffret har uppnått myndighetsålder och som står i proportion till det aktuella brottets svårhetsgrad.

Artikel 34

Utredningar

1 Varje part ska vidta sådana åtgärder som kan vara nödvändiga för att säkerställa att personer, enheter eller andra organ som leder utredningar är specialiserade på att bekämpa sexuell exploatering av och sexuella övergrepp mot barn eller att personerna är utbildade för detta ändamål. Tillräckligt med ekonomiska medel ska tilldelas sådana enheter eller andra organ.

2 Varje part ska vidta nödvändiga lagstiftningsåtgärder eller andra åtgärder för att säkerställa att osäkerhet beträffande ett brottsoffers verkliga ålder inte hindrar att en brottsutredning inleds.

Artikel 35

Förhör med barnet

1 Varje part ska vidta nödvändiga lagstiftningsåtgärder eller andra åtgärder för att säkerställa att:

a förhör med barnet sker utan obefogad försening efter det att omständigheterna har rapporterats till behöriga myndigheter;

b förhör med barnet vid behov sker i lokaler som är avsedda och anpassade för detta ändamål;

c förhör med barnet genomförs av yrkesmän som är utbildade för detta ändamål;

Article 33

Statute of limitation

Each Party shall take the necessary legislative or other measures to ensure that the statute of limitation for initiating proceedings with regard to the offences established in accordance with Articles 18, 19, paragraph 1.a and b, and 21, paragraph 1.a and b, shall continue for a period of time sufficient to allow the efficient starting of proceedings after the victim has reached the age of majority and which is commensurate with the gravity of the crime in question.

Article 34

Investigations

1 Each Party shall adopt such measures as may be necessary to ensure that persons, units or services in charge of investigations are specialised in the field of combating sexual exploitation and sexual abuse of children or that persons are trained for this purpose. Such units or services shall have adequate financial resources.

2 Each Party shall take the necessary legislative or other measures to ensure that uncertainty as to the actual age of the victim shall not prevent the initiation of criminal investigations.

Article 35

Interviews with the child

1 Each Party shall take the necessary legislative or other measures to ensure that:

a interviews with the child take place without unjustified delay after the facts have been reported to the competent authorities;

b interviews with the child take place, where necessary, in premises designed or adapted for this purpose;

c interviews with the child are carried out by professionals trained for this purpose;

d samma personer, om möjligt och där det är lämpligt, genomför alla förhör med barnet;

e antalet förhör är så få som möjligt och sker i den mån det är absolut nödvändigt för ändamålet med det straffrättsliga förfarandet;

f barnet får åtföljas av sitt juridiska ombud eller, där så är lämpligt, en vuxen som han eller hon har valt själv, såvida inte ett motiverat beslut har fattats om det motsatta beträffande den personen.

2 Varje part ska vidta nödvändiga lagstiftningsåtgärder eller andra åtgärder för att säkerställa att alla förhör med brottsoffret eller, när det är aktuellt, med ett barn som vittnar, får spelas in på video och att dessa inspelade förhör kan godtas som bevis under domstolsförhandlingarna, enligt vad som föreskrivs i den nationella rätten.

3 När brottsoffrets ålder är osäker och det finns anledning att tro att offret är ett barn ska de åtgärder som fastställs i punkt 1 och 2 tillämpas i väntan på att hans eller hennes ålder bekräftas.

Artikel 36

Brottmålsprocessen

1 Varje part ska vidta nödvändiga lagstiftningsåtgärder eller andra åtgärder, med vederbörlig hänsyn till de bestämmelser som reglerar juristers oberoende ställning, för att säkerställa att utbildning om barns rättigheter och sexuell exploatering av och sexuella övergrepp mot barn finns tillgänglig för alla personer som deltar i förhandlingarna, särskilt domare, åklagare och advokater.

2 Varje part ska vidta nödvändiga lagstiftningsåtgärder eller andra åtgärder för att säkerställa, enligt vad som föreskrivs i den nationella rätten, att:

a domaren får besluta om att förhandlingen ska äga rum utan att allmänheten är närvarande;

b brottsoffret får förhöras i rättssalen utan att vara närvarande, främst med användning av lämplig kommunikationsteknik.

d the same persons, if possible and where appropriate, conduct all interviews with the child;

e the number of interviews is as limited as possible and in so far as strictly necessary for the purpose of criminal proceedings;

f the child may be accompanied by his or her legal representative or, where appropriate, an adult of his or her choice, unless a reasoned decision has been made to the contrary in respect of that person.

2 Each Party shall take the necessary legislative or other measures to ensure that all interviews with the victim or, where appropriate, those with a child witness, may be videotaped and that these videotaped interviews may be accepted as evidence during the court proceedings, according to the rules provided by its internal law.

3 When the age of the victim is uncertain and there are reasons to believe that the victim is a child, the measures established in paragraphs 1 and 2 shall be applied pending verification of his or her age.

Article 36

Criminal court proceedings

1 Each Party shall take the necessary legislative or other measures, with due respect for the rules governing the autonomy of legal professions, to ensure that training on children's rights and sexual exploitation and sexual abuse of children is available for the benefit of all persons involved in the proceedings, in particular judges, prosecutors and lawyers.

2 Each Party shall take the necessary legislative or other measures to ensure, according to the rules provided by its internal law, that:

a the judge may order the hearing to take place without the presence of the public;

b the victim may be heard in the courtroom without being present, notably through the use of appropriate communication technologies.

Kapitel VIII

Registrering och lagring av data

Artikel 37

Registrering och lagring av nationella data om dömda sexualbrottslingar

1 I syfte att förebygga och lagföra de gärningar som är straffbelagda i enlighet med denna konvention, ska varje part vidta nödvändiga lagstiftningsåtgärder eller andra åtgärder för att, i enlighet med gällande bestämmelser om skydd för personuppgifter och andra tillämpliga bestämmelser och garantier som föreskrivs i nationell rätt, samla in och lagra data som sammanhänger med identiteten och den genetiska profilen (DNA) hos personer som har blivit dömda för de gärningar som är straffbelagda i enlighet med denna konvention.

2 Varje part ska, vid tiden för undertecknande eller när den deponerar sitt ratifikations-, godtagande-, godkännande- eller avslutningsinstrument, tillkännage namn på och adress till en enda nationell myndighet som har ansvar för det som åsyftas i punkt 1 till Europarådets generalsekreterare.

3 Varje part ska vidta nödvändiga lagstiftningsåtgärder eller andra åtgärder för att säkerställa att informationen som avses i punkt 1 kan överföras till behörig myndighet hos en annan part, i överensstämmelse med vad som föreskrivs i den nationella rätten och tillämpliga internationella instrument.

Kapitel IX

Internationellt samarbete

Artikel 38

Allmänna principer och åtgärder gällande internationellt samarbete

1 Parterna ska, i enlighet med bestämmelserna i denna konvention och med tillämpning av gällande internationella och regionala instrument, överenskommelser på grundval av enhetlig eller ömsesidig lagstiftning och

Chapter VIII

Recording and storing of data

Article 37

Recording and storing of national data on convicted sexual offenders

1 For the purposes of prevention and prosecution of the offences established in accordance with this Convention, each Party shall take the necessary legislative or other measures to collect and store, in accordance with the relevant provisions on the protection of personal data and other appropriate rules and guarantees as prescribed by domestic law, data relating to the identity and to the genetic profile (DNA) of persons convicted of the offences established in accordance with this Convention.

2 Each Party shall, at the time of signature or when depositing its instrument of ratification, acceptance, approval or accession, communicate to the Secretary General of the Council of Europe the name and address of a single national authority in charge for the purposes of paragraph 1.

3 Each Party shall take the necessary legislative or other measures to ensure that the information referred to in paragraph 1 can be transmitted to the competent authority of another Party, in conformity with the conditions established in its internal law and the relevant international instruments.

Chapter IX

International co-operation

Article 38

General principles and measures for international co-operation

1 The Parties shall co-operate with each other, in accordance with the provisions of this Convention, and through the application of relevant applicable international and regional instruments, arrangements agreed on

nationell rätt, samarbeta med varandra i största möjliga utsträckning, i syfte att:

a förebygga och bekämpa sexuell exploatering av och sexuella övergrepp mot barn;

b skydda och tillhandahålla hjälp till brottsoffer;

c utreda eller inleda förfaranden gällande de gärningar som är straffbelagda i enlighet med denna konvention.

2 Varje part ska vidta nödvändiga lagstiftningsåtgärder eller andra åtgärder för att säkerställa att ett offer som utsatts för en gärning som är straffbelagd i enlighet med denna konvention inom en parts territorium där han eller hon inte är bosatt kan göra en anmälan till behöriga myndigheter i bosättningsstaten.

3 Om en part, som villkorar ömsesidig rättslig hjälp i brottmål eller utlämning mot förekomsten av ett avtal, får en förfrågan om rättslig hjälp eller utlämning från en annan part med vilken parten inte har ingått något sådant avtal, kan denna konvention betraktas som rättslig grund för ömsesidig rättslig hjälp i brottmål eller utlämning med avseende på de gärningar som är straffbelagda i enlighet med denna konvention.

4 Varje part ska sträva efter att införliva, där så är lämpligt, förebyggande av och kamp mot sexuell exploatering av och sexuella övergrepp mot barn i hjälpprogram för utveckling som har tillhandahållits till förmån för tredje stat.

the basis of uniform or reciprocal legislation and internal laws, to the widest extent possible, for the purpose of:

a preventing and combating sexual exploitation and sexual abuse of children;

b protecting and providing assistance to victims;

c investigations or proceedings concerning the offences established in accordance with this Convention.

2 Each Party shall take the necessary legislative or other measures to ensure that victims of an offence established in accordance with this Convention in the territory of a Party other than the one where they reside may make a complaint before the competent authorities of their State of residence.

3 If a Party that makes mutual legal assistance in criminal matters or extradition conditional on the existence of a treaty receives a request for legal assistance or extradition from a Party with which it has not concluded such a treaty, it may consider this Convention the legal basis for mutual legal assistance in criminal matters or extradition in respect of the offences established in accordance with this Convention.

4 Each Party shall endeavour to integrate, where appropriate, prevention and the fight against sexual exploitation and sexual abuse of children in assistance programmes for development provided for the benefit of third states.

Kapitel X

Övervakningsmekanism

Artikel 39

Partskommittén

1 Partskommittén ska bestå av representanter för parterna som anslutit sig till konventionen.

2 Partskommittén ska sammankallas av Europarådets generalsekreterare. Dess första möte ska hållas inom ett år efter det att den tionde undertecknaren ratificerat konventionen och den trätt i kraft. Kommittén ska sedan sammanträda närhelst minst en tredjedel

Chapter X

Monitoring mechanism

Article 39

Committee of the Parties

1 The Committee of the Parties shall be composed of representatives of the Parties to the Convention.

2 The Committee of the Parties shall be convened by the Secretary General of the Council of Europe. Its first meeting shall be held within a period of one year following the entry into force of this Convention for the tenth signatory having ratified it. It shall sub-

av parterna eller generalsekreteraren så begär.

3 Partskommittén ska anta sin egen arbetsordning.

sequently meet whenever at least one third of the Parties or the Secretary General so requests.

3 The Committee of the Parties shall adopt its own rules of procedure.

Artikel 40

Andra representanter

1 Europarådets parlamentariska församling, Europarådets kommissarie för mänskliga rättigheter, Europarådets styrkommitté för straffrättsliga frågor (CDPC), samt Europarådets andra relevanta mellanstatliga kommittéer, ska vardera utse en representant till partskommittén.

2 Ministerkommittén kan bjuda in andra organ i Europarådet att utse en representant till partskommittén efter samråd med den sistnämnda.

3 Representanter för det civila samhället, särskilt icke-statliga organisationer, kan antas som observatörer åt partskommittén enligt det förfarande som fastställts av Europarådets tillämpliga bestämmelser.

4 Representanter enligt punkterna 1 till 3 ovan ska delta i partskommitténs sammanträden utan att ha rösträtt.

Artikel 41

Partskommitténs uppgifter

1 Partskommittén ska övervaka genomförandet av denna konvention. Partskommitténs arbetsordning ska fastslå förfarandet för att utvärdera genomförandet av denna konvention.

2 Partskommittén ska främja insamling, analys och utbyte av information, erfarenhet och goda rutiner mellan staterna så att deras kapacitet att förebygga och bekämpa sexuell exploatering av och sexuella övergrepp mot barn ökar.

3 Partskommittén ska också, där så är lämpligt:

Article 40

Other representatives

1 The Parliamentary Assembly of the Council of Europe, the Commissioner for Human Rights, the European Committee on Crime Problems (CDPC), as well as other relevant Council of Europe intergovernmental committees, shall each appoint a representative to the Committee of the Parties.

2 The Committee of Ministers may invite other Council of Europe bodies to appoint a representative to the Committee of the Parties after consulting the latter.

3 Representatives of civil society, and in particular non-governmental organisations, may be admitted as observers to the Committee of the Parties following the procedure established by the relevant rules of the Council of Europe.

4 Representatives appointed under paragraphs 1 to 3 above shall participate in meetings of the Committee of the Parties without the right to vote.

Article 41

Functions of the Committee of the Parties

1 The Committee of the Parties shall monitor the implementation of this Convention. The rules of procedure of the Committee of the Parties shall determine the procedure for evaluating the implementation of this Convention.

2 The Committee of the Parties shall facilitate the collection, analysis and exchange of information, experience and good practice between States to improve their capacity to prevent and combat sexual exploitation and sexual abuse of children.

3 The Committee of the Parties shall also, where appropriate:

a främja att denna konvention tillvaratas och genomförs effektivt, vilket innefattar identifiering av eventuella problem och följderna av en förklaring eller reservation som har gjorts enligt denna konvention;

b yttra sig om frågor angående tillämpning av denna konvention och främja utbyte av information om betydelsefulla juridiska, politiska eller tekniska framsteg.

4 Europarådets generalsekretariat ska bistå partskommittén vid utförande av dess uppgifter med stöd av denna artikel.

5 Europarådets kommitté för brottsfrågor (CDPC) ska löpande hållas informerad om den verksamhet som har nämnts i punkterna 1, 2 och 3 i denna artikel.

a facilitate the effective use and implementation of this Convention, including the identification of any problems and the effects of any declaration or reservation made under this Convention;

b express an opinion on any question concerning the application of this Convention and facilitate the exchange of information on significant legal, policy or technological developments.

4 The Committee of the Parties shall be assisted by the Secretariat of the Council of Europe in carrying out its functions pursuant to this article.

5 The European Committee on Crime Problems (CDPC) shall be kept periodically informed regarding the activities mentioned in paragraphs 1, 2 and 3 of this article.

Kapitel XI

Förhållande till andra internationella instrument

Artikel 42

Förhållande till Förenta Nationernas konvention om barnets rättigheter och dess fakultativa protokoll om försäljning av barn, barnprostitution och barnpornografi

Denna konvention ska inte påverka de rättigheter och skyldigheter som har sin grund i bestämmelserna i Förenta Nationernas konvention om barnets rättigheter och dess fakultativa protokoll om försäljning av barn, barnprostitution och barnpornografi, och den är avsedd att förbättra det skydd som de ger och utveckla och komplettera de normer som de innehåller.

Artikel 43

Förhållande till andra internationella instrument

1 Denna konvention ska inte påverka de rättigheter och skyldigheter som har sin grund i bestämmelser i andra internationella instrument, vilka de parter som anslutit sig till ifrå-

Chapter XI

Relationship with other international instruments

Article 42

Relationship with the United Nations Convention on the Rights of the Child and its Optional Protocol on the sale of children, child prostitution and child pornography

This Convention shall not affect the rights and obligations arising from the provisions of the United Nations Convention on the Rights of the Child and its Optional Protocol on the sale of children, child prostitution and child pornography, and is intended to enhance the protection afforded by them and develop and complement the standards contained therein.

Article 43

Relationship with other international instruments

1 This Convention shall not affect the rights and obligations arising from the provisions of other international instruments to which Parties to the present Convention are

gavarande konvention anslutit sig till eller ska ansluta sig till och som innehåller bestämmelser om frågor som regleras av denna konvention och säkerställer ett bättre skydd för och hjälp till barn som blivit offer för sexuell exploatering eller sexuella övergrepp.

2 De parter som anslutit sig till konventionen kan ingå bilaterala eller multilaterala överenskommelser med varandra angående frågor som denna konvention behandlar i syfte att komplettera eller stärka dess bestämmelser eller främja tillämpningen av de principer som konventionen innefattar.

3 Parter som är medlemmar i Europeiska unionen ska, i sina ömsesidiga förbindelser, tillämpa gemenskapens och Europeiska unionens bestämmelser såtillvida det finns sådana bestämmelser som reglerar ämnet i fråga och är tillämpliga på det särskilda fallet, utan att det påverkar föremålet för och syftet med ifrågavarande konvention och utan att det påverkar den fullständiga tillämpningen gentemot andra parter.

Parties or shall become Parties and which contain provisions on matters governed by this Convention and which ensure greater protection and assistance for child victims of sexual exploitation or sexual abuse.

2 The Parties to the Convention may conclude bilateral or multilateral agreements with one another on the matters dealt with in this Convention, for purposes of supplementing or strengthening its provisions or facilitating the application of the principles embodied in it.

3 Parties which are members of the European Union shall, in their mutual relations, apply Community and European Union rules in so far as there are Community or European Union rules governing the particular subject concerned and applicable to the specific case, without prejudice to the object and purpose of the present Convention and without prejudice to its full application with other Parties.

Kapitel XII

Ändringar i konventionen

Artikel 44

Ändringar

1 Alla förslag på ändringar i denna konvention som en part ger ska tillställas Europarådets generalsekreterare och vidarebefordras av honom eller henne till medlemsstaterna i Europarådet, varje undertecknare, konventionsstat, Europeiska gemenskapen, stat som har inbjudits att underteckna denna konvention i enlighet med bestämmelserna i artikel 45, punkt 1, och stat som har inbjudits att ansluta sig till denna konvention i enlighet med bestämmelserna i artikel 46, punkt 1.

2 Varje ändring som en part föreslagit ska delges Europarådets kommitté för brottsfrågor (CDPC), vilken ska inge sitt yttrande till ministerkommittén angående den föreslagna ändringen.

3 Ministerkommittén ska överväga den fö-

Chapter XII

Amendments to the Convention

Article 44

Amendments

1 Any proposal for an amendment to this Convention presented by a Party shall be communicated to the Secretary General of the Council of Europe and forwarded by him or her to the member States of the Council of Europe, any signatory, any State Party, the European Community, any State invited to sign this Convention in accordance with the provisions of Article 45, paragraph 1, and any State invited to accede to this Convention in accordance with the provisions of Article 46, paragraph 1.

2 Any amendment proposed by a Party shall be communicated to the European Committee on Crime Problems (CDPC), which shall submit to the Committee of Ministers its opinion on that proposed amendment.

3 The Committee of Ministers shall con-

reslagna ändringen och yttrandet som CDPC ingett och får anta ändringen efter samråd med de konventionsstater som inte är medlemsstater.

4 Ordalydelsen av varje ändring som ministerkommittén antagit enligt punkt 3 i denna artikel ska vidarebefordras till parterna för godkännande.

5 Varje ändring som antas enligt punkt 3 i denna artikel ska träda i kraft den första dagen i månaden som följer efter att en månad löpt ut efter dagen då samtliga parter informerade generalsekreteraren om att de accepterar ändringen.

sider the proposed amendment and the opinion submitted by the CDPC and, following consultation with the non-member States Parties to this Convention, may adopt the amendment.

4 The text of any amendment adopted by the Committee of Ministers in accordance with paragraph 3 of this article shall be forwarded to the Parties for acceptance.

5 Any amendment adopted in accordance with paragraph 3 of this article shall enter into force on the first day of the month following the expiration of a period of one month after the date on which all Parties have informed the Secretary General that they have accepted it.

Kapitel XIII

Slutbestämmelser

Artikel 45

Undertecknande och ikraftträdande

1 Denna konvention ska stå öppen för undertecknande av medlemsstaterna i Europarådet, stater som inte är medlemsstater men som har deltagit i utarbetandet av konventionen, samt Europeiska gemenskapen.

2 Denna konvention är underkastad ratifikation, godtagande eller godkännande. Ratifikations-, godtagande- eller godkännandeinstrument ska deponeras hos Europarådets generalsekreterare.

3 Denna konvention ska träda i kraft den första dagen i månaden som följer efter att tre månader löpt ut efter dagen då fem undertecknare, inklusive minst tre av medlemsstaterna i Europarådet, gav sitt samtycke till att vara bundna av konventionen i enlighet med bestämmelserna i föregående punkt.

4 Avseende en stat som avses i punkt 1 eller Europeiska gemenskapen, som senare ger sitt samtycke till att vara bunden av den, ska konventionen träda i kraft den första dagen i månaden som följer efter att tre månader löpt ut efter dagen då ratifikations-, godtagande- eller godkännandeinstrumentet deponerades.

Chapter XIII

Final clauses

Article 45

Signature and entry into force

1 This Convention shall be open for signature by the member States of the Council of Europe, the non-member States which have participated in its elaboration as well as the European Community.

2 This Convention is subject to ratification, acceptance or approval. Instruments of ratification, acceptance or approval shall be deposited with the Secretary General of the Council of Europe.

3 This Convention shall enter into force on the first day of the month following the expiration of a period of three months after the date on which 5 signatories, including at least 3 member States of the Council of Europe, have expressed their consent to be bound by the Convention in accordance with the provisions of the preceding paragraph.

4 In respect of any State referred to in paragraph 1 or the European Community, which subsequently expresses its consent to be bound by it, the Convention shall enter into force on the first day of the month following the expiration of a period of three months after the date of the deposit of its instrument of ratification, acceptance or ap-

proval.

Artikel 46

Anslutning till konventionen

1 Efter denna konventions ikraftträdande kan Europarådets ministerkommitté, efter samråd med de parter som anslutit sig till denna konvention och efter erhållande av deras enhälliga medgivande, bjuda in stat som inte är medlem i Europarådet och som inte har deltagit i utarbetandet av konventionen, att ansluta sig till denna konvention genom ett majoritetsbeslut i enlighet med vad som föreskrivs i artikel 20.d i Europarådets stadga och genom en enhällig röst från konventionsstaternas representanter som är berättigade till en plats i ministerkommittén.

2 Konventionen ska träda i kraft beträffande respektive anslutande stat den första dagen i månaden som följer efter att tre månader löpt ut efter dagen då anslutningsinstrumentet deponerades hos Europarådets generalsekretäre.

Artikel 47

Territoriell tillämpning

1 En stat eller Europeiska gemenskapen får vid tiden för undertecknande eller när den deponerar sitt ratifikations-, godtagande-, godkännande- eller anslutningsinstrument, ange vilket territorium eller vilka territorier som denna konvention ska gälla för.

2 En part får vid vilken som helst senare tidpunkt, genom en förklaring ställd till Europarådets generalsekretäre, utsträcka tillämpningen av denna konvention till att gälla ett annat territorium som anges i förklaringen och för vars internationella förbindelser den är ansvarig eller för vars räkning den är bemyndigad att göra åtaganden. Konventionen ska träda i kraft beträffande ett sådant territorium första dagen i den månad som följer efter att tre månader löpt ut efter dagen då generalsekretären tog emot en sådan förklaring.

3 En förklaring som lämnats enligt ovanstå-

Article 46

Accession to the Convention

1 After the entry into force of this Convention, the Committee of Ministers of the Council of Europe may, after consultation of the Parties to this Convention and obtaining their unanimous consent, invite any non-member State of the Council of Europe, which has not participated in the elaboration of the Convention, to accede to this Convention by a decision taken by the majority provided for in Article 20.d of the Statute of the Council of Europe, and by unanimous vote of the representatives of the Contracting States entitled to sit on the Committee of Ministers.

2 In respect of any acceding State, the Convention shall enter into force on the first day of the month following the expiration of a period of three months after the date of deposit of the instrument of accession with the Secretary General of the Council of Europe.

Article 47

Territorial application

1 Any State or the European Community may, at the time of signature or when depositing its instrument of ratification, acceptance, approval or accession, specify the territory or territories to which this Convention shall apply.

2 Any Party may, at any later date, by a declaration addressed to the Secretary General of the Council of Europe, extend the application of this Convention to any other territory specified in the declaration and for whose international relations it is responsible or on whose behalf it is authorised to give undertakings. In respect of such territory, the Convention shall enter into force on the first day of the month following the expiration of a period of three months after the date of receipt of such declaration by the Secretary General.

3 Any declaration made under the two pre-

ende två punkter får, beträffande territorier som anges i en sådan förklaring, återkallas genom en underrättelse ställd till Europarådets generalsekreterare. Återkallelsen ska börja gälla första dagen i den månad som följer efter att tre månader löpt ut efter dagen då generalsekreteraren tog emot en sådan underrättelse.

ceding paragraphs may, in respect of any territory specified in such declaration, be withdrawn by a notification addressed to the Secretary General of the Council of Europe. The withdrawal shall become effective on the first day of the month following the expiration of a period of three months after the date of receipt of such notification by the Secretary General.

Artikel 48

Förbehåll

Inga förbehåll får lämnas beträffande bestämmelser i denna konvention, med undantag för uttryckligen angivna förbehåll. Ett förbehåll kan återkallas när som helst.

Article 48

Reservations

No reservation may be made in respect of any provision of this Convention, with the exception of the reservations expressly established. Any reservation may be withdrawn at any time.

Artikel 49

Uppsägning

1 En part får, när som helst, säga upp denna konvention genom underrättelse ställd till Europarådets generalsekreterare.

2 Sådan uppsägning ska börja gälla första dagen i den månad som följer efter att tre månader löpt ut efter dagen då generalsekreteraren tog emot underrättelsen.

Article 49

Denunciation

1 Any Party may, at any time, denounce this Convention by means of a notification addressed to the Secretary General of the Council of Europe.

2 Such denunciation shall become effective on the first day of the month following the expiration of a period of three months after the date of receipt of the notification by the Secretary General.

Artikel 50

Underrättelse

Europarådets generalsekreterare ska underrätta medlemsstaterna i Europarådet, varje signatärstat, konventionsstat, Europeiska gemenskapen, stat som har inbjudits att underteckna denna konvention i enlighet med bestämmelserna i artikel 45 och stat som har inbjudits att ansluta sig till denna konvention i enlighet med bestämmelserna i artikel 46 om:

- a undertecknande;
- b deposition av ett ratifikations-, godtagan-

Article 50

Notification

The Secretary General of the Council of Europe shall notify the member States of the Council of Europe, any State signatory, any State Party, the European Community, any State invited to sign this Convention in accordance with the provisions of Article 45 and any State invited to accede to this Convention in accordance with the provisions of Article 46 of:

- a any signature;
- b the deposit of any instrument of ratifica-

de-, godkännande- eller anslutningsinstrument;

c datum för denna konventions ikraftträdande i enlighet med artiklarna 45 och 46;

d en ändring som har antagits i enlighet med artikel 44 och datumet då en sådan ändring träder i kraft;

e förbehåll som lämnats enligt artikel 48;

f uppsägning som har gjorts med stöd av bestämmelserna i artikel 49;

g någon annan handling, underrättelse eller meddelande angående denna konvention.

tion, acceptance, approval or accession;

c any date of entry into force of this Convention in accordance with Articles 45 and 46;

d any amendment adopted in accordance with Article 44 and the date on which such an amendment enters into force;

e any reservation made under Article 48;

f any denunciation made in pursuance of the provisions of Article 49;

g any other act, notification or communication relating to this Convention.

Till bekräftelse härav har undertecknade, därtill vederbörligen befullmäktigade, undertecknat denna konvention.

In witness whereof the undersigned, being duly authorised thereto, have signed this Convention.

Upprättad på Lanzarote den 25 oktober 2007 på engelska och franska, vilka båda texter äger lika vitsord, i ett enda exemplar som ska deponeras i Europarådets arkiv. Europarådets generalsekreterare ska översända be styrkta kopior till varje medlemsstat i Europarådet, till stat som inte är medlemsstat men som har deltagit i utarbetandet av denna konvention, till Europeiska gemenskapen samt till stat som har inbjudits att ansluta sig till denna konvention.

Done at Lanzarote, this 25th day of October 2007, in English and in French, both texts being equally authentic, in a single copy which shall be deposited in the archives of the Council of Europe. The Secretary General of the Council of Europe shall transmit certified copies to each member State of the Council of Europe, to the non-member States which have participated in the elaboration of this Convention, to the European Community and to any State invited to accede to this Convention.